

**EUROPEAN COMMISSION –SRSS
DEMOCRITUS UNIVERSITY OF THRACE - GR**

**Δικαστική Αστυνομία και
αποτελεσματικότητα του
συστήματος ποινικής
δικαιοσύνης στην Ελλάδα**

**JUDICIAL POLICE AND THE
EFFICIENCY OF CRIMINAL JUSTICE
SYSTEM IN GREECE**

**Research Group: Prof. Dr. Vidali, S., Dr.,
Karagiannidis, MA Ch. Koufouli, A., MA Spyrea S.**

**ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ
FINAL REPORT**

SRSS/ C/2017/009

**External Evaluation:
Prof. Dr. E.Symeonidou- Kastanidou**

ΑΘΗΝΑ 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΜΕΡΟΣ Α	11
Α. ΔΙΑΦΘΟΡΑ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΈΓΚΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ...	11
Β. ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ	14
Γ. Η ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ	20
I. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΚΑΙ ΈΡΕΥΝΑΣ	21
Δ. ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	24
I. ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ	24
II. Η ΠΡΟΔΙΚΑΣΙΑ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΟΙΝΙΚΟ-ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΊΔΡΥΣΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ	25
<i>Περί ανακριτικών υπαλλήλων</i>	28
<i>Αποδεικτικά μέσα</i>	29
<i>Ανακριτικές πράξεις</i>	29 30
III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ: ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ	31
Ε. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΣΤΗ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΤΙΣ Η.Π.Α.: ΠΟΙΟ ΠΡΟΤΥΠΟ; ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	32
I. ΈΝΝΟΜΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΜΕ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ	33
II. ΈΝΝΟΜΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΧΩΡΙΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ	34
III. ΈΝΑ ΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ; ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	34 35
ΣΤ. Η ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΜΕ ΟΜΑΔΕΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	38
Ζ. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΝΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	43
Στελέχωση, εξειδίκευση, συντονισμός, συνεργασία	43
Απόλεια των νομικών παραγόντων αναποτελεσματικότητας	44
Διάδοση και ροή πληροφορίας	44
Επαγγελματική διαμόρφωση και εκπαίδευση	45
Επιστημονική έρευνα/ κατανόηση της εξέλιξης του εγκλήματος	45
Νέες Στρατηγικές	45
ΣΤ. ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	47
<i>Νέες Θεωρητικές διακρίσεις</i>	47
<i>Η θέση της Δικαστικής Αστυνομίας στο ελληνικό σύστημα ποινικής δικαιοσύνης</i>	48
<i>Στάδιο Ενεργοποίησης -Κριτήρια Περιπλοκότητας</i>	48
<i>Αρμοδιότητες της Δικαστικής Αστυνομίας</i>	49
<i>Σύσταση και οργάνωση της Δικαστικής Αστυνομίας</i>	51
<i>Η κατά τόπο αρμοδιότητα</i>	55
<i>Οργάνωση των λειτουργιών της Εισαγγελίας και της Δικαστικής Αστυνομίας</i>	55
<i>Στελέχωση</i>	55
<i>Αριθμός του προσωπικού</i>	56
<i>Υπηρεσιακή κατάσταση και Διοίκηση</i>	56
<i>Η ενδεχόμενη κατάργηση του ανακριτή</i>	57
<i>Σχέση της Δικαστικής Αστυνομίας με άλλες υπηρεσίες</i>	57
<i>Σχέση της δικαστικής Αστυνομίας με Ανεξάρτητες Αρχές</i>	57
<i>Σχέση της Δικαστικής Αστυνομίας με τους Ειδικούς Εισαγγελείς</i>	58
<i>Σύνοψη: Δικαστική Αστυνομία-υποστήριξη: διαγράμματα</i>	58
ΜΕΡΟΣ Β'	60
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΜΕ ΟΜΑΔΕΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	60
Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΈΡΕΥΝΑΣ ΜΕ ΟΜΑΔΕΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	60
<i>α) Η μέθοδος έρευνας με ομάδες εστίασης</i>	60
<i>β) Δειγματοληψία και οργάνωση των ομάδων εστίασης στην παρούσα έρευνα</i> ...	62
<i>γ) Θετικά – πλεονεκτήματα της έρευνας με ομάδες εστίασης</i>	65

δ) Μειονεκτήματα της μεθόδου	66
β) Σχέση με άλλες μεθόδους ποιοτικής έρευνας: <i>ground theory, in depth interviews</i> <i>etc</i>	66
ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	68
Η γενική στάση των ειδικών / επαγγελματιών απέναντι στο ενδεχόμενο σύστασης δικαστικής αστυνομίας	68
Θέση στο σύστημα θεσμών	68
Προσδοκίες και επιφυλάξεις	69
Απόψεις για τις επιπτώσεις των μεταρρυθμίσεων	70
Ορισμοί της διαφθοράς	71
ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....	71
Παρούσα Κατάσταση ελεγκτικών μηχανισμών	71
Στελέχωση ελεγκτικών και ποινικο-κατασταλτικών μηχανισμών	72
Σχέση διωκτικών/ελεγκτικών μηχανισμών με ανεξάρτητες Αρχές.....	73
Συντονισμός και συνεργασία υπηρεσιών: επικαλύψεις και συγκρούσεις αρμοδιοτήτων	74
Η ροή της πληροφορίας και η οργάνωση των δεδομένων των υποθέσεων	75
Οργανωσιακά και λειτουργικά προβλήματα των διωκτικών αρχών και άλλων υπηρεσιών.....	76
Η υπερφόρτωση του συστήματος το ζήτημα της αρχειοθέτησης	78
Επαγγελματική διαμόρφωση αστυνομικών, ανακριτών και εισαγγελέων.....	78
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	80
Νομικοί παράγοντες	80
Μία ποικιλία εξωνομικών παραγόντων – σύνοψη	80
Η φυσική προστασία αστυνομικών και δικαστικών λειτουργών	82
Σύγχρονα τεχνολογικά vs παραδοσιακά μέσα έρευνας	82
ΕΝΑΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΣ ΕΞΩΝΟΜΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ: ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ	83
Η εξέλιξη του εγκλήματος /διασφάλιση εγκληματικών επιχειρήσεων	83
Η ετεροχρονισμένη κατανόηση του <i>modus operandi</i>	84
Η βία ως δείκτης του επιπέδου εξιχνίασης	84
ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ....	85
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ / ΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	86
Η διαφοροποιημένη αντιμετώπιση διαφορετικών τύπων οικονομικού εγκλήματος	86
Η αξιοποίηση θεσμών από άλλα συστήματα και η αναβάθμιση υπαρχόντων θεσμών	87
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	89
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	90
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΑ ΚΡΑΤΗ	90
8. Έννομες τάξεις με Δικαστική Αστυνομία	90
8.1 Ιταλία	90
8.2. Γαλλία	90
8.3. Βέλγιο	91
8.4.Πορτογαλία.....	92
8.5. Ισπανία.....	92
8.6. Αρμοδιότητες Τι περιλαμβάνει η λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας.....	93
8.7. Οργάνωση και Υπηρεσίες που έχουν αρμοδιότητες δικαστικής αστυνομίας.....	94
8.8. Προσωπικό της Δικαστικής Αστυνομίας	97
8.9. Προϋποθέσεις ανάθεσης της υπόθεσης στη δικαστική αστυνομία	98
9. Έννομες τάξεις χωρίς δικαστική αστυνομία	99
9.1 Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (Η.Π.Α).	99
9.2. Γερμανία	101
9.3. Ηνωμένο Βασίλειο	102
10. Ειδικές υπηρεσίες δίωξης της διαφθοράς του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος	103
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2	104
Κατηγορίες εγκλημάτων αρμοδιότητας της δικαστικής αστυνομίας.....	104

UK NATIONAL CRIME AGENCY	104
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ: ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ	105
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3	107
Οδηγοί Συζήτησης	107
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4	113
Εξωτερική Αξιολόγηση της έρευνας.....	113
1 & 2 EXTERNAL EVALUATION REPORTS	114
1 & 2 ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	114
1 ^η ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ / 15 ΙΟΥΛΙΟΥ 2017.....	115
Ε. ΣΥΜΕΩΝΙΔΟΥ-ΚΑΣΤΑΝΙΔΟΥ	115
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	115
2. ΔΟΜΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	115
3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ: ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	116
3.1.Περιγραφή.....	116
3.2.Αξιολόγηση ποσοτικών δεδομένων.....	117
3.3.Αξιολόγηση ποιοτικών δεδομένων.....	117
3. ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	122
2 ^η ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ / 14 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2017	124
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	124
2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ: ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ ΜΕ ΠΡΟΣΩΠΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ (ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΈΡΕΥΝΑ)	125
2.1.Περιγραφή.....	125
2.2.Η επιλογή της μεθόδου των συζητήσεων με ομάδες προσώπων αναφοράς..	125
2.3.Προετοιμασία των συζητήσεων με τις ομάδες των προσώπων αναφοράς	125
2.4.Πραγματοποίηση των συζητήσεων με τις ομάδες των προσώπων αναφοράς	128
2.5.Αξιολόγηση των ποιοτικών δεδομένων που προέκυψαν από τις συζητήσεις με τις δύο ομάδες προσώπων αναφοράς.	128
3. ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	129
Βιβλιογραφία αρθρογραφία (επιλογή)	131
Άλλες πηγές τεκμηρίωσης	134
Κώδικες, νομοθεσία, νομολογία.....	134
Εκθέσεις, Πληροφοριακό υλικό από επίσημους ιστότοπους φορέων	135

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα μελέτη έχει σκοπό να διερευνήσει τη σκοπιμότητα σύστασης Δικαστικής Αστυνομίας στην Ελλάδα, να προτείνει την αναμόρφωση ενδεχομένως του ισχύοντος αλλά αδρανούς νομοθετικού πλαισίου και να προτείνει άλλα αναγκαία νομοθετικά μέτρα με σκοπό την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της Ποινικής Δικαιοσύνης στο στάδιο της προανακριτικής διαδικασίας. Επίκεντρο της προσπάθειας αυτής είναι έρευνα για την αντιμετώπιση της βαριάς εγκληματικότητας που αφορά τη διαφθορά, το οικονομικό και το οργανωμένο έγκλημα.¹

Ειδικότερα στις επόμενες ενότητες διερευνώνται α) τα επιστημονικά τα μοντέλα (πρότυπα) προδικαστικής έρευνας από τα οποία θα μπορούσαν να νατληθούν πληροφορίες και ιδέες για την υιοθέτηση ή προσαρμογή τους στην ελληνική έννομη τάξη,

β) η ανάγκη και η δυνατότητα ίδρυσης δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα, ειδικά στο επίπεδο της προδικαστικής έρευνας, η οποία θα είναι αρμόδια ιδίως για υποθέσεις διαφθοράς και τις σοβαρές υποθέσεις οικονομικής / οργανωμένης εγκληματικότητας.

Τέλος, γ) να διατυπώνονται συγκεκριμένες συστάσεις και προτάσεις σχετικά με την οργάνωση και τη λειτουργία του θεσμού της Δικαστικής Αστυνομίας.

Ένας από τους θεσμούς που η λειτουργία τους μπορεί να συμβάλλει στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας του ποινικοκατασταλτικού συστήματος είναι η Δικαστική Αστυνομία, αν λάβουμε υπόψη την εμπειρία άλλων χωρών αλλά και τα προβλήματα που θα μπορούσε να λύσει η σύστασή της στην Ελλάδα, που όμως έχει κατ' επανάληψη προταθεί, χωρίς κάποιο αποτέλεσμα. Με το σκεπτικό ότι μπορεί να αποτελέσει ένα θεσμό για την βελτίωση της αποτελεσματικότητας στην αντιμετώπιση της διαφθοράς, του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος, βασικός άξονας του προγράμματος είναι η ανάλυση αυτού του θεσμού της Δικαστικής Αστυνομίας και η επεξεργασία μιας πρότασης για τη σύστασή της στην Ελλάδα.

Κατά την εκπόνηση του προγράμματος συλλέχθηκε το αναγκαίο βιβλιογραφικό, διαδικτυακό υλικό τεκμηρίωσης (θεωρία, έρευνα κείμενα πολιτικής κλπ) με τη μέθοδο της έρευνας γραφείου (desk research) και με βάση το υλικό αυτό. περιγράφηκαν και αναλύθηκαν το θεσμικό πλαίσιο της ποινικής προδικασίας στην Ελλάδα, τα λειτουργικά του προβλήματα και διατυπώθηκαν βασικές προϋποθέσεις που πρέπει να εκπληρωθούν για την σύσταση δικαστική αστυνομίας στην Ελλάδα. Στην συνέχεια εξετάστηκε, η οργάνωση και λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας ή και της ποινικής προδικασίας (όταν δεν υπάρχει δικαστική αστυνομία) σε διαφορετικές έννομες τάξεις στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ και αναλύθηκαν συγκριτικά

¹ Η Μελέτη είναι το αποτέλεσμα της σύμβασης μεταξύ των SRSS εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης στο πλαίσιο της τεχνικής βοήθειας προς την Ελλάδα, που αφορούσε την αποτελεσματικότητα το εκσυγχρονισμό και την ενίσχυση του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης σε σχέση με την αντιμετώπιση της διαφθοράς οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος στο στάδιο της προδικαστικής έρευνας στην Ελλάδα. Επιστημονική υπεύθυνη του εγχειρήματος ανέλαβε η κ. Σοφία Βιδάλη Καθηγήτρια Εγκληματολογίας και Αντεγκληματικής Πολιτικής στο Τμήμα του Κοινωνικής Διοίκησης και Πολιτικής Επιστήμης του Δ.Π.Θ.. Στο πρόγραμμα συμμετείχαν επίσης οι κ. Αλεξάνδρα Κουφούλη, Υποψήφια Διδάκτορας Εγκληματολογίας στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, ο κ. Χαράλαμπος Καραγιαννίδης Δρ. Εγκληματολογίας στη Νομική Σχολή του Α.Π.Θ. και η κ. Σοφία Σπυρέα, υποψήφια Δρ. Εγκληματολογίας στο Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης και Πολιτικής Επιστήμης του Δημοκρίτειο Πανεπιστημίου Θράκης. Η ερευνητική αυτή μελέτη αξιολογήθηκε από εξωτερικό αξιολογητή, την Καθηγήτρια Ποινικού Δικαίου Δρ. κ. Ε. Συμεωνίδου – Καστανίδου.

τα βασικά χαρακτηριστικά τους. Με βάση τα αποτελέσματα της «έρευνας γραφείου» (desk research), καταρτίστηκαν στη συνέχεια οδηγοί συνέντευξης, που αξιοποιήθηκαν στο πλαίσιο της επόμενης φάσης του προγράμματος, η οποία περιλάμβανε την εκπόνηση πρωτογενούς έρευνας με ομάδες εστίασης (focus groups). Η έρευνα με ομάδες εστίασης είχε ως αντικείμενο να διερευνήσει τη σκοπιμότητα ίδρυσης δικαστικής αστυνομίας σε συσχέτιση με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δικαστικοί λειτουργοί, αστυνομικοί και στελέχη της δημόσιας διοίκησης, που έχουν ως αντικείμενο τους την αντιμετώπιση της διαφθοράς του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος. Η έρευνα κατέληξε α) σε συμπεράσματα σχετικά με την αναγκαιότητα σύστασης δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα και με τη συστηματοποίηση των προβλημάτων που θα κληθεί να λύσει η σύστασή της και β) σε προτάσεις που αφορούν τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ανακριτικών αρχών και υπηρεσιών και τέλος γ) , σε μια ολοκληρωμένη πρόταση για τη σύσταση δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα.

Στην έκθεση που ακολουθεί, παρουσιάζονται τα πορίσματα και οι προτάσεις του προγράμματος. Η έκθεση διαρθρώνεται σε δύο μέρη: στο πρώτο μέρος που αποτελεί την κυρίως έκθεση περιλαμβάνονται:

α) η συνοπτική θεωρητική προσέγγιση και περιγραφή του θεσμικού πλαισίου που αφορά τη διαφθορά, το οικονομικό και το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα,

β) η θεωρητική προσέγγιση της λειτουργίας της αστυνομίας και η σχέση της με την δικαστική αστυνομία, η ανάλυση των προσπαθειών που ιστορικά επιχείρησαν να συσταθεί δικαστική αστυνομία στην Ελλάδα, η περιγραφή των θέσεων και συστάσεων διεθνών οργανισμών σχετικά με την αποτελεσματικότητα του ποινικοκατασταλτικού συστήματος στην Ελλάδα στον τομέα της διαφθοράς, του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος,

γ) η ανάλυση του θεσμικού πλαισίου και της λειτουργίας των ανακριτικών αρχών στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες που δειγματοληπτικά προσεγγίστηκαν,

δ) συμπεράσματα και προτάσεις για τη σύσταση της δικαστικής αστυνομίας και τη βελτίωση του ποινικοκατασταλτικού συστήματος.

Στο δεύτερο μέρος περιλαμβάνονται, η παρουσίαση (μεθοδολογία, ανάλυση και τα συμπεράσματα) και η ανάλυση της έρευνας με ομάδες εστίασης.

Η έκθεση ολοκληρώνεται με Παραρτήματα, τα οποία περιλαμβάνουν την συγκριτική ανάλυση και επισκόπηση των διαφόρων εκδοχών δικαστικής αστυνομίας ή και ανακριτικών αρχών σε διάφορα κράτη (1), αποσπάσματα από τους πρότυπους καταλόγους εγκλημάτων αρμοδιότητας αντίστοιχα της νέας υπηρεσίας κατά του Εγκλήματος και της Δικαστικής Αστυνομίας που ισχύουν στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Πορτογαλία (2), τις θεματικές με τους οδηγούς συζήτησης που χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνα με ομάδες εστίασης (3) και τέλος, τις δύο εκθέσεις εξωτερικής αξιολόγησης του προγράμματος που συντάχθηκαν από την Καθηγήτρια κ. Ε. Συμεωνίδου Καστανίδου (4). Σημειώνουμε ότι στην παρούσα τελική εκδοχή της Έκθεσης του Προγράμματος έχουν ληφθεί υπόψη και οι παρατηρήσεις των εκθέσεων εξωτερικής αξιολόγησης.

Βασικά συμπεράσματα

Τα βασικά συμπεράσματα του προγράμματος μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

Η σύσταση Δικαστικής Αστυνομίας στην Ελλάδα είναι αναγκαία επειδή μια τέτοια υπηρεσία μπορεί όχι μόνον να αυξήσει την αποτελεσματικότητα του ποινικοκατασταλτικού συστήματος στο στάδιο της προδικασίας, αλλά και να επιλύσει πλήθος λειτουργικών και οργανωσιακών προβλημάτων και να συμβάλει στην αναβάθμιση και των εισαγγελικών αρχών και της αστυνομίας, αλλά και στην αύξηση της δημοκρατικής λειτουργίας του συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Ειδικότερα, ένα πλήθος από επιμέρους λειτουργικοί, οργανωσιακοί, ουσιαστικοί

και θεσμικοί, παράγοντες διαμορφώνουν τους όρους αναποτελεσματικότητας του συστήματος προανακριτικής έρευνας στην Ελλάδα. Από αυτούς άλλοι είναι νομικοί και σχετίζονται με το θεσμικό πλαίσιο που ρυθμίζει την προδικασία και άλλοι εξωνομικοί και σχετίζονται, είτε με παρεμβάσεις τρίτων για την εξυπηρέτηση ιδίων συμφερόντων είτε με ζητήματα επαγγελματικής νοοτροπίας και πρακτικής, είτε με ζητήματα οργανωσιακά λειτουργικά κλπ που ανακύπτουν στην καθημερινή διαχείριση των υποθέσεων.

Οι κυριότεροι όμως από αυτούς σχετίζονται με λειτουργικά και οργανωσιακά ζητήματα διαχείρισης του καθημερινού φόρτου εργασίας όπως η υποστελέχωση σε ειδικευμένο προσωπικό, σε συνάρτηση ιδίως με το έντονο φόρτο εργασίας και την ανάγκη εξειδικευμένων γνώσεων, την ελλιπή επαγγελματική διαμόρφωση του προσωπικού στο σύνολό του (δικαστικοί λειτουργοί, αστυνομικοί, στελέχη της διοίκησης), ιδίως σε ζητήματα σύγχρονης ανακριτικής, τις ελλείψεις στον σχηματισμό δικογραφίας και στην διεξαγωγή της ανάκρισης, με την πληθώρα ειδικών ανακριτικών υπαλλήλων που ορίζονται χωρίς καμία προϋπόθεση την αδυναμία προστασίας της έρευνας από διαρροές, την χαμηλού επιπέδου συνεργασία και διάδοση πληροφορίας μεταξύ υπηρεσιών, τις αλληλεπικαλύψεις και συγκρούσεις αρμοδιοτήτων, την αδυναμία των αρχών να αποκτήσουν το προβάδισμα έναντι του εγκλήματος, εξαιτίας του γεγονότος ότι δεν υπάρχει συστηματική ενασχόληση με την ποιοτική εξέλιξη της εγκληματικότητας αυτού του είδους, την υπερτίμηση της αξίας των φορολογικών ελέγχων για την αντιμετώπιση του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος, την διαφοροποιημένη κατά περίπτωση έμφαση σε ορισμένες μόνον μορφές βαριάς εγκληματικότητας με αποτέλεσμα να υποβαθμίζονται άλλες μορφές εγκλημάτων (περιστασιακή πρόληψη), την αδυναμία αξιολόγησης και αξιοποίησης υπέρ του νόμου των ιδιαιτεροτήτων που χαρακτηρίζουν τη διαφθορά, το οικονομικό και το οργανωμένο έγκλημα.

Προτάσεις συνοπτικά

Οι προτάσεις που κατατίθενται για την ανάσχεση αυτής της κατάστασης διαρθρώνονται στις εξής θεματικές, για κάθε μια από τις οποίες προτείνονται συγκεκριμένες κατευθύνσεις και κατά περίπτωση ειδικές δράσεις και μέτρα,:

Στελέχωση υπηρεσιών και εξειδίκευση, Συντονισμός και συνεργασία, Διαχείριση και ροή ζώσας και άλλης πληροφορίας, Απάλειψη νομικών παραγόντων αναποτελεσματικότητας, Εκπαίδευση και Επαγγελματική Διαμόρφωση Ανάπτυξη Επιστημονικής Έρευνας, Νέες Στρατηγικές Αντεγκληματικής Πολιτικής.

Τέλος αναπτύσσεται η πρόταση για τη σύσταση της δικαστικής αστυνομίας: αρμόδιας για την πλαισίωση του Εισαγγελέα μόνον για ορισμένες κατηγορίες εγκλημάτων ιδιαίτερης βαρύτητας και πολυπλοκότητας. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η σύσταση δικαστικής αστυνομίας ως υπηρεσίας του υπουργείου Δικαιοσύνης που θα διαρθρώνεται σε Κεντρική και Περιφερειακές υπηρεσίες. Οι Κεντρικές Υπηρεσίες είναι αρμόδιες για την οργάνωση και στελέχωση των υπηρεσιών, την παρακολούθηση των προβλημάτων και αναγκών τους και την αποτίμηση της οργανωσιακής διαδικασίας όπως και την διοικητική υποστήριξη του προσωπικού. Οι περιφερειακές υπηρεσίες θα λειτουργούν σε επίπεδο Τμήματος και Γραφείου υπό τη Διεύθυνση του αρμόδιου Εισαγγελέα στις Εισαγγελίες Εφετών συνδράμουν στο Εισαγγελικό έργο και συμβάλλουν στην προκαταρκτική εξέταση. Εάν μετά την προκαταρκτική εξέταση ασκηθεί ποινική δίωξη προτείνεται να αναλαμβάνει την ανάκριση ειδικός ανακριτής / πρωτοδίκης και να πλαισιώνεται και αυτός από υπηρεσία δικαστικής αστυνομίας.

Το προσωπικό της δικαστικής αστυνομίας θα αποτελεί μια νέα ιδιαίτερη κατηγορία προσωπικού (ΠΕ Υπάλληλοι/ Προϊστάμενοι Δικαστικής Αστυνομίας) με ειδικά και υψηλά προσόντα και αποκλειστική απασχόληση στη Δικαστική

Αστυνομία. Η Δικαστική Αστυνομία το έργο και η εξέλιξή της θα υποστηρίζεται από ερευνητική και εκπαιδευτικές δομές στο Υπουργείο Δικαιοσύνης

ΜΕΡΟΣ Α

Α. ΔΙΑΦΘΟΡΑ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΈΓΚΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η διαφθορά και το οικονομικό έγκλημα βρίσκονται σήμερα στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των δημόσιων πολιτικών, ιδίως μετά το ξέσπασμα της Κρίσης. Επιπλέον το οργανωμένο έγκλημα εκτιμάται ότι διευρύνει το πεδίο δράσης του αν και δεν αποτυπώνεται στατιστικά το μέγεθός και η σχέση του με το οικονομικό έγκλημα και ιδίως, με τη διαφθορά. Άλλωστε ένα χαρακτηριστικό των εγκληματολογικών στατιστικών, είναι ότι οι αποτυπώσεις τους, αφορούν τα γνωστά στις αρχές εγκλήματα ενώ είναι επίσης γνωστό ότι το οικονομικό έγκλημα και η διαφθορά και το οργανωμένο έγκλημα έχουν ευρύ φάσμα σκοτεινού αριθμού εγκλημάτων (ενδεικτ. Βιδάλη, Σ., 2013). ~~Στην Ελλάδα, η βιβλιογραφία για αυτά τα ζητήματα είναι πληθωριστική, ιδίως στο πεδίο του ποινικού δικαίου, καθώς ένα πλήθος νόμων και επιμέρους τροποποιήσεις τους, που έχουν θεσπιστεί ήδη από το τέλος της δεκαετίας του 90, έχουν αναλυθεί και ερμηνευτεί με επάρκεια και έχει ασκηθεί ανάλογη κριτική σε πλήθος διατάξεων. Δεν θα αναφερθούμε σε αυτές τις διαστάσεις του υπό συζήτηση αντικειμένου καθώς ο στόχος αυτής της μελέτης, δεν είναι να αναλύσει ξανά τη νομοθεσία, αλλά να επικεντρωθεί στη δυνατότητα σύστασης δικαστικής αστυνομίας ως μια πολιτική επιλογή που θα οδηγήσει στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης.~~

Όμως εκτός από την ποινικο-δογματική διάσταση του προβλήματος για την οποία υπάρχει πληθώρα βιβλιογραφίας και σε αντίθεση με άλλες χώρες της Ε.Ε. δεν υπάρχουν στην Ελλάδα ποιοτικές ιδίως έρευνες συνολικά για τη διαφθορά, το οικονομικό και το οργανωμένο έγκλημα και τη μεταξύ τους σχέση (βλ. και επομ.). Η ποινικοδογματική θεώρηση αυτών των προβλημάτων εξετάζει χωριστά και το οργανωμένο και τα οικονομικά εγκλήματα και τα εγκλήματα διαφθοράς κλπ. αλλά με άξονα το ποινικό θεσμικό πλαίσιο και την εφαρμογή του.

Η έρευνα Καϊάφα Γκμπάντι

Μία τέτοια σημαντική συμβολή ήταν αποτελούν τα πορίσματα πρόσφατης ποιοτικής έρευνας (Καϊάφα- Γκμπάντι, Μ. (επιμ.), 2014), για τη διαφθορά και το οικονομικό έγκλημα στο δημόσιο τομέα. Από την επανεξέταση ορισμένων πορισμάτων της έρευνας αυτής (που είχαν ενδιαφέρον για το θέμα που εξετάζουμε εδώ), και που αφορούν την αποτελεσματικότητα του δικονομικού πλαισίου, διαπιστώνουμε, ότι υπερέχουν ιδίως δύο τάσεις μεταξύ των ερωτηθέντων (δικαστές εισαγγελείς δικηγόροι): α) αυτοί που θεωρούν ότι το δικονομικό σύστημα λειτουργεί και είναι αποτελεσματικό, έστω μέτρια και β) εκείνοι που θεωρούν, ότι δεν είναι επαρκές ή έχουν αρνητική άποψη γι αυτό. Είναι αξιοσημείωτο ότι όσοι εκφράζουν την άποψη ότι το δικονομικό πλαίσιο είναι αρκετά ή μέτρια αποτελεσματικό, εντοπίζουν τα προβλήματα στην βραδύτητα κατά την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης και στο ίδιο το υφιστάμενο δικονομικό πλαίσιο, σε οργανωσιακά προβλήματα, στη στάση του νομοθέτη και στην ποιοτική (αν)επάρκεια των απασχολούμενων με τα ζητήματα αυτά. Αντίθετα, όσοι έχουν κυρίως αρνητική άποψη για το δικονομικό πλαίσιο εντοπίζουν τα προβλήματα ιδίως στις ουσιαστικές ελλείψεις και ανεπάρκειες και σε δικαιοκρατικά ελλείμματα. Αυτή η δεύτερη ομάδα θέτει το θέμα της έλλειψης δικαστικής αστυνομίας μεταξύ των αιτίων ανεπάρκειας.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα πορίσματα της εν λόγω έρευνας, το επιχείρημα της **μεγάλης καθυστέρησης που παρατηρείται στην προδικασία**, συνδέθηκε με γενικότερα προβλήματα του μηχανισμού απονομής δικαιοσύνης αλλά και αδυναμίες του θεσμικού πλαισίου όπως, η θεσμοθέτηση πολλών εισαγγελέων ειδικών καθηκόντων, η μη υποβοήθηση του ανακριτικού έργου με παροχή τεχνοκρατικής υποστήριξης ως μέσο επίλυσης των δυσλειτουργιών, και η έλλειψη ειδικών ανακριτών με εξειδικευμένες γνώσεις και την απαραίτητη τεχνοκρατική υποστήριξη και η δυνατότητα **αξιολόγηση των στοιχείων από πραγματογνώμονες – υπαλλήλους σε κάθε πρωτοδικείο**. Αυτό υποστηρίζεται ότι έχει ως συνέπεια η έμφαση στην ταχύτητα να οδηγεί στο σχηματισμό ελλιπών δικογραφιών (Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σ. 29 επ.).

Είναι αξιοσημείωτο επίσης (πάντα σύμφωνα με τα ευρήματα της εν λόγω έρευνας), ότι αυτοί που θεωρούν το υφιστάμενο δικονομικό πλαίσιο μέτριο, ελλιπές ή παντελώς ακατάλληλο από άποψη αποτελεσματικότητας, αναφέρουν ως αίτια αυτής της κατάστασης κατά σειρά προτίμησης: α) έλλειψη καταρτισμένων στο αντικείμενο δικαστών, β) προβληματικό συνταγματικό και κοινό νομοθετικό πλαίσιο δίωξης εγκλημάτων διαπραττομένων από μέλη της κυβέρνησης, γ) έλλειψη ειδικών οικονομικών δικαστηρίων δ) μη πρόβλεψη ποινικής συνδιαλλαγής στα οικονομικά εγκλήματα κατά του Δημοσίου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ε) προβλήματα που αφορούν τους ειδικούς ανακριτές (ανεπάρκεια θεσμού ή κάλυψης πεδίων εγκλημάτων), στ) προβλήματα που αφορούν τους οικονομικούς εισαγγελέες (ανεπάρκεια θεσμού ή κάλυψης πεδίων εγκλημάτων), ζ) έλλειψη προσωπικού, η) θέσπιση/επέκταση νομοθετικού πλαισίου προστασίας πολιτών ή υπαλλήλων που καταγγέλλουν τέτοια εγκλήματα, θ) γενικότερα ελλείμματα προβλέψεων για αποφόρτιση των εκθεμάτων των δικαστηρίων που δικάζουν τα σχετικά εγκλήματα, ι) τρόπος παραπομπής στο ακροατήριο, ια) ελλείμματα νομοθετικού πλαισίου για κατάσχεση και δέσμευση περιουσιακών στοιχείων, ιβ) ισχύον σύστημα δίωξης (νομιμότητα έναντι σκοπιμότητας), ιγ) ελλείποντα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού στην έννομη τάξη μας, ιδ) ρόλος ανώνυμων καταγγελιών, ιε) ανεπάρκεια νομοθετικού πλαισίου για άσκηση ένδικων μέσων από το Δημόσιο ή την Ευρωπαϊκή Ένωση, ιστ) ευρείες αποδεικτικές απαγορεύσεις, ιζ) ελλείμματα δικαιωμάτων του Δημοσίου ή της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τα ανακριτικά στάδια, ιη) καθυστέρηση εκδίκασης λόγω υπερβολικής κακουργηματοποίησης των εγκλημάτων και εξαιτίας ευχερούς δίωξης εγκλημάτων υπό την πίεση της κοινής γνώμης, ιθ) **έλλειψη δικαστικής αστυνομίας**, κ) ανάγκη αναδιοργάνωσης του τρόπου λειτουργίας των ανακριτικών και δικαστικών αρχών και πραγματικός έλεγχος της ταχύτητας και της αποτελεσματικότητάς τους (βλ. για όλα Καϊάφα-Γκμπάντι (επιμ), 2014, ό.π., σ., 29-30).

Επίσης η πλειονότητα των συμμετεχόντων στην εν λόγω έρευνα απαντά *αρνητικά* στο ερώτημα αν οι φάκελοι προκαταρκτικής εξέτασης και **«αστυνομικής» προανάκρισης** είναι επαρκείς από άποψη ποιότητας και τεκμηρίωσης και αν οι υποθέσεις που εισάγονται προς εκδίκαση στο ακροατήριο είναι αποδεικτικά ώριμες, ιδιαίτερα αυτές που απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις. Σημαντικός αριθμός ερωτωμένων έχει την αντίθετη άποψη (Καϊάφα- Γκμπάντι (επιμ), 2014, ό.π., σ. 38). Ως αιτίες αναφέρονται: α) διεκπεραιωτική και μη εμβαθύνουσα εξέταση μαρτύρων, β) απουσία κάποιων εκθέσεων των προανακριτικών αρχών, καθώς και ουσιαστών εγγράφων, γ) μη διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης παρά την αναγκαιότητά της, δ) έλλειψη ουσιαστικής διερεύνησης δεδομένων που σχετίζονται με τις κινήσεις τραπεζικών λογαριασμών, τις χρηματιστηριακές συναλλαγές κ.λπ., ε) συγκέντρωση στοιχείων χωρίς επεξεργασία ή ανάλυση, στ) μονομερής αντιμετώπιση της έρευνας και του αποδεικτικού υλικού από την προανακριτική αρχή, ζ) ελλιπής συγκέντρωση στοιχείων εξαιτίας άγνοιας των προανακριτικών υπαλλήλων αναφορικά με τα στοιχεία που συγκροτούν το αξιόποινο, η) καθυστέρηση στη διενέργεια της ΕΔΕ, ιδίως σε υποθέσεις διαφθοράς υπαλλήλων (ό.π., σ. 38-39).

Από τα ευρήματα της έρευνας αυτής επομένως, προκύπτουν ήδη βασικοί άξονες προβλημάτων και ανεπάρκειας του ποινικοκατασταλτικού συστήματος και ιδίως, μια ποικιλία απόψεων για τα αίτια της αναποτελεσματικότητας, οι οποίες ανάγονται σε διαφορετικές γενικότερες θεωρήσεις του προβλήματος. Όλα αυτά καταδεικνύουν την ανάγκη να υπάρξει μια συστηματική αξιολόγηση των ζητημάτων που τίγονται και αποκαλύπτουν ουσιαστικά προβλήματα κατά την διαδικασία που συνδέονται με οργανωσιακές, θεσμικές και λειτουργικές παραμέτρους, πολλές από τις οποίες επιβεβαιώνονται και στη δική μας έρευνα (βλ. επομ.), .

Εκτός από τη διαφθορά και το οικονομικό έγκλημα, όμως, και παρά την έμφαση που έχει δοθεί διεθνώς στη διασύνδεσή τους με το οργανωμένο έγκλημα, οι προσεγγίσεις για το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα σπανίζουν, αν εξαιρέσει κάποιος τις προσεγγίσεις στο πεδίο της ποινικής καταστολής (βλ. αντί άλλων Συμεωνίδου – Καστανίδου, 2007), δηλαδή, την ποινική διάσταση τυποποίησης της εγκληματικής οργάνωσης και επίσης, το δικονομικό πλαίσιο και την ποινική αντιμετώπιση της. Κοινωνιολογικές και Εγκληματολογικές προσεγγίσεις που να αναλύουν τι ακριβώς είναι το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά σπάνιες (βλ. π.χ Σταμούλη, Ε., 2016. Αντωνόπουλος, Γ., Παπανικολάου, Γ., 2016). Δεν έχει αναλυθεί στην Ελλάδα συστηματικά η εμπλοκή των κατά τα άλλα νόμιμων επιχειρήσεων και επιχειρηματιών με το οργανωμένο έγκλημα. Η Ελληνική Αστυνομία είναι επίσης η μόνη πηγή άντλησης στοιχείων στο πλαίσιο των ετήσιων εκθέσεων της.

Έτσι, τα προβλήματα στην έρευνα αλλά και στη συσχέτιση μεταξύ των φαινομένων αυτών όχι μόνον εγκληματολογικά αλλά και στο επίπεδο ποινικών υποθέσεων, φέρνουν στο επίκεντρο του προβληματισμού το ζήτημα της δικαστικής αστυνομίας. Η συζήτηση για τη δικαστική αστυνομία δεν είναι νέα. Όμως, σήμερα, ο δομικός χαρακτήρας που φαίνεται να έχει η διαφθορά, το σοβαρό οικονομικό αλλά και το οργανωμένο και στην Ελλάδα, ιδίως σε ορισμένες εκδοχές του σε συνδυασμό με τις γενικότερες ποιοτικές μεταβολές της βαριάς εγκληματικότητας και τη χρήση της τεχνολογίας (Europol, 2017. GRECO, 2015), επαναφέρουν υπό συζήτηση το ζήτημα της δημιουργίας μιας υπηρεσίας δικαστικής αστυνομίας. Ειδικότερα, η τριμερής σχέση μεταξύ οικονομικού οργανωμένου εγκλήματος και διαφθοράς και οι κοινωνικές απολήξεις τους (ενδεικτ. CDS, 2010) υποβάλλουν στην ανάγκη ενδεδειγμένης έρευνας, συσχετίσεων και συνολικών προσεγγίσεων των υποθέσεων που αφορούν το οικονομικό, το οργανωμένο έγκλημα και τη διαφθορά (EPRS, 2016 και 2016/α).

Ένα πλήθος από υπηρεσίες, φορείς και ανεξάρτητες αρχές και προληπτικούς, ελεγκτικούς και κατασταλτικούς μηχανισμούς επιτελούν λειτουργίες οιασδήποτε δικαστικής αστυνομίας ή δικαστικής αστυνομίας ουσιαστικά. Με βάση τα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς, στην Ελλάδα σήμερα υπάρχουν πέντε (5) κατηγορίες φορέων που ασχολούνται με την καταπολέμηση της διαφθοράς και αντιστοιχούν σε: α) 3 Εισαγγελικές Αρχές, β) 19 Σώματα, υπηρεσίες επιθεώρησης και δίωξης, γ) 16 εποπτικούς, διοικητικούς-ελεγκτικούς φορείς και υπηρεσίες, δ) 9 ανεξάρτητες αρχές και ε) 4 ειδικοί εποπτικοί φορείς. Συνολικά αυτοί οι φορείς, αρχές, σώματα και υπηρεσίες, διαρθρώνονται σε 74 επιμέρους μονάδες και υπηρεσίες (Βιδάλη, Σ., 2017). Εκτός αυτών, στο επίπεδο της Ελληνικής Αστυνομίας εδώ και χρόνια υπάρχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες ασφάλειας που έχουν και καθήκοντα δικαστικής αστυνομίας και ασχολούνται και με το οργανωμένο έγκλημα την τρομοκρατία κλπ. και άλλοτε εντάσσονται στην οργανωτική ιεραρχία της ΕΛΑΣ, άλλοτε υπάγονται απευθείας στον Αρχηγό και έτσι, είναι τουλάχιστον προβληματικός ο έλεγχος και ο συντονισμός τους.

Ανεξάρτητα από την επιτυχή ή όχι λειτουργία και αποδοτικότητα αυτών των φορέων, είναι γεγονός, ότι για το οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία ακολουθείται συχνά μια διακριτή πορεία σε επίπεδο θεσμικής αντίδρασης σε σύγκριση με τη διαφθορά και το οικονομικό έγκλημα, ενώ και αυτά αντιμετωπίζονται ως ζητήματα συχνά διακριτά μεταξύ τους (Βασιλαντωνοπούλου, 2016, Βιδάλη, στο ίδιο, ό.π.). Μείζον ζήτημα όμως αποτελεί η δυνατότητα των αρχών, να εντοπίσουν τέτοιες υποθέσεις, να συσχετίσουν μεταξύ τους διαφορετικές και φαινομενικά ανεξάρτητες υποθέσεις και δράστες, ώστε να μπορεί να τεκμηριωθεί κατηγορία που να υποστηριχθεί στο δικαστήριο. Σε αυτό το πλαίσιο το τρίπτυχο έλεγχοι, επεξεργασία πληροφορίας και καταστολή αποτελούν τα βασικά προτάγματα της σύγχρονης αντεγκληματικής πολιτικής για την αντιμετώπιση των φαινομένων που εδώ συζητούνται (Βιδάλη, Σ., 2017).

Επιπλέον, ήδη από την προκαταρκτική εξέταση υποθέσεων μεγάλης διαφθοράς εκτός από τις τυπικές δυσκολίες στην οργάνωση και συλλογή αποδεικτικών στοιχείων, η «απροθυμία» των αρμοδίων φορέων ανταποκριθούν άμεσα στα αιτήματα των αρχών συνιστούν μάλλον τυπικά προβλήματα (βλ. ενδεικτ Παπανδρέου, Π.Η., 2016). Εκτός αυτών, το γεγονός ότι από πολλές πλευρές διαπιστώνονται συμβιωτικές σχέσεις (Καλλίρης, Κ. Ι. , 2016. Βιδάλη, 2017. Βασιλαντωνοπούλου, 2016) ανάμεσα στο οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και πολιτικούς παράγοντες ή κρατικούς αξιωματούχους, αποτελεί ένα ακόμα ζήτημα που δυσχεραίνει τη διερεύνηση των υποθέσεων και προαπαιτεί τη θωράκιση του ποινικο-κατασταλτικού συστήματος.

Ειδικότερα, στη βάση του συστήματος ελέγχων υπάρχει ένας «υπερσυνωστισμός» υπηρεσιών συγκέντρωσης, επεξεργασίας, ελέγχου και διαλογής της πληροφορίας που προέρχεται από ελέγχους, καταγγελίες, εντάλματα κλπ, τα οποία είναι αμφίβολο ότι μπορούν να αξιοποιηθούν από τις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές με την παρούσα δομή τους (Βιδάλη, Σ., 2017). Αυτός ο πληθωρισμός υπηρεσιών θεωρείται μέτρο αντι-διαφθοράς που αντιστοιχεί στο μοντέλο περιστασιακής πρόληψης, αλλά προκαλεί υπερσυνωστισμό πληροφορίας και υποθέσεων στο επίπεδο των αρμοδίων Εισαγγελιών και ανακριτικών αρχών, γεγονός που υπονομεύει τη δυνατότητα τους, να ανταποκριθούν εν τοις πράγμασι στο φόρτο εργασίας (Βιδάλη, 2017) .

Προκύπτει έτσι, ότι ένα ολοκληρωμένο σύστημα ανακριτικής έρευνας, θα μπορεί να έχει αποτέλεσμα, μόνον εάν μέσα από συνεργασίες και εξειδικευμένη δράση, συνδέει τις αστυνομικές με τις ανακριτικές και τις δικαστικές αρχές, καθώς η συλλογή η επεξεργασία και η αξιολόγηση των αποδείξεων, η στοιχειοθέτηση κατηγορίας και η τεκμηρίωσή της, αναφέρονται σε πολύπλοκα συστήματα σχέσεων, κίνησης προσώπων προϊόντων και κεφαλαίων. Η δικαστική αστυνομία μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό θεσμό στην κατεύθυνση αυτή.

B. ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

Ο όρος «αστυνομία» με την ουσιαστική έννοια παραπέμπει στην πολιτειακή ενέργεια για την πρόληψη - αποτροπή και καταστολή του εγκλήματος και γενικά της διασφάλισης της δημόσιας τάξης και ασφάλειας. Με την τυπική έννοια, ως αστυνομία ορίζεται η δημόσια υπηρεσία στην οποία ανατίθεται η παραπάνω ενέργεια (Αλεξιάδης, 2006: 116-117. Βιδάλη, 2000: 50). Ανάλογα με το έργο που επιτελεί η αστυνομία διακρίνεται σε διοικητική (δημόσια τάξη και ασφάλεια) και σε δικαστική (έρευνα του εγκλήματος). Όμως, ο όρος δικαστική αστυνομία μπορεί να αναφέρεται και στην τυπική διάσταση της, δηλαδή, στη δομή της αστυνομίας, που διενεργεί την έρευνα για το έγκλημα (τυπική θεώρηση). Στην παρούσα μελέτη θα μας απασχολήσουν και οι δύο οπτικές προσέγγισης, δηλαδή η δικαστική

αστυνομία και από ουσιαστική άποψη (ως λειτουργία, έργο) και από τυπική (ως δομή).

Η (ουσιαστική) λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας περιλαμβάνει ειδικότερα όλες εκείνες τις πράξεις και αρμοδιότητες έρευνας που επιτελούνται ιδίως από την αστυνομία (άρθρο 33ΚΠΔ) για τη διαπίστωση και βεβαίωση ενός εγκλήματος κατά το στάδιο της προανακριτικής διαδικασίας είτε αυτεπάγγελα (αυτεπάγγελτη προανάκριση) είτε ύστερα από εισαγγελική παραγγελία. Επομένως, βασικά χαρακτηριστικά της λειτουργίας της δικαστικής αστυνομίας είναι:

α) ο κατασταλτικός χαρακτήρας της, καθώς ερευνά για το έγκλημα που έχει ήδη διαπραχθεί.

β) ότι λειτουργίες της αλλά και οι υπηρεσίες που τις επιτελούν τίθενται υπό τη διεύθυνση του Εισαγγελέα. Η Εισαγγελία είναι δικαστική αρχή, ανεξάρτητη από τα δικαστήρια και την εκτελεστική εξουσία. Στην Ελλάδα, η αστυνομία είναι ανεξάρτητη από την Εισαγγελία, αλλά είναι αυτονόητο, ότι βρίσκονται σε στενή συνεργασία μεταξύ τους. Οι σχέσεις του εισαγγελέα με την αστυνομία οριοθετούνται κανονιστικά από πλέγμα διατάξεων (άρθρο 13 ΚΠΔ, άρθρο 24 ΚώδΟΔΔΛ. Μπρακουμάτσος, 2014: 54, 57) με βάση τις οποίες οι αστυνομικές αρχές εκτελούν τις παραγγελίες και συνδράμουν τον εισαγγελέα αλλά δεν υπάρχει μια μόνιμη υπηρεσία αστυνομίας με αποκλειστική υποχρέωση και αποστολή να συνδράμει τον Εισαγγελέα.

γ) έχει ως αποστολή την εξιχνίαση και έρευνα του εγκλήματος: ανιχνεύει και βεβαιώνει τη διάπραξη εγκλημάτων, την ταυτότητα των δραστών, συγκεντρώνει αποδεικτικά στοιχεία και γενικά υποβοηθά το ανακριτικό έργο, υπό την επίβλεψη και τη διεύθυνση του Εισαγγελέα (Βουγιούκας, 1988: 66. Αλεξιάδης, 2006: 117. Τέντες, 2010). Οι δράσεις αυτές, μεταξύ άλλων, προϋποθέτουν εξειδικευμένες ιδίως σήμερα, ερευνητικές διαδικασίες και γνώσεις κατά τη συλλογή στοιχείων και την αξιολόγησή τους και γι αυτό, η λειτουργία ιδιαίτερης υπηρεσίας δικαστικής αστυνομίας και οι προϋποθέσεις λειτουργίας της αποτελεί σοβαρό ζήτημα προς διερεύνηση. Ειδικότερα,

- i. Ο κατασταλτικός χαρακτήρας της λειτουργίας της δικαστικής αστυνομίας παραπέμπει στην ανάγκη ανάδειξης των ποιοτικών διαφοροποιήσεων μεταξύ της καταστολής που ασκεί η δικαστική αστυνομία και εκείνης που ασκεί η αστυνομία δημόσιας ασφάλειας.
- ii. Το γεγονός ότι η δικαστική αστυνομία τίθεται στη διάθεση του Εισαγγελέα και διευθύνεται από αυτόν υποβάλλει στην ανάγκη συνολικής διερεύνησης της σχέσης μεταξύ δικαστικής αστυνομίας και εισαγγελέα και τους όρους που αυτή η σχέση διαμορφώνεται, της δομής και στελέχωσης των υπηρεσιών της δικαστικής αστυνομίας,
- iii. Το γεγονός ότι η δικαστική αστυνομία αποτελεί μια εξειδικευμένη υπηρεσία για την έρευνα του εγκλήματος παραπέμπει στην ανάγκη να εξεταστεί το ενδεδειγμένο επαγγελματικό προφίλ, που πρέπει να έχουν οι υπάλληλοι της δικαστικής αστυνομίας ως προ/ανακριτικοί υπάλληλοι, αλλά και να διερευνηθούν οι όροι οι προϋποθέσεις και οι τεχνικές υπό τις οποίες διενεργείται η ανακριτική έρευνα συνολικά ιδίως για τις υποθέσεις διαφθοράς, οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος.

Συγχύσεις σχετικά με τη διάκριση των αστυνομικών λειτουργιών και οι συνέπειές τους

Στην Ελλάδα δεν υπάρχει θεσμοθετημένη δομή ή διακριτή λειτουργία δικαστικής αστυνομίας, ούτε στην αστυνομία ούτε στην Εισαγγελία, παρά τις αντίθετες απόψεις της θεωρίας και συστάσεις διεθνών φορέων και οργανώσεων (βλ. επομ.). Έτσι, η διάκριση ανάμεσα στη διοικητική και δικαστική αστυνομία είναι μάλλον θεωρητική

και δεν παράγει έννομες συνέπειες. Το γεγονός ότι προανακριτικοί και άλλοι υπάλληλοι, τίθενται υπό την εποπτεία και καθοδήγηση του Εισαγγελέα, τους καθιστά πρόσκαιρα βοηθητικούς του Εισαγγελέα αλλά όχι ιδιαίτερη ομάδα στελεχών με ειδικές αρμοδιότητες, αποστολή, σύστημα εκτέλεσης υπηρεσίας και εκπαίδευση, κριτήρια με βάση τα οποία οφείλει να σταθμίζεται η λειτουργική διάκριση ανάμεσα σε υπηρεσίες και καθήκοντα (αντιθ: ΓνωμΕισΑΠ 16/2007). Έτσι, καθήκοντα δικαστικής αστυνομίας επιτελούν οι υπηρεσίες ασφάλειας της Ελληνικής Αστυνομίας (βλ άρθρα 8, Ν. 2800/2000 και 93, Π.Δ. 141/1991. ΓνωμΕισΑΠ 16/2007) και κάθε υπηρεσία ή υπάλληλος, που ορίζεται από το νόμο ως προανακριτικός υπάλληλος (αρθ. 33, 34 ΚΠΔ). Η σημασία που έχει γενικά για την αποτελεσματικότητα του ποινικοκατασταλτικού συστήματος η διάκριση της αστυνομικής λειτουργίας σε διοικητική και δικαστική και η αντιστοίχιση της σε οργανωτικές δομές και υπηρεσίες, γίνεται δεκτή από τη θεωρία στην Ελλάδα: (Αλεξιάδης, 2006: 117-118. Μπρακουμάτσος, 2014: 56) αλλά έχει ιδιαίτερη σημασία, ιδίως, σε υποθέσεις βαριάς εγκληματικότητας και οργανωμένου εγκλήματος.

Στο ελληνικό σύστημα όμως, η διάκριση των διαφόρων λειτουργιών, ιδίως της αστυνομίας, δεν αντιστοιχούν πάντα σε αυτό που πραγματικά επιτελείται (βλ. και Παπαϊωάννου Ζ., 2006: 5-7). Έτσι για παράδειγμα λειτουργίες που έχουν κατασταλτικό χαρακτήρα, αλλά δεν εντάσσονται οπωσδήποτε στην δικαστική αστυνομία επειδή δεν εκτελούνται υπό την εποπτεία των δικαστικών λειτουργών, δεν είναι σαφές ούτε και εάν εντάσσονται στην αστυνομία ασφάλειας, ενώ ο χαρακτήρας και οι όροι υπό τους οποίους διενεργούνται, τελεί συχνά υπό ασάφεια και οφείλει να επανα-οριοθετηθεί, εφόσον συσταθεί δικαστική αστυνομία. Πρόκειται ειδικότερα :

- i. για το θεσμό της *αστυνομικής προανάκρισης* (άρθρο 243§2 ΚΠΔ. 95§8 ΠΔ 141/1991),
- ii. για την υποχρέωση της Ελληνικής Αστυνομίας εάν δεν έχει διαλευκανθεί η υπόθεση να συνεχίζει τις έρευνες και *μετά την υποβολή της σχετικής δικογραφίας* (άρθρο 95§2, Π.Δ.141/1991). *Ποιες από αυτές τις ενέργειες μπορούν να έχουν ανάλογη εφαρμογή από άλλες υπηρεσίες σε υποθέσεις διαφθοράς, αποτελεί και αυτό ένα ζήτημα προς συστηματική εξέταση.*
- iii. *Επίσης, ανάλογες λειτουργίες, δηλαδή αστυνομικές έρευνες σωματικές, σε κατοικία, σε δημόσιους χώρους, ορίζεται ότι έχουν προληπτικό χαρακτήρα, όταν δεν υλοποιούνται στο πλαίσιο της προανάκρισης (άρθρο 96§3, Π.Δ. 141/1991), δηλαδή δεν έχει ασκηθεί ποινική δίωξη. Δεν είναι όμως σαφές εάν έχουν προληπτικό χαρακτήρα όταν τελούνται και στο πλαίσιο της προκαταρκτικής εξέτασης, γεγονός που θα ήταν παράδοξο τουλάχιστον.*

Από τα παραπάνω που ενδεικτικά αναφέρθηκαν προκύπτει η ανάγκη επαναοριοθέτησης και διευκρίνισης του πεδίου εφαρμογής και του χαρακτήρα αυτών των ενεργειών, ιδίως στην προοπτική σύστασης δικαστικής αστυνομίας, ώστε να είναι διακριτές οι αρμοδιότητες μεταξύ λειτουργίας ασφάλειας και λειτουργίας δικαστικής αστυνομίας και προφανώς μεταξύ πρόληψης και καταστολής.

Η «ιστορία» της δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα και παράγοντες που απέτρεψαν τη σύστασή της

Στην Ελλάδα, διάκριση μεταξύ της διοικητικής και δικαστικής αστυνομίας θεσμοθετείται αμέσως μετά τη σύσταση του Ελληνικού Βασιλείου και αποτυπώνεται στο άρθρο 81 του Β.Δ. 31-12-1836 περί δημοτικής αστυνομίας (Αλεξιάδης, 2006: 119). Το 1849 η Δημοτική Αστυνομία απαλλάχθηκε από τα

ανακριτικά καθήκοντα, τα οποία ανατέθηκαν στη νεοσυσταθείσα Διοικητική Αστυνομία, που αποτέλεσε την πρώτη αστυνομία ασφάλειας στην Ελλάδα (Βιδάλη, 2007: 288 επ.). Από το 1880 ως το 1984 οι εξελίξεις και στη χώρα και στο αστυνομικό σύστημα συνέβαλαν ώστε, η λειτουργία δικαστικής αστυνομίας να μην συγκεντρώνει κανένα ενδιαφέρον: η δικαστική αστυνομία «χάνεται» ως ιδιαίτερη λειτουργία και στην πραγματικότητα, συγχωνεύεται με την αστυνομία ασφάλειας. Γενικά, ενώ η θεωρία επαναλάμβανε συστηματικά τη διάκριση μεταξύ διοικητικής και δικαστικής αστυνομίας, αυτή η διάκριση δεν αντιστοιχούσε σε καμία οργανωτική δομή (βλ. και σχόλια Χαμηλοθώρη, Ι.), ούτε αποτέλεσε ποτέ αποκλειστική απασχόληση συγκεκριμένων υπηρεσιών και το σημαντικότερο, δεν επικράτησε ούτε στην χρησιμοποιούμενη ορολογία σε νομικά και διοικητικά κείμενα και διατάξεις. Επίσης, αν και κατά το τέλος του 20^{ου} αιώνα η εγκληματολογική και η ποινική θεωρία αλλά και ενώσεις δικαστικών λειτουργών προσέγγιζαν θετικά την προοπτική σύστασης της δικαστικής αστυνομίας, άλλοι παράγοντες -ανάμεσά τους και η αντίδραση της Ελληνικής Αστυνομίας- απέτρεψαν την προοπτική αυτή. Έτσι, αν και με το Ν. 2145/1993 (άρθρο 36) προβλέφθηκε ότι με Π.Δ. μπορεί να ιδρυθεί υπηρεσία Δικαστικής Αστυνομίας στις εισαγγελίες πρωτοδικών της χώρας με τον τίτλο «Δικαστική Αστυνομία» και περιγραφόταν, ο σκοπός, η αρμοδιότητα, η σύνθεση του προσωπικού της κλπ, έως σήμερα δεν έχει θεσπιστεί σχετικό Π.Δ. Επίσης, το φθινόπωρο του 2005 είχε καταρτισθεί ένα άλλο σχέδιο νόμου, που προέβλεπε τη σύσταση της δικαστικής αστυνομίας, αλλά δεν κατέληξε σε νόμο (βλ. αναλυτικά σε Κοτσαλής, 2010:9-15. Τέντες, 2010: 16-24).

Από μια συνοπτική επανεξέταση της ιστορίας των πρωτοβουλιών που έχουν αναληφθεί από τη δεκαετία του 1990 στην Ελλάδα, προκύπτει, ότι υπάρχει μια σύγκρουση συμφερόντων ανάμεσα στην Αστυνομία και τη Δικαιοσύνη και ειδικότερα, ότι ο λόγος για τον οποίο δεν έχει ευδοκιμήσει έως τώρα η σύσταση της Δικαστικής Αστυνομίας είναι ότι υπάρχουν σοβαρές, αλλά και αποτελεσματικές αντιδράσεις από την πλευρά της Αστυνομίας, ιδίως κάποιων Υπηρεσιών ή Τμημάτων της. Ειδικότερα, είναι διάχυτη η πεποίθηση μεταξύ των στελεχών της Ελληνικής Αστυνομίας πως η σύσταση της Δικαστικής Αστυνομίας, θα έχει ως συνέπεια την αποδυνάμωση του κύρους των υπηρεσιών ασφάλειας της Ελληνικής Αστυνομίας (Δημακόπουλος, Β., 2010:29. Καρράς, Α., 2010: 32-33) προς όφελος της ενίσχυση του ρόλου των Εισαγγελέων, την αναστάτωση του προσωπικού, επειδή θα υπάρξουν μεταβολές στην υπηρεσιακή του κατάσταση σε ότι αφορά τα πειθαρχικό δίκαιο, ενδεχομένως μισθοδοσία κλπ. Ένας ακόμη λόγος είναι το οικονομικό κόστος μιας τέτοιας προσπάθειας (Δημακόπουλος, Β., όπ.π.). Ταυτόχρονα, όμως, διαπιστώνεται ότι και από τους δικαστικούς λειτουργούς και τους άλλους επαγγελματίες του ποινικοκατασταλτικού συστήματος π.χ. και δικηγόρους, δεν υπάρχει ενιαία αντίληψη για το πώς θα πρέπει να οργανωθεί η δικαστική αστυνομία ή ποιο θα είναι το εύρος των αρμοδιοτήτων της. Πολλοί αναφέρονται σε μια υπηρεσία που θα είναι παράλληλη με την Ελληνική Αστυνομία, με δικό της προσωπικό, αλλά δεν θα έχει σύγκρουση αρμοδιοτήτων, άλλοι σε μια υπηρεσία που θα στελεχώνεται με εν ενεργεία αστυνομικούς (βλ πρακτικά ΔΣΑ, 2010). Από κάποιους μόνον υποστηρίζεται, ότι το ζητούμενο είναι να «κάνουμε καλύτερο το προανακριτικό έργο ενόψει της σύγχρονης εγκληματικότητας» (Μπρακουμάτσος, Π., 2010).

Είναι επίσης αξιοσημείωτο, ότι από πολλούς ομιλητές από αυτούς που είχαν συμμετάσχει στη εκδήλωση του Δ.Σ.Α. το 2010 αλλά και από κάποιους από τους συμμετέχοντες στην έρευνά μας υποστηρίχθηκε, ότι ένα μεγάλο πλεονέκτημα από τη σύσταση της δικαστικής αστυνομίας θα είναι απεξάρτησή της έρευνας από την αστυνομία, που είναι με τη σειρά της εξαρτημένη από την κυβέρνηση. Πρόκειται για ένα επιχείρημα που είναι μάλλον επιφανειακό, επειδή αφενός δεν συνυπολογίζει ότι και στη δικαιοσύνη υπάρχουν φαινόμενα διαφθοράς και μάλιστα σοβαρά κατά το παρελθόν, ότι και η δικαιοσύνη έχει «κατηγορηθεί» ότι επηρεάζεται από την

κυβέρνηση και ότι σε κάθε περίπτωση, δεν μπορεί να εκλαμβάνεται η αστυνομία ως προέκταση της κυβέρνησης εξορισμού, επειδή αυτό υποδεικνύει έλλειψη εμπιστοσύνης στο θεσμό της αστυνομίας.

Εκτός αυτών το ζήτημα επανήλθε στην πολιτική ατζέντα πριν από αρκετά χρόνια μέσα από τις εκθέσεις της GRECO (βλ. επομ.), αλλά και πάλι δεν υπήρξε αποτέλεσμα. Ωστόσο, η έξαρση της βαριάς εγκληματικότητας θέτει το θέμα σε νέες βάσεις.

Συστάσεις Διεθνών Οργανισμών για την Δικαστική Αστυνομία

Διεθνείς και ευρωπαϊκοί οργανισμοί, με την ευκαιρία αξιολογήσεων της χώρας σχετικά με την αντιμετώπιση της διαφθοράς, έχουν εδώ και χρόνια υποστηρίξει την ανάγκη δημιουργίας ενός σώματος ή μιας υπηρεσίας δικαστικής αστυνομίας. Στη συνέχεια θα παρατεθούν οι κυριότερες παρατηρήσεις επιλεκτικά από ορισμένους φορείς. Ήδη από το 2002 κατά τον πρώτο γύρο αξιολόγησης της Ελλάδας η GRECO, μεταξύ άλλων σημείωνε την έλλειψη δικαστικής αστυνομίας στην χώρα και παρατηρούσε μάλλον ως παράδοξο το γεγονός ότι όλοι οι αστυνομικοί, ανεξάρτητα από το βαθμό τους, είναι γενικοί ανακριτικοί υπάλληλοι (*general investigators*) με δικαιοδοσία διεξαγωγής προκαταρκτικών ερευνών υπό τις διαταγές του εισαγγελέα και ότι δεν υπάρχει αυτόνομο τμήμα ποινικών ερευνών (δικαστική αστυνομία), (GRECO, 2002: 7§25), ότι υπάρχει ανάγκη στελέχωσης των κατασταλτικών μηχανισμών με προσωπικό εξειδικευμένο σε οικονομικές και χρηματοοικονομικές έρευνες και ότι η σύσταση δικαστικής αστυνομίας θα είχε θετική συνέπεια ως προς αυτό (GRECO, 2002: 19 § 80).

Από το 2004 έως το 2015 η GRECO σε διαδοχικές εκθέσεις που αφορούν τους τέσσερις Γύρους Αξιολόγησης διαπιστώνει την υπαναχώρηση των ελληνικών αρχών από την αρχική τους πρόθεση να συστήσουν δικαστική αστυνομία, ότι δεν υλοποιούνται οι περισσότερες συστάσεις προς τις ελληνικές αρχές (GRECO, 2004:7, §30 επ.. GRECO, 2005:24-25, §79. GRECO, 2008:13, §58) και στη συνέχεια στην Πρόσθετη Πράξη της Έκθεσης Συμμόρφωσης το 2010, παρατηρείται αναστολή όλων διαδικασιών για τη περαιτέρω συμμόρφωση της Ελλάδας με τις σε εκκρεμότητα συστάσεις (GRECO, 2010⁴:7, §§29-30) Η GRECO «...εκφράζει τη μεγάλη της λύπη για την έλλειψη δράσεων. Δεν σημειώθηκε καμία πρόοδος για τα σημαντικά αυτά θέματα...» ενώ στην Τέταρτη Έκθεση Αξιολόγησης η διαφθορά αναγνωρίζεται ως ένα από τα προβλήματα που οδήγησαν τη χώρα στη σημερινή χρηματοπιστωτική κρίση (GRECO, 2015:3, §1) και καταλήγει σε 19 συστάσεις για την αποτελεσματικότερη πρόληψη της διαφθοράς των πολιτικών αξιωματούχων και δημόσιων λειτουργών (GRECO, 2015: 52-53, §137:).

Συγκεκριμένα σχετικά με τους εισαγγελείς και δικαστές μεταξύ άλλων συστήνεται (ό.π., §125) η αλλαγή στη μέθοδο επιλογής δικαστών και εισαγγελέων σε ανώτερες θέσεις, η τροποποίηση των διατυπώσεων για την άσκηση πειθαρχικής δίωξης, οι διαδικαστικές εγγυήσεις κατά των καθυστερήσεων, θέσπιση προτύπων επαγγελματικής συμπεριφοράς, περιοδική δημόσια υποβολή εκθέσεων αναφορικά με τη λειτουργία των δικαστηρίων και της εισαγγελίας, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση σε ζητήματα σχετικά με την ακεραιότητα κλπ. Ειδικά, οι εισαγγελείς συστήνεται να καταρτιστούν σε ακριβείς κανόνες διαχείρισης υποθέσεων και να εφαρμόζονται με συνέπεια εντός των εισαγγελιών, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων ανάθεσης και ανάκλησης μιας υπόθεσης.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αλλά και την Έκθεση Επιθεώρησης για την εφαρμογή της Σύμβασης κατά της Διαφθοράς, η ελληνική νομοθεσία παραμένει ιδιαίτερα πολύπλοκη (βλ. και UNCAC, 2015:2), οι νόμοι δεν επιβάλλονται επαρκώς, ένας μεγάλος αριθμός υπηρεσιών έχουν συχνά αλληλεπικαλυπτόμενες αρμοδιότητες, η αξιολόγηση κινδύνου δεν αποτελεί κοινή/ καθιερωμένη πρακτική για τον εντοπισμό μελλοντικών στοχευμένων δράσεων και γενικά, το πλαίσιο για

την καταπολέμηση της διαφθοράς είναι περίπλοκο, χωρίς βιώσιμα αποτελέσματα (European Commission, 2014: 13).

Επίσης από το EUROJUST διαπιστώνεται ότι η αυστηρή διάκριση/ διαχωρισμός αρμοδιοτήτων μεταξύ αστυνομίας και εισαγγελίας, έχει επακόλουθο την ελλιπή μη άμεση και απευθείας πρόσβαση των εισαγγελέων στα δεδομένα της αστυνομίας (EUROJUST, 2014: 22), ιδίως την ηλεκτρονική πρόσβαση στις διάφορες βάσεις δεδομένων και έτσι λαμβάνουν τις συναφείς πληροφορίες μόνο κατόπιν αιτήσεως από την αστυνομία (EUROJUST, 2014: 27, 28).

Σύμφωνα με τον ΟΗΕ στην Έκθεση Επιθεώρησης για την εφαρμογή της Σύμβασης κατά της Διαφθοράς, η νομοθεσία είναι ιδιαίτερα περίπλοκη (βλ. και προηγ.), η πολυνομία έχει ως αποτέλεσμα την πολυπλοκότητα της διοίκησης και προτείνεται η ενδυνάμωση του συντονισμού μεταξύ υπηρεσιών, η αποσαφήνιση αρμοδιοτήτων σε αντικρουόμενες προτεραιότητες, η καθιέρωση μιας συνεπούς πρακτικής για την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών και η εξέταση της συνέχισης της ενδυνάμωσης της συνεργασίας ανάμεσα σε ερευνητικές και διωκτικές αρχές και ιδιωτικό τομέα, με σκοπό τη συστηματοποίηση της καταγγελίας πράξεων διαφθοράς και σε πρακτικό επίπεδο (UNCAC, 2015: 2, 8).

Προϋπόθεση, όμως, για να επανατεθεί μια συζήτηση για τη σύσταση δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα είναι μεταξύ άλλων και η εξέταση της θέσης που έχει η λειτουργία δικαστικής αστυνομίας Ελλάδα στο ποινικοκατασταλτικό σύστημα, στην Ελλάδα αλλά και σε άλλες χώρες.

Γ. Η ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ

Η έρευνα για το έγκλημα και η απονομή ποινικής δικαιοσύνης υπάγονται σε ένα σύστημα διαδικασιών και κανόνων που συγκροτούν το ποινικό δικονομικό σύστημα σε κάθε χώρα. Οι τύποι ποινικών δικονομικών συστημάτων ποικίλουν, ως γνωστόν, και με βάση αυτά καθορίζονται οι κανόνες και οι αρχές διεξαγωγής της ποινικής δίκης (βλ. επομ.). Η λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας στο πλαίσιο αυτό, υπάγεται ιδίως στο στάδιο της έρευνας για το έγκλημα και ειδικότερα, στο στάδιο της προδικασίας, στην οποία θα αναφερθούμε στην συνέχεια. Σήμερα, παρά την ποικιλία των κανόνων που ισχύουν στην ποινική δίκη σε διάφορα κράτη, η μεγάλη πλειονότητα ακολουθεί παράλληλα και ένα πλέγμα αρχών, που διασφαλίζουν την εφαρμογή του νόμου στο πλαίσιο του Κράτος Δικαίου (rule of law), τόσο κατά την προδικασία όσο και κατά την κύρια διαδικασία, υπό την επίδραση της γενικότερης κατοχύρωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Έτσι ο ρόλος του εισαγγελέα, του ανακριτή και όσων εμπλέκονται με την προδικασία, όπως η Δικαστική Αστυνομία, είναι κρίσιμος, ιδίως αν λάβει κάποιος υπόψη, ότι είναι ανάγκη η προδικασία να είναι αποτελεσματική, ότι ανακύπτουν υποθέσεις συχνά πολύπλοκες που είναι δύσκολο να ερευνηθούν, ότι το αίτημα για αντικειμενική και πλήρη διερεύνηση και η ανάγκη να διεξάγονται έρευνες με διαφάνεια και με κανόνες/ λογοδοσία είναι σταθερές προϋποθέσεις για το Κράτος Δικαίου (UN, 2004:11επ.. CII, 2009 & 2014).

Αυτή η τάση προσδίδει ακόμα μεγαλύτερη κρισιμότητα στην προδικασία και στους όρους υπό τους οποίους διεξάγεται και επομένως, καθιστά εμφανές ότι το ζήτημα της Δικαστικής Αστυνομίας δεν είναι ένα τεχνικό – γραφειοκρατικό ζήτημα αλλά είναι ουσιαστικό. Ακόμα μεγαλύτερη σημασία έχουν αυτές οι εξελίξεις, επειδή εγκλήματα όπως αυτά που ενδιαφέρουν εδώ, δηλαδή, διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, είναι γνωστό ότι χαρακτηρίζονται από ευρεία γκρίζα ζώνη – σκοτεινό αριθμό εγκληματικότητας- και από ιδιαιτερότητες σε σύγκριση με τα εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου. Επομένως, οι αρρυθμίες και τα προβλήματα που ανακύπτουν κατά την προδικασία είναι περισσότερο σημαντικά και έχουν ευρύτερες επιπτώσεις, από ότι συνήθως εκτιμάται.

Η εγκυρότητα των στοιχείων για την αποτελεσματικότητα

Όμως η αποτελεσματικότητα ή η αναποτελεσματικότητα και τα προβλήματα του συστήματος απονομής Δικαιοσύνης στην Ελλάδα – και όχι μόνον- δεν είναι δυνατόν να διαπιστωθούν αξιόπιστα. Ειδικότερα στοιχεία και δεδομένα που προκύπτουν από διάφορες πηγές δεν είναι ομοιογενή, δεν ακολουθείται η ίδια μεθοδολογία κατά την συλλογή επεξεργασία και ανάλυσή τους και οι έρευνες για την αποτελεσματικότητα έχουν διαφορετικές στοχεύσεις. Έτσι, για παράδειγμα, ενώ γίνεται πολύς λόγος για την αναποτελεσματικότητα του συστήματος απονομής δικαιοσύνης στο πεδίο της διαφθοράς, η έκταση της διαφθοράς προκύπτει με βάση τα στοιχεία της Διεθνούς Διαφάνειας, που αφορούν εκτιμήσεις ειδικών και όχι ποσοτικές ή ποιοτικές έρευνες επί πραγματικών περιστατικών ή ευρείας κλίμακας έρευνες στον πληθυσμό ή έρευνες θυματοποίησης ή αυτοομολογούμενης εγκληματικότητας.. Ταυτόχρονα, η Ελλάδα εδώ και μερικά χρόνια δεν έχει δώσει στοιχεία σχετικά με τον αριθμό υποθέσεων ανά 100.000 κατοίκους που απασχόλησαν τους εισαγγελείς για την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης του Συμβουλίου της Ευρώπης (CEPEJ) το 2014 (Council of Europe – CEPEJ, 2016: 217 επ.). Προκύπτει επομένως, ότι η αξιολόγηση των προβλημάτων που ανακύπτουν στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης δεν είναι ούτε ομοιογενής, ούτε εύκολη και κυρίως, δεν είναι στατική υπόθεση.

Έτσι το γεγονός ότι υπάρχουν πολύ συγκεκριμένα πρότυπα ποινικών δικονομικών συστημάτων, ότι ο μικτό δικονομικό σύστημα είναι υπερέχον στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ότι το σύστημα αυτό και στην Ελλάδα έχει θεσπίσει και

ακολουθεί τους Κανόνες του Κράτους Δικαίου, όπως έχουν διατυπωθεί και από το Συμβούλιο της Ευρώπης, δεν εξασφαλίζει, ότι όντως ακολουθούνται αυτοί οι κανόνες στην πράξη, ότι όντως το σύστημα είναι αποτελεσματικό· ούτε εξηγεί πως ακριβώς λειτουργεί το σύστημα ποινικής διαδικασίας στην καθημερινή δικαστηριακή πρακτική, καθώς αυτό δεν είναι εύκολα διαπιστώσιμο μέσα από γενικές έρευνες γνώμης, ποιες είναι οι επιπτώσεις που έχει για την περιστολή του εγκλήματος ιδίως σε σχέση με τις συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων, που εδώ μας απασχολούν.

Από αυτήν την άποψη, η οποιαδήποτε πρόταση πολιτικής (policy) και μεταρρύθμισης στο ποινικο-κατασταλτικό σύστημα ή σε επιμέρους λειτουργίες του, είναι ανάγκη να ανατρέξει και σε άλλες πηγές, εκτός από τις ήδη δημοσιοποιημένες. Ιδίως στο πλαίσιο της διερεύνησης της σύστασης δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα, είναι ανάγκη να εντοπιστούν πολύ συγκεκριμένα πλεονεκτήματα, προβλήματα ή δυσχέρειες, με τα οποία θα έρθει αντιμέτωπη η προσπάθεια ίδρυσης δικαστικής αστυνομίας.

I. Μεθοδολογία προσέγγισης και έρευνας

Λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερθέντα, η παρούσα μελέτη ακολούθησε μια μεικτή συνδυαστική μεθοδολογία για την άντληση και καταγραφή δεδομένων σχετικά με την αποτελεσματικότητα του ποινικοκατασταλτικού συστήματος και το ενδεχόμενο ίδρυσης δικαστικής αστυνομίας. Πρόκειται για μία προσέγγιση, η οποία ενδεικνύεται πλέον όλο και συχνότερα: Ειδικότερα, για το πρώτο περιγραφικό μέρος της μελέτης ακολουθήθηκε η μέθοδος Desk Research και στο δεύτερο ερευνητικό μέρος ακολουθήθηκε η μέθοδος «έρευνας με ομάδες εστίασης» (focus groups). Συνοπτικά οι δύο μεθοδολογίες που ακολουθήθηκαν στο παρόν πρόγραμμα μελέτης έχουν ως εξής.

1. Desk Research ή δευτερογενής έρευνα.

Η έρευνα δεδομένων που έχουν δημοσιοποιηθεί (Desk Research – έρευνα γραφείου) περιλαμβάνει την αναζήτηση δημοσιευμένων και δημοσιοποιημένων πληροφοριών, χρησιμοποιώντας υπάρχουσες πηγές δεδομένων, όπως τον τύπο, το Internet, αναλυτικές αναφορές και στατιστικές δημοσιεύσεις, βιβλιογραφία κλπ οι οποίες δεν έχουν συσχετισθεί όλες μαζί προηγουμένως. Στη συνέχεια τα δεδομένα παρατίθενται ταξινομημένα, ώστε να μπορεί να διαμορφωθεί μια «αφήγηση» για το συγκεκριμένο ερευνητικό θέμα. Η έρευνα Desk (ή δευτεροβάθμια έρευνα) μπορεί να χρησιμεύσει ως ανεξάρτητη ερευνητική τεχνική ή ως αρχικό στάδιο ενός έργου και πρόδρομος στην πρωτογενή έρευνα. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για δευτερογενή έρευνα που προσφέρεται ιδιαίτερα, όταν πρόκειται για την διερεύνηση νομικών κειμένων και σχετικών πληροφοριών με τη λειτουργία θεσμών κλπ. Η ευρεία χρήση και πληθώρα πληροφοριών που παρέχει το διαδίκτυο έχει προσδώσει ιδιαίτερη χρησιμότητα στη δευτερογενή έρευνα ιδίως ως desk research.

Στην προκείμενη περίπτωση, η μέθοδος αυτή αποδεικνύεται ιδιαίτερα χρήσιμη καθώς εκτός από την επιστημονική αρθρογραφία και βιβλιογραφία ή κι τα κείμενα νόμων κλπ, ένα μεγάλο μέρος των δεδομένων που χρησιμοποιούνται για την *Επισκόπηση του Θέματος (state of the art)* προέρχονται από δημοσιοποιημένες στο διαδίκτυο εκθέσεις, αναφορές, κείμενα συνθηκών, δημόσιες δηλώσεις ή έρευνες κλπ εθνικών και διεθνών οργανισμών υπηρεσιών και άλλων φορέων οι οποίες αποτελούν βασικό υλικό για τη γενική θεώρηση του ερευνητικού αντικειμένου της παρούσας μελέτης. Ειδικότερα χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα που συλλέχθηκαν με βάση την επισκόπηση της υπάρχουσας επιστημονικής βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας και επιπλέον δεδομένα από ιστοσελίδες της Ε.Ε., του Συμβουλίου της Ευρώπης, του ΟΗΕ, άλλων διεθνών οργανισμών αλλά και από ιστοσελίδες φορέων όπως υπουργεία, εθνικές αστυνομίες, Europol, Ανεξάρτητων Αρχών κλπ

Η συνολική μελέτη μέρος της οποίας είναι η παρούσα έκθεση θα αναπτυχθεί σε τέσσερις άξονες που θα περιλαμβάνουν *I. Literature Review, Desk Analysis*: Επισκόπηση βιβλιογραφίας, έρευνας και κειμένων πολιτικής και διακρατικών ή ευρωπαϊκών ή διεθνών συμφωνιών που αναφέρονται άμεσα ή έμμεσα στη δικαστική αστυνομία και συσχέτιση του θεσμού με την αποτελεσματικότητα σε υποθέσεις διαφθοράς και οικονομικού- οργανωμένου εγκλήματος. *II. Ειδική ανάλυση για την χρησιμότητα σύστασης δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα*, με βάση έρευνα σε σκόπιμο δείγμα ειδικών μέσω ομάδων εστίασης (focus groups) *III. Επεξεργασία προτάσεων πολιτικής*, και *IV. -Προβλεπόμενα οφέλη και ωφελούμενοι από την σύσταση δικαστικής αστυνομίας*.

Από την βιβλιογραφική και διαδικτυακή έρευνα πηγών προκύπτει ότι η βιβλιογραφία ειδικά για τη δικαστική αστυνομία είναι σπάνια και όταν υπάρχει, αναφέρεται διακριτά είτε στον Εισαγγελέα (Prosecutor) που εποπτεύει και καθοδηγεί (IAP, 1999), είτε στους ερευνητές ανακριτικούς υπαλλήλους (investigators) –ιδίως για τους κανόνες και τα πρότυπα διεξαγωγής ανακριτικής έρευνας (ενδεικτ. UNDP, 2012. E.C. 2013) και τις λειτουργίες της δικαστικής αστυνομίας, όπως οφείλουν να είναι σύμφωνα με το νόμο (βλ. και επομ.). Δεν υπάρχει συστηματική έρευνα για τις πραγματικές συνθήκες λειτουργίας της (παρά κατ' εξαίρεση), όπως πχ. υπάρχει για την αστυνομία τάξης – περιτολίας,. Τα πρότυπα διεξαγωγής ανακριτικών πράξεων έχουν απασχολήσει τις διεθνείς αρχές και φορείς: υπάρχει πλήθος έργων με μορφή κυρίως εγχειριδίων πρακτικής έρευνας και διενεργείας ανακριτικών πράξεων, ειδικά για τα εγκλήματα που έχουν σχέση με το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και το οικονομικό έγκλημα, τα οποία έχουν δημοσιευθεί από σε επίσημες ιστοσελίδες από την ΕΕ, τον ΟΗΕ την Παγκόσμια Τράπεζα, την OLAF, τον ΟΟΣΑ κλπ.. Πληθώρα μελετών έχει επίσης δημοσιευθεί σχετικά με τη διεξαγωγή έρευνας (investigation). Με δεδομένο ότι στην Ε.Ε. η δικαστική αστυνομία είναι θεσμός που η λειτουργία του συνδέεται και ιστορικά και στις παρούσες συνθήκες με τα δικονομικά συστήματα που εφαρμόζονται στην Ευρώπη και είναι επίσης ιστορικής σημασίας ευρωπαϊκός θεσμός, θα πρέπει να υπάρξει ένα περισσότερο εστιασμένο ενδιαφέρον για τη μελέτη και έρευνα σε αυτόν το θεσμό και τις παραλλαγές του σε επίπεδο Ε.Ε., ώστε να διαμορφωθεί ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς.

Στην παρούσα έκθεση καταγράφεται η βασική πληροφόρηση με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία, για τη λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας. Έτσι, αναλύεται αρχικά το θεσμικό πλαίσιο για τη λειτουργία δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα. Από την ανάλυση αυτή προκύπτουν οι πρώτες συμπερασματικές εκτιμήσεις για τη λειτουργία της ποινικής προδικασίας στην Ελλάδα και τα ζητήματα, τα οποία θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο έρευνας με τις ομάδες εστίασης. Στη συνέχεια, παρατίθεται τα συμπεράσματα της συγκριτικής ανάλυσης για τους όρους και τις λειτουργίες της δικαστικής αστυνομίας ή διεξαγωγής της προδικασίας σε άλλες επιλεγμένες χώρες. Από τη συγκριτική αυτή επισκόπηση επιχειρείται να τυποποιηθούν τυποποιούνται πρότυπα λειτουργίας της δικαστικής αστυνομίας, είτε ως ολοκληρωμένες λύσεις είτε ως επιμέρους καλές πρακτικές

2. Η έρευνα με ομάδες εστίασης:

Με στόχο την πρωτογενή άντληση ποιοτικών δεδομένων, που αφορούν τη διενέργεια της ανάκρισης (προανάκριση και κύρια ανάκριση) και τους παράγοντες που, εκτός από τη νομοθεσία, επιδρούν στη διεξαγωγή της σε υποθέσεις βαριάς εγκληματικότητας ιδίως σε υποθέσεις οικονομικού εγκλήματος, επιλέχθηκε η μέθοδος των ομάδων εστίασης. Ειδικότερα, το ενδιαφέρον της έρευνάς μας επικεντρώνεται στη διερεύνηση της λειτουργίας θεσμών του ποινικοκατασταλτικού συστήματος και συγκεκριμένα, στη λειτουργία του θεσμού του Εισαγγελέα του Ανακριτή και της Αστυνομίας κατά το στάδιο της προανακριτικής διαδικασίας αλλά και συνολικά στη διερεύνηση της λειτουργίας της ανάκρισης. Επομένως, η έρευνά

μας αφορά τη λειτουργία των θεσμών και φορέων ποινικής καταστολής του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος κατά το στάδιο της προδικασίας και τους παράγοντες που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητά τους. Τα πορίσματα αυτής της έρευνας θα επηρεάσουν καθοριστικά την πρόταση υπέρ ή κατά της σύστασης της δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα, ιδίως επειδή πρόκειται για πορίσματα βασισμένα στην εμπειρία εκείνων που διενεργούν την έρευνα, την ανάκριση ή τις εποπτεύουν ή μετέχουν στο συντονισμό των υπηρεσιών ή στο σχεδιασμό του. Για να καταλήξει κάποιος σε μια πρόταση υπέρ ή κατά της σύστασης της δικαστικής αστυνομίας, είναι ανάγκη να έχει προηγουμένως διερευνήσει τα υπάρχοντα προβλήματα στο ποινικοκατασταλτικό σύστημα, τα οποία επιδιώκεται να επιλυθούν με τη σύσταση της δικαστικής αστυνομίας. Στο πλαίσιο αυτό, διερευνώνται: α) οι όροι υπό τους οποίους διεξάγεται η ποινική προδικασία στην πραγματικότητα, β) οι παράγοντες που έχουν επηρεάσει αρνητικά στη σύσταση της δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα, γ) ζητήματα που αφορούν την ποιοτική διάσταση της προδικαστικής έρευνας.

Οι έρευνες με *ομάδες εστίασης* ενδείκνυνται για μια τέτοια προσέγγιση (Ιωσηφίδης, Θ., 2008:135), επειδή πρόκειται για ένα ερευνητικό εργαλείο (εφαρμοσμένη έρευνα πεδίου) κατάλληλο για το είδος της ποιοτικής κοινωνικής έρευνας που μας ενδιαφέρει (Ritchie, 2003: 24). Η αναλυτική παρουσίαση της μεθόδου αυτής και η αξιοποίησή της για την παρούσα έρευνα περιγράφονται στο Β Μέρος της Έκθεσης (βλ. επομ.).

Δ. ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Από πολλές πλευρές η αποτελεσματικότητα του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης σε ότι αφορά την βαριά εγκληματικότητα ιδίως αυτήν που μας ενδιαφέρει εδώ, συνδέεται και με την λειτουργία δικαστικής αστυνομίας. Το θεσμικό πλαίσιο που προσδιορίζει αυτήν την λειτουργία είναι προφανώς οι διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας που αφορούν την προδικασία. Η λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας συναρτάται με τη διεξαγωγή της ποινικής δίκης και ιδίως, με το στάδιο της προδικασίας. Ως εκ τούτου, έχει σημασία, η εξέταση της δικαστικής αστυνομίας να εντάσσεται στο συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο, στο οποίο διεξάγεται η ποινική δίκη. Το γεγονός, ότι δεν υπάρχουν, τουλάχιστον σε γνώση μας, ειδικές μελέτες για τη λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας από την πλευρά εκείνων που τη στελεχώνουν (όπως αντίστοιχα υπάρχουν για την αστυνομία τάξης-περιπολίας), περιορίζει τη μελέτη μας μόνον στο θεσμικό πλαίσιο που περιβάλλει τη λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας. Με δεδομένο δε ότι δεν υπάρχει σχετική υπηρεσία στην Ελλάδα (βλ. προηγ.) ή διαθέσιμα αναλυτικά δεδομένα, το πεδίο της ανάλυσης προσδιορίζεται αυστηρά από το θεσμικό πλαίσιο διεξαγωγής της ποινικής δίκης.

Ι. Ποινική δίκη και Δικονομικά συστήματα

Η ποινική δίκη από την έναρξή της (με την κίνηση της ποινικής δίωξης) (Παπαδαμάκης, 2012: 10-11, 115), διεξάγεται σύμφωνα με συγκεκριμένες αρχές που αφενός απηχούν τις ευρύτερες αντιλήψεις και συνθήκες της αντίστοιχης ιστορικής περιόδου» (Τζαννετής, 2007: 404), και αφετέρου αποτυπώνονται στον τρόπο που αναπτύσσεται και διεξάγεται η δίκη: έτσι γίνεται λόγος για δικονομικά συστήματα. Υποστηρίζεται ότι η ταξινόμηση των διαφόρων δικονομικών συστημάτων σε κατηγορίες δεν αποτελεί παρά μια κατάταξη με βάση “ιδεατούς τύπους δίκης” και ανάλογα με τα χαρακτηριστικά εκείνα που κάθε μελετητής θεωρεί κρίσιμα, για να προσχωρήσει στην κατηγοριοποίηση (Tonini, P.: 5).

Η ανάλυση για τον τύπο δικονομικού συστήματος που ισχύει σε κάθε έννομη τάξη είναι χρήσιμη όμως ως καθοδηγητικός άξονας, που προσδιορίζει το πλαίσιο αρχών που ακολουθούνται κατά την προδικασία (που εδώ μας ενδιαφέρει), το εύρος των εξουσιών και των αρμοδιοτήτων που έχουν οι αρχές, τη θέση και τα δικαιώματα του ύποπτου, κατηγορούμενου κλπ . Κατ’ επέκταση καθορίζεται και η δυνατότητα να εισαχθούν ή όχι πρακτικές που ακολουθούνται σε άλλα δικονομικά συστήματα

Επίσης, οι κατηγοριοποιήσεις αυτές υποδεικνύουν, μεταξύ άλλων, τη θέση που έχουν οι βασικοί θεσμοί του εισαγγελέα, του ανακριτή και της δικαστικής αστυνομίας στην ποινική δίκη και έτσι έχει σημασία να γίνει μια συνοπτική αναφορά σε αυτά τα συστήματα. Τα δικονομικά συστήματα διακρίνονται: α) στο εξεταστικό (inquisitorial), β) το κατηγορητικό (accusatorial) και γ) στο μικτό, που αποτελεί συνδυασμό των δύο προηγούμενων.

Το εξεταστικό σύστημα (inquisitorial), θεμελιώνεται στην αρχή της εξουσίας (autorità), σύμφωνα με την οποία η αλήθεια εξακριβώνεται τόσο περισσότερο καλά, όσο περισσότερη εξουσία παρέχεται στον ερευνώντα. Συνεπακόλουθό της είναι η αρχή της «συσσώρευσης των δικονομικών εξουσιών» και επομένως, η συγκέντρωση της εξουσίας έρευνας και κρίσης σε ένα όργανο (μονοπρόσωπο ή όχι) -δεν υπάρχει διάκριση εισαγγελέα και δικαστή- και η μη αναγνώριση δικαιωμάτων στα μέρη της δίκης (υπεράσπιση κατηγορούμενο). Από την αρχή αυτή προκύπτουν τα βασικά χαρακτηριστικά του εξεταστικού συστήματος: η αυτεπάγγελτη πρωτοβουλία για την έναρξη της ποινική δίκης, η αυτεπάγγελτη πρωτοβουλία για αναζήτησης αποδείξεων, η μυστικότητα, η έγγραφη διαδικασία, η αποδοχή κάθε αποδεικτικού

μέσου ανεξαρτήτως του πώς αποκτήθηκε, το τεκμήριο της ενοχής, η προσωρινή κράτηση και η πολλαπλότητα των ενδίκων μέσων (Tonino, ό.π., :7).

Το *κατηγορητικό σύστημα* (*accusatorial*) χαρακτηρίζεται από την *αρχή της διαλεκτικής* (*principio dialettico*). Σύμφωνα με το σύστημα αυτό η αλήθεια μπορεί να εξακριβωθεί καλύτερα όσο περισσότερο οι δικονομικές λειτουργίες μοιράζονται ανάμεσα στα μέρη που έχουν ανταγωνιστικά συμφέροντα. Σε αντίθεση με το εξεταστικό σύστημα, εδώ ο δικαστής πρέπει να είναι ανεξάρτητος και αμερόληπτος και αποφασίζει με βάση αποδείξεις που προσκομίζονται από τους αντίδικους. Πρόκειται για το *σύστημα της διάκρισης των δικονομικών λειτουργιών*. Στο κατηγορητικό σύστημα η πρωτοβουλία κίνησης της δίκης ανήκει στον κατηγορο (δηλαδή στον εισαγγελέα), τα μέρη της δίκης συλλέγουν με ευθύνη τους αποδείξεις, η δίκη διεξάγεται κατ' αντιδικία μεταξύ των μερών, προφορικά, ισχύει το τεκμήριο της αθωότητας, υπάρχουν περιορισμοί στο παραδεκτό των αποδείξεων, η προληπτική κράτηση είναι περιορισμένη, όπως και τα ένδικα μέσα (Tonino, ό.π., :7).

Το *μικτό δικονομικό σύστημα* διέπεται από την αρχή της διάκρισης των εξουσιών, την καθιέρωση του εισαγγελικού θεσμού και την *απόρριψη της αρχής των νομίμων αποδείξεων*. Βασικές αρχές που ισχύουν κατά την **προδικασία είναι ιδίως αρχές του εξεταστικού συστήματος** όπως το αυτεπάγγελτο της ποινικής δίωξης, η έλλειψη αντιδικίας, η μυστικότητα και το έγγραφου της ποινικής διαδικασίας, δηλαδή, στοιχεία του εξεταστικού συστήματος. Στο στάδιο **της κύριας διαδικασίας** ισχύουν οι αρχές του κατηγορητικού συστήματος, δηλαδή της δημοσιότητας, της προφορικότητας και της αντιδικίας, (Βουγιούκας, 1988: 25, 27). Το μικτό σύστημα (που ισχύει και στην Ελλάδα) η ποινική διαδικασία χωρίζεται σε δύο μεγάλα στάδια: **α) το στάδιο της προδικασίας**, στην οποία εφαρμόζονται οι αρχές του *εξεταστικού συστήματος*, σε συνδυασμό με διασφάλιση βασικών δικαιωμάτων των κατηγορουμένων. **β) Το στάδιο της κύριας διαδικασίας**, στο οποίο εφαρμόζονται οι αρχές του κατηγορητικού συστήματος (Κωνσταντινίδης, 2013: 9 επ).

II. Η προδικασία στο ελληνικό ποινικο-δικονομικό σύστημα και η αναγκαιότητα ίδρυσης δικαστικής αστυνομίας

Συνολικά, στο ελληνικό ποινικό δικονομικό σύστημα, ως μικτό σύστημα, η προδικασία υπάγεται στις αρχές του εξεταστικού συστήματος, με εξέχουσα Αρχή ιδίως τον Εισαγγελέα αλλά και τον Ανακριτή και το Δικαστικό Συμβούλιο. Η προδικασία στο ελληνικό ποινικό δικονομικό σύστημα διαρθρώνεται, ως γνωστόν, στα εξής στάδια:

Α. Αρχίζει με την πληροφόρηση του Εισαγγελέα για την τέλεση εγκλήματος.

Β. Εφόσον δεν συντρέχει λόγος αρχειοθέτησης ή απόρριψης η υπόθεση εξετάζεται από τον Εισαγγελέα, για να διακριβωθεί εάν έχει διαπραχθεί έγκλημα εάν πρόκειται για πλημμέλημα ή κακούργημα και στην περίπτωση κακούργημα διατάσσεται υποχρεωτικά *προκαταρκτική εξέταση*. Στην περίπτωση πλημμελήματος η προκαταρκτική εξέταση δεν είναι υποχρεωτική και μπορεί να ασκηθεί ποινική δίωξη και να παραγγελθεί προανάκριση ή ανάκριση σύμφωνα με το νόμο. Η προκαταρκτική εξέταση διενεργείται για να κρίνει ο Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών αν υπάρχει περίπτωση ποινικής δίωξης (*αρ.31 §1α ΚΠοινΔ*). Η προκαταρκτική εξέταση συνιστά βασικό στάδιο της προδικασίας.

Γ. Εάν έχει παραγγελθεί προκαταρκτική εξέταση, μετά το τέλος της αποφασίζει το δικαστικό συμβούλιο για την άσκηση ποινικής δίωξης ή όχι και στην περίπτωση που ασκηθεί ποινική δίωξη, παραγγέλλεται στη συνέχεια προανάκριση ή κύρια ανάκριση.

Μια απόλυτα συνοπτική παρουσίαση των βασικών πτυχών της προδικασίας αποκαλύπτει ορισμένες κρίσιμες παραμέτρους που έχουν σχέση με τη λειτουργία

της δικαστικής αστυνομίας. Ειδικότερα, η *προκαταρκτική εξέταση* διενεργείται από τον εισαγγελέα και παρίσταται ο ίδιος ή αντεισαγγελείς που υπάγονται σ' αυτόν· διενεργείται χωρίς περιορισμό χρόνου και τόπου και εγγράφως, για να εξακριβωθεί αν συντρέχει βάσιμος λόγος για να ασκηθεί ποινική δίωξη. (άρθρο 31§2, 240, 241 ΚΠΔ). Όποιος ύποπτος ως δράστης κληθεί να παρέχει εξηγήσεις, εξετάζεται ανωμοτί και έχει τα δικαιώματα του κατηγορούμενου (άρθρο 31§2, 105). Αν και ορίζεται ότι η προκαταρκτική εξέταση είναι συνοπτική (αρθ. 31§3 ΚΠΔ) και ολοκληρώνεται μέσα σε τρεις μήνες, η δυνατότητα παράτασης της έως τρεις μήνες και ακόμα και για *εύλογο χρονικό διάστημα*, ανάλογα με τη φύση της υπόθεσης, έστω και ειδικά αιτιολογημένα (αρθ. 31§3 ΚΠΔ), **εν δυνάμει υποκαθιστά την προανάκριση**, αντίθετα με όσα προβλέπονται άρθρο 6 § 1 της ΕΣΔΑ για τη δίκαιη δίκη. Κατά συνέπεια η σαφέστερη επαναριοθέτηση της διάρκειας της προκαταρκτικής εξέτασης θα ήταν χρήσιμη ιδίως για συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων, ενόψει της σύστασης δικαστικής αστυνομίας.

Η *ποινική δίωξη* ασκείται, αυτεπάγγελα ή μετά από έγκληση, στο όνομα της Πολιτείας (άρθρο 27§1 εδ. α' και άρθρο 50 ΚΠΔ), από τον Εισαγγελέα, σύμφωνα με την αρχή της νομιμότητας (άρθρο 43§1 και 47§3 ΚΠΔ), είναι αδιαίρετη ως προς τα πρόσωπα που είχαν συμμετοχή στην αξιόποινη πράξη (άρθρα 36, 43 και 57 ΚΠΔ) και κατά την προδικασία ασκείται *in rem* (Δημόπουλος, 2011: 39-43). Ο Εισαγγελέας, που κινεί την ποινική δίωξη μπορεί να παραγγείλει α) προανάκριση β) ανάκριση γ) να εισάγει την υπόθεση με απευθείας κλήση του κατηγορουμένου στο ακροατήριο (43§1 ΚΠΔ). Από το στάδιο αυτό και μετά η λειτουργία δικαστικής αστυνομίας είναι ιδιαίτερα κρίσιμη και χρήσιμη. **Η ποινική δίωξη δεν μπορεί να ανακληθεί** (άρθρο 310§1, 309 και 311, 370 ΚΠΔ) και με την άσκηση της προσδιορίζεται και εξειδικεύεται θεματικά το *αντικείμενο της ποινικής δίκης*, δεν επιτρέπεται πλέον να μεταβληθεί η κατηγορία, δεν μπορεί να ασκηθεί δεύτερη ποινική δίωξη (άρθρο 57 ΚΠΔ) για το ίδιο αδίκημα (Καρράς, 2011: 372, 727) σε βάρος του ίδιου προσώπου και ο κατηγορούμενος *απολαμβάνει όλα στα σχετικά συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα* (Παπαδαμάκης, 2012: 158 επ.).

Σε ότι αφορά την *προανάκριση*, ο εισαγγελέας *εποπτεύει και διευθύνει την προανάκριση* και προΐσταται των διωκτικών Αρχών (Αστυνομίας, Λιμενικού, Τελωνείου κλπ) για τη δίωξη αδικημάτων, εκδίδει εισαγγελικές παραγγελίες προς τις αρχές, που τις υποχρεώνει να προβούν σε ορισμένη πράξη, μπορεί να διενεργεί ο ίδιος κάθε προανακριτική πράξη, όπως λ.χ. λήψη μαρτυρικών καταθέσεων, διενέργεια αυτοψία κλπ. (Μπρακουμάτσος, 2014: 54 επ.. Αρθ. 31, 43, 47, ΚΠΔ. Venice Commission, 2011: 4). Επίσης στην *περίπτωση κακουργήματος*, μετά την άσκηση ποινικής δίωξης ο Εισαγγελέας παραγγέλλει την *κύρια ή τακτική ανάκριση* η οποία ανατίθεται σε ανακριτή (δικαστή πρωτοδίκη) (άρθρο 246 ΚΠΔ).

Η *προανάκριση* είναι υποχρεωτική για συγκεκριμένες περιπτώσεις (άρθρο 244 ΚΠΔ), *συνοπτική* και ενεργείται από οποιονδήποτε ανακριτικό υπάλληλο μετά από γραπτή παραγγελία του εισαγγελέα, εκτός από την περίπτωση αυτοφώρου ή κινδύνου να χαθούν αποδεικτικά στοιχεία, οπότε η ανάκριση διενεργείται και χωρίς την παραγγελία εισαγγελέα (άρθρο 243 ΚΠΔ, βλ και προηγ.).

Η προανάκριση ολοκληρώνεται μετά την απολογία του κατηγορούμενου (α) με απευθείας κλήση του στο ακροατήριο (άρθρο 245 § 1 περ. α' ΚΠΔ), (β) με πρόταση του εισαγγελέα στο δικαστικό συμβούλιο για περαιτέρω χωρισμό της υπόθεσης για κάποιους κατηγορούμενους κλπ και (γ) με παραγγελία του εισαγγελέα στον ανακριτή, εφόσον προκύπτει τέλεση κακουργήματος, οπότε αρχίζει και η κύρια ανάκριση.

Η *ανάκριση* (ή κύρια ανάκριση) αφορά το στάδιο εκείνο της προδικασίας που διεξάγεται μετά το πέρας της προκαταρκτικής εξέτασης ή της προανάκρισης κατά περίπτωση. Η διεξαγωγή της ανάκρισης ανήκει στη δικαιοδοσία των δικαστηρίων πλημμελειοδικών (άρθρο 4§2 ΚΠΔ και 26 ΚωΟΔΔΛ). Ως ανακριτές ορίζονται

δικαστές, δηλαδή, δικαστικοί λειτουργοί που δεν υπάγονται επομένως οργανικά στις εισαγγελικές αρχές. Ο ανακριτής έχει την υποχρέωση της ουσιαστικής αναζήτησης της αλήθειας, οφείλει να πράξει κάθε τι, που μπορεί να βοηθήσει στην εξακρίβωση της, να εξετάσει αυτεπαγγέλτως όχι μόνο την ενοχή αλλά και την αθωότητα του κατηγορουμένου (άρθρο 239§2εδ.α', 248 ΚΠΔ), να διεξάγει την ανάκριση σύμφωνα με τις αρχές της έγγραφης διαδικασίας και της μη δημοσιότητας (άρθρο 241 ΚΠΔ), τηρουμένων όμως των αρχών σχετικά με τα δικαιώματα του κατηγορούμενου (βλ. και επομ.).

Η *κύρια ανάκριση* (άρθρο 246 ΚΠΔ) ενεργείται μόνον από τον ανακριτή, είναι υποχρεωτική για κακουργήματα και πλημμελήματα για τα οποία μπορεί να επιβληθούν περιοριστικοί όροι (246§3 ΚΠΔ). Ο ανακριτής ενεργεί όλες τις ανακριτικές πράξεις που κρίνει αναγκαίες για να εξακριβωθούν το έγκλημα και οι υπαίτιοι. Εάν πρόκειται για υποθέσεις που η διαλεύκανσή τους απαιτεί ειδικές γνώσεις, μπορεί να ζητήσει από τον εισαγγελέα εφετών, που έχει την ανώτατη διεύθυνση της ανάκρισης, να ορίσει ειδικούς επιστήμονες για την υποβοήθηση του έργου της ανάκρισης. Ο ανακριτής δεν επαναλαμβάνει τις ανακριτικές πράξεις που έγιναν κατά την προανάκριση ή προκαταρκτική εξέταση, εκτός αν δεν έγιναν νομότυπα ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις, χρειάζονται ειδική συμπλήρωση (άρθ. 248§§1, 3, ΚΠΔ. Ο ανακριτής οφείλει να την περατώσει σε 8 μήνες και εάν είναι συμπληρωματική σε 2 μήνες (άρθρο 248§4 ΚΠΔ). Η κύρια ανάκριση περατώνεται μετά την ολοκλήρωσή της από τον ανακριτή και ύστερα από την τελική πρόταση του Εισαγγελέα (βλ αναλυτικά άρθρο 308§1, εδ α', 308^Α§1, ΚΠΔ). *Έτσι, αυτός που κρίνει τότε θα προχωρήσει περαιτέρω η ανάκριση ή θα εισαχθεί στο ακροατήριο είναι κατά περίπτωση ο Εισαγγελέας του αυτού ή ανώτερου βαθμού με εκείνον που παρήγγειλε την ανάκριση.*

Εάν πρόκειται για επείγουσες υποθέσεις ή που απαιτούν ιδιαίτερη ή μακρόχρονη έρευνα, το Δικαστικό Συμβούλιο ή ο δικαστής που διευθύνει το δικαστήριο, μπορεί να ορίσει με σύμφωνη γνώμη του Εισαγγελέα Εφετών και *επίκουρο ανακριτή* έναν ή περισσότερους πρωτοδίκες (άρθρο 26§2, ΚΟΔΔΛ). Ήδη με το ν. 4022/2011 (ΦΕΚ Α', 219), που αφορά τη διαφθορά αξιωματούχων και υποθέσεις μεγάλου κοινωνικού ενδιαφέροντος, έχει προβλεφθεί σε δυσχερείς υποθέσεις (άρθρο 2) να ορίζονται επίκουροι ανακριτές.

Ο ρόλος του *Δικαστικού Συμβουλίου* (Πλημμελειοδικών) είναι *κρίσιμος*: αποφασίζει για ζητήματα που προκύπτουν στο στάδιο της ανάκρισης (άρθρο 307 ΚΠΔ), για το τέλος της προανάκρισης (245) και της κύριας ανάκρισης (308 ΚΠΔ) την περάτωση της κατ' εξαίρεση (308^Α) την ποινική συνδιαλλαγή (308^Β), την περαιτέρω ανάκριση (312 ΚΠΔ) κλπ. Το *Συμβούλιο Εφετών*, επίσης, αποφασίζει για την έφεση επί βουλευμάτων του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών και επίσης, για την αναθεώρηση της κατηγορίας (άρθρο 317 και 322§2 ΚΠΔ).

Σε όλα αυτά τα στάδια, προβλέπεται κατά περίπτωση η διεξαγωγή διαφόρων πράξεων για τη διακρίβωση του εγκλήματος, την ταυτοποίηση του δράστη τη συλλογή αποδεικτικού υλικού συνολικά, όπως επίσης και για την λήψη μαρτυρικών καταθέσεων, την κατάθεση των κατηγορουμένων, την έρευνα σε χώρους και την άντληση αποδεικτικών στοιχείων από ποικίλες πηγές κλπ. Πρόκειται για όλες αυτές τις πράξεις που συμβάλλουν στην απόδειξη και τεκμηρίωση για την τέλεση του εγκλήματος και τον καταλογισμό του και οι οποίες εντάσσονται στο πλαίσιο της ανάκρισης.

Σε αυτά τα στάδια της προδικασίας εντάσσεται και η λειτουργία της Δικαστικής Αστυνομίας, ως μιας υπηρεσίας, δηλαδή, που συλλέγει στοιχεία και αποδεικτικό υλικό για το σχηματισμό της δικογραφίας υπό τη διεύθυνση του Εισαγγελέα και επομένως ενεργοποιείται μετά την πληροφόρηση του Εισαγγελέα για την τέλεση του εγκλήματος και κατά κανόνα μετά την άσκηση της ποινικής δίωξης. Επομένως κατά την προκαταρκτική εξέταση, την προανάκριση και την κύρια ανάκριση η δράση των

αστυνομικών αρχών και των άλλων δημόσιων λειτουργών στο πλαίσιο των εν λόγω πράξεων περιβάλλεται το χαρακτήρα δικαστικής αστυνομίας.

Επομένως, η λειτουργία δικαστικής αστυνομίας ενεργοποιείται, **μετά την πληροφόρηση του Εισαγγελέα για την τέλεση του εγκλήματος** (άρθρο 36, 42, 46 ΚΠΔ), όταν μια υπόθεση τίθεται υπό την εποπτεία ή τη διεύθυνση του (άρθρο 31§1 ΚΠΔ) και ειδικότερα, στο στάδιο

(α) της προκαταρκτικής εξέτασης (που διαπιστώνει αν συντρέχει βάσιμος λόγος για να ασκήσει ποινική δίωξη),

(β) της προανάκρισης (μετά την ποινική δίωξη βεβαιώνει ότι διαπράχθηκε αξιόποινη πράξη και επιδιώκει να εντοπίσει τον δράστη). Στο στάδιο αυτό προβλέπεται ότι (άρθ. 243§1 ΚΠΔ), ο (οποιοσδήποτε) ανακριτικός υπάλληλος, μετά από γραπτή παραγγελία του εισαγγελέα, διενεργεί όλες τις προανακριτικές πράξεις που αφορούν την υπόθεση και μετά επιστρέφει τη δικογραφία, εντός 3 μηνών από την παραγγελία (§§3, 4).

(γ) της κύριας ανάκρισης (άρθρα ιδίως 239-274 ΚΠΔ).

Η λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας στην πραγματικότητα αρχίζει πριν από την άσκηση ποινικής δίωξης, από το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης, υπό την εποπτεία/διεύθυνση του εισαγγελέα. Στο πλαίσιο αυτό, καλούνται να δράσουν κατασταλτικά οι αρμόδιοι προανακριτικοί υπάλληλοι. (βλ. και άρθρο 95§1 του Π.Δ. 141/1991). Από τα προαναφερθέντα προκύπτει, ότι εκτός από την καθαρά νομικό-δικονομική πτυχή της ποινικής δίκης, η διεξαγωγή της ανάκρισης καθορίζεται και από άλλες παραμέτρους εξαιρετικά κρίσιμες που αφορούν τους ανακριτικούς υπαλλήλους, τα αποδεικτικά μέσα και τις ανακριτικές πράξεις.

Περί ανακριτικών υπαλλήλων

Ειδικότερα, για τη λειτουργία Δικαστικής Αστυνομίας έχει ιδιαίτερη σημασία ποιος διενεργεί τις ανακριτικές πράξεις και υπό ποιους όρους. Σήμερα, στην Ελλάδα οποιοδήποτε αστυνομικό όργανο, από έναν ορισμένο βαθμό και άνω, αναλαμβάνει ανακριτικά καθήκοντα και επίσης ένας μεγάλος αριθμός δημοσίων υπαλλήλων μπορεί να διενεργεί ανακριτικές πράξεις υπό την εποπτεία και μετά από παραγγελία του εισαγγελέα: Πρόκειται για τις κατηγορίες των γενικών και ειδικών ανακριτικών υπαλλήλων (άρθρα 33 και επ. και 34 και επ. ΚΠΔ). Στην Ελλάδα, δεν υπάρχει ο θεσμός ούτε η κατηγορία υπαλλήλων και αξιωματούχων με ιδιότητα αστυνομικού ερευνητή ή εγκληματολόγου -αναλυτή που να μπορεί να συσχετίζει και να επεξεργάζεται ποιοτικά πληροφορίες (intelligence gathering), σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα. Πρόκειται για μια ειδικότητα των εγκληματολογικών επιστημών, που δεν ταυτίζεται με τους ειδικούς επιστήμονες άλλων κλάδων, οι οποίοι μπορεί να πλαισιώνουν το ανακριτικό έργο. Παρόλα αυτά, διεθνώς αναγνωρίζεται η ανάγκη άμεσης συνεργασίας των ερευνητών (investigators) με τις δικαστικές αρχές στο στάδιο της ανάκρισης. Το γεγονός ότι στην Ελλάδα οι πταισματοδίκες και αστυνομικοί, αξιωματικοί και υπαξιωματικοί, χωρίς ιδιαίτερη ειδικευση, έχουν την ιδιότητα του **γενικού ανακριτικού υπαλλήλου και** ενεργούν προανάκριση για όλα τα εγκλήματα με ή χωρίς έγγραφη παραγγελία του εισαγγελέα (άρθρο 33 και 243, 242 § 1 ΚΠΔ, βλ και προηγ.) συνιστά τουλάχιστον παράδοξο. Από την άλλη πλευρά ούτε για τους ειδικούς ανακριτικούς υπαλλήλους που είναι υπάλληλοι του δημοσίου από διάφορες υπηρεσίες προβλέπονται κάποια κριτήρια που να συνδέονται με ειδικές γνώσεις ή εκπαίδευση για να προβαίνουν σε ανακριτικές πράξεις, με εξαίρεση συγκεκριμένες υπηρεσίες, όπως οι Εισαγγελίες κατά της Διαφθοράς και Οικονομικού Εγκλήματος (Δημόπουλος, 2011: 98-100). Επομένως η δημιουργία δικαστικής αστυνομίας καλείται να καλύψει αυτό το κενό: την ανάγκη να δημιουργηθεί μια νέα ειδική κατηγορία ανακριτικών υπαλλήλων /εγκληματολόγων/ αναλυτών με ειδικά προσόντα και γνώσεις που να πλαισιώνουν τους δικαστικούς λειτουργούς σε σταθερή βάση.

Προβληματισμό, επιπλέον, προκαλεί η πληθώρα ειδικών ανακριτικών υπαλλήλων: Το ζήτημα αυτό οφείλει να αντιμετωπιστεί με σαφήνεια σε περίπτωση σύστασης δικαστικής αστυνομίας καθώς τα στελέχη της Δικαστικής Αστυνομίας θα πρέπει να έχουν την ιδιότητα ανάλογη με αυτήν του γενικού ανακριτικού υπαλλήλου, αλλά να περιγράφονται λεπτομερώς οι αρμοδιότητες και η έκταση τους. Είναι η ίδια η φύση των εγκλημάτων διαφθοράς, οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος, αλλά και η εκπαίδευση που πρέπει να έχουν ειδικά, που επιβάλλει να χαρακτηρίζονται οι υπάλληλοι της Δικαστικής Αστυνομίας ως ανακριτικοί υπάλληλοι. Στην περίπτωση αυτή, είναι σκόπιμο να προβλεφθεί ρητά ότι μετά την ενεργοποίηση της Δικαστικής Αστυνομίας, οι ειδικοί ανακριτικοί υπάλληλοι *άλλων υπηρεσιών*, δεν θα μπορούν να διενεργούν προανακριτικές και ανακριτικές πράξεις για εγκλήματα για τα οποία έχει αρμοδιότητα η Δικαστική Αστυνομία, ούτε και στην περίπτωση που πρόκειται για εγκλήματα αρμοδιότητας ελέγχου και έρευνας από ανεξάρτητες αρχές, παρά μόνον σε εξαιρετικά επείγουσες ή ιδιάζουσες περιπτώσεις και μετά από αιτιολογημένη απόφαση του Εισαγγελέα. Αντίστοιχα οι υπάλληλοι της Δικαστικής Αστυνομίας δεν θα μπορούν να διενεργούν «αστυνομική προανάκριση». Επίσης είναι σκόπιμο τα στελέχη της Δικαστικής Αστυνομίας να μπορούν να συντάσσουν πορισματικές αναφορές για την έρευνα που τους έχει ανατεθεί και τα ευρήματά της (βλ. αντιθ. για τις πορισματικές αναφορές και τους ανακριτικούς υπαλλήλους σε Σεβαστίδη Χ., 2011:306 επ.)

Αποδεικτικά μέσα

Η απόδειξη είναι εκείνη η διαδικασία μέσω της οποίας επιδιώκεται να συναχθεί ένα συμπέρασμα, σχετικά με την τέλεση ενός εγκλήματος, το δράστη και το βαθμό ενοχής του. Αντικείμενο της απόδειξης είναι τα πραγματικά περιστατικά που έχουν επιρροή για την έκβαση της δίκης (Δαλακούρας, Θ., 2010, τ. Β: 21). Στην Ελλάδα, σύμφωνα με το ισχύον *σύστημα της ηθικής απόδειξης*, οι δικαστές δεν είναι υποχρεωμένοι να ακολουθούν νομικούς κανόνες αποδείξεων, αλλά αποφασίζουν κατά τη πεποίθησή, τη συνειδήσή και την απροσωπώληπτη κρίση που προκύπτει από τις συζητήσεις και που αφορά την αλήθεια των πραγματικών γεγονότων, την αξιοπιστία των μαρτύρων και την αξία των άλλων αποδείξεων (άρθρο 177ΚΠΔ): αυτό συνεπάγεται το απεριόριστο των αποδεικτικών μέσων, την σχετικότητα της αξίας των αποδεικτικών μέσων και την ελεύθερη εκτίμησή τους. Η αρχή της ελεύθερης εκτίμησης των αποδείξεων υπόκειται, βέβαια, σε περιορισμούς, ώστε να προστατεύονται θεμελιώδη δικαιώματα και έννομα αγαθά (βλ. ενδεικτ. Δαλακούρας, ό.π.: 26 επ. 29, 30-31 και 117 επ.).

Κυριότερα αποδεικτικά μέσα στην ποινική διαδικασία είναι: α) οι ενδείξεις β) η αυτοψία γ) η πραγματογνωμοσύνη δ) η ομολογία του κατηγορουμένου ε) οι μάρτυρες και στ) τα έγγραφα (Άρθρο 178, ΚΠΔ). Ας σημειωθεί ότι στο ελληνικό δικονομικό σύστημα δεν υπάρχει νομικός ορισμός της έννοιας των ενδείξεων (Δαλακούρας, ό.π.: 33) και ότι ο τρόπος εκτίμησης της αξίας τους κατά τον σχηματισμό της δικαστικής κρίσης μεταβλήθηκε υπό την επίδραση της τεχνολογίας, σε τέτοιο βαθμό, που να γίνεται λόγος για υπεροχή της απόδειξης δια των ενδείξεων έναντι άλλων μέσων (Δαλακούρας, ό.π.: 37). Πρόκειται για ένα ζήτημα που οφείλει να τύχει προσοχής.

Ανακριτικές πράξεις

Οι ανακριτικές πράξεις, ως δικονομικές πράξεις που στοχεύουν στην υλοποίηση του σκοπού της προδικασίας που εδώ εξετάζουμε, περιλαμβάνουν ένα πλέγμα μέτρων δικονομικού καταναγκασμού, η επιβολή των οποίων στη πραγματικότητα περιορίζει τις αρχές που επιβάλλει το κράτος δικαίου, δηλαδή τη νομιμότητα, την αναλογικότητα, την μη επέμβαση στον πυρήνα των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τη νομική γενικότητα και τον απρόσωπο χαρακτήρα του νόμου. Είναι οι δικονομικές

ανάγκες, όμως, που επιτρέπουν τις πράξεις αυτές. Πρόκειται για πράξεις που θεμελιώνονται δικονομικά στον κατασταλτικό χαρακτήρα της ποινικής δίκης και δικαιολογούνται από την προβλεψιμότητα και ελεγχσιμότητα της επιβολής τους, αν και από μόνες τους και εκτός του δικονομικού πλαισίου συνιστούν τυπικά εγκλήματα (για όλα, Δαλακούρας, ό.π. : 159- 160. Βλ. και άρθρο 253επ. ΚΠΔ):

α) Έτσι η ανάγκη διαλεύκανσης της υπόθεσης, επιτρέπει τις έρευνες κατοικίας και σωματικές, την αυτοψία, την πραγματογνωμοσύνη, την υποκλοπή τηλεφωνικών συνδιαλέξεων.

β) Η ανάγκη εξασφάλισης του αποδεικτικού υλικού, επιτρέπει την κατάσχεση.

γ) Η ανάγκη εξασφάλισης της ομαλής διεξαγωγής της δίκης επιτρέπει την σύλληψη (για να εξασφαλιστεί η παρουσία του κατηγορούμενου), τη βίαιη προσαγωγή, την προσωρινή κράτηση. Δεν θα αναφερθούμε εδώ στις διαμάχες και την κριτική που έχει ασκηθεί για την επιβολή και το χαρακτήρα ορισμένων μέτρων από τα προαναφερθέντα.

Εκτός από τις προαναφερθείσες ανακριτικές πράξεις προβλέπονται ως γνωστόν, ειδικές ανακριτικές πράξεις (253^A ΚΠΔ) οι οποίες α) διενεργούνται σε απόλυτη μυστικότητα, β) διενεργούνται μόνον για συγκεκριμένα εγκλήματα, γ) η εφαρμογή εκτείνεται τους σε ανύποπτα τρίτα πρόσωπα εκ των πραγμάτων και δ) έχουν προληπτική -αποτρεπτική λειτουργία τους.

Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις είναι α) η ανακριτική διείσδυση, β) οι ελεγχόμενες μεταφορές, γ) η άρση του απόρρητου, δ) η παρακολούθηση της αλληλογραφίας και των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, ε) η ηχητική και οπτική παρακολούθηση, στ) η συσχέτιση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθ. 253^A ΚΠΔ§1). Μπορούν να διενεργηθούν στο πλαίσιο της έρευνας για τα παρακάτω εγκλήματα του Ποινικού Κώδικα: εγκληματικής οργάνωσης (άρθρ. 187 §1, 2) τρομοκρατικές πράξεις (187^A), εμπορία ανθρώπων (άρθ. 323^A), βιασμός σε βάρος ανήλικου (άρθ. 336) και κατάχρηση σε ασέλγεια σε βάρος ανήλικου (338§1 ΠΚ), αποπλάνηση παιδιών (339§1 και 4), διευκόλυνση της ακολασίας άλλων, πορνογραφία ανηλίκων (348^A), προσέλκυση παιδιών για γενετήσιους λόγους (348^B ΠΚ), πορνογραφικές παραστάσεις ανηλίκων (348^Γ), σωματεμπορία (351) και ασέλγεια με ανήλικο έναντι αμοιβής (351^A). Οι εν λόγω ανακριτικές πράξεις διεξάγονται, μόνον αν προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ότι έχουν τελεστεί αυτά τα εγκλήματα, αν η εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης ή η εξιχνίαση των εγκλημάτων για τις οποίες προβλέπονται οι πράξεις αυτές, είναι διαφορετικά αδύνατη.

Θεωρείται ότι οι πράξεις αυτές, είναι ασύμβατες με τον κατασταλτικό χαρακτήρα του δικονομικού μας συστήματος (σε ότι αφορά το τεκμήριο της αθωότητας και τον προσήκοντα βαθμό υπονοιών τέλεσης εγκλήματος σχετικά με τρίτα πρόσωπα) και επίσης, ότι είναι ασύμβατες με τις αρχές της ανακριτικής διαδικασίας, λόγω της μυστικότητας του χαρακτήρα τους και σε σχέση και με το θιγόμενο πρόσωπο και ότι η διενέργειά τους αντιφάσκει με το δικαίωμα της υπεράσπισης και την απαγόρευση εξαναγκασμού σε αυτό-ενοχοποίηση (Δαλακούρας, ό.π: 238-239).

Εκτός αυτών, στο άρθρο 253^B ΚΠΔ προβλέπεται ότι επί εγκλημάτων διαφθοράς, όπως διάφορες μορφές δωροδοκίας και δωροληψίας (άρθρα 159- 159^A και 235-327) και εμπορία επιρροής (237^A), εάν δεν τελούνται στο πλαίσιο εγκληματικής ή τρομοκρατικής οργάνωσης, η έρευνα μπορεί να συμπεριλάβει τη διενέργεια (α) συγκαλυμμένης έρευνας και (β) άρσης του απόρρητου, καταγραφής δραστηριότητας εκτός κατοικίας και συσχέτισης συνδυασμού δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Οι πράξεις αυτές διενεργούνται υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις που προβλέπονται ρητά στο εν λόγω άρθρο.

Σε κάθε περίπτωση, οι συνδυασμοί ανακριτικών πράξεων, οι μεμονωμένες και ειδικές ανακριτικές πράξεις, σήμερα, αποτελούν κρίσιμα εργαλεία διαλεύκανσης εγκλημάτων. Οι συνεχώς μεταβαλλόμενες τάσεις των εγκληματικών δικτύων π.χ για την απόκρυψη προϊόντων εγκλήματος οι ανομοιογενείς προσεγγίσεις των ερευνών

δημιουργούν συνεχώς νέα δεδομένα για τις αρχές (Brun, J..R., Gray, L., Scott, C., Stephenson, K.M. 2011. Simonato, M., Lassale, M., 2015). Εκτός από εξειδικευμένες τεχνικές γνώσεις, και την ειδική εκπαίδευση, θεωρητική ερευνητική, κοινωνιολογική, νομική και επιχειρησιακή εκπαίδευση, είναι συχνά επικίνδυνες δράσεις. Η επιτυχής εφαρμογή τους για τα εγκλήματα διαφθοράς, οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος, προϋποθέτει να μπορούν να αξιολογούνται συνεχώς τα ευρήματά τους (FATF, 2012), υπό την έννοια ότι πρέπει να οδηγούν σε ένα αφήγημα όχι απλά σε ένα profiling του δράστη: γεγονός που προϋποθέτει οδηγεί σε συλλογικό /ομαδικό έργο και από αυτήν την άποψη, η Δικαστική Αστυνομία έχει ιδιαίτερη σημασία.

III. Συμπερασματικά σχόλια: προϋποθέσεις για μια μεταρρύθμιση

Σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν προκύπτουν μία σειρά από ζητήματα προς επανεξέταση, τα οποία σε κάθε προσπάθεια συγκρότησης δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα είναι σκόπιμο να ληφθούν υπόψη ως προϋποθέσεις επιτυχούς σύστασης της δικαστικής αστυνομίας. Ειδικότερα:

- Η ανάγκη διάκρισης και θεωρητικά και οργανωτικά μεταξύ της αστυνομίας ασφάλειας και της δικαστικής αστυνομίας, μεταξύ πρόληψης και καταστολής, παραπέμπουν στην ανάγκη επαναορισμού των διακρίσεων μεταξύ των διαφόρων λειτουργιών της αστυνομίας. Έτσι αφενός θα οριοθετηθεί το εύρος αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων λειτουργιών αστυνομίας και θα αποφευχθούν επικαλύψεις και ιδίως συγκρούσεις αρμοδιοτήτων μεταξύ αστυνομίας ασφάλειας και δικαστικής αστυνομίας. Στο πλαίσιο αυτό είναι ανάγκη να επανεξεταστούν ιδίως το άρθρο 243§2 ΚΠΔ, το άρθρο 95§2, Π.Δ. 141/1991.

- Είναι απαραίτητο, να θεσμοθετηθεί ένα πρόγραμμα για την ειδική εκπαίδευση και κατάρτιση του προσωπικού και των δικαστικών λειτουργών που θα στελεχώνουν τη δικαστική αστυνομία (εισαγγελείς, αστυνομικοί άλλοι επιστήμονες) ώστε να αποκτηθεί **μια κοινή υπηρεσιακή αντίληψη** για το θεσμό αυτό.

- Σαφής προσδιορισμός του χρόνου κατά τον οποίο ενεργοποιείται η λειτουργία και η υπηρεσία δικαστικής αστυνομίας (π.χ. προκαταρκτική εξέταση) και επανεξέταση του συνολικού χρόνου διάρκειας της τελευταίας.

- Επανεξέταση του ζητήματος των επικαλύψεων αρμοδιοτήτων και των προβλημάτων συνεργασίας που ανακύπτουν στις Ειδικές Εισαγγελίες και σε εμπλεκόμενες υπηρεσίες.

- Προσδιορισμός των οργανωσιακών αναγκών, των κριτηρίων στελέχωσης των ειδικών Εισαγγελιών και επιλογής των επίκουρων εισαγγελέων με βάση την αποκτηθείσα εμπειρία.

- Η οργάνωση των εισαγγελικών υπηρεσιών να μπορεί να αντιστοιχηθεί κατ'αναλογία σε υπηρεσίες της Αστυνομίας, ώστε να διευκολύνεται η συνεργασία και να αποφεύγονται οι επικαλύψεις.

- Ο προσδιορισμός της έννοιας των ενδείξεων πρέπει επίσης να απασχολήσει από την οπτική της προστασίας των δικαιωμάτων και σε ισορροπία με το δημόσιο συμφέρον υπάρχει (ιδίως για τα εγκλήματα διαφθοράς κλπ) ένα μεγάλο εύρος πράξεων και δραστηριοτήτων γενικά, που η αξιολόγησή και ο συσχετισμός τους εξαρτάται από τη διακριτική ευχέρεια του δικαστικού ή αστυνομικού λειτουργού ή προανακριτικού υπαλλήλου.

- Τέλος, είναι ανάγκη να αναθεωρηθεί η διαδικασία ορισμού των γενικών και ιδίως ειδικών προανακριτικών υπαλλήλων λαμβάνοντας υπόψη, αφενός γενικά κριτήρια, που αφορούν τη γεωμορφολογία της χώρας (ιδίως τα μικρά απομακρυσμένα νησιά και τη δυσκολία προσβασιμότητας σε αυτά) και τις τοπικές

ιδιαιτερότητες και αφετέρου, με ειδικά κριτήρια, που αφορούν αρμοδιότητες για συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων.

Ε. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΣΤΗ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΤΙΣ Η.Π.Α.: ΠΟΙΟ ΠΡΟΤΥΠΟ; ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Με σκοπό να αντληθούν και παραδείγματα και να γίνουν συγκρίσεις με άλλες χώρες επιλέχθηκαν 8 χώρες για να αποτυπωθούν τα δικονομικά τους συστήματα ως προς την προανάκριση και τη δικαστική αστυνομία και να συγκριθούν μεταξύ τους, ώστε να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα για να αξιοποιηθούν στις τελικές μας προτάσεις για την Ελλάδα. Η αναλυτική καταγραφή και ανάλυση αυτών των δεδομένων παρουσιάζεται το Παράρτημα 1.

Το «δείγμα» των χωρών αυτών επιλέχθηκε κατ' αρχήν με κριτήρια αφενός την παρούσα κατάσταση και αφετέρου ιστορικές παραμέτρους συγγένειας ή επίδρασης μεταξύ συστημάτων. Ειδικότερα, κριτήρια ομαδοποίησης αποτέλεσαν η ύπαρξη ή η μη ύπαρξη δικαστικής αστυνομίας σε μια χώρα, ο τύπος διάρθρωσης του κράτους σε ομόσπονδα ή μη και τέλος, η γεωπολιτική θέση της χώρας. Δηλαδή, η επιλογή έγινε ανάλογα με το εάν επρόκειτο για

α) χώρες στις οποίες λειτουργεί ειδική υπηρεσία ή υπάλληλοι δικαστικής αστυνομίας, ή χώρες που δεν έχουν δικαστική αστυνομία ως ειδική υπηρεσία,

β) χώρες που είναι ομοσπονδιακά κράτη ή όχι,

γ) χώρες που βρίσκονται στην ίδια ευρύτερη γεωπολιτική περιοχή και άλλες που δεν είναι έτσι.

Επίσης, λήφθηκαν υπόψη κατά την επιλογή των συγκεκριμένων χωρών ορισμένες κοινές μεταξύ τους ιστορικές παράμετροι. Συγκεκριμένα, εκτός από το ισπανικό, βελγικό και πορτογαλικό ποινικό σύστημα, τα συστήματα όλων των άλλων χωρών που μελετήσαμε, επηρέασαν κατά περίπτωση σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό το σχηματισμό των Σωμάτων Ασφαλείας στην Ελλάδα και βέβαια της «Ελληνικής Αστυνομίας», το Ελληνικό Ποινικό Σύστημα, τον ποινικό κώδικα και τον κώδικα ποινικής δικονομίας σε διάφορες περιόδους κατά τη διάρκεια του 19ου και του 20ού αιώνα. Επομένως, ήταν λογικό να υποθεθεί, ότι με δεδομένη την επίδραση που είχαν στην ελληνική έννομη τάξη επηρέασαν και τον τομέα της δικαστικής αστυνομίας ή ότι υπάρχουν στοιχεία στο ελληνικό σύστημα που είναι κοινά με τις χώρες αυτές.

Εκτός αυτών, σήμερα, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Ελλάδα και η Ισπανία είναι οι χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου, στις οποίες η οικονομική κρίση έχει πιο οξεία επίδραση· είναι επίσης οι «Πύλες» της Νότιας Ευρώπης - τα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις αφρικανικές και ασιατικές ηπείρους και εκείνες τις χώρες στις οποίες η κρίση των προσφύγων και των μεταναστών έχει πιο σοβαρά αποτελέσματα. Επιπλέον, πρόκειται για χώρες στις οποίες τα πολιτικά τους συστήματα είχαν στο παρελθόν μη γραμμική ανάπτυξη και είχαν εμπειρία δικτατορίας που επηρέασαν την ποινική και αστυνομική τους κουλτούρα. Ως εκ τούτου, οι χώρες αυτές είναι κατάλληλες για συγκρίσεις με την Ελλάδα, επειδή μεταξύ άλλων υποθέτουμε βάσιμα ότι χαρακτηρίζονται από κοινές παραμέτρους στην πολιτική τους κουλτούρα και στην κουλτούρα διοίκησης, ακόμη και αν έχουν διαφορετικό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης σε σύγκριση με την Ελλάδα.

Ειδικότερα, από τις χώρες που εξετάσαμε προκύπτουν δύο βασικά πρότυπα εννόμων τάξεων, δηλαδή εκείνες στις οποίες λειτουργούν ιδιαίτερες υπηρεσίες δικαστικής αστυνομίας και σε εκείνες που δεν λειτουργούν τέτοιες υπηρεσίες.

I. Έννομες τάξεις με δικαστική αστυνομία.

1. Η θέση της Δ.Α. στο ποινικοκατασταλτικό σύστημα

Από την άποψη της θέσης της δικαστικής αστυνομίας στο ποινικοκατασταλτικό σύστημα προκύπτουν δύο πρότυπα:

α) Η Δικαστική Αστυνομία αποτελεί διακριτή υπηρεσία της Αστυνομίας, που εντάσσεται σε αυτήν ως ιδιαίτερος Κλάδος και παράλληλα, λειτουργεί άλλη υπηρεσία Δικαστικής Αστυνομίας, διακλαδική που υπάγεται και λειτουργεί στις Εισαγγελίες (Γαλλία, Βέλγιο, Πορτογαλία).

β). Η Δικαστική Αστυνομία λειτουργεί ως διακριτή υπο-μονάδα συγκεκριμένων αστυνομικών υπηρεσιών, αλλά όχι ως ιδιαίτερος Κλάδος μέσα στην αστυνομία. Λειτουργούν επίσης υπηρεσίες δικαστικής αστυνομίας στις Εισαγγελίες, που στελεχώνονται διακλαδικά και λειτουργούν σε όλη τη χώρα (Ιταλία)

Αρα στην πρώτη περίπτωση υπάρχει μια μάλλον ισοκατανεμημένη σπουδαιότητα ανάμεσα στην αστυνομία και τις Εισαγγελίες, που δεν επηρεάζει τη λειτουργία της Εισαγγελίας, παρά μόνον θετικά, αφού σε κάθε περίπτωση αναλαμβάνει στο στάδιο της προδικασίας. Στη δεύτερη περίπτωση, η Εισαγγελία έχει κυρίαρχο ρόλο, αφού ακόμα και οι υπηρεσίες της δικαστικής αστυνομίας που υπάγονται στην αστυνομία, υποχρεώνονται να αναφέρουν άμεσα στον Εισαγγελέα αν και έχουν μεγάλη εξουσία ιδίως επί αυτοφώρου.

2. Όροι υπό τους οποίους αναλαμβάνει η Δικαστική Αστυνομία

Προϋπόθεση για να αναλάβει η δικαστική αστυνομία μία υπόθεση είναι να πληρούνται ορισμένα κριτήρια τα οποία κάθε χώρα έχει θεσπίσει, αλλά που εν ολίγοις αφορούν το χρόνο πληροφόρησης για το έγκλημα, την πολυπλοκότητα του εγκλήματος και το τρίτο, το είδος του εγκλήματος.

2. 1. Η δικαστική αστυνομία επιλαμβάνεται μιας υπόθεσης ανάλογα με το πότε πληροφορείται για το έγκλημα και τότε αναλαμβάνει με δική της πρωτοβουλία την έρευνα για το έγκλημα

α) Με κριτήριο το αν πρόκειται για αυτόφωρο ή όχι και ανεξάρτητα από το είδος του εγκλήματος (Γαλλία Ιταλία). Όμως και εδώ υπάρχουν υπηρεσίες τόσο στην εισαγγελία, όσο και στην αστυνομία, που ασχολούνται με ειδικές κατηγορίες εγκλημάτων, όπως στο οργανωμένο έγκλημα και η τρομοκρατία το οικονομικό έγκλημα. Το αυτόφωρο παρέχει στη δικαστική αστυνομία την εξουσία να κινηθεί με δική της πρωτοβουλία, οπότε έχει αυξημένες αρμοδιότητες και ουσιαστικά αρχίζει την προκαταρκτική εξέταση.

β) Διερευνά ένα έγκλημα και χωρίς να υπάρχει αυτόφωρο ανεξάρτητα από το είδος του εγκλήματος και μπορεί να ενημερώσει τον Εισαγγελέα μετά από έξι μήνες (Γαλλία): πρόκειται για παραλλαγές του θεσμού της αστυνομικής προανάκρισης, αλλά πρόκειται για χώρες που έχουν δικαστική αστυνομία και έτσι δεν συγχέεται η αστυνομία ασφάλειας με τη δικαστική αστυνομία.

2.2. Η δικαστική αστυνομία επιλαμβάνεται των εγκλημάτων ύστερα από παραγγελία του Εισαγγελέα, στον οποίο έχει περιέλθει η είδηση για το έγκλημα και αυτός είναι ο κανόνας. Η σχέση Εισαγγελέα και δικαστικής αστυνομίας διαρθρώνεται ως εξής: α) η δικαστική αστυνομία τελεί υπό την εποπτεία του Εισαγγελέα και β) υπό την καθοδήγηση του εισαγγελέα, γ) ο εισαγγελέας είναι αξιωματικός της δικαστικής αστυνομίας.

2.3. Η δικαστική αστυνομία αναλαμβάνει μια υπόθεση, ανάλογα την πολυπλοκότητα της (Βέλγιο) και με βάση συγκεκριμένα κριτήρια.

Η πολυπλοκότητα (βλ. παράρτημα στη παρούσα Έκθεση) καθορίζεται από τη φύση του γεγονότος που πρέπει να διερευνηθεί, τη φύση των ερευνών που θα πρέπει να διεξαχθούν και τη γεωγραφική διασπορά των εξειδικευμένων καθηκόντων διεξαγωγής ερευνών. Η πολυπλοκότητα συναρτάται και με στοιχεία του εγκλήματος, όπως εάν πρόκειται για εγκλήματα σχετικά με τη δράση εγκληματικής οργάνωσης ή άλλων σοβαρών εγκλημάτων, όπως απαγωγή, ομηρία, εμπορίας ανθρώπων, διαφθοράς, οικονομικού εγκλήματος, ξεπλύματος χρημάτων ή προϊόντων εγκλήματος, τρομοκρατίας ή ιδιάζουσες αποδράσεις κρατουμένων (βλ. παράρτημα/ Πορτογαλία) κλπ.

2.4. Την υπόθεση αναλαμβάνει η Δικαστική Αστυνομία ανάλογα με το είδος του Εγκλήματος (Πορτογαλία). Εν προκειμένω έχει τυποποιηθεί ένας κατάλογος με τα εγκλήματα που αναλαμβάνει η Δικαστική Αστυνομία, σε συνδυασμό με την πολυπλοκότητα του εγκλήματος, τις συνθήκες διάπραξης και τις διεθνείς του διαστάσεις.

3. Στάδιο κατά το οποίο αναλαμβάνει η δικαστική Αστυνομία

Στις περισσότερες χώρες η λειτουργία δικαστικής αστυνομίας εντάσσεται στο στάδιο της προδικασίας (όταν έχει επιληφθεί ο Εισαγγελέας), αν και υπάρχει ένα ιδιαίτερο στάδιο, όπου η δικαστική αστυνομία λειτουργεί χωρίς την έγκριση του Εισαγγελέα και χωρίς να υπάρχει αυτόφωρο (βλ προηγ.). Οι βασικοί θεσμοί που εμπλέκονται στο στάδιο αυτό είναι ο Εισαγγελέας ο Ανακριτής και η Δικαστική Αστυνομία, με εξαίρεση την Ιταλία, που ο θεσμός του Ανακριτή έχει καταργηθεί, ύστερα από τη μεταρρύθμιση του 1989 και στη θέση του έχει συσταθεί ο Δικαστής της Προκαταρκτικής Ακρόασης και ο Δικαστής της Προκαταρκτικής Έρευνας. Σε κάθε περίπτωση, όλα τα συστήματα διαρθρώνονται στην προδικασία και την κύρια διαδικασία και είναι μικτά με στοιχεία και του κατηγορητικού και του εξεταστικού συστήματος. Στη Ιταλία έχουν εισαχθεί και υπερτερούν πολλά στοιχεία του εξεταστικού συστήματος.

II. Έννομες τάξεις χωρίς ιδιαίτερη υπηρεσία δικαστικής αστυνομίας

Σε ότι αφορά τα συστήματα που εξετάσαμε και δεν έχουν δικαστική αστυνομία ως ιδιαίτερη υπηρεσία, πρέπει να σημειωθεί κατ' αρχήν, ότι δεν πρόκειται για μικτά δικονομικά συστήματα, αλλά για το κατηγορητικό σύστημα των ΗΠΑ και του Ηνωμένου Βασιλείου και το σύστημα της Γερμανίας που είναι εξεταστικό.

Από την άποψη αυτή, δεν θα μπορούσαν αυτοτελώς να αποτελέσουν υποδείγματα για την Ελλάδα, επειδή εκτός των άλλων θεμελιώνονται το μεν Γερμανικό στην αρχή της νομιμότητας, το δε σύστημα των ΗΠΑ και του ΗΒ σε άλλα δικονομικά πρότυπα. Εξάλλου πρόκειται για έννομες τάξεις που ο Εισαγγελέας μπορεί να παύσει τη δίωξη και γενικά υπάγονται σε ένα διαφορετικό σύστημα αρχών. Παρόλα αυτά, ορισμένες λειτουργίες, στις ΗΠΑ και το ΗΒ θα μπορούσαν να εξεταστούν. Συνολικά όμως, διαπιστώνεται ότι παρά την μεγάλη επίδραση που έχει το σύστημα των ΗΠΑ παγκοσμίως, αλλά και του ΗΒ, από την άποψη της υπερίσχυσης των προτύπων αντεγκληματικής πολιτικής που προτάσσουν (Βιδάλη, 2017), στο επίπεδο της καθημερινής λειτουργίας του ποινικοκατασταλτικού συστήματος, το ηπειρωτικό μοντέλο, είναι πλησιέστερο στην ελληνική έννομη τάξη, παρά την επίδραση του Γερμανικού Δικαίου και στην Ελλάδα.

III. Ένα γενικό πρότυπο δικαστικής αστυνομίας; Συμπεράσματα

1. Μια ποικιλία προτύπων. Από τα προηγούμενα προκύπτει, ότι δεν υπάρχει ένα και μοναδικό σύστημα ή τουλάχιστον επιμέρους ενιαία συστήματα δικαστικής αστυνομίας, που θα μπορούσε να αποτελέσει πρότυπο, αλλά ότι η λειτουργία της

δικαστικής αστυνομίας είναι συναρτημένη με το είδος του δικονομικού συστήματος που επικρατεί σε κάθε έννομη τάξη. Έτσι και για την Ελλάδα προκύπτει, ότι με βάση το δικονομικό της σύστημα, το πρότυπο δικαστικής αστυνομίας που ακολουθείται στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης ενδείκνυται και για την Ελλάδα καθώς έχει το ίδιο μεικτό δικονομικό σύστημα, που έχουν πολλά κράτη από αυτά που εξετάσαμε.

Το πρότυπο αυτό παρά την ποικιλομορφία του διακρίνεται από συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στις χώρες της Ευρώπης που εξετάσαμε:

- α) η δικαστική αστυνομία είναι διακριτή λειτουργία ή και υπηρεσία υπό τον Εισαγγελέα,
- β) είναι κατά κανόνα αρμόδια για τα πιο σοβαρά εγκλήματα,
- γ) η οργάνωση και στελέχωση των υπηρεσιών της έχει διακλαδικό χαρακτήρα,
- δ) το προσωπικό της σε πολλές περιπτώσεις από αυτές που εξετάσαμε, δεν επιτελεί καθήκοντα δημόσιας τάξης και ασφάλειας και τέλος,
- ε) οι σχέσεις μεταξύ αστυνομίας και δικαστικής αστυνομίας είναι συμπληρωματικές.

Εκτός από τις προαναφερθείσες ομοιότητες, το είδος των εγκλημάτων για τα οποία είναι αρμόδια η δικαστική αστυνομία ποικίλει. Επίσης, σε αρκετές περιπτώσεις η δικαστική αστυνομία είναι και μια υπηρεσία που υπάγεται στον Εισαγγελέα, αλλά και μια διακριτή υπηρεσία που εντάσσεται στην αστυνομία.

2. Η θέση της δικαστικής αστυνομίας. Στην πλειονότητα των χωρών που εξετάσαμε, οι αστυνομικές λειτουργίες διαρθρώνονται στη διοικητική αστυνομία, την ερευνητική αστυνομία που είναι ταυτόσημη με την αστυνομία ασφάλειας και τη δικαστική αστυνομία, η οποία υπάγεται στην εποπτεία ή τη διεύθυνση του Εισαγγελέα. Σε καμία από τις χώρες αυτές δεν υπάρχει υπουργείο Δημόσιας Τάξης· οι αστυνομικές δυνάμεις υπάγονται στο υπουργείο εσωτερικών και η δικαστική αστυνομία στο υπουργείο δικαιοσύνης. Σύμφωνα με τα παραπάνω, διαμορφώνεται περίπου το εξής σχήμα, που αποτυπώνει τη θέση της δικαστικής αστυνομίας τόσο στις εισαγγελίες όσο και στην κανονική αστυνομία.

Στο παραπάνω σχήμα η Δικαστική/ Ερευνητική Αστυνομία, που υπάγεται στις Αστυνομικές υπηρεσίες (π.χ. Ελληνική Αστυνομία), έχει τη δυνατότητα πρωτοβουλίας έρευνας κατά περίπτωση και υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα. Επίσης, η Δικαστική/ Ερευνητική Αστυνομία πλαισιώνει τη Δικαστική Αστυνομία στις Εισαγγελίες, όταν είναι ανάγκη να προβεί σε αναλύσεις ιχνών, τεκμηρίων κλπ. Το προσωπικό που στελεχώνει τη Δικαστική Αστυνομία στις Εισαγγελίες ως διακλαδική υπηρεσία εντάσσεται σε αυτήν με απόσπαση και κατά κανόνα, με αποκλειστική αρμοδιότητα (με εξαίρεση τη Γαλλία).

3. Θεσμικά επιλογές. Εκτός όμως από τις προαναφερθείσες γενικές κατευθύνσεις στην οργάνωση και λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας, σε κάθε

χώρα υπάρχουν ιδιαιτερότητες, που εν δυνάμει μπορεί να αποτελούν «καλές πρακτικές», κατάλληλες για να υιοθετηθούν και στην Ελλάδα ή που με βάση τα ελληνικά δεδομένα θα πρέπει να αποφευχθούν. Σε κάθε περίπτωση, η παράθεσή τους παρέχει ένα πεδίο προς περαιτέρω μελέτη ή προβληματισμό. Συγκεκριμένα:

- i. Είναι χαρακτηριστικό ότι η δικαστική αστυνομία, εκτός εξαιρέσεων, επιλαμβάνεται των σοβαρότερων εγκλημάτων (βλ. και προηγ.).
- ii. Στην Ιταλία η Δικαστική Αστυνομία τίθεται και στη διάθεση των δικαστικών αρχών αρθ. 55§2 ΙτΚΠΔ (άρα εκτείνεται η λειτουργία της και στην κύρια διαδικασία).
- iii. Στην Πορτογαλία η Δικαστική Αστυνομία έχει και λειτουργίες Γενικής Πρόληψης.
- iv. Στην Γαλλία ο Εισαγγελέας εκφέρει τη γνώμη του για την άσκηση ποινικής δίωξης, όταν η υπόθεση βρίσκεται στον ανακριτή, αλλά είναι η γνώμη του ανακριτή που βαρύνει. Ο Εισαγγελέας επιβλέπει τη νομιμότητα.
- v. Επίσης στη Γαλλία έχουν λειτουργήσει οι λεγόμενες ομάδες ανακριτών, πρακτική που ακολουθείται και στην Ιταλία. Ο Εισαγγελέας εδώ μπορεί να απέχει από το να ασκήσει ποινική δίωξη και να προσφύγει σε εναλλακτικές λύσεις συνδιαλλαγής κλπ
- vi. Στο Βέλγιο ισχύει ο θεσμός της λεγόμενης μικρής ανάκρισης, όπου ο Εισαγγελέας παραγγέλλει συγκεκριμένες ανακριτικές πράξεις στον ανακριτή χωρίς να του αναθέτει την υπόθεση.

4. Συμπέρασμα: Κατόπιν όσων αναφέρθηκαν στις προηγούμενες σελίδες για τη Δικαστική Αστυνομία σε άλλες χώρες και λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς, που ο χαρακτήρας του δικονομικού μας συστήματος επιβάλλει, εκτιμούμε, ότι είναι προτιμότερο στην Ελλάδα να μην ακολουθηθεί αποκλειστικά ένα συγκεκριμένο ειδικότερο πρότυπο δικαστικής αστυνομίας (π.χ. της Γαλλίας). Αντίθετα είναι σκόπιμο, να αξιοποιηθούν, ύστερα από περαιτέρω μελέτη και επεξεργασία, επιμέρους θεσμικές λύσεις, που μπορούν να αρμόσουν με τις συνθήκες λειτουργίας του ποινικο-δικονομικού συστήματος και των υπηρεσιών δίωξης και καταστολής στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, εκτιμάται ότι:

-Η επιλογή να συσταθεί μια υπηρεσία Δικαστικής Αστυνομίας στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, είναι μια ενδεδειγμένη και εφικτή λύση. Στο πλαίσιο αυτό μπορούν να λειτουργούν υπο-μονάδες της, στις αρμόδιες εισαγγελίες και ταυτόχρονα, να υπάρξει και ένας διακριτός Κλάδος Εγκληματολογικών Ερευνών (Criminological Investigations) στην Ελληνική Αστυνομία ως Κεντρική Υπηρεσία του Υπ.Προ-Πο, στον οποίο να υπαχθούν ορισμένες υπηρεσίες ασφάλειας (βλ. αναλυτικά στα επομ.).

-Σχετικά με τους όρους υπό τους οποίους αναλαμβάνει η Δικαστική Αστυνομία ενδείκνυται ένας συνδυασμός του κριτηρίου της πολυπλοκότητας, της βαρύτητας του εγκλήματος και επιλεγμένων κατηγοριών εγκλημάτων, όπως το οικονομικό και το οργανωμένο έγκλημα.

-Αυτή η λύση κρίνεται περισσότερο πρόσφορη στις παρούσες συνθήκες, επειδή:

- α) θα αναβαθμίσει την αποτελεσματικότητα του συστήματος και στην δικαιοσύνη και στην αστυνομία
- β) είναι πολυπαραγοντικού χαρακτήρα, γεγονός που και σύμφωνα με τη θεωρία είναι περισσότερο αποτελεσματική πολιτική,
- γ) υιοθετεί πρακτικές που έχουν θετικό αποτέλεσμα σε άλλες χώρες, οι οποίες δεν είναι δικαιοπολιτικά μακριά από την ελληνική πραγματικότητα,
- δ) πιθανολογείται, ότι δεν θα προκαλέσει ιδιαίτερες αντιδράσεις στο ποινικοκατασταλτικό σύστημα και επειδή μάλλον θα επιλύσει

προβλήματα που απασχολούν ιδιαίτερα τους δικαστικούς λειτουργούς και αστυνομικούς.

-Σε ότι αφορά το στάδιο ενεργοποίησης της δικαστικής αστυνομίας, με δεδομένο ότι εδώ μας ενδιαφέρουν υποθέσεις συγκεκριμένων κατηγοριών εγκλημάτων και συνυπολογίζοντας τα προβλήματα που προκύπτουν κατά τον αρχικό σχηματισμό δικογραφίας, είναι σκόπιμο, η δικαστική αστυνομία να ενεργοποιείται στο στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης. Μετά την ολοκλήρωση της προκαταρκτικής εξέτασης και την άσκηση ποινικής δίωξης, είναι σωστό, η δικαστική αστυνομία να συνεχίσει, να συνδράμει τον ανακριτή ή τον εισαγγελέα και στο στάδιο αυτό.

- Εκτός αυτών, ορισμένες τάσεις που ακολουθούνται στις ΗΠΑ και το ΗΒ θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο προβληματισμού και για την Ελλάδα, ιδίως ως προς το βαθμό εξειδίκευσης ορισμένων αστυνομικών υπηρεσιών, τη δυνατότητα να ανακληθεί η ποινική δίωξη μετά την ολοκλήρωση της προανάκρισης, αλλά κυρίως το σύστημα επικοινωνίας και συμβουλών μεταξύ Εισαγγελέα και αστυνομίας, που ισχύει στο Ηνωμένο Βασίλειο, διαδικασία που συντελεί στον σχηματισμό της δικογραφίας και αυτό είναι πολύ σημαντικό.

Για να υπάρξει όμως μια πληρέστερη θεώρηση των λύσεων αλλά και των προβλημάτων της προδικασίας στην Ελλάδα, τα προαναφερθέντα θα συνεκτιμηθούν με τα πορίσματα της έρευνας με τις ομάδες εστίασης, η οποία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του παρόντος προγράμματος. Η έρευνα αποτυπώνει την εμπειρία και τις απόψεις λειτουργών του ποινικοκατασταλτικού συστήματος και στελεχών της διοίκησης, τις οποίες παραθέτουμε στην συνέχεια.

ΣΤ. Η ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΜΕ ΟΜΑΔΕΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ.

Από την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας με ομάδες εστίασης προέκυψε ένας ευρύς κατάλογος συμπερασμάτων, σχετικά με τη σκοπιμότητα και αναγκαιότητα ίδρυσης δικαστικής αστυνομίας και με τα προβλήματα και την αναποτελεσματικότητα του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης ιδίως στο στάδιο της προδικασίας. Στη συνέχεια, παραθέτουμε τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνα αυτή, επεξεργασμένα και ταξινομημένα θεματικά. Οι αριθμοί σε παρένθεση παραπέμπουν στις αντίστοιχες παραγράφους της συνολικής ανάλυσης των δεδομένων της έρευνας, που παρατίθενται αναλυτικά στο Β' μέρος της παρούσας έκθεσης μαζί με τη μεθοδολογία εκπόνησής της.

1. Γενική στάση και απόψεις για τη δικαστική αστυνομία (§§2-3) :

Ασάφεια επικρατεί μεταξύ εκείνων που συμμετείχαν στη συζήτηση ως προς το είναι η Δικαστική Αστυνομία ποιες θα είναι οι αρμοδιότητές της ποια η σχέση της με άλλες υπηρεσίες και αρχές και σε τι μπορεί να προσφέρει ειδικότερα για την αποτελεσματικότερη έρευνα υποθέσεων οικονομικού εγκλήματος. Λίγοι γνώριζαν τι ακριβώς κάνει η Δικαστική Αστυνομία, αλλά παρόλα αυτά οι περισσότεροι ήταν θετικοί στη σύστασή της επειδή έτσι θεωρούσαν ότι θα έχουν καλύτερα αποτελέσματα. Είναι σαφές, όμως, ότι όσοι συμμετείχαν στην έρευνα, ιδίως οι δικαστικοί λειτουργοί και οι αστυνομικοί έχουν στέρεη πεποίθηση σχετικά με την ανάγκη ανεξαρτησίας μιας τέτοιας υπηρεσίας από κάθε επιρροή, αλλά και σαφήνεια ως προς τις ανάγκες της αποτελεσματικής έρευνας. Επίσης, από τη συζήτηση αυτή προέκυψαν δύο κρίσιμες συμπερασματικές εκτιμήσεις: α) εφόσον συσταθεί η δικαστική αστυνομία, για να έχει επιτυχία η όποια μεταρρύθμιση, πρέπει να εξηγηθεί εσωτερικά στις αρμόδιες υπηρεσίες περιλαμβανομένων των Εισαγγελιών «τι είναι» και «τι θα κάνει» η Δικαστική Αστυνομία· β) η μεταρρύθμιση πρέπει, να μην δημιουργήσει νέα διαρθρωτικά και ουσιαστικά προβλήματα στη θέση εκείνων που έρχεται να λύσει, διαφορετικά, δεν θα επιτύχει τη συναίνεση των στελεχών που θα κληθούν να την εφαρμόσουν.

2. **Η θέση της Δικαστικής Αστυνομίας στο σύστημα θεσμών (§5) εξαρτάται από διάφορους παράγοντες που αποτελούν και ενδείκτες αναποτελεσματικότητας:** Η θέση που θα έχει η υπηρεσία αυτή στο ελληνικό ποινικοκατασταλτικό σύστημα και στο σύστημα θεσμών γενικότερα, σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, συναρτάται ιδίως με το εύρος των αρμοδιοτήτων της, το στάδιο ενεργοποίησης της, τη σχέση της με άλλες υπηρεσίες, όπως η Ελληνική Αστυνομία (Οικονομική Αστυνομία, Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων), το ΣΔΟΕ, τη νέα δομή άσκησης φορολογικού ελέγχου κατόπιν εκτέλεσης εισαγγελικών παραγγελιών του άρθρου 63 του Ν. 4472/2017, τη στελέχωσή της, την επαναξιοποίηση των θεσμών που ήδη λειτουργούν. Αυτές οι παράμετροι αποτελούν και παράγοντες αποτελεσματικότητας μιας υπηρεσίας, όπως προκύπτει από τις αναλυτικές τοποθετήσεις των ειδικών επαγγελματιών.

3. **Προσδοκίες και επιφυλάξεις (§§7-9) και ο ρόλος των προηγούμενων μεταρρυθμίσεων:** Μια σειρά από επιχειρήματα υπέρ της δικαστικής αστυνομίας σχετικά με τα προβλήματα που θα λύσει η σύστασή της, (ανεξαρτησία, προτεραιότητα στο ανακριτικό έργο, αποφόρτιση βάρους εργασίας επίλυσης ζητημάτων σύγκρουσης αρμοδιοτήτων) αποτελούν και ενδεικτικές καθοδηγητικές κατευθύνσεις σχετικά με το πώς πρέπει να διαρθρωθεί και να οργανωθεί η δικαστική αστυνομία, ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης. Η ένταξη στο υπάρχον σύστημα, οι ενδεχόμενες αντιδράσεις από το πολιτικό σύστημα, η θεώρηση ότι τέτοιες υπηρεσίες ήδη λειτουργούν άτυπα, ο προβληματισμός και οι επιφυλάξεις για έναν ενδεχόμενο περαιτέρω κατακερματισμό υπηρεσιών, συνιστούν, ωστόσο, καθοδηγητικές γραμμές σχετικά με το τι πρέπει να αποφευχθεί κατά τη σύσταση και τη λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας. Μια γενική επιφυλακτικότητα ανιχνεύεται (§§11-15) στην προοπτική νέων

μεταρρυθμίσεων στο ποινικοκατασταλτικό σύστημα, ιδίως από πλευράς δικαστικών λειτουργιών και αστυνομικών. Όπως προέκυψε από τη συζήτηση προηγούμενες μεταρρυθμίσεις δημιούργησαν νέα προβλήματα και λειτούργησαν αρνητικά για την πρόοδο των ερευνών. Έτσι καταλήγουμε ότι το μείζον θέμα δεν είναι οι μεταρρυθμίσεις αυτοτελώς, αλλά οι συνέπειές τους στις ήδη υπάρχουσες υποθέσεις και στη λειτουργία των διαφόρων υπηρεσιών, στις οποίες θα έχουν επιπτώσεις.

4. Η κατάσταση των ελεγκτικών και ποινικοκατασταλτικών μηχανισμών (§§19-21) χαρακτηρίζεται από:

α) Κατακερματισμό των ελεγκτικών υπηρεσιών, αμφιβολίες σχετικά με την προσφορότητά τους σε ποινικές υποθέσεις, πληθώρα ανακριτικών υπαλλήλων, κριτική στην τάση να εποπτεύει ο Εισαγγελέας μια σειρά από υπηρεσίες, όπως και ζητήματα που ανακύπτουν στο σύστημα επιθεώρησης των υπηρεσιών. Πρόκειται για ζητήματα που αναφέρεται, ότι σηματοδοτούν την παρούσα κατάσταση των ελεγκτικών μηχανισμών.

β) υποστελέχωση των υπηρεσιών (§§23-28): Έλλειψη προσωπικού, ανάγκη σε εξειδικευμένο προσωπικό, διασάφηση και θεσμοθέτηση της θέσης που έχει το εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό στην έρευνα, μετάθεση και αποκέντρωση των προβλημάτων διαφθοράς μέσω μετακίνησης του προσωπικού από υπηρεσία σε υπηρεσία αλλά και η ανάγκη να πλαισιώνονται από εξειδικευμένο προσωπικό και οι εισαγγελείς που διερευνούν συνολικά σοβαρά εγκλήματα είναι μερικά από ζητήματα, που τέθηκαν στη συζήτηση για τις ανάγκες στελέχωσης των ποινικοκατασταλτικών μηχανισμών.

γ) Σχέση διωκτικών και ελεγκτικών μηχανισμών (§§30-34): Η έμφαση στην ανάγκη διενέργειας φορολογικών ελέγχων και αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής έχει αρνητικές επιπτώσεις στην αντιμετώπιση του οικονομικού εγκλήματος συνολικότερα και επίσης, εξαρτά όλους, ακόμα τους διωκτικούς μηχανισμούς από την κρίση μιας ανεξάρτητης αρχής της ΑΑΔΕ, γεγονός που δημιουργεί σοβαρά ερωτηματικά και εξ αντικειμένου αλλά και ως προς της αποτελεσματικότητα αυτής της κατάστασης.

δ) Συντονισμός υπηρεσιών (§§36-42): Ο συντονισμός των υπηρεσιών έχει προληπτικό χαρακτήρα και είναι μια λειτουργία της διοίκησης που διενεργείται πριν από την άσκηση της ποινικής δίωξης, οργανώνεται με βάση την επισπεύδουσα υπηρεσία έχει ως αποστολή, ιδίως τη συλλογή πληροφοριών, για να ακολουθήσει η κατασταλτική δράση. Αποτελεί μια διαδικασία εισαγωγής μιας υπόθεσης στο ποινικοκατασταλτικό σύστημα μέσα από τη στάθμιση της σπουδαιότητας της με κριτήρια πρώτον της εισπραξιμότητας και μετά της βαρύτητας του εγκλήματος.

ε) Η διάδοση και ροή της πληροφορίας μεταξύ αρμοδίων υπηρεσιών (§§44-49): Η έλλειψη ροής ενιαίας πληροφορίας μεταξύ των υπηρεσιών σχετικά με τις διάφορες υποθέσεις, θεωρείται μεγάλο πρόβλημα που οφείλεται στην έλλειψη βούλησης και το οποίο είναι τεχνικά εφικτό. Δεν υπάρχει καμία ανταλλαγή πληροφορίας ούτε ως προς την πορεία των καταγγελιών και παραγγελιών ούτε ως προς την εξέλιξη των υποθέσεων ούτε ως προς επιμέρους στοιχεία των υποθέσεων. Συναφές πρόβλημα είναι η έλλειψη οργάνωσης αρχείων των υποθέσεων ώστε να υπάρχει συνέχεια στο σύστημα δικαιοσύνης

5. Οργανωσιακά και λειτουργικά προβλήματα (§§ 51-60): Με βάση τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα, η πολυπαρασχόληση, ο σχηματισμός ελλιπούς δικογραφίας, η απουσία σύγχρονων τεχνικών εργαλείων διασταύρωσης στοιχείων, η έλλειψη προσωπικού, ιδίως ειδικευμένου προσωπικού και η ανάγκη πλαισίωσης και των μη ειδικών εισαγγελέων με ειδικευμένο προσωπικό, οι καθυστερήσεις στην εκτέλεση εισαγγελικών παραγγελιών, η πληθώρα κατηγοριών ανακριτικών υπαλλήλων, η ταχύτητα διεξαγωγής της ανάκρισης, η επανάληψη των ίδιων ανακριτικών πράξεων σε υποθέσεις, η κρίση εμπιστοσύνης στην αμεροληψία διεξαγωγής της ανάκρισης από την αστυνομία είναι βασικά προβλήματα, που οι

συμμετέχοντες στην έρευνα δήλωσαν ότι αντιμετωπίζουν ή γνωρίζουν ότι υπάρχουν. Η ανακριτική ομάδα που θα μπορούσε να χειρίζεται από κοινού υποθέσεις υποστηρίζεται ότι ήδη λειτουργεί ως άτυπη πρακτική μεταξύ των δικαστικών λειτουργών. Ωστόσο, το γεγονός, ότι δεν υπάρχουν τυποποιημένες πρακτικές και πάγιες καθοδηγητικές γραμμές διεξαγωγής της έρευνας και ότι το αποτέλεσμα της έρευνας τελεί πάντα υπό αίρεση της έγκρισης της ΑΑΔΕ αποτελούν παράγοντες που δημιουργούν προβλήματα: έτσι θεωρείται κρίσιμης σημασίας η απόλυτη αρμοδιότητα της διωκτικής αρχής να εκδίδει πόρισμα για φορολογικούς ελέγχους επί ποινικών υποθέσεων

6. Αρχαιοθέτηση και αποφόρτιση του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης (§62): Η θέση μιας υπόθεσης στο αρχείο είναι ένας τρόπος αποφόρτισης του όγκου εργασίας που καλείται να ανταποκριθεί το ποινικοκατασταλτικό σύστημα, ο οποίος δεν έχει αξιολογηθεί ως τέτοιος για πολύ συγκεκριμένους λόγους.

7. Επαγγελματική Διαμόρφωση: (§64-72): Μια σειρά από καθημερινές άτυπες πρακτικές, που όμως, είναι βαθιά εμπεδωμένες μεταξύ των δικαστικών λειτουργών και των αστυνομικών, διέπουν το άτυπο σύστημα εκπαίδευσής τους στην ανάκριση. Η εκμάθηση της ανάκρισης και η μετεξέλιξή τους σε επαγγελματίες εναπόκειται σε μεγάλο βαθμό στη δική τους φιλομάθεια και πρωτοβουλία. Έντονη είναι η εμπιστοσύνη που δείχνουν όλοι οι ερωτηθέντες στις ατομικές ικανότητες που προϋπάρχουν της επαγγελματικής τους διαμόρφωσης και των σπουδών τους ή που σε κάθε περίπτωση οφείλονται σε υπερβατικά χαρακτηριστικά τους όπως το ταλέντο, η προσωπικότητα η ευφυία κλπ.. Ιδιαίτερα προσόντα δε θεωρούνται η ευρηματικότητα, η φαντασία και η δυνατότητα να δουλεύουν υπό πίεση αλλά και να αντέχουν σε πιέσεις.

8. Παράγοντες επίδρασης στην αποτελεσματικότητα του συστήματος. Νομικοί παράγοντες (§§74-77): Τα προβλήματα που δημιουργεί το ισχύον θεσμικό πλαίσιο (όπως π.χ οι αρμοδιότητες της ΑΑΔΕ, επικαλύψεις αρμοδιοτήτων που δημιουργούν ανταγωνισμό, η συνεργασία με τις αρχές, η επικήρυξη εγκλημάτων) σε σχέση με την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας των διωκτικών και ανακριτικών αρχών αποτελούν μια σημαντική παράμετρο σύμφωνα με όσα υποστηρίζουν ιδίως τα στελέχη της Διοίκησης. **Εξωνομικοί παράγοντες (§§79-85):** Μία ποικιλία εξωνομικών παραγόντων επιδρούν στην αποτελεσματικότητα του ποινικοκατασταλτικού συστήματος στην Ελλάδα, με βάση όσα ανέφεραν οι συμμετέχοντες στην έρευνα. Μπορούν να ταξινομηθούν σε επιμέρους κατηγορίες όπως

1. Παράγοντες που επηρεάζουν τη λειτουργία/ οργάνωση των υπηρεσιών:
 - α) οι επεμβάσεις που επιδρούν στην έκβαση των ερευνών (πρόκειται για παράγοντες που προσανατολισμένοι στην αδρανοποίηση των αρμοδίων),
 - β) η ελλιπής επαγγελματική κατάρτιση κατά τη στοιχειοθέτηση της υπόθεσης,
 - γ) η αδυναμία τήρησης των πρακτικών/ τεχνικών προϋποθέσεων αναγκαίων για να εξασφαλιστεί η επιτυχία μιας έρευνας, ιδίως του πλεονεκτήματος του αιφνιδιασμού,
 - δ) ο εσωτερικός ανταγωνισμός των υπηρεσιών
 - ε) η πολυεποπτεία των υπηρεσιών, δηλαδή, η εποπτεία από πολλές υπηρεσίες και η υποστελέχωση ή η στελέχωση με κατάλληλο προσωπικό αποτελούν ορισμένους οργανωσιακούς παράγοντες που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών και της έρευνας.

2. Παράγοντες που αφορούν καθημερινές τάσεις απέναντι στην παρανομία και επιδρούν στην αποτελεσματικότητα:

α) Φυσική προστασία προσωπικού (§§87): Το ζήτημα της φυσικής προστασίας και των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι δικαστικοί λειτουργοί και οι αστυνομικοί

είναι τυπικό των σοβαρών εγκλημάτων. Ωστόσο προκύπτει διαφοροποιημένος βαθμός φυσικών κινδύνων για τους δικαστικούς λειτουργούς και τους εισαγγελείς και ανακριτές ανάλογα με τη γενικότερη κατηγορία εγκλημάτων που διερευνούν και το βαθμό εξάρθρωσης εγκληματικών κυκλωμάτων.

β) Η υπεροχή της τεχνολογίας (§§89-90): Η διάδοση των σύγχρονων τεχνολογικών μέσων έρευνας και επεξεργασίας πληροφορίας δεν αναιρεί την χρησιμότητα των παραδοσιακών μεθόδων εξιχνίασης και έρευνας εγκλημάτων ούτε την σημασία που έχει η συνεργασία με πληροφοριοδότες, η οποία, όμως, παραμένει σε άτυπο επίπεδο.

γ) Η εξέλιξη και οι μεταβολές του εγκλήματος και η αποτελεσματικότητα των αρχών (§§ 92-96): Η κρατούσα άποψη για το έγκλημα είναι ότι βρίσκεται πάν τα ένα βήμα πριν από το νόμο, δηλαδή ότι έχει μια πρωτοπορία σε σχέση με το Ποινικοκατασταλτικό σύστημα και σε αυτό δεν έχει σχέση μόνο η αξιοποίηση της τεχνολογίας, αλλά και η συστηματική ενασχόληση των παρανόμων με τους τρόπους λειτουργία του όποιου συστήματος τους ενδιαφέρει και των επιμέρους μηχανισμών του. Ασχολούνται επίσης και με το πως λειτουργούν οι επίσημοι μηχανισμοί και ανάλογα, προσαρμόζουν τη μεθοδολογία τους και το σύστημα προστασίας τους για να μην συλληφθούν.

δ) Η ετεροχρονισμένη κατανόηση του *modus operandi* (§98): Η πάγια διατυπωμένη άποψη σχετικά με την πρωτοπορία που έχει το έγκλημα έναντι των διωκτικών αρχών ισχύει και στην περίπτωση του οικονομικού εγκλήματος και του οργανωμένου και συγκεκριμένα, ισχύει ότι αυτό συμβαίνει για πολύ συγκεκριμένους λόγους που σχετίζονται με την αξιοποίηση από τους παράνομους των κενών που διαπιστώνονται στο σύστημα καταστολής.

9. Η Βία ως δείκτης του επιπέδου εξιχνίασης (§§100-101): Τα σχετικά χαμηλά επίπεδα βίας σε σύγκριση με χώρες της Ε.Ε. και τις Η.Π.Α. που παρατηρούνται σε υποθέσεις οργανωμένου εγκλήματος αλλά και σε υποθέσεις διαφθοράς και οικονομικού εγκλήματος, έχουν κατά μία άποψη, μεταξύ άλλων σχέση και με το γεγονός ότι οι αρχές δεν φθάνουν να εξαρθρώσουν το ανώτατο επίπεδο ενός κυκλώματος και αυτό με τη σειρά του οφείλεται στη δομή των κυκλωμάτων και την κατανομή των συνεργατών τους.

10. Ορισμοί και ιδιαιτερότητες της διαφθοράς και του οικονομικού εγκλήματος: Η διαφθορά ορίζεται πάντα (§17) σε σχέση με τον παράγοντα εξουσία αλλά και με τους άτυπους και πολιτισμικούς παράγοντες που έχουν σχέση με τον διαφθορέα και τον διαφθειρόμενο και όχι μόνο με ένα σύστημα και τη λειτουργία του. Εκτός αυτού, και παρά το ότι δεν είναι άγνωστες, η συστηματοποίηση των ιδιαιτεροτήτων της διαφθοράς και του οικονομικού εγκλήματος (§§103-106) δείχνουν ότι ένα μέρος των εμπλεκόμενων με τα εγκλήματα αυτά είναι «αναλώσιμοι» για το σύστημα που τους αξιοποιεί. Ταυτόχρονα ότι ένα εργαλείο αποτελεσματικής αντιμετώπισής αυτών των εγκλημάτων δεν είναι μόνον η πληροφορία, αλλά και η κατανόηση της λειτουργίας του κάθε τέτοιου υποσυστήματος, της «αποκωδικοποίησης» της κυρίαρχης νοοτροπίας που επικρατεί στη διοίκηση. Προκύπτει έτσι ότι οι δράστες γνωρίζουν καλύτερα από τους διώκτες τους το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα και το αξιοποιούν προς όφελός τους διαμορφώνοντας έναν ανάλογο καταμερισμό εργασίας και «ειδικοτήτων» στον κόσμο του οικονομικού εγκλήματος, που σχετίζονται και τις ανάγκες διασφάλισης των παράνομων οφελών.

11. Διαφοροποιήσεις στις τάσεις αντεγκληματικής πολιτικής (§§108-112): Ανομοιογένεια παρατηρείται στην πολιτική κατά του οικονομικού εγκλήματος στο πλαίσιο της οποίας διαπιστώνεται, ότι η προτεραιότητα που δίνεται στη φοροδιαφυγή και τους φορολογικούς ελέγχους, αποτελεί μια δικλείδα ασφαλείας του συστήματος, ώστε να έχει ένα κάποιο αποτέλεσμα όταν όλα τα άλλα μέσα δεν έχουν λειτουργήσει. Ταυτόχρονα όμως αυτή η έμφαση συντελεί στην υποβάθμιση της

σημασίας που έχουν άλλες μορφές οικονομικού εγκλήματος και στην μη θέσπιση της ποινικής ευθύνης των νομικών προσώπων.

12. Αξιοποίηση θεσμών από άλλα συστήματα και θεσμών που ισχύουν στην Ελλάδα αλλά είναι υποβαθμισμένοι (§§114-118): Ζητήματα που ειδικά τέθηκαν από τη συντονίστρια, και ειδικότερα α) το ενδεχόμενο να θεσμοθετηθεί η δυνατότητα ανάκλησης της ποινικής δίωξης, β) το ενδεχόμενο να θεσμοθετηθεί μια διαδικασία διαβούλευσης μεταξύ των αρμοδίων πριν από την άσκηση της ποινικής δίωξης και να σταθμίζεται η δυνατότητα παράκαμψης της ποινικής διαδικασίας και τέλος, γ) η σκοπιμότητα να προσδιοριστούν οι έννοιες των ενδείξεων και του υπόπτου, συνάντησαν ποικίλες αντιδράσεις από τους συμμετέχοντες, ιδίως όμως επιφυλάξεις και γόνιμους προβληματισμούς, όπως ότι με το σύστημα που ισχύει, ο φερόμενος ως ύποπτος δράστης θα αρνηθεί να υπαχθεί σε ένα τέτοιο καθεστώς επειδή εξασφαλίζει μάλλον ατιμωρησία. Έτσι κάθε τέτοια προσέγγιση είναι ανάγκη να περιγραφεί και να θεσμοθετηθεί απολύτως, να διασφαλιστεί ότι δεν θα εκφυλιστεί σε ένα σύστημα διαφθοράς και να υπολογιστεί και το οικονομικό κόστος μιας δίκης και καταδίκης. Στο πλαίσιο αυτό, εκτός από τις απαντήσεις που δόθηκαν στις ερωτήσεις που προαναφέρθηκαν, προέκυψαν και νέα ζητήματα προς συνεκτίμηση και διερεύνηση από την οπτική της αποτελεσματικότητας του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα.

Ζ. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΝΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας με ομάδες εστίασης τα οποία προαναφέρθηκαν προκύπτουν μια σειρά από χρήσιμες υποδείξεις και προτάσεις, που θα μπορούσαν να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα του Ποινικοκατασταλτικού συστήματος, ιδίως μέσα από έναν εξορθολογισμό της λειτουργίας του. Οι θεματικές περιοχές όπου θα μπορούσαν να επέλθουν βελτιώσεις αφορούν τα εξής:

<i>Στελέχωση, εξειδίκευση,</i>	<i>Συντονισμός υπηρεσιών, συνεργασία</i>
<i>Διάδοση και ροή πληροφορίας</i>	<i>Απάλειψη των νομικών και εξωνομικών (κατά το δυνατόν) παραγόντων αναποτελεσματικότητας</i>
<i>Εκπαίδευση και επαγγελματική διαμόρφωση</i>	<i>Ανάπτυξη Επιστημονικής Έρευνας</i>
<i>Νέες Στρατηγικές Αντεγκληματικής Πολιτικής</i>	

Στελέχωση, εξειδίκευση, συντονισμός, συνεργασία

1. Η στελέχωση κάθε νέας ειδικής υπηρεσίας, που θα έχει ιδίως αποστολή την αντιμετώπιση του εγκλήματος πρέπει να υλοποιείται με ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να αποφεύγεται η «αποκέντρωση» και «μετάθεση» υποσυστημάτων και εστιών διαφθοράς. Επομένως, είναι σκόπιμη η θέσπιση ειδικών κριτηρίων επιλογής προσωπικού εάν πρόκειται για εσωτερικές μετακινήσεις και επίσης πρόσθετο σύστημα επιλογής (επιπλέον του ΑΣΕΠ) εάν πρόκειται για νέο προσωπικό.

2. Η στελέχωση των εισαγγελικών και ανακριτικών αρχών και υπηρεσιών με επιστημονικό δυναμικό πρέπει να έχει πλουραλιστικό χαρακτήρα και να περιλαμβάνει εκτός από οικονομολόγους και εδικούς της τραπεζικής και ειδικούς αναλυτές, όπως ποινικολόγους, εγκληματολόγους, κοινωνιολόγους, στατιστικούς, μεταπτυχιακού επιπέδου τουλάχιστον, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα ανταπόκρισης των αρχών στις ποιοτικές εξελίξεις της εγκληματικότητας.

3. Η τοποθέτηση Ειδικών Εισαγγελέων Επικουρων Εισαγγελέων Αστυνομικών κλπ στις Εισαγγελίες για τη Διαφθορά, το οικονομικό και το οργανωμένο έγκλημα πρέπει να γίνεται, όχι με βάση την αρχαιότητα, αλλά τις εξειδικευμένες ακαδημαϊκές γνώσεις για τα συγκεκριμένα αντικείμενα και την εμπειρία.

4. Είναι ανάγκη να διευκρινιστεί με σαφήνεια και υπέρ της ισχύος των διωκτικών αρχών, η σχέση μεταξύ ποινικοκατασταλτικών θεσμών (και της Δικαστικής Αστυνομίας περιλαμβανομένης) από τη μια και ανεξάρτητων αρχών από την άλλη, περιλαμβανομένης της ΑΑΔΕ. Ειδικότερα, όμως, η Δικαστική Αστυνομία θα πρέπει να έχει σαφώς οριοθετημένες εξουσίες και αρμοδιότητες σε σχέση με την ΑΑΔΕ και με άλλες Ανεξάρτητες Αρχές. Επίσης, είναι ανάγκη να ρυθμιστεί η σχέση της με την νέα δομή του άρθρου 63 του ν. 4472/17 για τους φορολογικούς ελέγχους. Σε ότι αφορά τις εισαγγελικές παραγγελίες για τους φορολογικούς ελέγχους, κρίσιμη είναι η αρμοδιότητα έκδοσης φύλου καταλογισμού, όταν έχει παραγγελθεί εισαγγελική έρευνα, αλλά και το κύρος του πορίσματος των ελεγκτικών και κατασταλτικών υπηρεσιών έναντι της ΑΑΔΕ: ενδεχομένως τα ζητήματα αυτά αποκαλύπτουν την πολυπλοκότητα του προβλήματος των εν λόγω σχέσεων

5. Το σύστημα του συντονισμού των υπηρεσιών οφείλει να διαμορφωθεί με βάση διαφορετικά κριτήρια από τα ιδίως ισχύοντα όπως με βάση ποιοτικά κριτήρια, νομικά και εξωνομικά, που θα σταθμίζουν α) την ανάγκη χειρισμού/ συντονισμού μιας υπόθεσης από κοινού και όχι με βάση την επισπεύδουσα υπηρεσία μόνον, β) την υποχρεωτική συνεργασία μεταξύ υπηρεσιών στο επίπεδο της συμπληρωματικότητας. Επιπλέον, είναι ανάγκη να δημιουργηθεί ένα αυτοματοποιημένο σύστημα συλλογής και επεξεργασίας και στατιστικής και ποιοτικής πληροφορίας, για την εξέλιξη των υποθέσεων και την έκβασή τους και την τήρηση αρχείων (βλ επομ.).

Απάλειψη των νομικών παραγόντων αναποτελεσματικότητας

6. Τα προβλήματα που φέρεται ότι αντιμετωπίζονται κατά τη διεξαγωγή της ανάκρισης (σε όλα τα στάδιά της), είναι ζητήματα που σχετίζονται σε πολλές περιπτώσεις με την υπερφόρτωση του ποινικού συστήματος με υποθέσεις, με την ποιοτική μεταβολή των χαρακτηριστικών των υποθέσεων, με την αδυναμία του ποινικοκατασταλτικού συστήματος ως τώρα να ανταποκριθεί με ποιοτικούς όρους στις μεταβολές του εγκληματικού φαινομένου (ιδίως του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος) και ιδιαίτερα, με αδυναμίες κατά το σχηματισμό δικογραφίας. Επομένως, είναι σκόπιμο να αντιμετωπιστούν μέσα ιδιαίτερες θεσμικές ρυθμίσεις και παρεμβάσεις κατά τη σύσταση της Δικαστικής Αστυνομίας, οι οποίες εκτός του ότι θα περιληφθούν στο συστατικό της νόμο και στον Κώδικα Δικαστηρίων κλπ, θα ρυθμίζουν και θα προβλέπουν

- α) την θέσπιση συγκεκριμένων προτύπων και κανόνων για τον τρόπο εργασίας και διεξαγωγής της ανάκρισης συνολικά και για το σχηματισμό δικογραφίας
- β) τη θέσπιση ενός εξειδικευμένου συστήματος εκπαίδευσης και επιμόρφωσης σχετικά με πρότυπα και κανόνες διεξαγωγής της έρευνας και ανάκρισης.
- γ) την επαναοριοθέτηση των προϋποθέσεων υπό τις οποίες τίθεται ή δεν τίθεται μια υπόθεση στο αρχείο.

7. Θέσπιση της αποκλειστικής αρμοδιότητας των διωκτικών αρχών να διενεργούν φορολογικούς ελέγχους κατά την προκαταρκτική εξέταση και την ανάκριση.

8. Ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου φυσικής προστασίας των δικαστικών λειτουργών και όλων των εμπλεκόμενων με τις έρευνες οργανωμένου, του οικονομικού εγκλήματος και διαφθοράς.

9. Η αποφόρτιση τη δικαστικής ύλης που συνήθως σχετίζεται με τον φόρτο εργασίας των δικαστηρίων, δεν εμπίπτει οπωσδήποτε στις κατηγορίες εγκλημάτων που εξετάζουμε, αλλά αποτελεί πάντοτε μια δυνατότητα προς εξέταση.

Διάδοση και ροή πληροφορίας

10. Είναι ανάγκη να τυποποιηθεί το σύστημα συστηματικής συνεργασίας των αρχών με φυσικά πρόσωπα που παρέχουν πληροφορίες και δεν περιβάλλονται την ιδιότητα του μάρτυρα δημοσίου συμφέροντος και να παρέχονται εγγυήσεις για την αξιοποίηση της πληροφορίας

11. Σχετικά με την ροή μεταξύ των υπηρεσιών και αξιοποίηση έγγραφης και ηλεκτρονικής πληροφορίας για τις ποινικές υποθέσεις και δικογραφίες που ενδιαφέρουν εδώ, είναι ανάγκη:

- α) να δημιουργηθεί ένα ή περισσότερα ηλεκτρονικά συστήματα ροής πληροφορίας για τα δεδομένα των υποθέσεων και των δικογραφιών, προσβάσιμα από τις αρμόδιες υπηρεσίες,
- β) να υπάρξει ένα τυποποιημένο σύστημα αρχείων – φακέλων των υποθέσεων και

γ) ένα αυτοματοποιημένο σύστημα συλλογής και στατιστικής και ποιοτικής πληροφορίας για την εξέλιξη των υποθέσεων και την έκβασή τους, επίσης προσβάσιμο από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

Επαγγελματική διαμόρφωση και εκπαίδευση

12. Είναι σκόπιμο να δημιουργηθεί ένα συγκεκριμένο εκπαιδευτικό και επιμορφωτικό πλαίσιο για τη διεξαγωγή της ανάκρισης, η ανάπτυξη του οποίου θα έχει στόχο, να υπερβεί την άποψη ότι η αποτελεσματική διεξαγωγή της ανάκρισης είναι θέμα ταλέντου και ότι η εξιχνίαση των οικονομικών εγκλημάτων επιτυγχάνεται πάντα μέσω χρηματο-οικονομικής έρευνας. Ειδικότερα, η επαγγελματική διαμόρφωση πρέπει να περιλαμβάνει και την καλλιέργεια μίας ποιοτικής προσέγγισης στην επεξεργασία πληροφορίας (intelligence analysis) και στην έρευνα (όπως προτείνουν και κάποιοι από τους συμμετέχοντες στην έρευνα) και να προωθηθεί την υπέρβαση της παγιωμένης αντίληψης για την ανάγκη αποκλειστικής προτεραιότητας στη χρηματοοικονομική έρευνα.

13. Η εκπαίδευση των Εισαγγελέων των Δικαστικών Λειτουργιών Ανακριτών και Αστυνομικών, που τοποθετούνται σε Ειδικές Εισαγγελίες και στη Δικαστική Αστυνομία, πρέπει να περιλαμβάνει τόσο την εκπαίδευση στις νέες τεχνολογίες όσο και αυτήν στην παραδοσιακή έρευνα και ανακριτική.

14. Η επαγγελματική διαμόρφωση πρέπει να περιλαμβάνει συστηματική διδασκαλία και επιμόρφωση όχι μόνο σε νομικό-θεσμικό επίπεδο αλλά και σε επίπεδο αφομοίωσης μεθόδων εφαρμογής των διεθνών κανόνων αρχών και προτύπων για την πρακτική διεξαγωγή της ανάκρισης σε υποθέσεις οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος.

Επιστημονική έρευνα/ κατανόηση της εξέλιξης του εγκλήματος

15. Οι εξωνομικοί παράγοντες που, όπως προκύπτει από την έρευνα, επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών, μεταξύ άλλων, υποδεικνύουν την ανάγκη ανάπτυξης περιοδικής συστηματικής επιστημονικής ποιοτικής έρευνας μέσω της οποίας θα παρακολουθείται η λειτουργία και τα προβλήματα του ανακύπτουν κατά την προ/ανακριτική διαδικασία, θα γίνονται κατανοητές/εξηγήσιμες και θα επικαιροποιούνται οι ποιοτικές μεταβολές της εγκληματικότητας και φυσικά θα συνδράμει στην ανάπτυξη στρατηγικών πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό, επανέρχεται ως πρόταση η δημιουργία ενός ερευνητικού φορέα Ινστιτούτου Αντεγκληματικής Πολιτικής που από πολλές πλευρές έχει κατ' επανάληψη κατατεθεί ως πρόταση.

16. Η συστηματική αξιοποίηση, επιστημονική ανάλυση και ποιοτική επεξεργασία της πληροφορίας που συλλέγεται από δικογραφίες, από εκθέσεις σε περιπτώσεις ανακριτικής διείσδυσης και συγκαλυμμένης έρευνας κλπ ενδείκνυται για την κατανόηση του τρόπου που λειτουργεί και εξελίσσεται το σοβαρό έγκλημα και διαρθρώνονται οι παράνομες αγορές και η λογική που διέπει τη διάρθρωσή τους. Η Δικαστική Αστυνομία και αναγωγικά η Εισαγγελία, είναι αναγκαίο να πλαισιώνεται από ένα ειδικό τμήμα ή υπηρεσία της, στελεχωμένο ιδίως με εγκληματολόγους ερευνητές, για την επιστημονική αξιοποίηση των παραπάνω πληροφοριών.

Νέες Στρατηγικές

17. Στο επίπεδο της αντεγκληματικής πολιτικής η σύσταση δικαστικής αστυνομίας είναι ανάγκη να πλαισιωθεί από μια νέα στρατηγική εγκληματολογικής έρευνας και ανάκρισης για τη διαφθορά, το οικονομικό και το οργανωμένο έγκλημα, με επίκεντρο την κατανόηση της διάρθρωσης και της λειτουργίας της παράνομης αγοράς υπηρεσιών και όχι μόνον της πορείας των περιουσιακών χρηματικών μεταβιβάσεων. Ειδικότερα είναι προτείνεται:

α) να επαναπροσδιοριστεί συνολικά η αντεγκληματική πολιτική, ώστε να απομακρυνθεί από την αποκλειστική επικέντρωση στην περιστασιακή πρόληψη και να στραφεί στην κοινωνική πρόληψη του εγκλήματος, ώστε να αποφύγει την περαιτέρω «στρατολόγηση» νέων ηλικιακά ανθρώπων και ιδίως επιχειρηματιών στην συστηματική παρανομία.

β) Με δεδομένο ότι η περιστασιακή πρόληψη δεν έχει επιφέρει αποτελέσματα, είναι ανάγκη να προωθηθούν εναλλακτικές- μη κατασταλτικές πολιτικές πρόληψης του εγκλήματος με κοινωνικό χαρακτήρα και εξωποινικές κυρώσεις, κοινωνικού χαρακτήρα κλπ. που θα ευνοούν τη θετική σχέση μεταξύ αρχών και πολιτών και θα ευαισθητοποιούν τους πολίτες στα ζητήματα αυτά παρέχοντάς τους πληροφορίες για τους πραγματικές κοινωνικές βλάβες που προκαλεί το οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα.

- 18.** Σε κάθε περίπτωση η ανάπτυξη της αντεγκληματικής πολιτικής οφείλει να επιδιώκει την ισόρροπη αντιμετώπιση του οικονομικού εγκλήματος, της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, επειδή οι μονομερείς εμφάσεις σε πρακτικές που ενδιαφέρονται μόνον στην οικονομική διάσταση μας υπόθεσης, δεν συμβάλλουν στην αποδιάρθρωση των κοινωνικών στηριγμάτων των φαινομένων αυτών ούτε στην αποδόμηση του συστημικού χαρακτήρα τους. ου φαινομένου. Σε αυτήν την περίπτωση, ανάλογη θα πρέπει να είναι και η στελέχωση και οργάνωση των υπηρεσιών της Δικαστικής Αστυνομίας και των άλλων αρχών και υπηρεσιών.

ΣΤ. ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ίδρυση δικαστικής Αστυνομίας στην Ελλάδα, οφείλει να ενταχθεί σε μια συνολικότερη μεταρρύθμιση σε επιμέρους τομείς του συστήματος ποινικής προδικασίας. Επίσης, είναι ανάγκη να πλαισιωθεί από επιμέρους μεταρρυθμίσεις σε άλλες υπηρεσίες όπως π.χ. η Ελληνική Αστυνομία, ώστε να αποφευχθούν αλληλεπικαλύψεις και συγκρούσεις αρμοδιοτήτων που η ίδρυσή της θα επιφέρει και ταυτόχρονα να διαμορφωθεί ένα πλαίσιο συνεργασίας και αλληλοϋποστήριξης μεταξύ της Δικαστικής Αστυνομίας και άλλων υπηρεσιών και Αρχών.

Στην Ελλάδα ο όρος δικαστική αστυνομία υιοθετείται θεωρητικά, αλλά δεν αντιστοιχεί σε κάποια συγκεκριμένη θεσμική πραγματικότητα (βλ. και στην πρώτη ενότητα Α της παρούσας μελέτης), επειδή όλες οι αρμοδιότητες της Δικαστικής Αστυνομίας διαχέονται και ταυτίζονται με την Αστυνομία Ασφάλειας. Η αστυνομία ασφάλειας πραγματώνεται μέσα από την λειτουργία των υπηρεσιών ασφάλειας της Ελληνικής Αστυνομίας, που διαρθρώνονται και στον αντίστοιχο Κλάδο Δημόσιας Ασφάλειας.

Ωστόσο, λείπει από την Ελλάδα η ανάπτυξη ενός Κλάδου Αστυνομικής / Ανακριτικής Έρευνας. Σε άλλες χώρες αυτό το κενό ενδεχομένως δεν είναι τόσο εμφανές, επειδή υπάρχει μια μεγάλη παράδοση Δικαστικής Αστυνομίας. Στην Ελλάδα, όμως, με βάση και όσα προέκυψαν από την έρευνά μας, είναι ανάγκη να δημιουργηθούν ειδικευμένες υπηρεσίες, που θα τίθενται στην αποκλειστική διάθεση και υπό την διεύθυνση του Εισαγγελέα, θα είναι διακριτές από την Ελληνική Αστυνομία και θα έχουν ως αποστολή την διενέργεια ερευνών και ανακριτικών πράξεων και γενικά τη συλλογή και επεξεργασία ανακριτικού αποδεικτικού υλικού κατά το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης και της ανάκρισης για συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων, που εντάσσονται στο οικονομικό και το οργανωμένο έγκλημα σε βαθμό κακουργήματος και έχουν τελεστεί με περίπλοκο τρόπο. Αυτές οι υπηρεσίες θα συγκροτούν τη δικαστική αστυνομία.

Νέες Θεωρητικές διακρίσεις

Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η θεωρητική διάκριση των λειτουργιών της Αστυνομίας σε

- α) Αστυνομίας Τάξης (Public Order Police)
- β) Αστυνομία Ασφάλειας (Security Police)
- γ) Δικαστική Αστυνομία (Judicial Police)

και η απομάκρυνση από τη διάκριση μεταξύ διοικητικής και δικαστικής αστυνομίας η οποία δεν έχει σήμερα κανένα αντίκρυσμα στην κοινωνική και διοικητική και αστυνομική πραγματικότητα

Η **αστυνομία ασφάλειας** έχει ως αποστολή την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος για την προστασία της δημοσίας ασφάλειας και στο πλαίσιο αυτό έχει ως αποστολή την πρόληψη, την αποτροπή, την καταστολή και καταδίωξη του εγκλήματος και προς το σκοπό αυτόν, διεξάγει κάθε είδους πράξη έρευνας για τη διακρίβωση εγκλημάτων, τον εντοπισμό και τη σύλληψη των δραστών την άρση των συνεπειών του εγκλήματος, τη διατήρηση και διασφάλιση ιχνών ανακριτικού αποδεικτικού υλικού που θα οδηγήσει τις αρχές στη στοιχειοθέτηση κατηγοριών στην αποκάλυψη των δραστών και της αλήθειας για το έγκλημα.

- Η **Δικαστική Αστυνομία είναι μια λειτουργία που διεξάγεται** υπό τη διεύθυνση Εισαγγελικού Λειτουργού, διενεργείται από αστυνομικούς ή ειδικούς επιστήμονες που περιβάλλονται την ιδιότητα του υπαλλήλου της δικαστικής αστυνομίας. Η Δικαστική Αστυνομία είναι μια κατασταλτική λειτουργία που στοχεύει

στην έρευνα, στην βεβαίωση του εγκλήματος, στην συλλογή αποδεικτικού υλικού σχετικά με τη διάπραξη του εγκλήματος και στη διεξαγωγή όλων των ανακριτικών πράξεων που προβλέπονται από τον νόμο (βλ. και προηγ).

Η θέση της Δικαστικής Αστυνομίας στο ελληνικό σύστημα ποινικής δικαιοσύνης

Σύμφωνα με τα πορίσματα της Desk Research και της έρευνας με τις ομάδες εστίασης (βλ. αναλυτικά προηγ.), η επιλογή να συσταθεί μια υπηρεσία Δικαστικής Αστυνομίας στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, να λειτουργούν υπο-μονάδες της στις αρμόδιες Εισαγγελίες και ταυτόχρονα, να υπάρξει και ένας διακριτός Κλάδος Εγκληματολογικών Ερευνών (Criminological Investigations) στην Ελληνική Αστυνομία ως Κεντρική Υπηρεσία του Υπ.Προ-Πο, στον οποίο να υπαχθούν ορισμένες υπηρεσίες ασφάλειας (βλ. αναλυτικά στα επομ.), θα μπορούσε να είναι μια ενδεδειγμένη και εφικτή λύση για την Ελλάδα.

Ειδικότερα, για κάθε υπόθεση, εφόσον πληροί ορισμένα κριτήρια και ενημερωθεί ο Εισαγγελέας Εφετών διατάσσεται Προκαταρκτική Εξέταση. Η προκαταρκτική εξέταση ανατίθεται στον αρμόδιο ειδικό Εισαγγελέα Εφετών για τη διαφθορά ή το οικονομικό έγκλημα ή οργανωμένου κατά περίπτωση. Η προκαταρκτική εξέταση διεξάγεται από τον αρμόδιο Εισαγγελέα που συνεπικουρείται από αρμόδια ανακριτική ομάδα και το γραφείο Δικαστικής Αστυνομίας το οποίο υπάγεται στην εποπτεία και διεύθυνσή του

- **Η Δικαστική Αστυνομία** λειτουργεί υπό τη διεύθυνση του Εισαγγελέα ή Ανακριτή, κατά περίπτωση στις οικείες Εισαγγελίες Εφετών και Πλημμελειοδικών, υπάγεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης και διεξάγει αντίστοιχα προκαταρκτική εξέταση και ανάκριση. Οι Ειδικοί Εισαγγελείς αναλαμβάνουν μία υπόθεση με βάση το κριτήριο της πολυπλοκότητας, σε συνδυασμό με τη βαρύτητα του εγκλήματος για συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων, όπως το οικονομικό και το οργανωμένο έγκλημα.

Στάδιο Ενεργοποίησης -Κριτήρια Περιπλοκότητας

Περίπλοκη είναι μια υπόθεση ή ένα έγκλημα όταν υπάρχουν περισσότερες από μια από τις ακόλουθες βάσιμες ενδείξεις ότι:

α) στην τέλεση και ολοκλήρωσή του συμμετέχουν περισσότερα του ενός **φυσικά ή νομικά** πρόσωπα, δράστες, συναυτουργοί, παρένθετα πρόσωπα και διευκολύνοντες, συγκαλύπτοντες το έγκλημα ή σε κάθε περίπτωση, πρόσωπα που η παρουσία τους σε έναν άμεσο ή ευρύτερο κύκλο δράσεων συμβάλλει για τη διάπραξη ή συγκάλυψη ή ανοχή του εγκλήματος.

β) Η τέλεσή του έχει διατοπικό ή και διαχρονικό χαρακτήρα και διάρκεια στο χρόνο.

γ) Η τέλεσή του απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις ή εμπειρία σε κάποιον τομέα δραστηριότητας (όχι απαραίτητα επιστημονικές).

δ) Η κατ' αρχήν συλλογή τεκμηρίων και γενικά αποδεικτικού υλικού προϋποθέτει εξειδικευμένες γνώσεις (τόσο σε σύγχρονες τεχνολογίες όσο και σε παραδοσιακές πρακτικές τέλεσης εγκλημάτων) και εμπειρία.

ε) Η συνέντευξη με υπόπτους, μάρτυρες, κατηγορούμενους απαιτεί ιδιαίτερες γνώσεις σε συγκεκριμένους τομείς δραστηριότητας, ιδιαίτερη εκπαίδευση και εμπειρία του ανακριτή ιδίως σε ότι αφορά το οικονομικό, το οργανωμένο έγκλημα και τα δικαιώματα του ανθρώπου.

Στ) Τέλος, εάν πιθανολογείται βάσιμα, ότι η αποκάλυψη και εξάρθρωση των εγκληματικών δικτύων και οργανώσεων και η σύλληψη των δραστών σε κάθε τέτοια υπόθεση, προϋποθέτει ή τουλάχιστον έχει άμεση ανάγκη, από την σύμπραξη και συνεργασία διαφορετικών υπηρεσιών σε ειδικές ανακριτικές

πράξεις που προβλέπονται στο νόμο, από τη διαμόρφωση και εφαρμογή ειδικών ανακριτικών στρατηγικών, ποιοτικών αναλύσεων και εκτιμήσεων κινδύνου, κατάλληλων για συγκεκριμένη κατηγορία εγκλημάτων κατά περίπτωση, από την αξιοποίηση και επανεξέταση υπάρχοντος αρχειακού υλικού. Τα στοιχεία αυτά στο σύνολο ή εν μέρει αποτελούν κριτήρια που πλαισιώνουν τα υπόλοιπα στοιχεία περιπλοκότητας.

Αρμοδιότητες της Δικαστικής Αστυνομίας

- Η Δικαστική Αστυνομία πρέπει να είναι αρμόδια για συγκεκριμένα εγκλήματα προς το παρόν και για τη διενέργεια όλων των ανακριτικών πράξεων γενικών και ειδικών για τα εγκλήματα αρμοδιότητάς της μόνον, με στόχο τη βεβαίωση της τέλεσης του εγκλήματος, την έρευνα για την εξιχνιάσή του και την εκτέλεση εισαγγελικών παραγγελιών.

- Οι υπηρεσίες της δικαστικής αστυνομίας διευθύνονται από Εισαγγελέα λειτουργούν στο πλαίσιο της αρμόδιας Εισαγγελίας και αποτελούν περιφερειακή υπηρεσία του υπουργείου Δικαιοσύνης.

- Επί υποθέσεων που χειρίζεται ο αρμόδιος Εισαγγελέας που διευθύνει την δικαστική αστυνομία, η καταδίωξη και σύλληψη διενεργούνται από τη Δικαστική Αστυνομία εφόσον κρίνεται ότι αυτές οι ενέργειες πρέπει να γίνουν αποκλειστικά από αυτήν. Διαφορετικά, η καταδίωξη και σύλληψη γίνεται από την κανονική αστυνομία ή με σύμπραξη των δύο υπηρεσιών.

- Το προσωπικό που εντάσσεται στη Δικαστική Αστυνομία εκτελεί αποκλειστικά τις αρμοδιότητες που ανατίθενται στην υπηρεσία αυτή.

Εικόνα 1: ΔΙΚΑΣΙΤΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Στάδιο Ενεργοποίησης	• Προκαταρκτική Εξέταση • Προανάκριση • Κύρια Ανάκριση
Επίπεδο Αρμοδιότητας	• Εισαγγελίες Πρωτοδικών • Εισαγγελίες Εφετών
Καθ' ύλη αρμοδιότητα	• Εγκληματική Οργάνωση και όλα τα σχετικά εγκλήματα • Βαρύ Οικονομικό Εγκλημα και Διαφθορά
Κριτήρια υπαγωγής εγκλημάτων στη Δ.Α.	• Αυτοτελώς η βαρύτητα του βασικού εγκλήματος • Το είδος του εγκλήματος • Η πολυπλοκότητα της υπόθεσης / Συνάφεια με άλλες υποθέσεις και σχέσεις εμπλεκομένων
Ειδικότερες πράξεις	• Όλες οι ανακριτικές πράξεις: ο φακελος της υπόθεσης μεταβιβάζεται στη Δ.Α. • Ανακριτικές πράξεις που απαιτούν επιχειρησιακό τμήμα ή δράση και επέμβαση δύναμης αναλαμβάνονται από την ΕΛΑΣ / ειδικό Τμήμα
Οργάνωση	• Εντάσσεται στην τακτική διάρθρωση των Εισαγγελιών • Προϊστάται Εισαγγελέας • Διοικητικός προϊστάμενος - Διοικητική υποστήριξη
Διάρθρωση	• Τμήμα υποστήριξης : • Γραφείο Ανάθεσης υποθέσεων • Γραφείο Μητρώου Αρχείων • Γραφείο Επεξεργασίας και ανάλυσης τεκμηρίων και δεδομένων • Τμήμα Νομολογίας και Επιστημονικής Τεκμηρίωσης • Τμήμα Ερευνών : Ομάδες Ανακριτικής Έρευνας
Ομάδες Ανακριτικής Έρευνας	• Εισαγγελέας • Επίκουροι Εισαγγελείς • Ανακριτές • Ειδικό Επιστημονικό προσωπικό • Προσωπικό άλλων υπηρεσιών αποσπασμένο για συγκεκριμένο χρόνο με αποκλειστική αρμοδιότητας
Στελέχωση	• Διάφορες ειδικότητες: ποινικολόγοι, εγκληματολόγοι, οικονομολόγοι, γραφολόγοι, στατιστικοί ειδικοί υπολογιστικών συστημάτων -software με ειδίκευση στα αντικείμενα της Εισαγγελίας • Δημιουργία και κατοχύρωση ειδικότητας αστυνομικού ερευνητή
Σχέση με Ελληνική Αστυνομία	• Η ΕΛΑΣ διεξάγει την αυτεπάγγελτη αστυνομική προανάκριση • Σε ειδικές περιπτώσεις συνεργάζεται και συνδράμει το Εισαγγελέα • Επιχειρησιακή και τεχνική συνδρομή όταν ζητείται
Σχέση με άλλες αρχές	• Σχέσεις συνεργασίας και εκτέλεσης των διαταγών των Εισαγγελέων. • Επιχειρησιακή και τεχνική συνδρομή όταν ζητείται
Παράλληλες θεσμικές μεταβολές σε άλλα σώματα/ αρχές	• Εισαγγελικό Σώμα • Ελληνική Αστυνομία • Λιμενικό / ΣΔΟΕ κλπ • Ανακριτικοί υπάλληλοι

Σύσταση και οργάνωση της Δικαστικής Αστυνομίας

Στο υπουργείο Δικαιοσύνης συστήνεται Κεντρική Υπηρεσία Δικαστικής Αστυνομίας (ΚΥΔΑ) σε επίπεδο Γενικής Διεύθυνσης, της οποίας προΐσταται Ανώτερος Υπάλληλος του Υπουργείου Δικαιοσύνης με ειδικά προσόντα και εμπειρία. Στις Εισαγγελίες Εφετών και στις Εισαγγελίες Πρωτοδικών συστήνονται ειδικά Τμήματα Δικαστικής Αστυνομίας για τα εγκλήματα που εδώ ενδιαφέρουν.

Η ΥΔΑ διαρθρώνεται σε τρεις Διευθύνσεις (Επιθεώρησης και προσωπικού, Έρευνας και Εκπαίδευσης). Από την Διεύθυνση Επιθεώρησης μετακινούνται υπάλληλοι της Δικαστικής Αστυνομίας και τοποθετούνται στις αντίστοιχες υπηρεσίες Δικαστικής Αστυνομίας που συστήνονται στις Εισαγγελίες Εφετών Αθηνών, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης και λειτουργούν ως Περιφερειακές μονάδες Κεντρικής Υπηρεσίας της ΔΑ υπό τη διεύθυνση του οικείου Εισαγγελέα Εφετών αρμόδιου για την έρευνα του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος και τη διαφθορά αξιωματούχων.

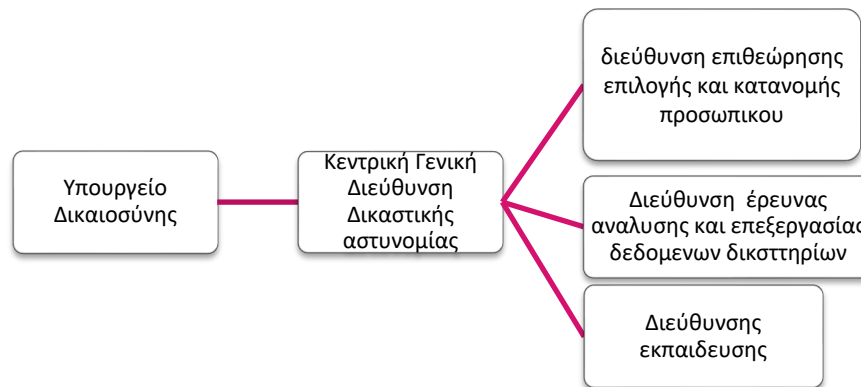
Η δικαστική Αστυνομία επιλαμβάνεται υποθέσεων οικονομικού εγκλήματος, διαφθοράς και οργανωμένου εγκλήματος στο στάδιο της Προκαταρκτικής Εξέτασης, οπότε πλαισιώνει τους Εισαγγελείς Εφετών. Για τις υποθέσεις που κατά τις διατάξεις του παρόντος υπάγονται στην αρμοδιότητα της δικαστικής αστυνομίας υπό τη διεύθυνση του Εισαγγελέα Εφετών η περαιτέρω διενέργεια ανακριτικών πράξεων, μετά την άσκηση της ποινικής δίωξης, ανατίθεται σε εισαγγελείς πλημμελειοδικών των Πρωτοδικείων Αθηνών, Πειραιώς, Θεσσαλονίκης και Πατρών ειδικά ορισμένους γι' αυτό.

Στις Εισαγγελίες Πλημμελειοδικών των Πρωτοδικείων Αθηνών, Πειραιά, Θεσσαλονίκης και Πατρών, συστήνεται υπηρεσία δικαστικής Αστυνομίας ως περιφερειακή υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, αρμόδια για να συνδράμει το έργο του Εισαγγελέα και να διενεργεί ανάκριση μετά το τέλος της προκαταρκτικής εξέτασης των υποθέσεων στις οποίες έχει συμμετάσχει η Δικαστική Αστυνομία.

Οι Εισαγγελείς Εφετών και οι Εισαγγελείς Πλημμελειοδικών, στους οποίους ανατίθενται αρμοδιότητες για την αντιμετώπιση του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος διευθύνουν την οικεία Δικαστική Αστυνομία και έχουν αποκλειστική αρμοδιότητα για τις υποθέσεις τις οποίες αυτή επιλαμβάνεται, πλαισιώνονται δε από ανάλογο εύρους ανακριτικές ομάδες.

Για να επιληφθεί μιας υπόθεσης η δικαστική αστυνομία, θα πρέπει η υπόθεση αυτή να περιλαμβάνει κακούργημα ως βασικό έγκλημα, η υπόθεση να χαρακτηρίζεται από το στοιχείο της πολυπλοκότητας και να περιλαμβάνεται στον κατάλογο εγκλημάτων που εκ του νόμου μπορούν να ανατεθούν στη δικαστική αστυνομία.

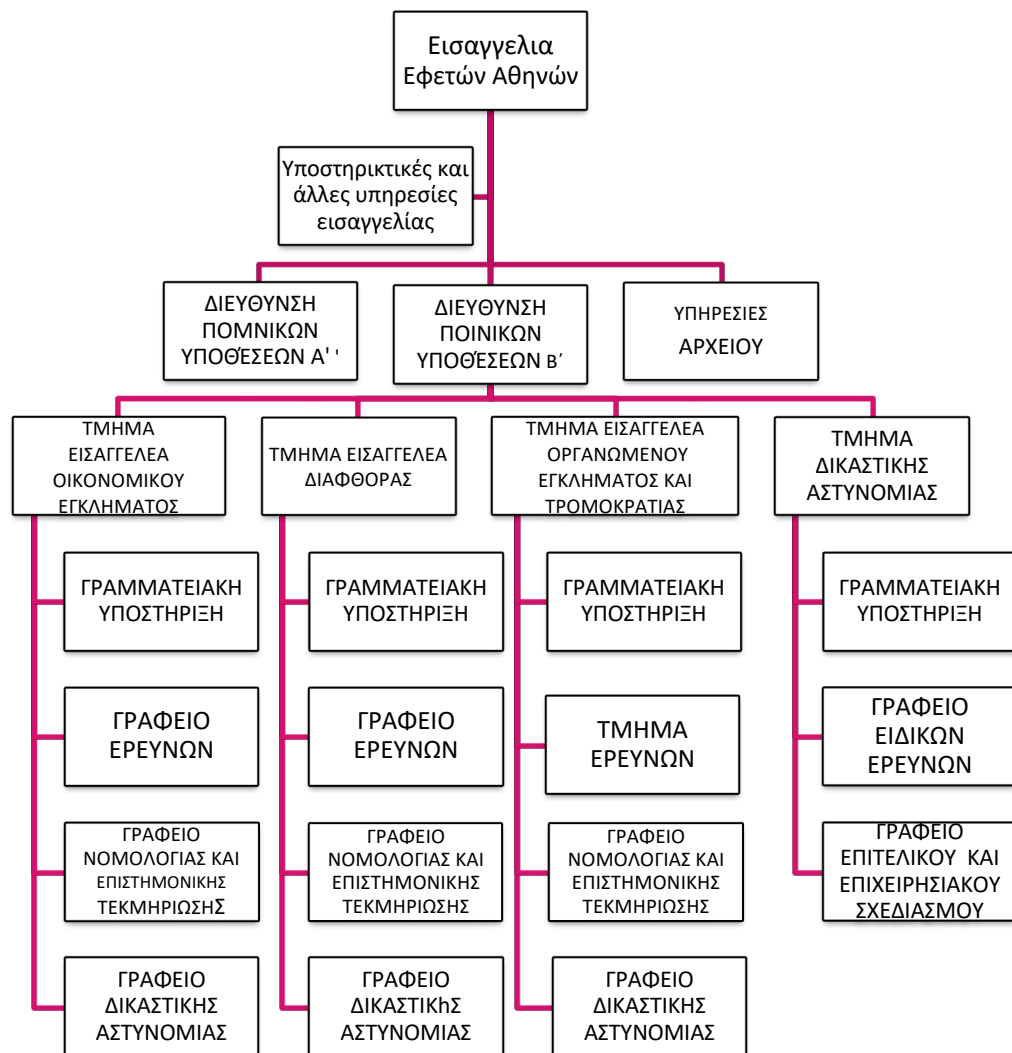
Στη υπηρεσία αυτή μετά από ειδική διαδικασία επιλογής, α) μετατάσσονται και αποσπώνται υπάλληλοι του Δημόσιου και ευρύτερου Δημόσιου Τομέα β) Αστυνομικοί, όλοι με ειδικά προσόντα πανεπιστημιακής εκπαίδευσης πτυχιακού και μεταπτυχιακού επιπέδου ή και εμπειρία και γ) προσλαμβάνονται ειδικοί επιστήμονες μεταπτυχιακού επιπέδου σπουδών κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών ή διδακτορικού και σε ειδικότητες Εγκληματολόγων, Ποινολόγων, Οικονομολόγων, Στατιστικών, Ειδικών πληροφορικής/ λειτουργικών προγραμμάτων.

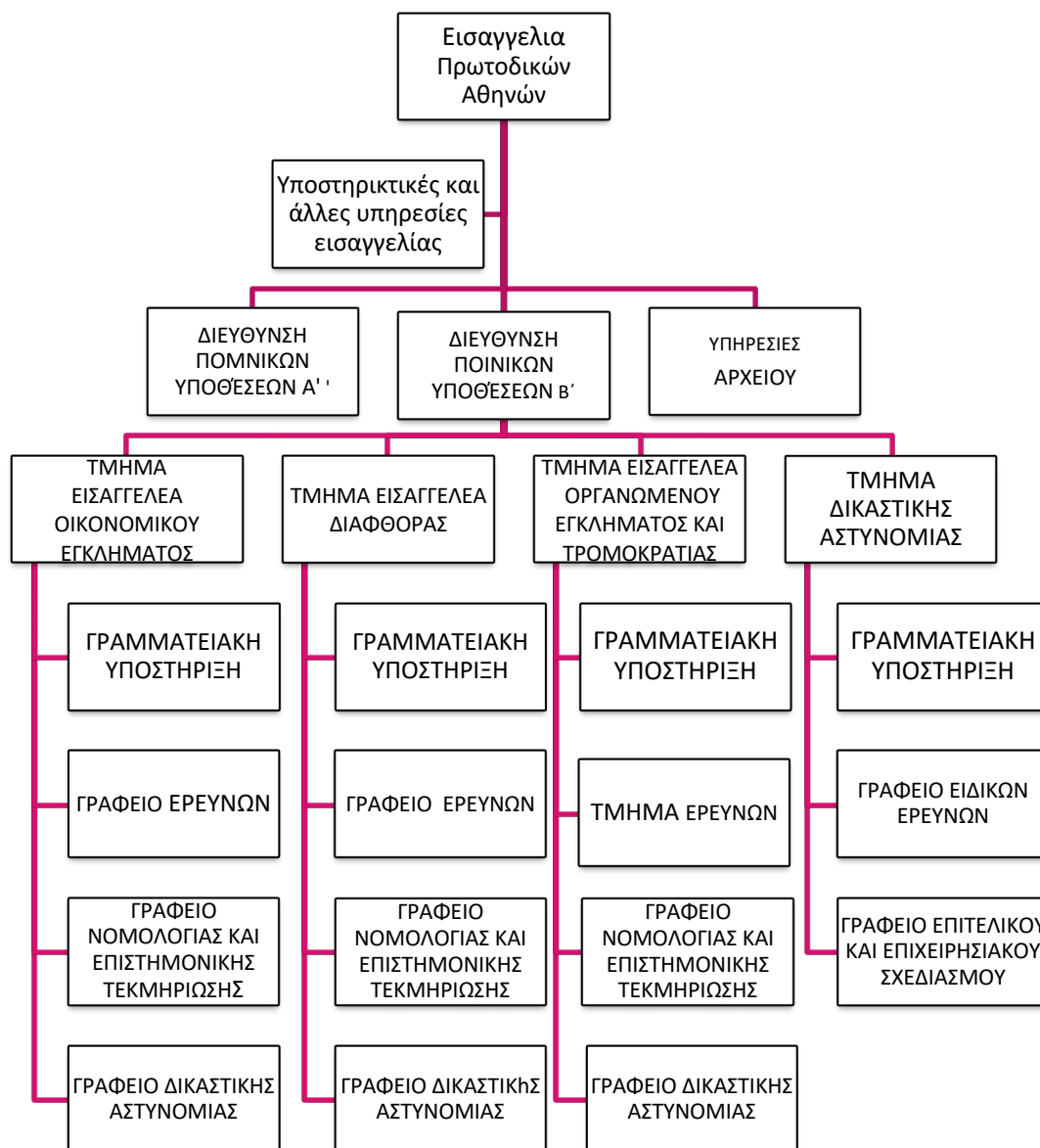
Εικόνα 2 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΣΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Στις Εισαγγελίες Εφετών Αθηνών, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης συστήνεται νέα μονάδα, σε επίπεδο Διεύθυνσης που ονομάζεται Διεύθυνση Ποινικών Υποθέσεων Β΄ Σε αυτήν υπάγονται οι περιφερειακές υπηρεσίες της Υ.Δ.Α., υπό τη διεύθυνση του οικείου Εισαγγελέα Εφετών αρμόδιου κατά περίπτωση για την έρευνα του οικονομικού, του οργανωμένου εγκλήματος και τη διαφθορά αξιωματούχων.

Στη διεύθυνση Ποινικών υποθέσεων Β συστήνονται τέσσερα Τμήματα το Τμήμα Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος, του Εισαγγελέα Διαφθοράς, του Εισαγγελέα Οργανωμένου Εγκλήματος και το Τμήμα Δικαστικής Αστυνομίας (βλ. Εικόνα 2). Το Τμήμα Δικαστικής Αστυνομίας είναι περιφερειακή υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, αρμόδια για να συνδράμει το έργο του Εισαγγελέα και να διενεργεί προκαταρκτικής εξέταση και κάθε ενέργεια που διασφαλίζει το αποδεικτικό υλικό και την παρουσία των υπαιτίων ενώπιον του Εισαγγελέα.

Εικόνα 3 ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΑ ΕΦΕΤΩΝ

Εικόνα 4 ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ : ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΑ ΠΡΩΤΟΔΙΚΩΝ

Η κατά τόπο αρμοδιότητα

Η κατά τόπο αρμοδιότητα της Εισαγγελίας και της Δικαστικής Αστυνομίας διαρθρώνεται ως εξής:

Η Δικαστική Αστυνομία της Εισαγγελίας Εφετών Αθηνών είναι κατά τόπο αρμόδια για τις περιφέρειες Αττικής (πλην περιφερειακής ενότητας Πειραιά), Στερεάς Ελλάδας, Δυτικής Στερεάς, Θεσσαλίας και Νοτίου Αιγαίου.

Η Δικαστική Αστυνομία Εισαγγελίας Εφετών Πειραιά είναι αρμόδια για την περιφερειακή ενότητα Πειραιά, το Βόρειο Αιγαίο, τα Δωδεκάνησα και την Κρήτη.

Η Δικαστική Αστυνομία Θεσσαλονίκης είναι αρμόδια για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας.

Η Δικαστική Αστυνομία Πατρών είναι αρμόδια για τη Δυτική Ελλάδα, τα Ιόνια Νησιά, την Κέρκυρα την Πάτρα.

Οργάνωση των λειτουργιών της Εισαγγελίας και της Δικαστικής Αστυνομίας

Στην Εισαγγελία Εφετών κατά την έναρξη κάθε δικαστικού έτους το αρμόδιο Δικαστικό Συμβούλιο συγκροτεί ανακριτικές ομάδες, οι οποίες θα χειρίζονται από κοινού μία υπόθεση που θα προκύψει στη διάρκεια του έτους.

Οι ανακριτικές ομάδες μπορεί να συνενώνονται ή να μεταβάλλονται κατά τον αριθμό των συμμετεχόντων σε αυτές και τη σύνθεσή τους, ανάλογα με την υπόθεση και ύστερα από απόφαση δικαστικού συμβουλίου.

Κάθε ανακριτική ομάδα αποτελείται κατ' ελάχιστο από έναν Εισαγγελέα Εφετών, έναν επίκουρο εισαγγελέα, έναν ανακριτή, δύο έως τρεις αστυνομικούς της Δικαστικής Αστυνομίας, δύο ειδικούς επιστήμονες.

Καθένας από τους παραπάνω δεν μπορεί να συμμετέχει σε περισσότερες από δύο υποθέσεις ταυτόχρονα στο διάστημα ενός δικαστικού έτους.

Στελέχωση

Οι Εισαγγελίες στις οποίες υπάγονται οι υπηρεσίες δικαστικής αστυνομίας στελεχώνονται με

α) *Εισαγγελείς*

β) *Επίκουρους Εισαγγελείς*

γ) *Ανακριτές*

δ) *Προσωπικό της Δικαστικής Αστυνομίας και συγκεκριμένα:*

α) Πολιτικό προσωπικό που έχει ανάλογα τυπικά προσόντα και εμπειρία στα αντικείμενα με τα οποία ασχολείται η δικαστική αστυνομία, υπηρετεί σε διάφορες υπηρεσίες του Δημόσιου Τομέα ή των Ανεξάρτητων Αρχών και αποσπάται σε αυτήν ύστερα από αίτησή του για 5 χρόνια ή ύστερα από απόφαση του προϊσταμένου του για 3 χρόνια.

β) *Αστυνομικό προσωπικό και προσωπικό των σωμάτων ασφαλείας* που έχει ανάλογα τυπικά προσόντα και εμπειρία στα αντικείμενα με τα οποία ασχολείται η δικαστική αστυνομία και υπηρετεί σε διάφορες υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας του Λιμενικού του ΣΔΟΕ κλπ και αποσπάται σε αυτήν ύστερα από αίτησή του για 5 χρόνια.

ε) *Εξειδικευμένους Επιστήμονες* σε γνωστικά αντικείμενα ιδίως των Εγκληματολογικών Επιστημών, του Ποινικού Δικαίου, της Πληροφορικής,

των Οικονομικών και της Στατιστικής που προσλαμβάνονται μέσω ειδικής Διαδικασίας δια του ΑΣΕΠ.

στ) Διοικητικό, τεχνολογικό κλπ υποστηρικτικό προσωπικό που προσλαμβάνονται μέσω ΑΣΕΠ.

Το προσωπικό που αποσπάται στη δικαστική αστυνομία επιλέγεται ύστερα από ειδική διαδικασία επιλογής κατά την οποία:

α) Η απόσπαση εγκρίνεται από τον προϊστάμενό του και την υπηρεσία προέλευσης (δεν ισχύει για την πρώτη φορά).

β) Η επιλογή γίνεται από ειδική επιτροπή του υπουργείου Δικαιοσύνης στην οποία συμμετέχουν 2 Εισαγγελείς Εφετών, 2 Εισαγγελείς Πρωτοδικών, 1 Αξιωματικός της Ελληνικής Αστυνομίας (ή 1 εκπρόσωπος του ΣΔΟΕ ή άλλης υπηρεσίας κατά περίπτωση), 1 εκπρόσωπος της ΕΕΔΑ, 1 στέλεχος του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Αριθμός του προσωπικού

Ο αναγκαίος αριθμός του προσωπικού που θα υπηρετεί στη δικαστική αστυνομία (βλ. και σχόλια στις εκθέσεις αξιολόγησης) δεν μπορεί να προϋπολογιστεί με τους ίδιους όρους με βάση του οποίους υπολογίζεται η παρουσία της αστυνομίας τάξης και ασφάλειας στο χώρο στο πλαίσιο και των περιπολιών. Η δικαστική αστυνομία επιτελεί άλλα καθήκοντα. Έτσι ο αναγκαίος αριθμός προσωπικού οφείλει να υπολογιστεί, ανά κατηγορία και ειδικότητα με βάση το φόρτο εργασίας που παρατηρείται στους Ειδικούς Εισαγγελείς αλλά και σε Εισαγγελείς που χειρίζονται υποθέσεις οργανωμένου εγκλήματος. Συγκεκριμένα μια επιλογή θα ήταν ο συνδυασμός των κατωτέρω:

α) Εκτίμηση του φόρτου εργασίας σε βάθος 5ετίας με βάση στατιστικές εκτιμήσεις της εγκληματικότητας και των φορολογικών ελέγχων.

β) Αποτύπωση του υπάρχοντα φόρτου εργασίας.

γ) Ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα σχετικά με τις διαστάσεις συγκεκριμένων τύπων εγκλημάτων

γ) Εκτίμηση αναγκών: σε προσωπικό και εξοπλισμό.

Υπηρεσιακή κατάσταση και Διοίκηση

Το προσωπικό της Δικαστικής Αστυνομίας για όσο χρόνο υπηρετεί σε αυτήν χαρακτηρίζεται ως ανακριτικός υπάλληλος. Λειτουργικά και Διοικητικά υπάγεται στο υπουργείο Δικαιοσύνης και τοποθετείται σε υπηρεσία Δικαστικής Αστυνομίας στις κατά τόπους Εισαγγελίες και μετά την τοποθέτησή του διατίθεται στον οικείο Εισαγγελέα.

Για όσο χρόνο υπηρετεί στη Δικαστική Αστυνομία, η συμπεριφορά του και η εκπλήρωση των καθηκόντων του διέπεται από ιδιαίτερο πειθαρχικό δίκαιο κατά το μέρος που αφορά τις ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης θέσης. Κατά τα λοιπά, υπάγεται στο δίκαιο που ισχύει για τους δημοσίους υπαλλήλους. Κατά παρέκκλιση των ισχυουσών διατάξεων το αυτό ισχύει και για τους αστυνομικούς, που έχουν αποσπαστεί στη Δικαστική Αστυνομία. Κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων του το προσωπικό αυτό Διοικείται από τον οικείο Εισαγγελέα, ενώ η υπηρεσιακή του κατάσταση ελέγχεται και ρυθμίζεται από το αρμόδιο Τμήμα του υπουργείου Δικαιοσύνης. Το μισθολόγιο του προσωπικού της Δικαστικής Αστυνομίας εντάσσεται στα ειδικά μισθολόγια.

Η ενδεχόμενη κατάργηση του ανακριτή.

Όπως έχει ήδη διατυπωθεί και στην έρευνα που διεξήχθη μέσω ομάδων εστίασης, αφενός η ιδιότητα του ανακριτή θα μπορούσε να καταργηθεί και να διεξάγει ο ίδιος ο Εισαγγελέας την ανάκριση και αφετέρου, θα μπορούσε συνολικά να ακολουθηθεί μια άλλη διαδικασία αρχικής «επιλογής» των υποθέσεων που θα εισαχθούν στο ποινικοκατασταλτικό σύστημα: Η ανάγκη αποφόρτισης του ποινικοκατασταλτικού συστήματος οδηγεί στην εκτίμηση ότι εφόσον πρόκειται για εγκλήματα που διακρίνονται για την περιπλοκότητά τους και εντάσσονται στην κατηγορία οικονομικό, οργανωμένο ή διαφθορά, η πληροφορία για το έγκλημα θα μπορούσε να απευθύνεται κατ'αρχήν σε έναν δικαστή προδικαστικής ακρόασης, ο οποίος θα αποφάσιζε για την ανάγκη προκαταρκτικής εξέτασης, ή την αρχειοθέτηση της υπόθεσης ή την προώθηση σε μια άλλη εισαγγελία πλην των ειδικών εισαγγελιών.

Κατά την προκαταρκτική εξέταση εφόσον αυτή προχωρά και δεν αρχειοθετείται η υπόθεση, η οργάνωση των εισαγγελικών υπηρεσιών ενδείκνυται να αναπτύσσεται με το σύστημα των ανακριτικών ομάδων σε συνδυασμό με τη λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας. Στο πλαίσιο αυτό, ο αρμόδιος για την υπόθεση Εισαγγελέας θα έχει όχι μόνον κρίσιμο ρόλο, αλλά θα εμπλέκεται άμεσα και απευθείας σε ρόλο κανονικού ανακριτή. *Ο υπάρχων ανακριτής καταργείται:* ανακριτές που ήδη χειρίζονται υποθέσεις που δεν έχουν ολοκληρωθεί, συνεχίζουν την ανάκριση μέχρι να ολοκληρώσουν την υπόθεση.

Μετά την άσκηση της ποινικής δίωξης, αναλαμβάνει ο Εισαγγελέας πλημμελειοδικών τη διενέργεια της προανάκρισης και της συμπληρωματικής ανάκρισης. Στο στάδιο αυτό οριστικοποιείται και η δικογραφία. Κατ' αναλογία με τον ειδικό Εισαγγελέα Εφετών που διενεργεί την προκαταρκτική εξέταση, ο εισαγγελέας αυτός, είναι ειδικός εισαγγελέας οικονομικού εγκλήματος ή διαφθοράς ή οργανωμένου εγκλήματος και χειρίζεται την υπόθεση μετά την άσκηση της ποινικής δίωξης.

Σχέση της Δικαστικής Αστυνομίας με άλλες υπηρεσίες

Η σχέση της δικαστικής αστυνομίας με την Ελληνική Αστυνομία το ΣΔΟΕ το Λιμενικό Σώμα και κάθε άλλη υπηρεσία του ποινικοκατασταλτικού συστήματος και του ελληνικού κράτους υπάγεται στις διατάξεις που διέπουν την σχέση Εισαγγελέα με τις αρχές και υπηρεσίες αυτές, καθώς η Δικαστική Αστυνομία είναι υπηρεσία υπαγόμενη λειτουργικά και οργανικά στην Εισαγγελία και ειδικότερα, στον Εισαγγελέα ή και δι' αυτού στον ανακριτή. Σε κάθε περίπτωση η Δικαστική Αστυνομία είναι «το μακρύ χέρι» του Εισαγγελέα, διευθύνεται, συντονίζεται και εποπτεύεται από αυτόν και έχει κατ' αναλογία, τη δυνατότητα πρόσβασης σε κάθε δεδομένο ή πληροφορία και έρευνας κατ' αναλογία με τις αρμοδιότητες που έχει ο Εισαγγελέας. Ο Εισαγγελέας σε ειδικές περιπτώσεις μπορεί να ζητά τη συνδρομή και τη σύμπραξη με άλλες υπηρεσίες για τη διενέργεια ανακριτικών πράξεων και ελέγχων, αλλά στην περίπτωση αυτή είναι η Δικαστική Αστυνομία που έχει τη γενική ευθύνη και σχεδιασμό τέτοιων επιχειρήσεων.

Σχέση της δικαστικής Αστυνομίας με Ανεξάρτητες Αρχές

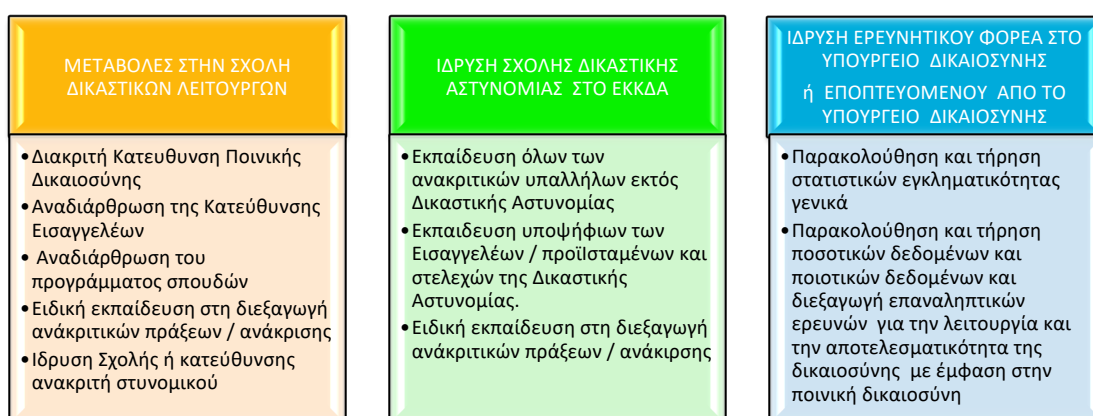
Η σχέση της δικαστικής Αστυνομίας με τις Ανεξάρτητες Αρχές, ιδίως με την ΑΑΔΕ, υπάγεται και προσδιορίζεται από τη σχέση της Εισαγγελίας με την ΑΑΔΕ. Ως προς αυτό είναι σκόπιμο η ΑΑΔΕ να εκδίδει φύλο καταλογισμού επί μιας υπόθεσης κατά παραγγελία του Ειδικού Εισαγγελέα, χωρίς να θέτει υπό επανεξέταση τον έλεγχο που έχει διενεργήσει η νέα υπηρεσία του άρθρου 63. Το ίδιο πρέπει να ισχύει και σε ότι αφορά τη προανάκριση από τις Εισαγγελίες Πλημμελειοδικών.

Σχέση της Δικαστικής Αστυνομίας με τους Ειδικούς Εισαγγελείς

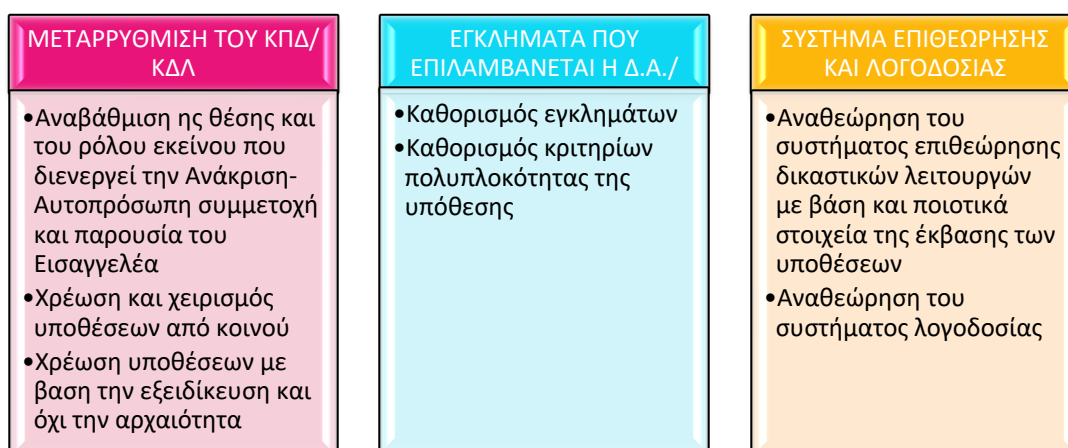
Μετά τη σύσταση της Δικαστικής Αστυνομίας οι Ειδικοί Εισαγγελείς Οικονομικού Εγκλήματος και Διαφθοράς καταργούνται και οι υπηρεσίες τους, στο σύνολό τους, μαζί με τους ειδικούς Εισαγγελείς που προΐστανται, τους Επίκουρους Εισαγγελείς και το λοιπό προσωπικό, υπάγονται στην νέα Υπηρεσία Δικαστικής Αστυνομίας που συστήνεται στην Εισαγγελία Εφετών στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη Αντίστοιχα.

Οι υποθέσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη και που έχουν επιληφθεί ήδη ο Εισαγγελέας διαφθοράς και ο Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος και οι κατά περίπτωση ανακριτές εξακολουθούν να τελούν υπό τη διεύθυνση των ως άνω δικαστικών λειτουργών, εκτός εάν οι ίδιοι ζητήσουν αιτιολογημένα την περαιτέρω ενίσχυσή τους με επίκουρους εισαγγελείς ή την απαλλαγή τους και αυτά γίνουν δεκτά.

Σύνοψη: Δικαστική Αστυνομία-υποστήριξη: διαγράμματα

Εικόνα 5 ΕΜΠΕΔΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ

Εικόνα 6 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ

Εικόνα 7: ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Ελληνική Αστυνομία	• Σύσταση Κλάδου δικαστικής αστυνομίας • Ένταξη εκεί όλων των υπηρεσιών έρευνας της βαριάς εγκληματικότητας
Υπουργείο Οικονομίας	• Σύσταση Σώματος Οικονομικής και Φορολογικής Αστυνομίας • Κατάργηση όλων των επιμέρους υπηρεσιών σωμάτων κλπ
Λιμενικό Σώμα	• Ανάλογες μεταβολές όπως ΕΛΑΣ
Νομοθεσία	• Κωδικοποίηση ισχύουσας νομοθεσίας • Σύσταση υπηρεσίας / ενίσχυση υπηρεσιών κωδικοποίησης

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΜΕ ΟΜΑΔΕΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

Η Μεθοδολογία έρευνας με Ομάδες εστίασης

α) Η μέθοδος έρευνας με ομάδες εστίασης

Με στόχο την άντληση ποιοτικών δεδομένων, που αφορούν τη διενέργεια της ανάκρισης (προανάκριση και κύρια ανάκριση) και τους παράγοντες που, εκτός από τη νομοθεσία, επιδρούν στη διεξαγωγή της σε υποθέσεις βαριάς εγκληματικότητας ιδίως σε υποθέσεις οικονομικού εγκλήματος, επιλέχθηκε η μέθοδος των ομάδων εστίασης. Ειδικότερα, το ενδιαφέρον της έρευνάς μας επικεντρώνεται στη διερεύνηση της λειτουργίας θεσμών του ποινικοκατασταλτικού συστήματος και συγκεκριμένα, στη λειτουργία του θεσμού του Εισαγγελέα, του Ανακριτή και της Αστυνομίας κατά το στάδιο της προανακριτικής διαδικασίας αλλά και συνολικά στη διερεύνηση της λειτουργίας της ανάκρισης. Επομένως, η έρευνά μας αφορά τη λειτουργία των θεσμών και φορέων ποινικής καταστολής του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος κατά το στάδιο της προδικασίας και τους παράγοντες που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητά τους. Τα πορίσματα αυτής της έρευνας θα επηρεάσουν καθοριστικά την πρόταση υπέρ ή κατά της σύστασης της δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα, ιδίως επειδή πρόκειται για πορίσματα βασισμένα στην εμπειρία εκείνων που διενεργούν την έρευνα, την ανάκριση ή τις εποπτεύουν ή μετέχουν στο συντονισμό των υπηρεσιών ή στο σχεδιασμό του. Για να καταλήξει κάποιος σε μια πρόταση υπέρ ή κατά της σύστασης της δικαστικής αστυνομίας, είναι ανάγκη να έχει προηγουμένως διερευνήσει τα υπάρχοντα προβλήματα στο ποινικοκατασταλτικό σύστημα, τα οποία επιδιώκεται να επιλυθούν με τη σύσταση της δικαστικής αστυνομίας.

α) Στο πλαίσιο αυτό, το βασικό ερευνητικό πρόβλημα που επιχειρούμε να διερευνήσουμε, αφορά τους όρους υπό τους οποίους διεξάγεται η ποινική προδικασία (προκαταρκτική εξέταση, προανάκριση και ανάκριση) στην Ελλάδα σε υποθέσεις σοβαρού εγκλήματος και πως μπορεί να γίνει αποτελεσματικότερη, λαμβάνοντας ως δεδομένο την πολυπλοκότητα των υποθέσεων αυτών. Επομένως είναι αναγκαίο να εντοπισθούν οι παράγοντες που καθορίζουν την επιτυχή ή μη έκβαση μιας έρευνας, τα ουσιαστικά, τεχνικά και δικονομικά ζητήματα που ανακύπτουν κατά το στάδιο αυτό και οι συνθήκες εντός των οποίων διεξάγεται η ανάκριση. Η πλέον ασφαλής μέθοδος για την ανακάλυψη αυτών των παραγόντων είναι να περιγραφούν και να αναδειχθούν αυτοί, από εκείνους τους επαγγελματίες συμμετέχουν στην έρευνα, στην προδικασία και εργάζονται επί των διαφόρων υποθέσεων [...], καθώς η απλή αναγωγή στις διατάξεις της σχετικής νομοθεσίας δεν μπορεί να αναδείξει ούτε τις οργανωσιακές και λειτουργικές αδυναμίες, ούτε τη διάσταση μεταξύ προβλεπόμενων ρυθμίσεων και την εφαρμογή τους ή μη εφαρμογή τους στην πράξη, ούτε τις αρνητικές επιπτώσεις τους. Η νομοθεσία μπορεί να μας ορίσει το πλαίσιο εντός του οποίου μπορεί και πρέπει να λειτουργεί ένας θεσμός, αλλά όχι το πώς λειτουργεί στην πραγματικότητα [...], δηλαδή, πια είναι τα προβλήματα και οι δυσλειτουργίες που ανακύπτουν σε οργανωσιακό επίπεδο, σε επίπεδο σχέσεων μεταξύ υπηρεσιών, σε επίπεδο εξω- νομικών παραγόντων που επηρεάζουν την αποτελεσματική διεξαγωγή της προδικασίας (π.χ φόρτος εργασίας, εξειδικευμένες γνώσεις, διακριτική ευχέρεια κλπ) και πως θα μπορούσε η σύσταση της Δικαστικής Αστυνομίας να συμβάλλει στη

διευθετήσή τους. Από τα προβλήματα που διαπιστώνονται ότι υπάρχουν θα εξαρτηθεί η ανάγκη σύστασης δικαστικής αστυνομίας.

β) Επίσης, ένα δεύτερο ερευνητικό ζήτημα που επιδιώκεται να διερευνηθεί είναι οι παράγοντες που έχουν επηρεάσει αρνητικά στη σύσταση της δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι ήδη προβλέπεται από την ελληνική νομοθεσία η δυνατότητα σύστασης δικαστικής αστυνομίας και μάλιστα χωρίς να χρειάζεται πολιτική/ κοινοβουλευτική συναίνεση (πρόκειται για Π.Δ.). Επομένως εξορισμού εκτιμάται βάσιμα ότι δεν υπάρχει έως τώρα η πολιτική βούληση για να συσταθεί δικαστική αστυνομία και τέλος,

γ) Τέλος επιδιώκεται να αναδειχθούν ζητήματα που αφορούν την ίδια την εγκληματικότητα που εξετάζεται εδώ, ιδίως τις ιδιαιτερότητες σε σύγκριση με άλλες κατηγορίες εγκλημάτων, τις ποιοτικές αλλαγές της (όπως αυτές διαπιστώνονται μέσα από την εμπειρία των εισαγγελικών και αστυνομικών λειτουργιών) και πως αυτές οι μεταβολές επιδρούν στην αποτελεσματικότητα του ποινικοκατασταλτικού συστήματος.

Οι έρευνες με *ομάδες εστίασης* ενδείκνυνται για μια τέτοια προσέγγιση (Ιωσηφίδης, Θ., 2008:135), επειδή πρόκειται για ένα ερευνητικό εργαλείο (εφαρμοσμένη έρευνα πεδίου) κατάλληλο για το είδος της ποιοτικής κοινωνικής έρευνας που μας ενδιαφέρει (Ritchie, 2003: 24): η έρευνα με ομάδες εστίασης έχει διερευνητικό χαρακτήρα αλλά και αυτόνομο, δηλαδή, μπορεί να εφαρμόζεται συμπληρωματικά με άλλες μεθόδους ή αυτόνομα. Στην παρούσα μελέτη η μέθοδος αυτή εφαρμόζεται αυτόνομα, δηλαδή, δεν εφαρμόζεται συμπληρωματικά ή διερευνητικά σε σχέση με άλλες μεθοδολογίες πρωτογενούς έρευνας (βλ. Ιωσηφίδης, ό.π., 136 και αντιθ. σε Babbie, 2013: 349). Αυτό δεν αναιρεί το γεγονός ότι τόσο τα ερωτήματα προς συζήτηση που θα τεθούν όσα και τα αποτελέσματα που θα προκύψουν συσχετίζονται με πορίσματα άλλων ερευνών, δεδομένα από τη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία κλπ

Ειδικότερα, η *μέθοδος ποιοτικής κοινωνικής έρευνας με ομάδες εστίασης* αφορά τη διεξαγωγή μιας συζήτησης μεταξύ των συμμετεχόντων σε μια ομάδα, ώστε να αντληθούν ποιοτικά δεδομένα στοιχεία και πληροφορίες για ένα συγκεκριμένο και σαφώς καθορισμένο θέμα – ερευνητικό αντικείμενο. Η μέθοδος επιτρέπει και προϋποθέτει την άμεση αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων μέσω μιας οργανωμένης συζήτησης (Ιωσηφίδης, 2008: 134). Η μέθοδος αυτή διευκολύνει στη συλλογή δεδομένων από πολλά υποκείμενα ταυτόχρονα και επιτρέπει, τόσο την καταγραφή των βασικών παραμέτρων ενός θέματος, όσο και την παρατήρηση της δυναμικής των σχέσεων μεταξύ των υποκειμένων. Η μέθοδος των *ομάδων εστίασης* ή *ομαδικά εστιασμένων συνεντεύξεων* πρωτοεμφανίζεται στη δεκαετία του 1940 (Berg, 2001: 112-114) στις αρχές του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου και αρχικά αξιοποιείται κυρίως από ερευνητές προώθησης αγαθών στην αγορά. Στις κοινωνικές επιστήμες, με την εξαίρεση της ενασχόλησης από τον Merton τις δεκαετίες του '40 και του '60, άρχισε να έχει ευρεία αξιοποίηση από τη δεκαετία του '80. Έκτοτε οι ομαδικά εστιασμένες συνεντεύξεις αξιοποιούνται από πολλά διαφορετικά πεδία των κοινωνικών επιστημών.

Η *επιλογή δείγματος*: σύμφωνα με την θεωρία η επιλογή του δείγματος γίνεται κατά κανόνα με σκόπιμη δειγματοληψία (purposive/ convenience sampling) και επιλέγονται πρόσωπα, που ο ερευνητής θεωρεί ότι είναι χαρακτηριστικά για το υπό έρευνα αντικείμενο. Το δείγμα δεν είναι απαραίτητο να είναι αντιπροσωπευτικό, αλλά να μπορεί, να ανταποκριθεί στην ανάγκη διερεύνησης συγκεκριμένων τάσεων, που αναπτύσσονται μέσα από την αλληλεπίδραση ατόμων που παίζουν έναν αυξημένο ρόλο σε συγκεκριμένες κοινωνικές διαδικασίες (Ιωσηφίδης, ό.π., 138-139). Στο πλαίσιο αυτό είναι κρίσιμο, οι υποψήφιοι για τη συμμετοχή στην ομάδα

να κατατοπίζονται αναλυτικά για την έρευνα και τη σημασία της συμμετοχής τους (Berg, 2001: 118).

Το μέγεθος του δείγματος: Σε μια ομάδα εστίασης συμμετέχουν γενικά 5 έως 15 άτομα. Η συζήτηση συντονίζεται από ένα άτομο με εμπειρία σε τέτοιου τύπου έρευνες και μπορεί να παρευρίσκονται ως βοηθοί συντονιστές δύο επιπλέον άτομα. Η εστιασμένη συζήτηση γίνεται άπαξ με προκαθορισμένο θεματικό πλαίσιο, δηλ. η συζήτηση θα είναι θεματικά προσανατολισμένη αλλά όχι καθοδηγούμενη, ώστε να είναι δυνατή η αξιοποίηση της επικοινωνίας μέσα στην ομάδα για να παραγωγή δεδομένων (Ritchie and Lewis, 2003:181. Babbie, 2013:349-350. Finch, Lewis, 2003: 171, 172, 192. Krueger, 2002:1. Rabiee, 2004: 656. Morgan, 1996: 130, 140,144. Freeman, 2013: 134- 135, 138-139).

Σε γενικές γραμμές οι ομαδικά εστιασμένες συνεντεύξεις συνιστούν έναν διάλογο (ο οποίος αρχίζει από τις ανοιχτές / εισαγωγικές ερωτήσεις και εξελίσσεται σε μεταβατικές και στη συνέχεια σε ερωτήσεις κλειδιά και τέλος, σε συμπερασματικές ερωτήσεις. Ιωσηφίδης, ο.π., 141). Αναλυτικά, η ερευνητική διαδικασία (Krueger, 2002; Berg, 2001) περιλαμβάνει εκτός από την επιλογή των συμμετεχόντων με συγκεκριμένα κριτήρια τη διεξαγωγή της συζήτησης σε άνετο χώρο και σε προκαθορισμένο χρόνο και διάρκεια και με βάση ένα προκαθορισμένο πλαίσιο ερωτήσεων. Η έρευνα ολοκληρώνεται, αφού λήξει η συζήτηση και μετά την επανεξέταση/ αναστοχασμό των ερευνητών επί των κυριοτέρων ζητημάτων που αναπτύχθηκαν και την άμεση αποδελτίωση της συζήτησης.

β) Δειγματοληψία και οργάνωση των ομάδων εστίασης στην παρούσα έρευνα²

Σύμφωνα με τη θεωρία σε μια ομάδα εστίασης συμμετέχουν γενικά 5 έως 15 άτομα (Babbie, 2013:349-350 βλ. όμως και Finch and Lewis, 2003: 172, 192; Krueger, 2002:1; Rabiee, 2004:656) και επιλέγονται στη βάση της σχέσης που έχουν με το υπό εξέταση ζήτημα (Babbie, 2013:349-350; Freeman, 2013: 135).

Το δείγμα: Στην παρούσα έρευνα, το δείγμα επιλέχθηκε με κριτήριο την επαγγελματική ιδιότητα σε συνδυασμό με την εργασιακή εμπειρία στην έρευνα, ανάκριση, δίωξη, συντονισμό υπηρεσιών και διαμόρφωση πολιτικής σε ζητήματα διαφθοράς, οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος. Ειδικότερα, από τις επαγγελματικές κατηγορίες οι οποίες ενδιαφέρουν την έρευνα (εισαγγελικοί λειτουργοί, ανακριτές και αστυνομικοί, στελέχη της διοίκησης), επιλέχθηκαν με σκόπιμη δειγματοληψία (Babbie, 2013: 128-129; Berg, 2001: 32; Rabiee, 2004: 655-656) εκείνοι οι συμμετέχοντες, οι οποίοι διαθέτουν μεγαλύτερη εμπειρία και γνώση σε αντικείμενα διαφθοράς, οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος. Επρόκειτο για δύο γενικές επαγγελματικές ομάδες, διακριτές μεταξύ τους που συμμετείχαν σε αυτόνομη ομαδικά εστιασμένη συνέντευξη. Το δείγμα ήταν σκόπιμο, δηλαδή δεν είναι τυχαίο, ούτε αντιπροσωπευτικό αλλά αναφέρεται σε ανθρώπους –κλειδιά, ειδικούς και εμπειρους. Έτσι, τα πρόσωπα που επιλέχθηκαν, δεν επιλέχθηκαν μόνον επειδή έχουν μια συγκεκριμένη θέση σήμερα, αλλά και με βάση την εμπειρία που έχουν αποκτήσει από προηγούμενες θέσεις

Στην παρούσα έρευνα, η μία ομάδα (Focus Group1) αποτελούνταν από 7 άτομα, που είναι ή έχουν διατελέσει σε θέσεις δικαστικών λειτουργιών (εισαγγελέων, επίκουρων εισαγγελέων, ανακριτών) και αστυνομικών σε αντικείμενα οικονομικού εγκλήματος, διαφθοράς, ξεπλύματος χρήματος, οργανωμένου εγκλήματος. Η δεύτερη ομάδα (Focus Group 2) αποτελούνταν από 6 άτομα που ήταν/ είναι στελέχη της Διοίκησης σε υπηρεσίες ελέγχου, δίωξης συντονισμού, υπάλληλοι υπηρεσιών των Υπουργείων Δικαιοσύνης, Οικονομικών, Ανεξάρτητων Αρχών. Η ηλικία τους

² Η παρούσα ενότητα διαμορφώθηκε στην τελική της εκδοχή μετά στην συνεκτίμηση των σχολίων από τις εκθέσεις εξωτερικής αξιολόγησης.

ήταν κατά μέσο όρο κάτω από 50 ετών και η εργασιακή τους εμπειρία ήταν τριών έως δεκαπέντε ετών, είχαν όλοι πτυχίο ΑΕΙ και οι περισσότεροι/ες είχαν και μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών. Στόχος της έρευνας, όπως προαναφέρθηκε, ήταν να αποτυπωθεί η κατάσταση λειτουργίας των μηχανισμών του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, όπως την βιώνουν και την αντιλαμβάνονται, όχι στην ηγεσία των διαφόρων υπηρεσιών, αλλά στο επίπεδο των μεσαίων στελεχών της δικαιοσύνης και της διοίκησης, δηλαδή κατά το δυνατόν «από τα κάτω». Για λόγους διατήρησης της ανωνυμίας των συμμετεχόντων στις ομάδες εστίασης και λαμβάνοντας υπόψη 'ότι παρά το εύρος και τον αριθμό των υπηρεσιών που ασχολούνται με τη δίωξη και τον έλεγχο, οι υπηρεσίες εκείνες που είναι αρμόδιες για την προκαταρκτική εξέταση, την ανάκριση, τον συντονισμό υπηρεσιών και συγκεκριμένους ελέγχους είναι λίγες και συγκεκριμένες και το προσωπικό τους δεν υπηρετεί σε όλη την Ελλάδα: γι αυτό και δεν αναφέρονται εδώ περαιτέρω στοιχεία των συμμετεχόντων. Έτσι οι 74 υπηρεσίες, που έχουν καταμετρηθεί ότι ασχολούνται με τη διαφθορά, δεν ασχολούνται με την προανάκριση ως βασική αρμοδιότητά τους, δεν είναι δικαστικές ή εισαγγελικές αρχές εκτός από ελάχιστες και ιδίως, ασχολούνται με την προληπτική έρευνα και τους ελέγχους, που στην περίπτωση της δικαστικής αστυνομίας δεν μας αφορούν. Επομένως και το προσωπικό τους σε μεγάλο βαθμό δεν εμπίπτει στο απαραίτητο για την παρούσα έρευνα δείγμα (βλ. και σχόλια στις εκθέσεις εξωτερικής αξιολόγησης).

Στόχος μας ήταν να διερευνηθούν οι δυσλειτουργίες της προανακριτικής διαδικασίας και της ανάκρισης και όχι των ελεγκτικών μηχανισμών. Το ενδιαφέρον της έρευνας δεν επικεντρώθηκε την αποσυμφόρηση του συστήματος ως παράγοντα αποτελεσματικότητας, αλλά στην ποιοτική αποτελεσματικότητά του και στη διερεύνηση της αναγκαιότητας σύστασης δικαστικής αστυνομίας. Η υπερφόρτωση του συστήματος από καταγγελίες κλπ, όπως αναφέρθηκε στο α' μέρος της παρούσας έκθεσης, αφορά τους προληπτικούς μηχανισμούς ελέγχου που μετά από τον έλεγχο αυτόν επιλαμβάνεται η Εισαγγελία για την προκαταρκτική εξέταση. Το επίπεδο της πρόληψης, όμως, δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας έρευνας (βλ. και σχόλια στις εκθέσεις εξωτερικής αξιολόγησης). Για το λόγο αυτό, ενδιέφεραν ιδιαίτερα οι όροι και οι προϋποθέσεις της προδικαστικής έρευνας, που αποτελεί κατά κανόνα αντικείμενο της δικαστικής αστυνομίας, όπου αυτή υπάρχει. Όπως εξάλλου προέκυψε από την έρευνα στη συνέχεια, υπάρχει μεγάλη ασάφεια στην Ελλάδα, σχετικά με το τι ορίζεται ως δικαστική αστυνομία. Κατόπιν τούτων τα πρόσωπα – κλειδιά ειδικοί σε θέματα που αφορούν την παρούσα έρευνα επιλέχθηκαν τηρώντας όλους τους κανόνες της μεθόδου που επιλέχθηκε και το αποτέλεσμα αφορά τις διαμορφωμένες απόψεις και την εμπειρία των ανθρώπων που εργάζονται στο πεδίο που μας αφορά και έχουν άμεση επαφή με τα ζητήματα αυτά και σοβαρή εμπειρογνωμοσύνη. Τέλος το γεγονός ότι οι συζητήσεις με τις ομάδες εστίασης πραγματοποιήθηκαν στην Αθήνα, καθόλου δεν σημαίνει ότι οι συμμετέχοντες υπηρετούν σήμερα στην Αθήνα, αλλά σε κάθε περίπτωση, περισσότερα στοιχεία για την ταυτότητά τους θέτουν σε κίνδυνο την ανωνυμία των συμμετεχόντων (βλ. και εκθέσεις εξωτερικής αξιολόγησης).

Η σύνθεση των ομάδων ήταν μάλλον ομοιογενής, ιδίως από την άποψη της συνάφειας του αντικείμενου εργασίας και της ομοιογένειας των δημογραφικών χαρακτηριστικών, γεγονός που συμβάλλει στην ομοιογένεια της οπτικής υπό την οποία προσεγγίζονται τα υπό έρευνα ζητήματα (Finch and Lewis, 2003: 190-191 αλλά και Freeman, 2013: 136-137). Οι συμμετέχοντες στις δύο ομάδες, όμως, δεν ήταν γενικά άγνωστοι μεταξύ τους, καθώς πρόκειται για έναν πολύ ιδιαίτερο και εξειδικευμένο επαγγελματικό χώρο με συγκεκριμένο αριθμό προσωπικού, που ασχολείται με τέτοιες υποθέσεις και είναι πρακτικά αδύνατο να μην γνωρίζει ο ένας τον άλλον. Αυτό δημιούργησε μια καλή ατμόσφαιρα και παρείχε στους συμμετέχοντες άνεση να εκφραστούν ελεύθερα και γενικά, συνέβαλε στην εξέλιξη της συζήτησης.

Επίκεντρο του ενδιαφέροντός μας δεν ήταν να διερευνηθούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζει κάθε υπηρεσία χωριστά, αλλά να διερευνηθούν, οι τρόποι με τους οποίους θα μπορούσε να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα μιας υπηρεσίας δικαστικής αστυνομίας. Έτσι, π.χ. η υπηρεσία δίωξης ηλεκτρονικού εγκλήματος είναι σημαντική στην κατεύθυνση των εξιχνιάσεων και «παγιδεύσεων» για διάφορες κατηγορίες εγκλημάτων και για το οικονομικό έγκλημα, αλλά σε αυτό το πρώτο στάδιο προτάσεων, το επίμαχο ζήτημα είναι η σχέση μεταξύ υπηρεσιών στο επίπεδο της εκτέλεσης εισαγγελικών παραγγελιών ιδίως και επίσης, η διερεύνηση των προβλημάτων που αφορούν την αποκάλυψη και στοιχειοθέτηση εγκλημάτων (βλ. και εκθέσεις εξωτερικής αξιολόγησης). Από αυτήν την άποψη έχει μεγαλύτερο βάρος η γνώμη των ασχολούμενων με το οικονομικό έγκλημα που είναι το βασικό αντικείμενο τους αυτό και εξάλλου συνεργάζονται και με άλλες υπηρεσίες. Επίσης με δεδομένο ότι το οικονομικό και το οργανωμένο έγκλημα μεγάλης κλίμακας (επειδή σε αυτό επικεντρώνεται η πρότασή μας) έχει διατοπικό, αλλά και υπερτοπικό χαρακτήρα, είναι πλέον βέβαιο, ότι δεν έχει σημασία που εκτελείται μια πράξη, παρά μόνον δικονομικά αλλά όχι επί της ουσίας. Με αυτό το σκεπτικό και λαμβάνοντας υπόψη ότι με η συγκέντρωση υπηρεσιών στην συγκεκριμένη περίπτωση επιτυγχάνεται καλύτερος συντονισμός, εξασφαλίζεται η αμεροληψία, η απρόσκοπτη διεξαγωγή ερευνών αλλά και πρόληψης της διαφθοράς ιδίως σε ότι αφορά τις τοπικές κοινωνίες στην ελληνική περιφέρεια, η αρχική κατεύθυνση της έρευνας (που επιβεβαιώθηκε και από τα πορίσματα της) και οι προτάσεις δεν προσανατολίζονται προς το παρόν στη δημιουργία μιας υπηρεσίας δικαστικής αστυνομίας ανά Εισαγγελία, αλλά για τη δημιουργία υπηρεσιών σε επίπεδο περισσότερων της μιας διοικητικών Περιφερειών. Τα ιδιαίτερα προβλήματα κάθε περιοχής πράγματι θα είχε ενδιαφέρον να διερευνηθούν αλλά αυτό προϋποθέτει μία άλλη έρευνα με άλλο εύρος χρόνου και προϋπολογισμού. Το ίδιο ισχύει από οικονομικής άποψης και εύρους των ομάδων εστίασης και σε ότι αφορά την συμμετοχή στις ομάδες εστίασης εκπροσώπων από άλλες χώρες ή από διεθνείς οργανισμούς ή ανεξάρτητες αρχές (βλ. και εκθέσεις εξωτερικής αξιολόγησης).

Οι ανεξάρτητες αρχές αλλά και διεθνείς οργανισμοί κλπ έχουν καταθέσει με μεγάλη λεπτομέρεια τις απόψεις τους ειδικά για την Ελλάδα (π.χ. GRECO, ΟΟΣΑ, ΟΗΕ, κλπ). Σε ότι αφορά άλλες υπηρεσίες δικαστικής αστυνομίας από χώρες της ΕΕ, εκπρόσωποί τους δεν θα μπορούσαν να συμμετέχουν με skype, καθώς είναι εκτός της δυνατότητας της συγκεκριμένης μεθοδολογίας. Επίσης, δεν θα μπορούσαν να είναι παρόντες λόγω χαμηλού προϋπολογισμού της έρευνας. Θα έπρεπε, εάν γινόταν αυτό, οι ομάδες εστίασης να ήταν όχι 2 αλλά 4, πράγμα που δεν ήταν ανάμεσα στους στόχους μας ούτε στην πρότασή μας. Γενικά, η έρευνα με ομάδες εστίασης έχει συγκεκριμένα όρια και περιορισμούς αλλά όπως έχουμε αναφέρει παρέχει τη δυνατότητα μιας έγκυρης έρευνας σε σύντομο χρόνο.

Τέλος η έρευνά μας δεν είχε στόχο να χαρτογραφήσει τις ποιοτικές μεταβολές των συγκεκριμένων κατηγοριών εγκλημάτων που εξάλλου περιγράφονται και σε διάφορες εκθέσεις αλλά να προτείνει μια αναδιάρθρωση των υπηρεσιών της δικαιοσύνης και της διεύθυνσης των ερευνών σε προδικαστικό στάδιο. Επομένως τα στοιχεία που συλλέχθηκαν με βάση τους περιορισμούς της έρευνας πρέπει να θεωρούνται επαρκή πόσο μάλλον δεν για πρώτη φορά διεξάγεται τέτοια έρευνα στην Ελλάδα.

Η συζήτηση : Κατά τη θεωρία τη συζήτηση πρέπει να συντονίσει ένα άτομο με εμπειρία σε τέτοιου τύπου έρευνες (Morgan, 1996: 140,144. Krueger, 2002: 2. Freeman, 2013: 138-139), ενώ θα παρευρίσκονται ως βοηθοί συντονιστές, που θα είναι επιφορτισμένοι με την καταγραφή των λεγομένων και των μη λεκτικών στοιχείων (Krueger, 2002: 2) δύο επιπλέον άτομα. Η εστιασμένη συζήτηση γίνεται άπαξ (Finch and Lewis, 2003: 172) και για τις δύο ομάδες. Στην περίπτωση μας, η

συζήτηση συντονίστηκε από την επιστημονική υπεύθυνη του προγράμματος και ήταν παρόντες, ως βοηθοί συντονιστές, τα μέλη της ερευνητικής ομάδας. Η εστιασμένη συζήτηση για κάθε ομάδα έγινε μια φορά σε απόσταση μιας μέρας ή μια από την άλλη.

Τέλος, το πλαίσιο της συζήτησης πρέπει να είναι προ-καθορισμένο, δηλ. η συζήτηση θα είναι θεματικά προσανατολισμένη (Babbie, 2013: 349), αλλά όχι καθοδηγούμενη (Ritchie and Lewis, 2003: 181), γεγονός που επιτρέπει την αξιοποίηση της επικοινωνίας μέσα στην ομάδα για να παραγωγή δεδομένων (Finch and Lewis, 2003: 171. Morgan, 1996: 130. Freeman, 2013: 134-135). Στο πλαίσιο αυτό, καταρτίστηκαν οδηγοί συνέντευξης που είχαν κοινά θέματα, αλλά στη συνέχεια στο Focus Group 2 εμπλουτίστηκαν και με νέες θεματικές που προέκυψαν από τη συζήτηση με το Focus Group 1. Οι οδηγοί συνέντευξης συνέβαλαν στο θεματικό προσανατολισμό της συζήτησης και στην προηγούμενη ενημέρωση των συμμετεχόντων για τις θεματικές κάθε συζήτησης (Βλ. αναλυτικά για την ερευνητική διαδικασία σε Krueger, 2002. Berg, 2001).

Συνολικά η συζήτηση διήρκεσε 2 ώρες σε κάθε ομάδα. Άνοιξε με το καλωσόρισμα, τις συστάσεις και μία σύντομη ενημερωτική εισαγωγή στο θέμα, συνέχισε μια εισαγωγική στο θέμα ερώτηση, ακολούθησαν ερωτήσεις σχετικά με τη δικαστική αστυνομία, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αρχές για την εξιχνίαση και έρευνα εγκλημάτων, συνέχισε με άλλες θεματικές που τέθηκαν και από τους συμμετέχοντες και έκλεισε την πρόσκληση να διατυπωθούν ενδεχομένως περαιτέρω σχόλια ή διαπιστώσεις ή ερωτήσεις.

Η διαχείριση των δεδομένων: Οι ομαδικά εστιασμένες συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκαν άμεσα μετά το τέλος των συζητήσεων, καταγράφηκαν αναστοχαστικές σκέψεις των ερευνητών σχετικά με τη συζήτηση και η ερευνητική ομάδα προχώρησε στην ανάλυση των δεδομένων, με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης (Freeman, 2013: 141), που ενδείκνυται για τις ομαδικά εστιασμένες συνεντεύξεις. Η θεματική ανάλυση δεν ταυτίζεται με την ανάλυση περιεχομένου σύμφωνα με μεγάλο μέρος της θεωρίας (ενδεικτ Vaismoradi et al, 2013. Braun and Clarke, 2006). Στόχος είναι να διευκολύνει την ανάδειξη θεμάτων, προβλημάτων και καλών πρακτικών μέσα από τη συζήτηση που αφορά την παρούσα έρευνα.

Η θεματική ανάλυση στην παρούσα περίπτωση ακολούθησε την εξής πορεία (Braun and Clarke, 2006. Ryan and Bernard, 2003. Saldana, 2009): 1^η φάση: πρώτη κωδικοποίηση δεδομένων κατά επιμέρους θεματικές κατηγορίες, 2^η φάση: θεματική κωδικοποίηση γενικότερη της πρώτης, 3^η φάση: ανάδειξη των θεματικών ενοτήτων από τους κωδικούς της δεύτερης φάσης, 4^η φάση: οριστικοποίηση των θεμάτων, ονομασίες και καταγραφή περιλήψεων οι οποίες παρουσιάζουν αναλυτικά τα θέματα και τις απόψεις που καταγράφηκαν, 5^η φάση: παραγωγή αναφοράς.

γ) *Θετικά – πλεονεκτήματα της έρευνας με ομάδες εστίασης*

Οι ομαδικά εστιασμένες συνεντεύξεις παρέχουν μεθοδολογικά πλεονεκτήματα τόσο ως προς τα συλλεγόμενα δεδομένα όσο και ως προς την αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων. Έτσι, μπορούν να παρέχουν άμεσα αξιόπιστα δεδομένα τα οποία αποσαφηνίζονται μέσα από τις ερωτήσεις τις οποίες τα ίδια τα υποκείμενα θέτουν, στηριζόμενα στην εμπειρία τους (Finch and Lewis, 2003: 71). Πρόκειται για το λεγόμενο αποτέλεσμα της ομαδικής συνέργειας (synergistic group effect) (Stewart and Shamdasani, 1990 όπως αναφέρεται σε Berg, 2001: 112) κατά το οποίο τα υποκείμενα αλληλεπιδρούν και εμβαθύνουν απ' αφορμής σχολιασμών της ομάδας. Η εμβάθυνση είναι από τα βασικά πλεονεκτήματα της μεθόδου (Finch and Lewis, 2003: 171, 181; Rabiee, 2004:656; Morgan, 1996: 139; Babbie, 2013:349). Επιπλέον, τα δεδομένα είναι πιο «αυθόρμητα» και αποκαλυπτικά του κοινωνικού χώρου των υποκειμένων (Finch and Lewis, 2003 :171; Berg, 2001:115) αφού

προκύπτουν από την αλληλεπίδραση μεταξύ ατόμων του ίδιου κοινωνικού περιβάλλοντος. Το τελευταίο, η δυναμική της σχέσης μεταξύ ενός ομοιογενούς δείγματος, παρέχει την ευκαιρία να αναδυθούν οι κοινωνικές κατασκευές, οι νοηματοδοτήσεις και ο τρόπος συνολικά με τον οποία τα υποκείμενα, ως εκπρόσωποι ενός επαγγελματικού κλάδου, αντιλαμβάνονται τον κόσμο γύρω τους (Finch and Lewis, 2003:172). Επίσης, δίνει τη δυνατότητα να αποτυπωθούν οι βασικές όψεις ενός φαινομένου (Berg: 116, 120) ενώ ταυτόχρονα, παρόλο που αντιπροσωπεύει μία στιγμή στο χρόνο, επιτρέπει στην εμπειρία να αποτυπωθεί συμπυκνωμένη (Berg, 2001 :116).

Ο Krueger συνόψισε τα πλεονεκτήματα της μεθόδου στα εξής: προσφέρει αποτελέσματα σε σύντομο χρόνο, είναι χαμηλού κόστους, είναι ευέλικτη, έχει υψηλή εγκυρότητα (face validity) και είναι κοινωνικά προσανατολισμένη, αποτυπώνοντας δεδομένα της πραγματικής ζωής (Krueger, 1988:47, ως παράθεση στο Babbie, 2013:349).

δ) Μειονεκτήματα της μεθόδου

Η μέθοδος παρέχει μικρότερο έλεγχο στον ερευνητή, σε σύγκριση με τις ατομικές συνεντεύξεις, υπάρχει δυσκολία στην ανάλυση των δεδομένων, ο ρόλος του συντονιστή απαιτεί ειδικές δεξιότητες, οι διαφορές μεταξύ των ομάδων ενδέχεται να προκαλέσουν προβλήματα, οι ομάδες είναι δύσκολο να συγκληθούν και οι συζητήσεις πρέπει να γίνονται σε περιβάλλον που τις ευνοεί (1988: 48, ως παράθεση στο Babbie, 2013: 350), η επιρροή του ερευνητή στην καταγραφή των παρατηρούμενων, δηλαδή, το φιλτράρισμα των παρατηρούμενων από τις εμπειρίες ή τη διάθεση του ερευνητή (Claire and Wasserman, 2007: 3728) είναι ενίοτε έντονη. Κατά δεύτερον η δυναμική της ομάδας θεωρείται κρίσιμος παράγοντας για τις απόψεις που θα εκφράσουν τα υποκείμενα: δηλαδή λόγοι κοινωνικής αναγνώρισης ενδεχομένως μπορούν να επηρεάσουν τον τρόπο έκφρασης των ατόμων. Επίσης, η εμπιστευτικότητα και η ανωνυμία, αν και διασφαλίζεται ερευνητικά, δεν μπορεί να διασφαλιστεί σε επίπεδο συμμετεχόντων. Συνήθως στις ομαδικά εστιασμένες συνεντεύξεις οι συμμετέχοντες είναι άγνωστοι (Finch and Lewis, 2003 :191-192) σε αυτήν την έρευνα, δεδομένου ότι θα προσεγγιστούν σε δεδομένο πλαίσιο και χρόνο, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να γνωρίζονται ήδη.

Οι συμμετέχοντες ενημερώνονται σχετικά με τους όρους της ανωνυμίας/ εμπιστευτικότητας, αλλά αυτό δεν μπορεί να διασφαλιστεί πλήρως μετά το πέρας της συζήτησης (Berg: 2001:128). Η υπερβολική κοινωνικο-δημογραφική ανομοιογένεια του δείγματος αποτελεί συχνά πρόβλημα καθώς τα υποκείμενα προσδιορίζονται σε μεγάλο βαθμό από τα χαρακτηριστικά αυτά (Finch and Lewis, 2003: 190-191. Freeman, 2013: 136-137). Τέλος, ένα ακόμη μειονέκτημα των ομαδικά εστιασμένων συνεντεύξεων είναι ότι συχνά καταγράφεται ο λεκτικός λόγος πολύ περισσότερο από τον μη λεκτικό (Berg: 117).

β) Σχέση με άλλες μεθόδους ποιοτικής έρευνας: *ground theory, in depth interviews etc*

Η αξιοποίηση άλλων μεθόδων συλλογής δεδομένων, είτε ποιοτικών είτε ποσοτικών, δεν ενδείκνυται καθώς είναι είτε χρονοβόρες είτε μειώνουν την εμβάθυνση. Έτσι, στην περίπτωση των ποιοτικών μεθόδων οι συνεντεύξεις πρόσωπο με πρόσωπο (face-to-face research) π.χ. ατομικές συνεντεύξεις σε βάθος αν και παρέχουν αποτελέσματα και εμβαθύνουν αρκετά (Finch and Lewis, 2003 : 171; Berg, 2001: 115) είναι ιδιαίτερα χρονοβόρες, έχουν υψηλό κόστος (Berg, 2001: 114-116), η σχέση μεταξύ ερευνητή και ερευνώμενου είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη και συχνά δεν ευνοεί τον ερευνώμενο στην αυτο-παρουσίαση του ενώ και δεν επιτρέπουν την παρατήρηση της δυναμικής των σχέσεων που αναπτύσσονται (Berg, 2001 115) σε ένα πλαίσιο. Από την άλλη πλευρά, η συμμετοχική παρατήρηση ευνοεί

την παρατήρηση των συμπεριφορών στο φυσικό τους πλαίσιο, αλλά δεν ενδείκνυται σε εγχειρίσματα με αυστηρούς χρονικούς περιορισμούς, που, επιπλέον, σκοπεύουν στη μελέτη μιας ευρείας γκάμας συμπεριφορών (Berg, 2001: 117). Τέλος οι ποσοτικές μέθοδοι, π.χ. έρευνες με χρήση ερωτηματολογίων, μεταξύ άλλων δεν προσφέρονται για τους σκοπούς της παρούσας ερευνητικής μελέτης (βλ και Babbie, 2013: 262-264).

ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Η γενική στάση των ειδικών / επαγγελματιών απέναντι στο ενδεχόμενο σύστασης δικαστικής αστυνομίας

1. Σύνοψη: Ασάφεια ως προς το είναι η Δικαστική Αστυνομία ποιες θα είναι οι αρμοδιότητές της ποια η σχέση της με άλλες υπηρεσίες και αρχές και σε τι μπορεί να προσφέρει ειδικότερα για την αποτελεσματικότερη έρευνα υποθέσεων οικονομικού εγκλήματος επικρατεί μεταξύ εκείνων που συμμετείχαν στη συζήτηση. Λίγοι γνώριζαν τι ακριβώς κάνει η Δικαστική Αστυνομία, αλλά παρόλα αυτά οι περισσότεροι ήταν θετικοί στη σύστασή της επειδή έτσι θεωρούσαν ότι θα έχουν καλύτερα αποτελέσματα. Είναι σαφές, όμως, ότι όσοι συμμετείχαν την έρευνα, ιδίως οι δικαστικοί λειτουργοί και οι αστυνομικοί έχουν στέρεη πεποίθηση σχετικά με την ανάγκη ανεξαρτησίας μιας τέτοιας υπηρεσίας από κάθε επιρροή, αλλά και σαφήνεια ως προς τις ανάγκες της αποτελεσματικής έρευνας. Επίσης, από τη συζήτηση αυτή προέκυψαν δύο κρίσιμες συμπερασματικές εκτιμήσεις: α) εφόσον συσταθεί η δικαστική αστυνομία, για να έχει επιτυχία η όποια μεταρρύθμιση, πρέπει να εξηγηθεί εσωτερικά στις αρμόδιες υπηρεσίες περιλαμβανομένων των Εισαγγελιών «τι είναι» και «τι θα κάνει» η Δικαστική Αστυνομία· β) η μεταρρύθμιση πρέπει, να μην δημιουργήσει νέα διαρθρωτικά και ουσιαστικά προβλήματα στη θέση εκείνων που έρχεται να λύσει, διαφορετικά, δεν θα επιτύχει τη συναίνεση των στελεχών που θα κληθούν να την εφαρμόσουν.

2. Ένα από τα ζητήματα που ανάκυσαν κατά την εισαγωγική συζήτηση είναι, ότι οι συμμετέχοντες και στις δύο ομάδες εστίασης, δεν έχουν ενιαία άποψη και γνώση για το τι είναι η Δικαστική Αστυνομία, τι ακριβώς κάνει αλλά και πως θα πρέπει να οργανωθεί και να λειτουργεί η Δικαστική Αστυνομία στην Ελλάδα (FG1: 25a, 27d, 28, 32, 34c, 35).

3. Γνωρίζουν, όμως, τι δεν θέλουν να είναι η Δικαστική Αστυνομία: είναι σαφής η άποψή τους, ότι η Δικαστική Αστυνομία πρέπει να είναι στο απυρόβλητο από πολιτικές επιρροές και να είναι αποτελεσματική υπό την έννοια της ουσιαστικής και ταχείας εξιχνίασης της υπόθεσης (βλ. και επομ.). Σύμφωνα με τις αρχικές ερωτήσεις – οδηγούς συζήτησης που είχαν καταρτισθεί από την ερευνητική ομάδα, σε συνδυασμό με τις απόψεις που κατατέθηκαν κατά τη διάρκεια των συζητήσεων, προκύπτει αναλυτικότερα η γενική άποψη που έχουν όσοι συμμετείχαν στις συζητήσεις συναρτάται – ακόμα και όταν δεν διατυπώνεται σαφώς- και με μια σειρά από επιμέρους ζητήματα που αναλύονται στις αμέσως επόμενες ενότητες (B-J).

Θέση στο σύστημα θεσμών

4. Σύνοψη: Η θέση που θα έχει η υπηρεσία αυτή στο ελληνικό ποινικοκατασταλτικό σύστημα και στο σύστημα θεσμών γενικότερα, σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, συναρτάται ιδίως με το εύρος των αρμοδιοτήτων της, το στάδιο ενεργοποίησης της, τη σχέση της με άλλες υπηρεσίες, τη στελέχυσή της, την επαναξιολόγηση των θεσμών που ήδη λειτουργούν. Αυτές οι παράμετροι αποτελούν και παράγοντες αποτελεσματικότητας μιας υπηρεσίας, όπως προκύπτει από τις αναλυτικές τοποθετήσεις των ειδικών επαγγελματιών.

5. Σύμφωνα με τις απόψεις των συμμετεχόντων στη συζήτηση η θέση που θα έχει η Δικαστική Αστυνομία στο ελληνικό σύστημα θεσμών, εξαρτάται ειδικότερα από:

α) Τη σχέση της Δικαστικής Αστυνομίας με άλλες υπηρεσίες όπως είναι η Ελληνική Αστυνομία (Οικονομική Αστυνομία, Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων) και το ΣΔΟΕ (FG2: 2c), ιδίως με τη νέα δομή άσκησης φορολογικού ελέγχου κατόπιν εκτέλεσης εισαγγελικών παραγγελιών, που προβλέπεται να δημιουργηθεί, με βάση το άρθρο 63 του Ν. 4472/2017 (FG2: 4a).

β) Τη σχέση της Δικαστικής Αστυνομίας με Ανεξάρτητες Αρχές ιδίως όμως με την ΑΑΔΕ και την Αρχή καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (Hellenic Financial Intelligence Unit- F.I.U.)

γ) Τη στελέχωση της Δικαστικής Αστυνομίας (**FG2: 2u**). Όπου προκύπτει ότι, μεταξύ άλλων, ήδη υπάρχει σε ορισμένα στελέχη η προδιαμορφωμένη άποψη περί της μεταφοράς και ένταξης του προσωπικού των σχετικών υπηρεσιών ασφαλείας της Ελληνικής Αστυνομίας στη δικαστική αστυνομία.

δ) Δεν υπάρχει ομοιογενής άποψη για το στάδιο ενεργοποίησης της Δικαστικής Αστυνομίας σε σχέση με την έρευνα και δικονομική εξέλιξη μιας υπόθεσης (**FG2: 2c, 3c**) μεταξύ των μελών του Focus Group 2: Άλλοι υποστήριξαν ότι είναι σκόπιμο να ενεργοποιείται στο στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης (**FG2: 43o**). Άλλοι υποστήριξαν ότι είναι σκόπιμο να ενεργοποιείται μετά την άσκηση ποινικής δίωξης (**FG2: 46c, jj**), ώστε ο εισαγγελέας να αναλαμβάνει την ευθύνη και επίσης ο εισαγγελέας που ασκεί την ποινική δίωξη να είναι και ο Εισαγγελέας της έδρας (**FG2: :46c**).

ε) Ανάμεσα στις προϋποθέσεις που θεωρούνται κρίσιμες για τη σύσταση Δ.Α. περιλαμβάνεται η επανεξέταση της αναγκαιότητας ύπαρξης και της χρησιμότητας όλων των μηχανισμών που ήδη λειτουργούν (**FG2: 42c**), ιδίως η επανεξέταση του ζητήματος των ειδικών ανακριτικών υπαλλήλων (**FG2: 42e**).

Προσδοκίες και επιφυλάξεις

6. Σύνοψη: Μια σειρά από επιχειρήματα υπέρ της δικαστικής αστυνομίας σχετικά με τα προβλήματα που θα λύσει η σύστασή της αποτελούν και ενδεικτικές καθοδηγητικές κατευθύνσεις, σχετικά με το πώς πρέπει να διαρθρωθεί και να οργανωθεί η δικαστική αστυνομία, ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης. Η ένταξη στο υπάρχον σύστημα, οι ενδεχόμενες αντιδράσεις από το πολιτικό σύστημα, η θεώρηση ότι τέτοιες υπηρεσίες ήδη λειτουργούν άτυπα, ο προβληματισμός και οι επιφυλάξεις για έναν ενδεχόμενο περαιτέρω κατά κερματισμό υπηρεσιών κατακερματισμό υπηρεσιών συνιστούν ωστόσο καθοδηγητικές γραμμές σχετικά με το τι πρέπει να αποφευχθεί κατά τη σύσταση και τη λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας.

7. Επιχειρήματα υπέρ της δικαστικής αστυνομίας κατά τους συμμετέχοντες είναι

α) ότι με τη σύστασή της θα απομακρυνθούν οι αρχές από την επιρροή της κυβέρνησης (**FG1: 10^a**), επειδή θεωρείται από ορισμένους συμμετέχοντες ότι με τη σύσταση της δικαστικής αστυνομίας όλες οι υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας και άλλες, που ασχολούνται με την έρευνα, θα μεταφερθούν στο Υπουργείο Δικαιοσύνης (**FG1: 10c, 15d**).

β) Η αποκλειστική αρμοδιότητα που θα έχουν τα στελέχη της (**FG1: 10c**) για να ασχοληθούν με συγκεκριμένες υποθέσεις (**FG2**) δεν θα ασχολούνται δηλαδή με άλλα καθήκοντα, γεγονός που θα θέσει σε πρώτη προτεραιότητα το ανακριτικό έργο (**FG1: 10e**).

γ) Η ανακριτική έρευνα θα διεξάγεται αποτελεσματικότερα επειδή

- i. θα αποφορτίσει τους ανακριτές από περιττό εργασιακό βάρος (**FG1: 21, 32**)
- ii. θα επιλύσει αυτόματα ζητήματα σύγκρουσης (**FG1: 33**) και αλληλοεπικάλυψης αρμοδιοτήτων και άρα της ενασχόλησης πολλών υπηρεσιών με την ίδια υπόθεση (**FG1: 22^a**),
- iii. θα επιτρέψει την από κοινού έρευνα μέσω κλιμακίων μεικτών ειδικοτήτων (**FG1: 21^a**).

8. Επίσης φαίνεται ότι η σύσταση δικαστικής αστυνομίας δημιουργεί Προσδοκίες για το ζήτημα της εκτέλεσης των εισαγγελικών παραγγελιών, που το σύστημα έως τώρα δεν μπόρεσε να διαχειριστεί (**FG2:4a**). Επιπλέον, ορισμένοι

προτείνουν την αυτοπρόσωπη συμμετοχή του Εισαγγελέα στην διεξαγωγή ανακριτικών πράξεων (FG1: 4, 43), που με τη σύσταση της δικαστικής αστυνομίας θα μπορεί να επιτευχθεί.

9. Τονίζεται, όμως, ότι η σύσταση ενός τέτοιου σώματος /υπηρεσίας δεν θα γίνει δεκτή από το πολιτικό σύστημα και ότι σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να «κουμπώσει», δηλαδή, να ενταχθεί μέσα στο υπάρχον σύστημα και αυτά θεωρούνται δυσκολίες για μια τέτοια πρωτοβουλία (FG1: 22β, 23^α).

Απόψεις για τις επιπτώσεις των μεταρρυθμίσεων

10. Σύνοψη: Μια γενική επιφυλακτικότητα ανιχνεύεται στην προοπτική νέων μεταρρυθμίσεων στο ποινικοκατασταλτικό σύστημα, ιδίως από πλευράς δικαστικών λειτουργιών και αστυνομικών, επειδή όπως προέκυψε από τη συζήτηση προηγούμενες μεταρρυθμίσεις δημιούργησαν νέα προβλήματα και λειτούργησαν αρνητικά για την πρόοδο των ερευνών και έτσι προκύπτει ότι είναι μείζον θέμα όχι οι μεταρρυθμίσεις αυτοτελώς, αλλά οι συνέπειές τους στις ήδη υπάρχουσες υποθέσεις και στη λειτουργία των διαφόρων υπηρεσιών στις οποίες θα έχουν επιπτώσεις.

11. Επιφυλάξεις και αντιρρήσεις όμως διατυπώθηκαν από άλλους, με το σκεπτικό ότι ήδη πολλές από τις υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας λειτουργούν ως Δικαστική Αστυνομία (FG1: 10 e- 10m, 20) και επίσης, σχετικά με τη λειτουργικότητα που μπορεί να έχει η μια τέτοια εξέλιξη και τον περαιτέρω κατακερματισμό υπηρεσιών που μπορεί να προκαλέσει κατά την άποψη των συμμετεχόντων (FG1: 15^α, 17)

12. Μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα ενότητα αφορά την κατάθεση της εμπειρίας που έχουν οι συμμετέχοντες από τις ήδη σχετικά πρόσφατα εισαχθείσες μεταρρυθμίσεις στο ελληνικό θεσμικό σύστημα. Συνολικά η εμπειρία τους είναι αρνητική, επειδή κάθε μεταρρύθμιση αντί να λύσει προβλήματα, φαίνεται ότι αποτέλεσε μέρος των επόμενων προβλημάτων που προέκυψαν αμέσως μετά τη θέσπισή της (FG1: 27, 27a).

13. Ειδικότερα, με βάση όσα ανέφεραν οι συμμετέχοντες, προκύπτει ότι κάθε μεταρρυθμιστική προσπάθεια που αφορά τους ελέγχους, την έρευνα και την ανάκριση είναι σκόπιμο, να προστατεύει τις έρευνες για υποθέσεις που είναι σε εξέλιξη (FG1: 27b), να υπάρχει ιδιαίτερη μέριμνα για να αποφεύγεται η κακή οργάνωση της έρευνας (FG1: 27d) και η προσωποκεντρική λειτουργία των υπηρεσιών (FG1: 27d, 27 e-f).

14. Συνολικά όμως εκφράζονται επιφυλάξεις και προβληματισμοί σχετικά με τις συνέπειες που θα έχουν οι μεταβολές στο σύστημα φορολογικών ελέγχων (FG2: 6h-s), οι οποίες θεσμοθετήθηκαν στο πλαίσιο των μνημονίων: υποστηρίζεται, ότι το σύστημα ελέγχων της φοροδιαφυγής υπερφορτώθηκε επειδή – όπως εξήγησαν οι συμμετέχοντες στο FG2- προέκυψε πληθώρα εισαγγελικών παραγγελιών, που έπρεπε να εκτελεστούν παράλληλα με τον τυπικό τακτικό έλεγχο της φοροδιαφυγής. Ταυτόχρονα επιδιώχθηκε να απαγκιστρωθεί ο τελωνειακός και φορολογικός έλεγχος από τον πολιτικό (FG2: 13b). Σε μια προσπάθεια να διευθετηθεί η κατάσταση αυτή, **αποσυνδέθηκε ο φορολογικός έλεγχος από την εκτέλεση των εισαγγελικών παραγγελιών. Ο φορολογικός έλεγχος ανατέθηκε στην ΑΑΔΕ (και έπαψε η αρμοδιότητα του ΣΔΟΕ) και η εκτέλεση των εισαγγελικών παραγγελιών στη νέα υπηρεσία που προβλέπεται να ιδρυθεί (FG2: 6).** Έτσι όμως, υποστηρίζεται ότι αποσυνδέεται / διαχωρίζεται ο φορολογικός έλεγχος από το οικονομικό έγκλημα με τον οποίο το τελευταίο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο (FG2: 13d).

15. Τέλος υποστηρίζεται – και σωστά ότι η σύσταση της Δικαστικής Αστυνομίας θα επιφέρει αλλαγές και αλλού (FG1: 31).

Ορισμοί της διαφθοράς

16. Σύνοψη: Παρά την ποικιλία απόψεων σχετικά με τον ορισμό της διαφθοράς που διατυπώθηκαν είναι αξιοπρόσεκτη η αναφορά στον παράγοντα εξουσία που πρέπει να έχει κάθε ανάλυση του ορισμού της διαφθοράς, αλλά και σε άτυπους και πολιτισμικούς παράγοντες που έχουν σχέση με τον διαφθορέα και τον διαφθειρόμενο και όχι με ένα σύστημα και τη λειτουργία του.

17. Κατάχρηση εξουσίας με αποκόμιση οικονομικού οφέλους (**FG2: 36f**) αποτελεί μια έννοια ομπρέλα που κάτω από αυτήν τοποθετούνται πάρα πολλά αδικήματα (**FG2: 36f**)... ένα φαινόμενο επομένως (**FG2: 36t**), ένας τρόπος λειτουργίας που θεμελιώνεται και στην αποδοχή αυτής της πρακτικής και στην ανοχή (**FG2: 48f**), η αίσθηση της ματαιότητας, ότι δεν μπορεί να γίνει τίποτα χωρίς αυτό (**FG2: 48g,i**), είναι τρόπος ζωής (**FG2: 48l**), η κατάχρηση εξουσίας σε όλα τα επίπεδα (**FG2: 48 u**): «....Ναι εγώ ήθελα απλώς να πω ότι η διαφθορά... δεν μπορώ να πω να ότι είναι στη ταβέρνα. Δεν θα το... για μένα δεν είναι. Δεν θεωρώ ότι είναι ένα έγκλημα διαφθοράς αυτό. Όσο ότι εγώ συνδέω τη διαφθορά με την κατάχρηση εξουσίας. Δηλαδή μόνο σε αυτό το επίπεδο μπορώ να θεωρήσω και να πω... δεν μπορώ να θεωρήσω τώρα τον ταβερνιάρη διεφθαρμένο επειδή θέλει να αποφύγει το ΦΠΑ.... Και δεν έχει τον πλούτο ας πούμε, δεν το κάνει για να κερδίσει. Το κάνει γιατί τώρα είναι και θέμα επιβίωσης, ας πούμε πια. Δηλαδή είναι θέμα αυτό. Για μένα η διαφθορά ...την πάω μόνο στην κατάχρηση εξουσίας. Δηλαδή εγώ μες το μυαλό μου, ναι μεν... κατάχρηση εξουσίας όμως σε όλα τα επίπεδα. Όχι μόνο στα υψηλά. Δηλαδή σε όποιο βαθμό και να βρίσκεσαι, αν έχεις... εάν εκείνη τη στιγμή κάνεις μία πράξη και καταχράσαι την εξουσία που έχεις, είτε μικρή είτε μεγάλη, ε αυτό. Εγώ εκεί θα το εστιάσω περισσότερο....» (**FG2: 48u-w**).

ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Παρούσα Κατάσταση ελεγκτικών μηχανισμών

18. Σύνοψη: Κατακερματισμός των ελεγκτικών υπηρεσιών, αμφιβολίες σχετικά με την προσφορότητά τους σε ποινικές υποθέσεις, πληθώρα ανακριτικών υπαλλήλων τάση να εποπτεύει ο Εισαγγελέας μια σειρά από υπηρεσίες και ζητήματα που ανακύπτουν στο σύστημα επιθεώρησης των υπηρεσιών είναι μερικά από τα βασικά χαρακτηριστικά που αναφέρονται ότι σηματοδοτούν την παρούσα κατάσταση των ελεγκτικών μηχανισμών.

19. Παρά το γεγονός ότι έχει δοθεί μεγάλη έμφαση στους ελέγχους για τη φοροδιαφυγή και τη διαφθορά διαπιστώνεται ένας κατακερματισμός των ελεγκτικών υπηρεσιών (**FG1:35 c-f, 35k**), ενώ σύμφωνα με έναν δικαστικό λειτουργό από τους συμμετέχοντες (**FG1: 35k**), η λειτουργία τους για τις ποινικές υποθέσεις θεωρείται απρόσφορη.

20. Επιπλέον διατυπώνονται προβληματισμοί σχετικά με τις τάσεις που επικρατούν στη διάρθρωση και οργάνωση του συστήματος των δικωτικών υπηρεσιών και ειδικότερα προβληματισμοί σχετικά με :

α) την πληθώρα ειδικών ανακριτικών υπαλλήλων (**FG2: 4a**),

β) το γεγονός ότι απουσιάζει μια αξιολόγηση για την αποτελεσματικότητα που έχει η τάση μία σειρά από υπηρεσίες τίθενται υπό την εποπτεία και διεύθυνση Εισαγγελέα (**FG2: 4a, 6x-z**), τάση η οποία θεωρείται κρατούσα.

13. Εκτός αυτών, σημαντικό ρόλο στην αξιοπιστία και την οικονομία της ανάκρισης θεωρείται ότι έχουν, η Επιθεώρηση και ο τρόπος που αυτή υλοποιείται σύμφωνα με το νόμο (**FG1: 42c, e**).

Στελέχωση ελεγκτικών και ποινικο-κατασταλτικών μηχανισμών

21. Σύνοψη: Έλλειψη προσωπικού, ανάγκη σε εξειδικευμένο προσωπικό, διασάφηση και θεσμοθέτηση της θέσης που έχει το εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό στην έρευνα, μετάθεση και αποκέντρωση των προβλημάτων διαφθοράς μέσω μετακίνησης του προσωπικού από υπηρεσία σε υπηρεσία αλλά και η ανάγκη να πλαισιώνονται από εξειδικευμένο προσωπικό και οι εισαγγελείς που διερευνούν συνολικά σοβαρά εγκλήματα είναι μερικά από ζητήματα, που τέθηκαν στη συζήτηση για τις ανάγκες στελέχωσης των ποινικοκατασταλτικών μηχανισμών

22. Ειδικότερα, από τα στοιχεία που αναφέρθηκαν διαπιστώνεται κατ'αρχήν ποσοτική έλλειψη προσωπικού: Με βάση τα στοιχεία που ανέφεραν οι συμμετέχοντες στο ΣΔΟΕ υπηρετούν περίπου 197 άτομα, στην Οικονομική Αστυνομία 150, στην Εισαγγελία Διαφθοράς (Αθήνα) υπηρετούν 7 Εισαγγελείς, 6 Επίκουροι Εισαγγελείς και 19 εμπειρογνώμονες. Πρόκειται για στοιχεία που αν ληφθεί υπόψη ο φόρτος εργασίας επαληθεύουν τις απόψεις όσων αναφέρθηκαν στην έλλειψη προσωπικού, ώστε να λειτουργήσει ταχύτερα τόσο οι έλεγχοι όσο και η απονομή δικαιοσύνης.

23. Συνολικά η στελέχωση των υπηρεσιών ελέγχων και έρευνας με εξειδικευμένο προσωπικό είτε από την άποψη των τυπικών προσόντων, είτε από την άποψη της εμπειρίας (FG1: 12, 13) θεωρείται σοβαρό μεγάλο ζήτημα από τους περισσότερους που συμμετείχαν στη συζήτηση και ως προς αυτό θεωρούν ότι η Δικαστική Αστυνομία θα είναι μια λύση. Υποστηρίζεται, όμως, από ορισμένους, ότι η σύσταση της Δικαστικής Αστυνομίας δεν θα λύσει το θέμα της στελέχωσης με κατάλληλο προσωπικό (FG1: 10e, 13a, 14, 30) επειδή ήδη υπηρετεί εξειδικευμένο προσωπικό σε αυτές τις υπηρεσίες (ελέγχου και έρευνας) - βλ. και επομ-.

24. Όμως ένα σοβαρό ζήτημα τη θέση που έχει το εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό στην έρευνα, όπως τόνισαν οι δικαστικοί λειτουργοί (FG1: 36c, 36e) το οποίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό.

25. Η στελέχωση των νέων υπηρεσιών και η μετακίνηση υπαλλήλων είναι ένα ζήτημα που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής εάν λάβουμε υπόψη μας την υπάρχουσα πρακτική που ακολουθήθηκε στην περίπτωση της ΑΑΔΕ: ειδικότερα, θεωρείται παράδοξο μία υπηρεσία με αρμοδιότητες δίωξης, όπως η τελωνειακή, να τελεί υπό την εποπτεία και εξουσία Ανεξάρτητης Αρχής (FG2: 14r) και επίσης, προσωπικό υπηρεσίας ιδιαίτερα ευάλωτης στη διαφθορά να καταλήγει να στελεχώνει νέες υπηρεσίες φορολογικών ελέγχων: όπως αναφέρεται, μετακινήθηκαν υπάλληλοι από τελωνειακή υπηρεσία μεγάλου τελωνείου, στην νέα υπηρεσία δηλαδή, την ΑΑΔΕ, χωρίς η πρώτη να έχει εξυγιανθεί προηγουμένως από φαινόμενα εκτεταμένης διαφθοράς, (FG2: 15a-s, 11, 12e).

26. Στο ίδιο πλαίσιο προβληματισμού εντάσσεται και η ένταξη του συντονιστικού κέντρου για το λαθρεμπόριο (FG2: 15n-v), το οποίο δημιουργήθηκε με στόχο να εξυγιάνει την τελωνειακή υπηρεσία (FG2: 16i) και τελικά, βρέθηκε να λειτουργεί με το δυναμικό της πρώην τελωνειακής υπηρεσίας και υπό την εποπτεία της (FG2: 16j-u).

27. Η έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού και ιδίως εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού τονίζεται από συμμετέχοντες στο Focus Group 2 (FG2: 29, 30a, 31b) αν και ορισμένοι εισαγγελείς δεν έχουν την ίδια άποψη (βλ. §23). Είναι αξιοσημείωτο, ότι εκτός από τους ειδικούς εισαγγελείς που ασχολούνται με το οικονομικό έγκλημα, όσοι ασχολούνται με άλλες μορφές βαριάς εγκληματικότητας, έχουν ποικίλα προβλήματα, σύμφωνα με την άποψη ενός από τους συμμετέχοντες: «...εγώ ήθελα να το συμπληρώσω αυτό από πριν, ότι είναι πάρα πολύ θετικό, ότι αυτή τη στιγμή υπάρχουν εμπειρογνώμονες σε ειδικά εισαγγελικά γραφεία, όπως είναι αυτό του εισαγγελέα διαφθοράς ή του οικονομικού εισαγγελέα. Αλλά θεωρώ ότι θα έπρεπε να υπάρχει ένα σώμα, δε ξέρω πως θα το ονομάσουμε, που να μπορεί να αξιοποιείται και από τους υπόλοιπους εισαγγελείς. Διότι υπάρχουν εισαγγελείς που ασχολούνται

πραγματικά με σοβαρό έγκλημα, όπως αυτά που αναφέρατε, οι οποίοι έχουν σοβαρά προβλήματα στη διεξαγωγή της κύριας ανάκρισης. Εμένα μου χει προκύψει ως δεδομένο ...[στο πλαίσιο επιστημονικής έρευνας].. Θυμάμαι φράσεις να μου λένε ότι με προσευχή και νηστεία κάνω την ανάκριση. Ή ότι ο από μηχανής θεός, τύπου φίλος ή γνωστός, τάδε οικονομολόγος ήρθε και με βοήθησε. Και άλλα πολλά. Γιατί δεν έχουν, όχι απλά δεν στελεχ... δεν έχουν που να απευθυνθούν...» (FG2: 29a).

Σχέση διωκτικών/ ελεγκτικών μηχανισμών με ανεξάρτητες Αρχές

- 28. Σύνοψη:** Η έμφαση στην ανάγκη διενέργειας φορολογικών ελέγχων και αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής έχει αρνητικές επιπτώσεις στην αντιμετώπιση του οικονομικού εγκλήματος συνολικότερα και επίσης εξαρτά όλους, ακόμα τους διωκτικούς μηχανισμούς υπό την κρίση μιας ανεξάρτητης αρχής της ΑΑΔΕ, γεγονός που δημιουργεί σοβαρά ερωτηματικά και εξ αντικειμένου αλλά και ως προς της αποτελεσματικότητα αυτής της κατάστασης.
- 29.** Ειδικότερα, εγείρονται πολλά ερωτηματικά σχετικά με τη γενικότερη θέση των ανεξάρτητων Αρχών στο Ελληνικό θεσμικό, ιδίως της ΑΑΔΕ (βλ. και επομ.). Η σχέση της Δικαστικής Αστυνομίας που ενδεχομένως θα συσταθεί με τις Ανεξάρτητες Αρχές και ειδικότερα με την ΑΑΔΕ, έχει μείζονα σημασία να ληφθεί υπόψη η κατάσταση που έχει διαμορφωθεί έως τώρα, ανάμεσα στο σύστημα φορολογικών ελέγχων γενικά και στο σύστημα εκτέλεσης εισαγγελικών παραγγελιών για τη διακρίβωση της φοροδιαφυγής.
- 30.** Εκτός αυτών **η ΑΑΔΕ έχει την εξουσία να ακυρώνει το έργο της προανακριτικής έρευνας** κατά τον φορολογικό έλεγχο, καθώς ακόμα και όταν τον διενεργεί η νέα υπηρεσία του ν. 4472, είναι η ΑΑΔΕ που εκδίδει το φύλλο καταλογισμού. Συγκεκριμένα, η νέα δομή του ν 4472/17 για τις Εισαγγελικές παραγγελίες, όταν κάνει φορολογικό έλεγχο δεν έχει την αρμοδιότητα να συντάσσει φύλλο καταλογισμού, που είναι προαπαιτούμενο για να ασκηθεί ποινική δίωξη (FG2: 14p), καθώς η επιβεβαίωση του πορίσματος του ελέγχου αυτού τελεί πάλι υπό την Ανεξάρτητη Αρχή (FG2: 14r). Άρα, κατά την άποψη των ερωτηθέντων δεν πρόκειται για δομή ανεξάρτητη από την ΑΑΔΕ. Αλλά ούτε η Οικονομική Αστυνομία δεν έχει δικαίωμα καταλογισμού (FG2: 29a), ούτε το ΣΔΟΕ: τα πορίσματά του για οικονομικό έγκλημα είναι απαραίτητο, να γίνουν δεκτά από την ΑΑΔΕ, για να προχωρήσει η Αρχή σε φορολογικό έλεγχο (FG2: 13d).
- 31.** Επομένως, η ΑΑΔΕ έχει υπερέχουσα εξουσία για τη βεβαίωση της φοροδιαφυγής μέσω των φορολογικών ελέγχων, ακόμα και όταν πρόκειται για εκτέλεση εισαγγελικής παραγγελίας (όταν δηλαδή έχει ήδη εμπλακεί η Εισαγγελική Αρχή) και αυτό κρίνεται αρνητικά και επί της ουσίας και για την οικονομία της έρευνας (FG2: 9, 13i).
- 32.** Από την άλλη πλευρά αν και με τη σύστασή της ΑΑΔΕ ο φορολογικός έλεγχος ανατέθηκε σε αυτήν και άρθηκε η αρμοδιότητα που είχε το ΣΔΟΕ (αυτό θεωρείται ως αποδυνάμωση του ΣΔΟΕ) και επιπλέον αποσυνδέθηκε ουσιαστικά ο φορολογικός έλεγχος από το οικονομικό έγκλημα (FG2:13b-i), η εξέλιξη αυτή είχε και μια θετική πτυχή (FG2: 22c, n, t): δηλαδή, υποστηρίζεται ότι όταν το ΣΔΟΕ ήταν αρμόδιο για φορολογικό και τελωνειακό έλεγχο σταματούσε μόνον σε αυτούς τους ελέγχους και δεν διεύρυνε την έρευνα περαιτέρω· τώρα όμως, είναι θέμα νομιμοποίησης της ύπαρξής του να προχωρήσει την έρευνα πέρα από το φορολογικό έλεγχο (FG2: 22g-q).
- 33.** Πρόβλημα επίσης θεωρείται, ότι δεν υπάρχει ένα σύστημα, τουλάχιστον ακόμα, για την αποτίμηση και αξιολόγηση του έργου που επιτελείται στην ΑΑΔΕ (FG2: 9nn).

Συντονισμός και συνεργασία υπηρεσιών: επικαλύψεις και συγκρούσεις αρμοδιοτήτων

- 34. Σύνοψη:** Ο συντονισμός των υπηρεσιών έχει προληπτικό χαρακτήρα και είναι μια λειτουργία της διοίκησης που διενεργείται πριν από την άσκηση της ποινικής δίωξης, οργανώνεται με βάση την επισπεύδουσα υπηρεσία έχει ως αποστολή, ιδίως τη συλλογή πληροφοριών για να ακολουθήσει η κατασταλτική δράση. Αποτελεί μια διαδικασία εισαγωγής μιας υπόθεσης στο ποινικοκατασταλτικό σύστημα μέσα από τη στάθμιση της σπουδαιότητας της με κριτήρια πρώτον της εισπραξιμότητας με μετά της βαρύτητας του εγκλήματος.
- 35.** Ο συντονισμός υπηρεσιών φαίνεται ότι αποτελεί μεγάλο πρόβλημα για πολλούς λόγους. Ένα ζήτημα αφορά κατ' αρχήν τον προσδιορισμό της έννοιας του συντονισμού: φαίνεται ότι προκύπτει από την μετεξέλιξη των μικτών κλιμακίων για τον έλεγχο του οικονομικού εγκλήματος σε συντονιστικό κέντρο και ότ η λογική του θεμελιώνεται την ιδέα ότι η σύμπραξη υπάλληλων από διάφορες υπηρεσίες αποτελεί και μια μέθοδο πρόληψης της διαφθοράς, καθώς επιβλέπει ο ένας τον άλλον (FG2: 19f). Προκύπτει επομένως ότι υπάρχει και έλλειψη εμπιστοσύνης ανάμεσα στις υπηρεσίες (FG2: 19i-j) και πρόβλημα εσωτερικού ανταγωνισμού (FG2: 19j-p) που θεμελιώνεται στην έλλειψη μιας κουλτούρας συνεργασίας.
- 36.** Ο συντονισμός στην πράξη όπως περιγράφηκε από τους συμμετέχοντες (FG2: 18l), συμβαίνει πριν από την άσκηση ποινικής δίωξης (FG2: 18m-q) και αποτελεί «...μια σύσταση μεικτών κλιμακίων από διάφορες υπηρεσίες. Δηλαδή, πας έχεις μία υπόθεση... υπάρχει και τώρα η σύσταση μεικτών κλιμακίων».... «...που λες ότι έχω μία υπόθεση που έχει και λαθρεμπορία και ναρκωτικά έχει και... αυτό. Και μαζεύονται και οι τελωνειακοί και οι εφοριακοί υπάλληλοι και από την οικονομική αστυνομία. Και από την αστυνομία ...» (FG2: 18f, h).
- 37.** Το μεικτό κλιμάκιο δεν συγκροτείται με βάση την αρμοδιότητα αλλά με βάση το ποια είναι η επισπεύδουσα υπηρεσία: «... δηλαδή ποια είναι η επισπεύδουσα υπηρεσία που έχει αναλάβει την υπόθεση; Είναι η οικονομική αστυνομία, παραδείγματος χάρη; Έρχεται λοιπόν το συντονιστικό όργανο και λέει έλα εδώ εσύ οικονομική αστυνομία που έχεις αυτή την υπόθεση. Τι έχουμε μέσα; Τι στοιχεία έχουμε; Έχουμε αυτό, αυτό, αυτό και αυτό. Έλα και εσύ ΣΔΟΕ, έλα και εσύ τελωνείο. Τι πληροφορίες έχετε για αυτό; Τι πληροφορίες έχετε εσείς για αυτό; Τα βάζουμε όλα, φτιάχνεται ένα κοινό επιχειρησιακό σχέδιο και οργανώνεται μία επιχείρηση...» (FG2: 18l).
- 38.** Επί της ουσίας ο συντονισμός συνιστά μια «συλλογή πληροφοριών και οργάνωση της επιχείρησης με σκοπό να γίνει η σύλληψη και οτιδήποτε άλλο» (FG2: 18u), εντάσσεται στην έρευνα προληπτικού χαρακτήρα (FG2: 19) που επιτελείται από τα μικτά κλιμάκια που οι απόψεις για την αποτελεσματικότητα της δράσης τους δεν είναι ενιαίες: άλλοι υποστήριζαν ότι δεν είχαν αποτέλεσμα (FG2: 19h-n) και άλλοι ότι είχαν (FG2: :19r-).
- 39.** Ο Συντονισμός στην πραγματικότητα είναι μια επιλεκτική διαδικασία ως διαδικασία εισαγωγής μιας υπόθεσης στο ποινικοκατασταλτικό σύστημα: Ωστόσο εξαιτίας του μεγάλου αριθμού υποθέσεων και του φόρτου εργασίας, ο συντονισμός στην πράξη υλοποιείται μέσα από μία ταξινόμηση της σπουδαιότητας της υπόθεσης (προτεραιοποίηση): «δηλαδή έχουμε 100 υποθέσεις θεωρούμε τις 5 σοβαρές» (FG2: 20n) με κριτήριο κατ' αρχήν την εισπραξιμότητα και δευτερευόντως την ουσιαστική και ποινική βαρύτητα του εγκλήματος (FG2: 20q). Έμφαση δίνεται σύμφωνα με την ίδια άποψη στην ανάγκη “να πιαστεί η υψηλού επιπέδου φοροδιαφυγή” (FG2: 20q) και επομένως αυτό είναι το κριτήριο “όχι η πολυπλοκότητα” (FG2: 20q). Επομένως, γίνεται μια επιλογή υποθέσεων που θα διερευνηθούν με εξωνομικά κριτήρια, επιλογή που δεν μπορεί να κάνει ο εισαγγελέας που δεσμεύεται από την αρχή της νομιμότητας.

40. Πρόβλημα αποτελεί η έντονη έλλειψη μιας εργασιακής νοοτροπίας διυπηρεσιακής συνεργασίας, ζήτημα στο οποίο έχουν γίνει βήματα. Σε αυτό συμφωνούν οι συμμετέχοντες, υποστηρίζεται επιπλέον, ότι όταν για πρώτη φορά συναντήθηκαν μεταξύ τους οι φορείς «...υπήρχε μεγάλο μούδιασμα, γιατί ο ένας δεν ήθελε να δει τον άλλον...» (FG2: 23j).
41. Εκτός από τα προαναφερθέντα υπάρχει όμως και η διάσταση της συμπληρωματικότητας που επιτελεί η σύσταση μεικτών κλιμακίων δηλαδή ότι ένας έλεγχος προαπαιτεί, μία ανακριτική πράξη τη σύμπραξη υπαλλήλων πολλών ειδικοτήτων που όλοι μαζί καταλήγουν σε ένα αποτέλεσμα συνεισφέροντας ο καθένας κατά το μέρος των γνώσεών του (FG1 21a).

Η ροή της πληροφορίας και η οργάνωση των δεδομένων των υποθέσεων

42. **Σύνοψη:** Η έλλειψη ροής ενιαίας πληροφορίας μεταξύ των υπηρεσιών σχετικά με τις διάφορες υποθέσεις, θεωρείται μεγάλο πρόβλημα που οφείλεται στην έλλειψη βούλησης και το οποίο είναι τεχνικά εφικτό. Δεν υπάρχει καμία ανταλλαγή πληροφορίας ούτε ως προς την πορεία των καταγγελιών και παραγγελιών ούτε ως προς την εξέλιξη των υποθέσεων ούτε ως προς επιμέρους στοιχεία των υποθέσεων. Συναφές πρόβλημα είναι η έλλειψη οργάνωσης αρχείων των υποθέσεων ώστε να υπάρχει συνέχεια στο σύστημα δικαιοσύνης
43. Υποστηρίζεται επίσης ότι δεν υπάρχει ενιαία ροή πληροφορίας μεταξύ των ελεγκτικών σωμάτων και ότι προκύπτουν προβλήματα και σύγκρουσης και αλληλοεπικάλυψης αρμοδιοτήτων, καθώς πολλές φορές, ασχολούνται με την ίδια υπόθεση διαφορετικές υπηρεσίες, χωρίς να το γνωρίζουν μεταξύ τους (FG2: 10a-c) – βλ. και επομ.-. Η έλλειψη ροής ενιαίας πληροφορίας μεταξύ των υπηρεσιών (βλ. προηγ.), που οδηγεί σε αδυναμία συσχετισμού υποθέσεων και των αποτελεσμάτων πράξεων των πράξεων που έχουν γίνει (FG2: 10c). Η ροή πληροφορίας δεν αφορά μόνον την επικοινωνία και ανταλλαγή πληροφορίας για τη στοιχειοθέτηση της υπόθεσης αλλά και για την παρακολούθησή της εξέλιξής της, ώστε να επαναξιολογούνται οι πρακτικές των αρχών από τις ίδιες και να βελτιώνεται η αποτελεσματικότητά τους.
44. Η κατάσταση σε ότι αφορά τα τραπεζικά δεδομένα και την ανταλλαγή πληροφοριών φορολογικού χαρακτήρα, έχει καλυτερεύσει, καθώς λειτουργεί πλέον το ενιαίο μητρώο τραπεζικών δεδομένων και έτσι, προχωρούν ικανοποιητικά οι δεσμεύσεις περιουσιακών στοιχείων σε σχετικές υποθέσεις (FG2: 21a). Έτσι υποστηρίζεται ότι αντιστράφηκε η κατάσταση κατά την οποία μέχρι το 2009-10 η χώρα σύμφωνα και με τα στοιχεία της FATF «...ήταν φορολογικός παράδεισος. Όταν τυχόν έμπαινε κάτι σε ελληνική τράπεζα, ήτανε πιο σκληρά προστατευμένο από τη ελβετική...» (FG2: 21a).
45. Ωστόσο, πρόβλημα διαπιστώνεται συνολικά ως προς τη ροή πληροφορίας επειδή δεν υπάρχει ένα ενιαίο και διαλειτουργικό σύστημα διαχείρισης και παρακολούθησης της πορείας καταγγελιών και υποθέσεων. Δεν υπάρχει ούτε στον διοικητικό έλεγχο... Ούτε στον κατασταλτικό, τον ποινικό έλεγχο. Οι διάφορες υπηρεσίες που ασχολούνται με το οικονομικό έγκλημα έχουν διαφορετικά μεταξύ τους συστήματα μηχανοργάνωσης (οικονομική αστυνομία, ΣΔΟΕ, δικαιοσύνη)- (FG2: 22k, m). Υποστηρίζεται δε με έμφαση η ανάγκη λειτουργία ενιαίας βάσης δεδομένων προσβάσιμης από τους αρμοδίους: «...αν είχαμε ένα σύστημα το οποίο... θα έμπαινε μία καταγγελία μέσα σε ένα σύστημα στο οποίο θα χε πρόσβαση η οικονομική αστυνομία, ο οικονομικός εισαγγελέας, ο εισαγγελέας διαφθοράς, εσωτερικών υποθέσεων κτλ., το ΣΔΟΕ, ή η δικαστική αστυνομία και όποιο άλλο θέλουμε, δε θα χρειαζόμασταν ούτε συντονιστικά σώματα, ούτε να κάτσουμε σε ένα τραπέζι και να συζητάμε. Γιατί θα ξέραμε ότι είναι μία καταγγελία που εκεί θα 'μπαινε όλη η πληροφόρηση, που θα μπορούσε

να ενωθεί με αυτή τη καταγγελία που είναι συνεχόμενη η πληροφόρηση...» (FG2: 22o).

46. Ο λόγος για τον οποίο δεν υπάρχει ένα τέτοιο σύστημα αποδίδεται σε πολιτικές – οργανωσιακές σκοπιμότητες : «...Δεν υπάρχει βούληση; Δεν θέλουνε; Φοβούνται ότι αν γίνει ένα ενιαίο σύστημα, κάποιος θα χάσει ένα κομμάτι; Εγώ αυτή την αίσθηση πάντως έχω. Ότι θα μπορούσε, γιατί το θέμα είναι ότι δεν έρχεται και ένα feedback των υποθέσεων που δουλεύεις πίσω. Δηλαδή, εγώ στέλνω μία υπόθεση με το πόρισμα στον εισαγγελέα, το τμήμα μου. Δε ξέρω τι έχει γίνει μετά...» (FG2: 22z).
47. Η ενημέρωση για την εξέλιξη της υπόθεσης που χειρίζεται μια υπηρεσία είναι ένα ακόμα ζήτημα, που τίθεται από τους συμμετέχοντες στο focus group 2 (βλ. προηγ. §). Ειδικότερα για το δικαστικό μέρος της υπόθεσης δεν υπάρχει καμία ενημέρωση (FG2: 22bb, dd). Υποστηρίζεται ότι είναι άγνωστη η εξέλιξη υποθέσεων, εξαιτίας του ότι δεν υπάρχει ενιαίο λειτουργικό σύστημα όπως π.χ στην ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων: «...αυτή τη στιγμή το κράτος δεν γνωρίζει πόσες δημεύσεις, ξέρω γω... κατασχέσεις, δεσμεύσεις έχουνε γίνει... και τι αξίας είναι... από τους διάφορους φορείς που κάνουν ουσιαστικά δήμευση στο πλαίσιο ανάκτησης προϊόντων εγκληματικών ενεργειών. Δεν ξέρουμε ούτε το ποσό, ούτε με ποιες έχουνε γίνει, με ποιες διατάξεις. Δηλαδή, ψάχνοντας προσπαθείς να ανιχνεύσεις πόσα είναι τα ποσά που έχουν εισπραχθεί και από πού κτλ και από ποιες αρχές. Γιατί δεν υπάρχει ένα ενιαίο σύστημα σε πολλά πράγματα δηλαδή που διασυνδέονται...» (FG2: 22ff, hh, jj).
48. Ένα επιπλέον σημαντικό πρόβλημα είναι η τήρηση αρχείου. Με βάση προέρευνα που έγινε σε ορισμένους από τους συμμετέχοντες στο focus group 1, προέκυψε ότι στο σύστημα δικαιοσύνης, δεν υπάρχουν φάκελοι με τα αρχεία των υποθέσεων, ιδίως αν δεν έχει ασκηθεί ποινική δίωξη, αλλά και μετά από αυτό οι φάκελοι είναι ελλείπεις και δεν υπάρχει οργανωμένο αρχείο. Αυτή η διαπίστωση επιβεβαιώνεται και από έναν από τους συμμετέχοντες στο focus group 2: «...Με όλες τις υποθέσεις... υπάρχει τεράστιο πρόβλημα αρχειοθέτησης...» (FG2: 20c).

Οργανωσιακά και λειτουργικά προβλήματα των διωκτικών αρχών και άλλων υπηρεσιών

49. **Σύνοψη:** Με βάση τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα, η πολυπαρασχόληση, ο σχηματισμός ελλιπούς δικογραφίας, η απουσία σύγχρονων τεχνικών εργαλείων διασταύρωσης στοιχείων, η έλλειψη προσωπικού, ιδίως ειδικευμένου προσωπικού και η πλαισίωση και των μη ειδικών εισαγγελέων από ειδικευμένο προσωπικό, οι καθυστερήσεις στην εκτέλεση εισαγγελικών παραγγελιών, η πληθώρα κατηγοριών ανακριτικών υπαλλήλων, η ταχύτητα διεξαγωγής της ανάκρισης, η επανάληψη των ίδιων ανακριτικών πράξεων σε υποθέσεις, η κρίση εμπιστοσύνης στην αμεροληψία διεξαγωγής της ανάκρισης από την αστυνομία είναι βασικά προβλήματα, που δήλωσαν ότι αντιμετωπίζουν γνωρίζουν ότι υπάρχουν. Η ανακριτική ομάδα που θα μπορούσε να χειρίζεται από κοινού υποθέσεις, υποστηρίζεται ότι ήδη λειτουργεί ως άτυπη πρακτική μεταξύ των δικαστικών λειτουργών. Ωστόσο, η ανομοιογένεια στις πρακτικές έρευνας και η υπερέχουσα θέση της ΑΑΔΕ, αποτελούν παράγοντες αναποτελεσματικότητας καθώς θεωρείται κρίσιμης σημασίας η απόλυτη αρμοδιότητα της διωκτικής αρχής να εκδίδει πόρισμα για φορολογικούς ελέγχους επί ποινικών υποθέσεων.
50. Ειδικότερα από τις βασικότερες δυσχέρειες που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της ανάκρισης, είναι οι καθυστερήσεις στην διεξαγωγή της, η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, ο φόρτος εργασίας, οι πολλαπλές αρμοδιότητες με τις οποίες είναι επιφορτισμένες οι υπηρεσίες (FG1: 18, 19, 20, 21).

51. Η ενασχόληση με πολλά αντικείμενα με αποτέλεσμα να γίνεται προχειροδουλειά, και αυτό φαίνεται και στη σύνταξη δικογραφιών που προκύπτουν πολλές ακυρότητες (**FG2:** 24a-h). Γενικότερα, ένα μεγάλο πρόβλημα της προ-ανάκρισης, είναι ο σχηματισμός ελλιπούς φακέλου δικογραφίας «...που δεν μπορεί να συμπληρωθεί μετά, είτε επειδή διαπιστώνονται καθυστερήσεις στην ανάλυση τεκμηρίων από τις Εγκληματολογικές υπηρεσίες...» ή άλλους φορείς (π.χ. τράπεζες) και ο εισαγγελέας όμως προχωρά με την υπόθεση (**FG1:** 72d-h).
52. Στις μεγάλες υποθέσεις, όπως π.χ. η λίστα Μπόγιαρνς κλπ, η παραδοσιακή διαδικασία διασταύρωσης στοιχείων είναι ανέφικτη και θεωρείται ότι μόνον με ένα σύστημα ηλεκτρονικής διασταύρωσης στοιχείων μπορεί να ανταποκριθεί μια υπηρεσία (**FG2:** 25e).
53. Η εκτέλεση εισαγγελικών παραγγελιών αποτελεί μείζον ζήτημα για τις ανακριτικές αρχές καθώς εκεί προκαλούνται καθυστερήσεις (**FG1:** 18a –f): «...ότι συνήθως αργοπορία στην περαίωση, στην εκτέλεση της προκαταρκτικής εξέτασης και έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού για κάποιες συγκεκριμένες παραγγελίες και συγκεκριμένες υποθέσεις...» (**FG1:** 18b). Το πρόβλημα ανακύπτει επειδή υπάρχει, κατά τη γνώμη του ίδιου εισαγγελέα, έλλειψη προσωπικού και επομένως, εάν αυτά μπορούσαν να αποκατασταθούν δεν θα υπήρχε πρόβλημα.
54. Η πληθώρα κατηγοριών ειδικών ανακριτικών υπαλλήλων, προκαλεί προβληματισμό, ιδίως επειδή η θέσπιση ποικιλίας ανακριτικών υπαλλήλων συσχετίζεται με τις κατευθύνσεις του ΟΟΣΑ σχετικά με τη δημιουργία συντονιστικού μηχανισμού, αλλά και με τις μνημονιακές δεσμεύσεις της χώρας (**FG2:** 5i. **FG2:** 42e). /βλ. ν. 4022, ν. 3943, ν. 4336/2015/.
55. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι προανακριτικοί υπάλληλοι είτε είναι αστυνομικοί είτε είναι άλλοι υπάλληλοι είναι κοινά (**FG1:** 29).
56. Ο ρυθμός διεξαγωγής της ανάκρισης και η επανάληψη ανακριτικών πράξεων αποτελούν παράγοντες αναποτελεσματικότητας της ανάκρισης: Υποστηρίζεται έτσι ότι η ανάκριση δεν λειτουργεί ικανοποιητικά επειδή «...λειτουργεί τρομακτικά αργά. Πολύ δυσκίνητα. Και επίσης υπάρχει και το φαινόμενο της επανάληψης των ίδιων πράξεων σε πάρα πολλές περιπτώσεις...». (**FG2:** 7^a). Οι προανακριτικές πράξεις ξαναγίνονται στην ανάκριση (**FG2:** 7^a).
57. Σύμφωνα με μια άποψη, το ανακριτικό έργο θα ήταν καλό να επιτελείται εκτός αστυνομίας (**FG1:** 25a) γεγονός που παραπέμπει στην εκτίμηση ότι υπάρχει σχετική ασάφεια για το έργο και την αποστολή της αστυνομίας και ότι η έμφαση που έχει δοθεί τα τελευταία χρόνια στην επιχειρησιακή καταστολή των προβλημάτων του δρόμου έχει συμβάλει αρνητικά στην εντύπωση που έχουν άλλες υπηρεσίες του κράτους για το ρόλο της αστυνομίας. Αυτό σημαίνει ότι είναι αναγκαία μια επικοινωνιακή πολιτική στο εσωτερικό της Δημόσιας Διοίκησης, για την εξήγηση της ευρύτητας των λειτουργιών της αστυνομίας ιδίως της συμβολής της ερευνητικής λειτουργίας της στην εξιχνίαση των εγκλημάτων.
58. Σε ότι αφορά την ανάκριση αυτοτελώς, μία σειρά από ευρήματα προέκυψαν από τη συζήτηση. Κατ' αρχήν η ιδέα της λειτουργίας ανακριτικής ομάδας στο πλαίσιο λειτουργίας της δικαστικής αστυνομίας βρήκε θετική ανταπόκριση (**FG1:** 36), αλλά προκύπτει, ότι ήδη ατύπως σε ορισμένες περιπτώσεις ανακριτής και εισαγγελέας συνεργάζονται από κοινού για να καταλήξουν σε μια απόφαση (**FG1:** 48) και έτσι, υποστηρίζεται ότι η ανακριτική ομάδα λειτουργεί ήδη ατύπως. Διατυπώνεται επιπλέον η βεβαιότητα ότι η ανακριτική ομάδα λειτουργεί μέσω της λειτουργίας π.χ. των οικονομικών εισαγγελέων (**FG2:** 26f-g).
59. Προβληματισμοί, ωστόσο, εκφράζονται σχετικά με τη δυνατότητα ανάπτυξης ανακριτικών ομάδων, επειδή δεν υπάρχουν κοινές τυπολογίες διεξαγωγής έρευνας αλλά και επειδή, το τελικό πόρισμα του φορολογικού ελέγχου από τις διωκτικές αρχές τελεί υπό την έγκριση της ΑΑΔΕ, γεγονός που δυσχεραίνει την

αποκάλυψη οικονομικών εγκλημάτων: «...Ερ.6: Ο καθένας το βλέπει διαφορετικά. Δηλαδή δεν υπάρχει μια μεθοδολογία, ένα επιχειρησιακό σχέδιο που να μπορούμε να κινούμαστε κάτω από αυτό, έτσι ακριβώς, πως θα δουλέψουμε, αυτό είναι το αποτέλεσμα, αυτή θα είναι η μορφή της έκθεσης. Εδώ πέρα... αλλά ξαναγυρνάμε πάλι στο αρχικό... εδώ βγάζουμε το αρχικό πόρισμα και δεν είναι και το τελικό, γιατί μετά θα το πάρει κάποιος άλλος και θα το ξαναδεί....- Συντονίστρια: Αρα μου λέτε δύο πράγματα μεταξύ άλλων. Πρώτον, ότι έχουμε να κάνουμε με αδυναμία να διαμορφωθούν κοινές τυπολογίες διεξαγωγής της έρευνας. Σωστά το λέω; Έτσι Ότι αυτή η έρευνα όταν γίνεται, ακόμα και αν έχει οδηγήσει σε θετικά, δεν έχει σημασία η έκβασή της: ξαναερευνάται από ένα άλλο όργανο, το οποίο παίρνει την υπόθεση.- Ερ. 3: Όσο δεν έχει αρμοδιότητα η διωκτική αρχή να κάνει και φορολογικό έλεγχο, θα ξαναγυρίζει πάλι στην Ανεξάρτητη Αρχή. Δηλαδή ακόμα και δικαστική αστυνομία να κάνουν πάλι το ίδιο πρόβλημα θα έχει. Κατά τη δική μου εκτίμηση...».

Η υπερφόρτωση του συστήματος το ζήτημα της αρχειοθέτησης

- 60. Σύνοψη:** Η θέση μιας υπόθεσης στο αρχείο είναι ένας τρόπος αποφόρτισης του όγκου εργασίας που καλείται να ανταποκριθεί το ποινικοκατασταλτικό σύστημα, ο οποίος δεν έχει αξιολογηθεί ως τέτοιος για πολύ συγκεκριμένους λόγους.
- 61.** Η αρχειοθέτηση της υπόθεσης προτείνεται ως μια από τις δυνατότητες αποφόρτισης του συστήματος, όπως προέκυψε από τη σχετική συζήτηση για την ανάκληση της ποινικής δίωξης (βλ. επομ. §125). Ειδικότερα, θεωρείται ότι μπορεί να αποφορτιστεί το σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης, εάν αξιοποιηθεί σωστά η δυνατότητα που παρέχεται από το νόμο να μην προχωρήσει ο Εισαγγελέας σε ποινική δίωξη και να θέσει την υπόθεση στο αρχείο (**FG1: 73 d- j**). Όμως, υποστηρίζεται, ότι αυτή η δυνατότητα δεν αξιοποιείται από τους εισαγγελείς, επειδή ο νόμος απαιτεί ειδική αιτιολογία για την αρχειοθέτηση μιας υπόθεσης και αυτό είναι χρονοβόρο. Η κατάσταση αυτή σε συνδυασμό με το πλήθος των μηνύσεων και το γεγονός ότι, όπως υπονοείται, πολλοί εισαγγελείς φοβούνται να πάρουν την ευθύνη να αρχειοθετήσουν μια υπόθεση (**FG1: 73l**) η αρχειοθέτηση μιας υπόθεσης δεν είναι συνήθης εξέλιξη. Η απαίτηση αναλυτικής αιτιολόγησης εκλαμβάνεται και ως έλλειψη εμπιστοσύνης του Κράτους απέναντι στους δικαστικούς λειτουργούς (**FG1: 74**).

Επαγγελματική διαμόρφωση αστυνομικών, ανακριτών και εισαγγελέων

- 62. Σύνοψη:** Μια σειρά από καθημερινές άτυπες πρακτικές που όμως είναι βαθιά εμπεδωμένες μεταξύ των δικαστικών λειτουργών και των αστυνομικών διέπουν την το άτυπο σύστημα εκπαίδευσής τους στην ανάκριση. Προκύπτει επίσης ότι η εκμάθηση της ανάκρισης και η μετεξέλιξή τους σε επαγγελματίες εναπόκειται σε μεγάλο βαθμό στη δική τους φιλομάθεια και πρωτοβουλία. Έντονη είναι η εμπιστοσύνη που δείχνουν όλοι οι ερωτηθέντες στις ατομικές ικανότητες που προϋπάρχουν της επαγγελματικής τους διαμόρφωσης και των σπουδών τους ή που σε κάθε περίπτωση οφείλονται σε υπερβατικά χαρακτηριστικά τους όπως το ταλέντο, η προσωπικότητα η ευφυΐα κλπ.. Ιδιαίτερα προσόντα δε θεωρούνται η ευρηματικότητα, η φαντασία και η δυνατότητα να δουλεύουν υπό πίεση αλλά και να αντέχουν σε πιέσεις.
- 63.** Η εκμάθηση της ανάκρισης και κατ' επέκταση η επαγγελματική διαμόρφωση των ανακριτών, επιτυγχάνεται κατά την άποψη των συμμετεχόντων ιδίως των αστυνομικών, de facto, μέσω της καθημερινής εμπειρίας και της συνεργασίας με τους παλαιότερους (**FG1: 37c, h**), της παρακολούθησης της εξέλιξης της υπόθεσης (**FG1: 38h-s, 39 c**) της εξειδίκευσης που προέρχεται μέσα από την εμπειρία σε ένα αντικείμενο (**FG1: 38a**), ενώ έχει μεγάλο βάρος, κατά την άποψη τους πάντα, ιδίως το ταλέντο, η προσωπικότητα (**FG1: 38g, k, 47**) και η

ευφυΐα (FG1: 38o). Υποστηρίζεται επίσης, ότι η εκμάθηση της ανάκρισης είναι συνδυασμός θεωρίας και πράξης (FG1: 38o).

64. Η ανάγκη στελέχωσης των υπηρεσιών με εξειδικευμένο προσωπικό σε επίπεδο βασικών σπουδών και η επιμόρφωση του προσωπικού, ιδίως στην έρευνα σύνθετων εγκλημάτων σε ζητήματα χρηματοοικονομικής έρευνας θεωρούνται βασικά προσόντα για τους ανακριτικούς υπαλλήλους (FG2: 31b).
65. Εκτός από τον αιφνιδιασμό, σημαντικός παράγοντας θεωρείται η πρωτοβουλία και η ευρηματικότητα που μπορεί να επιδείξει ο ανακριτής, στο πλαίσιο του νόμου πάντα, ώστε να λύσει προβλήματα που ανακύπτουν. Ειδικότερα, ο υπερβάλλον ζήλος, η υπέρβαση της τυπολατρίας που μπορεί να υποβάλει η γραφειοκρατική οργάνωση μιας υπηρεσίας, η επιστράτευση της φαντασίας, αποτελούν, κατά την άποψη των συμμετεχόντων, σημαντικούς παράγοντες για να έχει αποτέλεσμα μια έρευνα (FG1: 46).
66. Διάχυτη είναι η άποψη, ότι η αποτελεσματικότητα της έρευνας εξαρτάται από την προσωπικότητα και τις προσωπικές ικανότητες του ανακριτή (FG1: 47) ενώ συνολικά, η αποτελεσματικότητα στην πράξη συνδέεται με μια ποιοτική αντίληψη για τη δουλειά (FG 1: 48), που οφείλουν να έχουν οι δικαστικοί λειτουργοί και η ικανότητα για συνεργασία (FG 1: 48).
67. Η δυνατότητα να αντιδράσουν στις πιέσεις οι δικαστικοί λειτουργοί συναρτάται, κατά την άποψη των ερευνώμενων, αφενός με το θεσμικό πλαίσιο που τους παρέχει προστασία και αφετέρου, με την επαγγελματική τους διαμόρφωση που έχει σφυρηλατήσει προσωπικές δυνατότητες άμυνας (FG1: 55d). Επίσης συναρτάται από το πως θα συμπεριφερθούν ως προς τις πιέσεις που δέχονται απέναντι σε αυτόν που πιέζει (FG1: 55 d-h). Η αντίδραση που μπορεί να έχουν οι δικαστικοί λειτουργοί περιορίζεται μόνον στο θεσμικό πλαίσιο.
68. Είναι ωστόσο αξιοσημείωτο, ότι επισημαίνεται από τους ανακριτές και όσους είχαν εμπειρία ανάκρισης, πως ο καθένας είναι ουσιαστικά μόνος του (FG1: 38h-s). Οι υπάρχουσες συνθήκες υπό τις οποίες διεξάγεται η ανάκριση δεν προσφέρουν στον ανακριτή ένα σύστημα υποστήριξης και άμεσης εκτέλεσης πράξεων που να διασφαλίζει την αποτελεσματική διεξαγωγή της ανάκρισης.
69. Σε ότι αφορά την επαγγελματική διαμόρφωση των Εισαγγελέων, οι συμμετέχοντες έδωσαν έμφαση στα χαρακτηριστικά και τις δεξιότητες που πρέπει να έχει κάποιος αλλά όχι στο πως μαθαίνεται η ανάκριση. Ουσιαστικά απέφυγαν να απαντήσουν επακριβώς: Παρόλα αυτά οι απαντήσεις όσων διατύπωσαν γνώμη δε διαφέρουν από τις προηγούμενες, καθώς και εδώ η τριβή, η προσωπικότητα αλλά και το φιλότιμο (FG1: 42c) προκρίνονται ως σημαντικά προσόντα – δεξιότητες, ενώ σημειώνεται ότι η ανάγκη υιοθέτησης κάποιας στρατηγικής για το πώς θα διεξαχθεί η ανάκριση είναι κρίσιμο ζήτημα (FG1: 42g, 46, 47).
70. Επιπλέον, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην ανάγκη ο ανακριτής και ο εισαγγελέας να μπορούν να αντέχουν στο stress/ -την ασφυκτική πίεση που ασκεί η ανάγκη τήρησης προθεσμιών (FG1: 40), στην ανάγκη να υιοθετείται μια ποιοτική αντίληψη για τη δουλειά τους (FG1: 41z, 48) που αυτή κρίνει και την αποτελεσματικότητα στην πράξη. Η τήρηση των προθεσμιών πάντως θεωρήθηκε μείζον θέμα τόσο ως προς την ανάγκη ανταπόκρισης σε αυτό, όσο και ως προς το γεγονός, ότι η τήρησή τους δεν αντιστοιχεί απαραίτητα σε μια ποιοτικά άρτια ανακριτική διαδικασία....Έτσι, έμμεσα επανέρχεται και η ιδέα των ανακριτικών ομάδων.
71. **Επαγγελματική διαμόρφωση:** Το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι «η μοναδική χώρα στον κόσμο που η είσπραξη φόρων δεν υπάρχει στο κράτος αλλά την έχει μια ανεξάρτητη αρχή» (FG2: 22k), εκτός του ότι σχολιάζεται αρνητικά, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ως αρνητικός παράγοντας για την επαγγελματική διαμόρφωση των στελεχών όλων των υπηρεσιών και του ποινικοκασταλτικού συστήματος και της Διοίκησης.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Νομικοί παράγοντες

72. **Σύνοψη:** Τα προβλήματα που δημιουργεί το ισχύον θεσμικό πλαίσιο σε σχέση με την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας των διωκτικών και ανακριτικών αρχών αποτελούν μια σημαντική παράμετρο σύμφωνα με όσα υποστηρίζουν ιδίως τα στελέχη της Διοίκησης.
73. Ειδικότερα, η υπεροχή της ΑΑΔΕ έναντι των διωκτικών αρχών θεωρείται μεγάλο πρόβλημα από αρκετούς από τους συμμετέχοντες, κυρίως από στελέχη της Διοίκησης, επειδή με τη σύσταση της ΑΑΔΕ η βασική φορολογική πληροφορία δεν διατίθεται απευθείας στις διωκτικές και ανακριτικές αρχές αλλά στην ΑΑΔΕ και μέσω αυτής παρέχεται σε αυτές (βλ. και προηγ. σχέση με ανεξάρτητες αρχές). Με αυτήν την θεσμική πρόβλεψη, υποστηρίζεται ότι τίθεται υπό αμφισβήτηση το έργο των διωκτικών αρχών, προκαλούνται καθυστερήσεις, ιδίως, όμως, τίθεται σε κίνδυνο η έρευνα, καθώς αυξάνουν οι πιθανότητες διαρροών (FG2: 35a-e).
74. Ο εσωτερικός ανταγωνισμός μεταξύ υπηρεσιών, εφόσον υπάρχει, συντελεί αρνητικά στην αναποτελεσματική έρευνα (FG2: 38c), μπορεί να προκύπτει μεταξύ άλλων και από ένα προβληματικό θεσμικό πλαίσιο, που δημιουργεί επικαλύψεις ή συγκρούσεις αρμοδιοτήτων (βλ. και προηγ.).
75. Επίσης, το θεσμικό πλαίσιο για τη συνεργασία με τις αρχές, έχει επιφέρει σε αρκετές περιπτώσεις τα αντίθετα αποτελέσματα, που υπονομεύουν το έργο των ελεγκτών και των αρχών. Ειδικότερα, εκτός των γενικών διατάξεων που ισχύουν, με το άρθρο 6 του ν. 3610/2007 θεσπίστηκε η δυνατότητα, να μην υπάγεται κάποιος σε φορολογικό έλεγχο εάν καταγγείλει στις αρχές την δωροδοκία προς τον ελεγκτή του κατ' απαίτηση του τελευταίου. Με το νόμο αυτόν, όμως, όχι σπάνια, οι ελεγκτές βρίσκονταν εμπλεκόμενοι με τέτοιες υποθέσεις, καθώς δράστες φοροδιαφυγής καταγγέλλουν ψευδώς τους ελεγκτές για χρηματισμό, ενώ οι καταγγέλλοντες, δεν υποβάλλονταν φορολογικό έλεγχο για 3 χρόνια. (Βλ. σχετικά (FG2: 41)). Ο νόμος αυτός ισχύει ακόμα.
76. Τέλος, το θεσμικό πλαίσιο για την επικήρυξη εγκληματιών, αποτελεί σε κάποιες περιπτώσεις πρόβλημα, καθώς αξιοποιείται για την αποκόμιση αθέμιτων οφελών από την είσπραξη επικηρύξεων (FG2: 41u-y). Από τη συζήτηση αυτή προέκυψε μια θετική στάση ορισμένων για τον εξορθολογισμό της διανομής αυτών των χρημάτων (FG2: 42a).

Μία ποικιλία εξωνομικών παραγόντων – σύνοψη

77. **Σύνοψη:** Μία ποικιλία εξωνομικών παραγόντων επιδρούν στην αποτελεσματικότητα του ποινικοκατασταλτικού συστήματος στην Ελλάδα, με βάση όσα ανέφεραν οι συμμετέχοντες στην έρευνα. Μπορούν να ταξινομηθούν σε επιμέρους κατηγορίες όπως α) οι επεμβάσεις που επιδρούν στην έκβαση των ερευνών (πρόκειται για παράγοντες που προσανατολισμένοι στην αδρανοποίηση των αρμοδίων), β) η ελλιπής επαγγελματική κατάρτιση κατά τη στοιχειοθέτηση της υπόθεσης, γ) η αδυναμία τήρησης των πρακτικών/ τεχνικών προϋποθέσεων αναγκαίων για να εξασφαλιστεί η επιτυχία μιας έρευνας, ιδίως του πλεονεκτήματος του αιφνιδιασμού, δ) ο εσωτερικός ανταγωνισμός των υπηρεσιών ε) η πολυεποπτεία των υπηρεσιών, δηλαδή, η εποπτεία από πολλές υπηρεσίες και η υποστελέχωση ή η στελέχωση με κατάλληλο προσωπικό αποτελούν ορισμένους οργανωσιακούς παράγοντες που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών και της έρευνας.
78. Οι εξωνομικοί παράγοντες σχετικοί επεμβάσεις τρίτων επιδρούν στην έκβαση των ερευνών κατά την άποψη των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι:

α) οι διαρροές παντός είδους που μπορεί να προκύψουν εξαιτίας της υποστελέχωσης, της εμπλοκής πολλών ανθρώπων και υπηρεσιών στη διακίνηση σημαντικών πληροφοριών και εγγράφων της δικογραφίας κλπ. (FG1: 48),

β) η επέμβαση τρίτων για να αδρανοποιηθεί η δράση των αρχών, μέσω στοχευμένης μετάθεσης των προϊσταμένων ή χειριστών μιας υπόθεσης (FG1: 49, 50),

γ) οι μεταβολές του εξειδικευμένου προσωπικού (στοχευμένα ή τυχαία),

δ) μπλοκάρισμα της λειτουργίας ενός Τμήματος ή της απόδοσης ενός λειτουργού μέσω υπερφόρτωσης με δικογραφίες (FG1: 51),

ε) η άσκηση πιέσεων από πολιτικούς απευθείας π.χ. σε προϊσταμένους δικαστηρίων (FG1: 52),

στ) η άσκηση πιέσεων μέσω των ΜΜΕ (FG1: 53, 55d, h), ώστε να αδρανοποιηθεί ο χειριστής μιας υπόθεσης (FG1: 55 l-r) χωρίς να υπάρχει απαραίτητα πρόσβαση στο ανώτατο επίπεδο της Δικαιοσύνης (FG1: 54 n).

79. Μία ιδιαίτερη θεματική που συζητήθηκε αφορούσε τους κινδύνους που διατρέχει η ανακριτική έρευνα να μην έχει την ορθή έκβαση εξαιτίας οργανωσιακών και λειτουργικών παραγόντων νομικού ή και εξωνομικού χαρακτήρα κλπ. Έτσι, ως κίνδυνοι για την έρευνα θεωρούνται ιδίως από τους αστυνομικούς

α) η άγνοια της διαδικασίας (FG1: 44e),

β) η μη τήρηση της νομιμότητας κατά τη συλλογή στοιχείων (FG1: 44g),

γ) η αδυναμία – ανικανότητα να αξιολογηθεί το πλαίσιο αναφοράς για κάθε πράξη και να ταξινομηθούν κατά προτεραιότητα οι πράξεις που πρέπει να γίνουν (FG1: 44h).

Πρόκειται για εξωνομικούς παράγοντες επίδρασης στην αποτελεσματικότητα της λειτουργίας των κατασταλτικών μηχανισμών, που όμως έχουν συχνά συστημικό χαρακτήρα, καθώς οφείλονται και στην συνολική λειτουργία ενός συστήματος και μεταξύ άλλων επιδρούν, και στις έρευνες που απασχολούν εδώ.

80. Κυρίως, όμως, τονίστηκε ως βασικός κίνδυνος για την έρευνα η απώλεια του πλεονεκτήματος του αιφνιδιασμού (FG1: 44h-i) που ανάγεται στη διαρροή πληροφοριών σχετικά με τις πράξεις των ανακριτικών αρχών (FG1: 44i-m). Ο αιφνιδιασμός απαιτεί αμεσότητα και εχεμύθεια και ιδιαίτερη προσοχή στον τρόπο που θα επιλεγεί για την επικοινωνία μεταξύ υπηρεσιών (FG1: 45).

81. Πρόβλημα από την άποψη αυτή θεωρείται συγκεκριμένα και η αδυναμία διασφάλισης της αναγκαίας εχεμύθειας, μεταξύ άλλων, επειδή για παράδειγμα η διεξαγωγή φορολογικού ελέγχου μέσω της ΑΑΔΕ στο πλαίσιο εισαγγελικής παραγγελίας σημαίνει, ότι η ΑΑΔΕ πληροφορείται τελικά ποιον ελέγχει η εισαγγελία, άρα δε διασφαλίζεται το απόρρητο και η έρευνα (FG2: 35a- e): «...Και θέλω να πω, ότι υπάρχουν εισαγγελείς, το οποίο τελικά καταλαβαίνω, ότι το καταλαβαίνουν ας πούμε τώρα... Αρχίζουν και το καταλαβαίνουν. Είναι ότι μου έτυχε εμένανε ας πούμε, για μία υπόθεση και λέει θα θέλω να στείλω τώρα συνεργείο. Να μη μάθει κανένας τίποτα. Γιατί αρχίζουνε και αντιλαμβάνονται, ότι αυτή η διάχυση της πληροφορίας και ότι ξέρουμε όλοι ποιον ελέγχουμε κάπου χωλαίνει, δηλαδή, κάπου δημιουργεί προβλήματα. Και λέω τώρα, να φτιάξουμε μία δομή. Πολύ ωραία. Μπορούμε να βάλουμε τους καλύτερους ανθρώπους μέσα και τελικά να μη μπορέσουμε να το στεγανοποιήσουμε και να το κάνουμε έτσι ακριβώς όπως θέλουμε. Και άμα δεν έχει την πληροφορία... και τώρα εγώ θα θέσω έναν προβληματισμό έτσι... πώς είναι δυνατόν, τώρα το υπουργείο οικονομικών να μην έχει τα στοιχεία και να τα χει μία ανεξάρτητη αρχή;...». (FG2: 35e-g).

82. Ο εσωτερικός ανταγωνισμός των υπηρεσιών λειτουργεί επίσης αρνητικά είτε για να διαρρεύσει μια πληροφορία, ώστε να υπονομεύσει την ανταγωνίστρια υπηρεσία είτε για να μην κοινοποιηθεί ως όφειλε (FG2: 38).
83. Ένα από τα βασικά προβλήματα, που προκύπτει ότι αντιμετωπίζουν τα στελέχη του ποινικοκατασταλτικού μηχανισμού, είναι η πολλαπλότητα των εποπτευόντων (FG1: 11, 12, 13), αλλά και οι αυξημένες ανάγκες σε εξειδικευμένο προσωπικό (βλ. και προηγ.).
84. Συνολικά, αν και γίνεται δεκτό, πως όσο καλά και εάν δημιουργηθεί και συγκροτηθεί μια δομή εάν δεν στεγανοποιηθεί από διαρροές σε ότι αφορά τη διεξαγωγή έρευνας, αυτό θα είναι μεγάλο πρόβλημα, ταυτόχρονα, γίνεται δεκτό, ότι οι διαρροές θα μπορούσαν να υπάρχουν από παντού (FG2: 37k) π.χ. από μία συναλλαγή στην Τράπεζα, και πως το «ότι μπορεί να ενημερωθεί ο ελεγχόμενος πριν να πρέπει αυτό δεν μπορεί να το θεραπεύσει κανείς» (FG2: 37r).

Η φυσική προστασία αστυνομικών και δικαστικών λειτουργών

85. **Σύνοψη:** Το ζήτημα της φυσικής προστασίας και των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι δικαστικοί λειτουργοί και οι αστυνομικοί είναι τυπικό των σοβαρών εγκλημάτων. Ωστόσο προκύπτει διαφοροποιημένος βαθμός φυσικών κινδύνων για τους δικαστικούς λειτουργούς και τους εισαγγελείς και ανακριτές που συναρτάται με τη γενικότερη κατηγορία εγκλημάτων που διερευνούν και το βαθμό εξάρθρωσης εγκληματικών κυκλωμάτων.
86. Οι φυσικοί κίνδυνοι και οι απειλές αποτελούν άλλον έναν ενδεχόμενο παράγοντα επηρεασμού της έρευνας. Ωστόσο, αναφέρεται ρητά, ότι σχετικά με υποθέσεις οικονομικού εγκλήματος και διαφθοράς, οι λειτουργοί που χειρίζονται τέτοιες υποθέσεις δεν έχουν γίνει ποτέ υποκείμενα απειλών παρά κατ' εξαίρεση (FG1: 56, 57), αλλά δεν ισχύει το ίδιο για υποθέσεις τρομοκρατίας, όπου οι δικαστικοί λειτουργοί δέχονται συνεχώς απειλές (FG 1, 58a, e, q, v). Επικρατεί σαφής διάκριση μεταξύ οικονομικού εγκλήματος και εγκλήματος του κοινού ποινικού δικαίου, αλλά ιδίως της τρομοκρατίας, μεταξύ των συμμετεχόντων στη έρευνα (FG1: 58e). Ειδικότερα, αναφέρεται ότι οι ενδεχόμενοι φυσικοί κίνδυνοι αντιμετωπίζονται από τους ίδιους τους δικαστικούς λειτουργούς κατά βάση μέσω της τήρησης του νόμου (FG1: 56) και του σεβασμού των διαδικιών (FG1: 57) ακόμα και σε υποθέσεις οργανωμένου εγκλήματος (FG1: 56n) αλλά και της διαμόρφωσης ενός συγκεκριμένου επαγγελματικού ήθους (που αποδίδεται στην προσωπικότητα) – (FG1: 57c-e). Πάντως υποστηρίχθηκε ότι είναι και το είδος του εγκλήματος που συνδέεται με κινδύνους και ότι εάν πρόκειται για μαφία είναι άλλο πράγμα (FG1: 56p).

Σύγχρονα τεχνολογικά vs παραδοσιακά μέσα έρευνας

87. **Σύνοψη:** Η διάδοση των σύγχρονων τεχνολογικών μέσων έρευνας και επεξεργασίας πληροφορίας δεν αναιρεί την χρησιμότητα των παραδοσιακών μεθόδων εξιχνίασης και έρευνας εγκλημάτων ούτε την σημασία που έχει η συνεργασία με πληροφοριοδότες, η οποία, όμως, παραμένει σε άτυπο επίπεδο.
88. Η παραδοσιακή φυσική σύνδεση του εγκλήματος του *modus operandi* με το δράστη εξακολουθεί να είναι κρίσιμη αλλά τα πράγματα στην εποχή μας έχουν γίνει πιο σύνθετα και αυτό, έχει σχέση με τον τρόπο που κινείται το χρήμα και διασυνδέονται τα πρόσωπα (FG2: 32b). Η εξωτερική συνεργασία και η επεξεργασία της πληροφορίας θεωρούνται κρίσιμα (FG2: 32b) αλλά εξίσου κρίσιμο θεωρείται και η αξιοποίηση πληροφορικών συστημάτων (FG2: 32e-t) και η δυνατότητα πρόσβασης των αρμόδιων αρχών σε αυτά τα πληροφοριακά συστήματα: επισημαίνεται ιδιαιτέρως ότι τα πληροφοριακά συστήματα που αφορούν τους φορολογικούς ελέγχους ανήκουν στην ΑΑΔΕ πλέον και η πρόσβαση σε αυτά ακόμα και της Οικονομικής Αστυνομίας εξαρτάται από την

ΑΑΔΕ (FG2: 34j). Συνολικά όμως γίνεται δεκτό ότι ακόμα και στο «...πιο υπερπολυτελές και πολύπλοκο έγκλημα το προσωπικό στοιχείο είναι εκείνο το οποίο μπορεί να καταλογίσει ενοχή...» (FG2: 32gg). Η φυσική παρακολούθηση της υπόθεσης για την άντληση στοιχείων/ στοιχειοθέτηση ή μη κατηγοριών, θεωρείται εξίσου κρίσιμη για μια επιτυχή έκβαση της έρευνας (FG2: 32ss- ww).

89. Εκτός αυτών, όμως, γίνεται δεκτό ότι ανάμεσα στα παραδοσιακά μέσα έρευνας περιλαμβάνεται και η άντληση πληροφορίας από πληροφοριοδότες, που συνεργάζονται με τις αρχές μέσω σχέσεων εμπιστοσύνης με συγκεκριμένους αστυνομικούς / στελέχη της διοίκησης κλπ (FG2: 34, 39). Ειδικότερα, από τη συζήτηση προέκυψε, ότι ο χειρισμός του πληροφοριοδότη και της πληροφορίας από στελέχη – υπαλλήλους μιας υπηρεσίας είναι σε απολύτως άτυπο επίπεδο και δεν μπορεί, κατά την άποψη των συμμετεχόντων στην έρευνα μας, να τυποποιηθεί θεσμικά, προς το παρόν, ώστε να ελέγχεται και ο δημόσιος λειτουργός που τα προσφέρει και ο πληροφοριοδότης που τα δέχεται (FG2: 40).

ΕΝΑΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΣ ΕΞΩΝΟΜΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ: ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

Η εξέλιξη του εγκλήματος /διασφάλιση εγκληματικών επιχειρήσεων

90. **Σύνοψη:** Η κρατούσα άποψη για το έγκλημα είναι ότι βρίσκεται πάντα ένα βήμα πριν από το νόμο, δηλαδή ότι έχει μια πρωτοπορία σε σχέση με το Ποινικοκατασταλτικό σύστημα και σε αυτό δεν έχει σχέση μόνο η αξιοποίηση της τεχνολογίας, αλλά και η συστηματική ενασχόληση των παρανόμων με τους τρόπους λειτουργία του όποιου συστήματος τους ενδιαφέρει και των επιμέρους μηχανισμών του. Ασχολούνται επίσης και με το πως λειτουργούν οι επίσημοι μηχανισμοί και ανάλογα, προσαρμόζουν τη μεθοδολογία τους και το σύστημα προστασίας τους για να μην συλληφθούν.
91. Αυτό οφείλεται κατά μια άποψη στο γεγονός ότι οι εγκληματίες και κάθε είδους παράνομοι ασχολούνται ιδιαίτερος με τη λειτουργία του συστήματος (FG2: 44i): «...Για πιο λόγο είναι όμως πιο ενρηματικός; Γιατί συνεχώς ασχολείται με... αυτή είναι η δουλειά του. Ψάχνει, κοιτάει πώς λειτουργούν οι μηχανισμοί, πώς θα τον πιάσουνε και προσπαθεί συνέχεια να διαφύγει. Σκέφτεται συνέχεια. Και ασχολείται συνέχεια με αυτό. Κάτι που εμείς δεν το κάνουμε...».
92. Σαφώς, ωστόσο, αξιοποιούνται τα κενά του συστήματος και προσαρμόζεται και έτσι προστατεύεται. Είναι χαρακτηριστική η συζήτηση που διεξήχθη, απόσπασμα της οποίας παραθέτουμε : « Υπάρχουν πάντως και πάντα και οι δικλίδες που μπορεί να βρει για να μπορέσει...Συντονίστρια Υπάρχουν και τα κενά λέτε, πάνω στα οποία δουλεύει. **Ερ6:** Τα κενά ναι, ναι, ναι. Δηλαδή, βλέπει ότι δουλεύουμε τώρα τους τραπεζικούς λογαριασμούς. Ποιος εγκληματίας θα πάει να καταθέσει τα λεφτά του στον τραπεζικό λογαριασμό; Κανένας. Δηλαδή, κάναμε τόσο πολύ, κοινοποιήσαμε... [...]... Τόσο θόρυβο που φυσικό είναι και αυτοί που κάνανε αυτή τη μέθοδο, το αφαιρέσανε τώρα, δηλαδή...»
93. Το γεγονός ότι οι Αρχές δημοσιοποιούν συνεχώς τη μεθοδολογία τους έχει συντελέσει στην μεταβολή του *modus operandi* των δραστών (FG2: 45t-x) και έχουν επιστρέψει σε παραδοσιακές μεθόδους:
- «...Δεν κοινοποιείς τη μεθοδολογία σου. Δεν κοινοποιείς συνεχώς τη μεθοδολογία σου. Δηλαδή, παλιά πιο... όχι παλιά, πριν 2 χρόνια... μιλάγανε συνέχεια στα κινητά, μιλάγανε συνέχεια. Τώρα σταματήσανε να μιλάνε και στα κινητά....» (FG2: 45t).
94. Η αξιοποίηση του υποκόσμου δεν είναι σύνηθες εργαλείο πίεσης για το οικονομικό έγκλημα και τη διαφθορά, επειδή διαθέτουν μεγαλύτερη δύναμη μέσω της δημοσιότητας (FG1: 54).
95. Επίσης γίνεται δεκτό ότι είναι ανάγκη να μην υποτιμώνται οι παραδοσιακοί τρόποι προστασίας και συγκάλυψης ιχνών από δράστες (FG2: 33h-l).

Η ετεροχρονισμένη κατανόηση του modus operandi

- 96. Σύνοψη:** Η πάγια διατυπωμένη άποψη σχετικά με την πρωτοπορία που έχει το έγκλημα έναντι των διωκτικών αρχών ισχύει και στην περίπτωση του οικονομικού εγκλήματος και του οργανωμένου και συγκεκριμένα, ισχύει ότι αυτό συμβαίνει για πολύ συγκεκριμένους λόγους που σχετίζονται με την αξιοποίηση από τους παράνομους των κενών που διαπιστώνονται στο σύστημα καταστολής.
- 97.** Ένα σημαντικό πρόβλημα για τις Αρχές σύμφωνα με τους ερευνηθέντες είναι το γεγονός, ότι η κατανόηση του modus operandi του οικονομικού εγκλήματος επιτυγχάνεται εκ των υστέρων, αφού δηλαδή έχει συμβεί το έγκλημα και ιδίως, πολλά χρόνια αργότερα (FG1: 66). Γενικότερα, γίνεται δεκτό και από το δεύτερο Focus Group ότι τα συστήματα παρανομίας είναι ένα βήμα μπροστά από τις Αρχές ανεξάρτητα από την εξοικείωση των αρμοδίων με την τεχνολογία (FG2: 44, a- e). Η πρωτοπορία του εγκλήματος έναντι των διωκτικών αρχών οφείλεται κατά μία άποψη στο γεγονός της επισταμένης ενασχόλησης των παρανόμων με το πώς λειτουργούν (πώς δουλεύουν) οι διωκτικές αρχές και η ανάλογη προσαρμογή των μεθόδων, ώστε να μην γίνεται αντιληπτός ή να μην συλληφθεί (FG2: 44, I, m). Στο πλαίσιο αυτής της συζήτησης με το focus group 1, το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων επικεντρώνεται στις εξωχώριες εταιρίες και ειδικότερα, στον καθοριστικό ρόλο που έχουν οι μετοχές στον κομιστή και οι λεγόμενοι αχυράνθρωποι (FG1: 67k), οι κάτοχοι δηλαδή των ανώνυμων μετοχών. Ωστόσο, σε ότι αφορά τις εξωχώριες εταιρείες είναι δύσκολο να αποδειχθεί η εμπλοκή τους με το οικονομικό έγκλημα (FG1: 67k-o). Ιδιαίτερα τονίζεται από έναν εισαγγελέα η κατά τη γνώμη του ευρηματικότητα των Ελλήνων επιχειρηματιών με τις μετοχές που ανήκουν στον κομιστή (FG1: 67a, k), με έναν τόνο θαυμασμού.

Η βία ως δείκτης του επιπέδου εξιχνίασης

- 98. Σύνοψη:** Τα σχετικά χαμηλά επίπεδα βίας σε σύγκριση με χώρες της Ε.Ε. και τις Η.Π.Α. που παρατηρούνται σε υποθέσεις οργανωμένου εγκλήματος αλλά και σε υποθέσεις διαφθοράς και οικονομικού εγκλήματος, έχουν κατά μία άποψη, μεταξύ άλλων σχέση και με το γεγονός ότι οι αρχές δεν φθάνουν να εξαρθρώσουν το ανώτατο επίπεδο ενός κυκλώματος και αυτό με τη σειρά του οφείλεται στη δομή των κυκλωμάτων και την κατανομή των συνεργατών τους.
- 99.** Σε σχετική ερώτηση οι συμμετέχοντες απάντησαν, ότι το χαμηλό επίπεδο βίας που παρατηρείται στην Ελλάδα σχετικά με το οργανωμένο και το οικονομικό έγκλημα σχετίζεται με το γεγονός, ότι οι Αρχές δεν φθάνουν ποτέ να αποκαλύψουν το ανώτατο επίπεδο ενός κυκλώματος ή μιας οργάνωσης (FG1: 59f- h): εάν όμως φθάσει εκεί κάποιος, κινδυνεύει, υποστηρίζουν. Κατ' αρχήν, ο κίνδυνος αυτός έχει τη μορφή έμμεσης αίσθησης πίεσης. Όπως υποστηρίζουν οι συμμετέχοντες στην έρευνα, πρόκειται για πίεση «που δεν μπορείς να την περιγράψεις με συγκεκριμένα λόγια» (FG1: 60c) και να την τεκμηριώσεις, αλλά την νοιώθεις (FG1:60c). Οποιαδήποτε αναφορά των απειλουμένων σε ανώτερους ή αρμοδιότερους όπως π.χ στον Εισαγγελέα, εμπλέκει και αυτόν τον τελευταίο στον κίνδυνο και έτσι, αδρανοποιούνται (FG1: 60). Πρόκειται για τυπικό επιμερισμό της απειλής υποστηρίζουν.
- 100.** Ταυτόχρονα, γίνεται δεκτό, ότι η δυσκολία των αρχών να φθάσουν στον κεντρικό πυρήνα, οφείλεται στο γεγονός, ότι πρόκειται για «κυκλώματα ανθρώπων», δηλαδή, οι δράστες μπορεί να έχουν ανθρώπους παντού (FG1: 60a) και σε υπηρεσίες που είναι κάπως χαλαρές (και υπονοεί ότι τους ειδοποιούν). Έτσι εξαρθρώνεται το υποστηρικτικό κύκλωμα, όχι όμως ο πυρήνας ενός εγκληματικού μορφώματος (FG1: 59u, v, 60a).

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

- 101. Σύνοψη:** Παρά το ότι δεν είναι άγνωστες, η συστηματοποίηση των ιδιαιτεροτήτων της διαφθοράς και του οικονομικού εγκλήματος δείχνουν ότι ένα μέρος των εμπλεκόμενων με τα εγκλήματα αυτά είναι «αναλώσιμοι» για το σύστημα που τους αξιοποιεί, αλλά ταυτόχρονα ότι ένα εργαλείο αποτελεσματικής αντιμετώπισής τους δεν είναι μόνον η πληροφορία γι' αυτά, αλλά και η κατανόηση της λειτουργίας του κάθε τέτοιου υποσυστήματος, της «αποκωδικοποίησης» της κυρίαρχης νοοτροπίας που επικρατεί στη διοίκηση. Προκύπτει και αυτό είναι αναμενόμενο, ότι οι δράστες γνωρίζουν καλύτερα από τους διώκτες τους το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα και το αξιοποιούν προς όφελός τους διαμορφώνοντας έναν ανάλογο καταμερισμό εργασίας και «ειδικοτήτων» στον κόσμο του οικονομικού εγκλήματος, που σχετίζονται και τις ανάγκες διασφάλισης των παράνομων οφελών.
- 102.** Οι ιδιαιτερότητες της διαφθοράς και του οικονομικού εγκλήματος σε σύγκριση με τα άλλα βαριά εγκλήματα ... εντοπίζονται στην ευπορία των δραστών και στο γεγονός, ότι ποτέ τελικά ή τέλος πάντων σπάνια, θα εντοπιστεί ο πραγματικός δράστης καθώς λειτουργεί με παρένθετα πρόσωπα και αχυρανθρώπους (FG1: 61 e-g): Χρήμα, αξιοποίηση της άτυπης κουλτούρας διοίκησης και διαχείρισης υποθέσεων (FG1: 61h), η επίγνωση και αξιοποίηση των δυνατοτήτων του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος από τους δράστες (FG1: 61i), η λειτουργία offshore εταιρειών (FG1: 61j- o), αποτελούν μερικά από τα τυπικά στοιχεία που συντελούν στη διάπραξη των εγκλημάτων αυτών.
- 103.** Άρα η ανάγκη αποκωδικοποίησης και εξοικείωσης με τη γλώσσα και την κουλτούρα της διοίκησης (FG1: 61h), ώστε να λειτουργεί η πρόληψη, η προσέγγιση ανθρώπων που μπορεί να είναι πληροφορητές, η κατανόηση τους μέσω εσωτερικής πληροφορίας που να εξηγεί πως λειτουργεί η υπόθεση και επίσης, (FG1: 61p-t), η ανακριτική στρατηγική και η επιμονή (FG1: 62a-e) αποτελούν μερικές από τις πρακτικές και υποδείξεις, που ακολουθούν οι δικαστικοί λειτουργοί και οι αστυνομικοί για να αντιμετωπίσουν αυτές τις ιδιαιτερότητες. Μεγάλη σημασία αποδίδεται επίσης, στη λειτουργία των offshore εταιρειών και στην προβληματική ανταπόκριση του θεσμού της δικαστικής συνδρομής (FG1: 61m).
- 104.** Οι δικαστικοί λειτουργοί έχουν χαμηλό επίπεδο γνώσης της τραπεζο-οικονομικής λειτουργίας και αυτό συμβάλλει ώστε, να μπορούν να καταλάβουν την υπόθεση μόνον μετά από ενημέρωση της αστυνομίας και άλλων αρμοδίων υπηρεσιών (FG1: 61p-t). Γενικά διαπιστώνεται, ότι υπάρχει μεγάλη δυσκολία να κατανοήσει κάποιος πως λειτουργεί ένα σύστημα, εάν δεν έχει εκ των έσω ειδική πληροφόρηση και επιπλέον, επιμονή (FG1: 62).
- 105.** Έμφαση δίνεται στην ικανότητα των δραστών να εκμεταλλεύονται προς όφελός τους τη λειτουργία του τραπεζικού ιδίως συστήματος και των στελεχών του: ως παράδειγμα αξιοποίησης και χρησιμοποίησης του τρόπου λειτουργίας του τραπεζικού και του οικονομικού συστήματος από τους δράστες με την ευκαιρία αυτή αναφέρεται η υπόθεση Π. Ψωμιάδη - ΑΣΠΠΣ (FG1: 63). Εξηγούνται και αναλύονται επίσης και οι «ειδικότητες» απόκρυψης των χρημάτων και εχεμύθειας που διαμορφώνονται στο σύστημα καταμερισμού εργασίας των εγκλημάτων του λευκού κολάρου μέσα από την αξιοποίηση των στελεχών του τραπεζικού συστήματος (FG1: 64). Στο πλαίσιο αυτό ιδιαίτερη δυσκολία αποκάλυψης ανακύπτει για τις αρχές, όταν πρόκειται για ανθρώπους, που έχουν ως «επάγγελμα» να είναι εχέμυθοι (FG1: 64, d, i-r, 67g-k). Για το θέμα αυτό φαίνεται να υπάρχει χαμηλό επίπεδο γνώσης μεταξύ των στελεχών της διοίκησης (FG2: 45, 47).

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ / ΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η διαφοροποιημένη αντιμετώπιση διαφορετικών τύπων οικονομικού εγκλήματος

- 106. Σύνοψη:** Ανομοιογένεια παρατηρείται στην πολιτική κατά του οικονομικού εγκλήματος στο πλαίσιο της οποίας διαπιστώνεται, ότι η προτεραιότητα που δίνεται στη φοροδιαφυγή και τους φορολογικούς ελέγχους, αποτελεί μια δικλείδα ασφαλείας του συστήματος, ώστε να έχει ένα κάποιο αποτέλεσμα όταν όλα τα άλλα μέσα δεν έχουν λειτουργήσει. Ταυτόχρονα όμως αυτή η έμφαση συντελεί στην υποβάθμιση της σημασίας που έχουν άλλες μορφές οικονομικού εγκλήματος και στην μη θέσπιση της ποινικής ευθύνης των νομικών προσώπων.
- 107. Περιστασιακή Πρόληψη:** Η ΑΑΔΕ έχει εξολοκλήρου αναλάβει τους φορολογικούς ελέγχους και έχει ένα πρόγραμμα σύμφωνα με το οποίο πρέπει να διεξάγει και να κλείνει 20.000-25.000 ελέγχους (FG2: 6s,13i). Γεγονός που παραπέμπει, σε μια ποσοτική διάσταση της αποτελεσματικότητας και έχει τα προβλήματα που αναφέρονται από τους συμμετέχοντες στην έρευνα.
- 108.** Η προτεραιότητα στην έρευνα για το οικονομικό έγκλημα δεν είναι ομοιογενής η έμφαση που δίνεται στις διάφορες μορφές/ τύπους οικονομικού εγκλήματος. Η υποβάθμιση της σημασίας που έχουν άλλες μορφές οικονομικού εγκλήματος έστω και χαμηλότερης ποινικής απαξίας, όπως η απάτη ή εγκλημάτων σχετικών με τα τυχερά παιχνίδια, σχολιάζεται ιδίως από τους αστυνομικούς (FG1:68g), ενώ κατά τη γνώμη ενός εισαγγελέα η απάτη δεν είναι δύσκολο έγκλημα (FG1: 68f).
- 109.** Είναι γενικά δεκτό, ωστόσο, ότι το επίκεντρο της πολιτικής κατά του οικονομικού εγκλήματος είναι οι φορολογικοί έλεγχοι. Στο πλαίσιο αυτό, άλλος υποστηρίζει, ότι οι φορολογικοί έλεγχοι «δεν κάνουν τίποτα» - (FG1: 69 c), ενώ άλλος, ότι έχει εν μέρει αποδώσει ιδίως στο επίπεδο της γενικής πρόληψης (FG1: 69d, h, j) που δημιουργεί και μία αίσθηση απόδοσης δικαιοσύνης στον πληθυσμό (FG1: 69d). Γενικά ασκείται κριτική στην κρατούσα τάση, να δίνει έμφαση στο φορολογικό έλεγχο και να υποβαθμίζει άλλα οικονομικά εγκλήματα και μεθόδους εξιχνίασης (FG1:68, 69).
- 110.** Ειδικότερα, η έμφαση που έχει δοθεί στους φορολογικούς ελέγχους δεν θεωρείται όμως επαρκές μέτρο (FG1: 70d). Υποστηρίζεται ότι οφείλεται στην αδυναμία να αποδειχθεί η δωροδοκία ή η εκβίαση ή άλλο έγκλημα ως βασικό (FG1:70e-k). Κατά συνέπεια, η δίωξη της φοροδιαφυγής, εκτός από την εισπρακτική ωφέλεια που έχει, αποτελεί και ένα τελευταίο καταφύγιο- εργαλείο του κράτους, για να συλλάβει ορισμένες πτυχές του οικονομικού εγκλήματος, «ένα καλό δίκτυο ασφάλειας όταν όλα τα άλλα δεν λειτουργήσουν» (FG1:70l-t). Ωστόσο, γίνεται δεκτό ότι έχουν υποβαθμιστεί άλλες διαστάσεις του οικονομικού εγκλήματος και αυτό θεωρείται πρόβλημα (βλ. και προηγ.), όπως επίσης, θεωρείται, ότι η έμφαση στη φοροδιαφυγή έχει διευκολύνει και τη διατήρηση της ποινικής ασυλίας των νομικών προσώπων, που η άρση της, δηλαδή η θέσπιση της ποινικής ευθύνης των νομικών προσώπων, είναι σύσταση διεθνών οργανισμών εδώ και καιρό (FG1: 70u).
- 111.** Το γεγονός ότι ακόμα και η διαδικασία συντονισμού συνιστά μια επιλεκτική διαδικασία που υπάγεται σε κριτήρια εισπραξιμότητας (αντί της βαρύτητας και πολυπλοκότητας του εγκλήματος) και επιτελείται εκτός ποινικο-κατασταλτικού συστήματος (βλ. και προηγ. και FG2:20) δείχνει μια τάση στην αντεγκληματική πολιτική να μετατοπίζεται η επιλεκτική λειτουργία του ποινικο-κατασταλτικού συστήματος σε εξω ποινικούς φορείς με κριτήρια διαφορετικά από αυτά του συστήματος ποινικού δικαίου. που δεν έχει αξιολογηθεί ως προς την αποτελεσματικότητά της. Η σύσταση της δικαστικής αστυνομίας είναι σκόπιμο να θεραπεύσει αυτό το παράδοξο.

*Η αξιοποίηση θεσμών από άλλα συστήματα και η αναβάθμιση
υπαρχόντων θεσμών*

- 112. Σύνοψη:** Ζητήματα που ειδικά τέθηκαν από τη συντονίστρια, όπως α) το ενδεχόμενο να θεσμοθετηθεί η δυνατότητα ανάκλησης της ποινικής δίωξης, β) το ενδεχόμενο να θεσμοθετηθεί μια διαδικασία διαβούλευσης μεταξύ των αρμοδίων πριν από την άσκηση της ποινικής δίωξης και να σταθμίζεται η δυνατότητα παράκαμψης της ποινικής διαδικασίας και τέλος, γ) η σκοπιμότητα να προσδιοριστούν οι έννοιες των ενδείξεων και του υπόπτου, συνάντησαν ποικίλες αντιδράσεις από τους συμμετέχοντες. Ιδίως όμως συνάντησαν επιφυλάξεις και γόνιμους προβληματισμούς, όπως ότι με το σύστημα που ισχύει, ο φερόμενος ως ύποπτος δράστης θα αρνηθεί να υπαχθεί σε ένα τέτοιο καθεστώς επειδή εξασφαλίζει μάλλον ατιμωρησία. Έτσι κάθε τέτοια προσέγγιση είναι ανάγκη να περιγραφεί και πριν να θεσμοθετηθεί, να διασφαλιστεί ότι δεν θα εκφυλιστεί σε ένα σύστημα διαφθοράς και να υπολογιστεί και το οικονομικό κόστος μιας δίκης και καταδίκης. Στο πλαίσιο αυτό, εκτός από τις απαντήσεις στις ερωτήσεις που προαναφέρθηκαν, προέκυψαν και νέα ζητήματα προς συνεκτίμηση και διερεύνηση από την οπτική της αποτελεσματικότητας του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα.
- 113.** Το ενδεχόμενο θεσμοθέτησης της δυνατότητας ανάκλησης της ποινικής δίωξης, αντιμετωπίστηκε με επιφυλάξεις ή και αρνητικά από τους περισσότερους συμμετέχοντες στην έρευνα (FG1: 71, 72), ιδίως με το σκεπτικό, ότι αυτό είναι αδύνατο με βάση το ισχύον δικονομικό σύστημα αν και για τα οικονομικά εγκλήματα δεν ήταν απόλυτα αρνητικοί (FG1: 71t) στην ανάκληση με συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Ένας από τους συμμετέχοντες, όμως διατύπωσε απόλυτα θετική γνώμη για τη δυνατότητα ανάκλησης της ποινικής δίωξης (FG1: 71w-y).
- 114.** Επίσης, επισημαίνεται ότι η δυνατότητα αρχειοθέτησης της υπόθεσης που παρέχει ο νόμος προσφέρει τη δυνατότητα να μην προχωρήσει ο Εισαγγελέας σε άσκηση ποινικής δίωξης (FG1: 73 d- j). Βλ. και προηγ. §65.
- 115.** Σε ερώτηση που τέθηκε σχετικά με το ενδεχόμενο της θέσπισης διαβούλευσης μεταξύ εισαγγελέα και ανακριτή για συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων, με σκοπό την παράκαμψη της ποινικής διαδικασίας πριν από την άσκηση της ποινικής δίωξης και την επιβολή μιας εξωποινικής κύρωσης σε συνδυασμό με χρηματική ποινή, αποζημίωση, επιστροφή παράνομα κτηθέντων κλπ.. (FG1: 75), υποστηρίζεται, πως με το σύστημα που ισχύει, ο φερόμενος ως ύποπτος δράστης θα αρνηθεί να υπαχθεί σε ένα τέτοιο καθεστώς, καθώς η υπάρχουσα και ισχύουσα κατάσταση του εξασφαλίζει μάλλον ατιμωρησία (FG1: 76a, c,d). Ωστόσο, μετά από μια συζήτηση και επιχειρηματολογία που συνυπολογίζει τα οφέλη που μπορεί να προκύψουν για το κράτος, την ανάγκη να αποφεύγεται η απώλεια πόρων για το κράτος εξαιτίας της εγκληματικής δραστηριότητας και εξαιτίας εκείνων που χάνονται για γίνει δυνατόν να αποδειχθεί το έγκλημα (FG1: 76d), το όφελος που θα πρέπει να εξασφαλίζεται στον δράστη για να δεχθεί την παράκαμψη της ποινικής διαδικασίας (FG1: 77a), όπως και το όφελος που θα πρέπει να εξασφαλίζεται για την πρόοδο της υπόθεσης (FG1: 77c - f, k), διαμορφώθηκε μεταξύ των συμμετεχόντων στην έρευνα μια θετική στάση (από τους περισσότερους), παρά το γεγονός ότι διατηρούνται επιφυλάξεις και προτείνεται να υπάρξει σοβαρή προετοιμασία και προεργασία εάν πρόκειται να θεσμοθετηθεί κάτι τέτοιο (FG1: 77x).
- 116.** Ωστόσο δύσκολα γίνεται κατανοητή η προσέγγιση της παράκαμψης της ποινικής διαδικασίας μέσω της θεσμοθέτησης της συνεργασίας των αρμοδίων πριν να συζητήσουν με τον υπό έρευνα. Τίθεται δε ζήτημα της θέσης του κατηγορουμένου και του πως θα αντιδρούσαν τα δικηγορικά γραφεία σε μια τέτοια προοπτική (FG1: 77x, 78). Η συζήτηση καταλήγει αφενός στην άποψη ότι κάθε τέτοια προσέγγιση είναι ανάγκη να περιγραφεί και να θεσμοθετηθεί

απολύτως σαφώς (**FG1:** 78hh – qq), αφετέρου, να διασφαλιστεί ότι δεν θα εκφυλιστεί σε ένα σύστημα διαφθοράς (**FG1:** 79) και τέλος, να υπολογιστεί και το οικονομικό κόστος μιας δίκης, ιδίως μιας καταδίκης (**FG1:** 79 e-s).

- 117.** *Ενδείξεις:* υποστηρίζεται ότι καλώς είναι αόριστη η έννοια, ενώ για τους υπόπτους επισημαίνεται ότι αυτοί προσδιορίζονται τεχνικά, όχι όμως ουσιαστικά: η διαφορά στα οικονομικά εγκλήματα είναι ότι υπάρχει μεγάλη ελευθερία πρόσβασης των Αρχών στα στοιχεία και στην έρευνα, πριν ακόμα ασκηθεί ποινική δίωξη και έτσι φαίνεται ότι δεν έχουν ιδιαίτερη επίδραση στερεοτυπικές αντιλήψεις. Δεν συμβαίνει, όμως, πάντα το ίδιο με την εγκληματική οργάνωση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΑ ΚΡΑΤΗ

8. Έννομες τάξεις με Δικαστική Αστυνομία

Η δομή του δικαστικού συστήματος στις Ευρωπαϊκές Χώρες που εξετάσαμε είναι σε γενικές γραμμές ίδια, δηλαδή υπάρχουν πρωτοδικεία, εφετεία, ακυρωτικά δικαστήρια αλλά και εισαγγελικές αρχές ανεξάρτητες από τη δικαιοσύνη ενώ κυριαρχεί και ο θεσμός του ανακριτή στο στάδιο της προδικασίας.

8.1 Ιταλία

Το ιταλικό δικονομικό σύστημα χαρακτηρίζεται από ιδιαιτερότητες σε σύγκριση με τα άλλα κράτη της Ε.Ε. που εξετάζονται εδώ: αν θεωρείται μικτό και ισχύουν στοιχεία και του κατηγορητικού και του εξεταστικού συστήματος, φέρει έντονα το στίγμα του κατηγορητικού συστήματος μετά τη μεταρρύθμιση του 1988 που το άλλαξε συνολικά. Ειδικότερα, εισήγαγε το σύστημα του διπλού φακέλου (*doppio fascicolo* – βλ. άρθρο 431 και 433 ΙτΚΠΔ), κατήργησε το θεσμό του ανακριτή που αντικαταστάθηκε από τον Δικαστή για τις Προκαταρκτικές Έρευνες και άλλαξε τη διαδικασία στο στάδιο της προδικασίας (Tonini, P., 2012:34 επ. Καλφέλης, Γ.:28-29). Έκτοτε η ποινική διαδικασία χωρίζεται σε τρία στάδια: α) προκαταρκτικής έρευνας μετά από παραγγελία του Εισαγγελέα, και συντονίζεται από τον Δικαστή για τις Προκαταρκτικές Έρευνες (*Giudice per le indagini preliminari*, άρθρο 328, ΙτΚΠΔ), β) το στάδιο της προκαταρκτικής ακρόασης ενώπιον του Δικαστή της Προκαταρκτικής Ακρόασης (*Giudice delle Udienze preliminari*) και γ) τη διαδικασία στο ακροατήριο. (Καλφέλης, Γ., 2006: 20 επ. 28 επ.. Επίσης, <http://www.treccani.it/enciclopedia/giudice-per-le-indagini-preliminari/>). Αυτή η διαδικασία υποστηρίζεται ως προς την απόκτηση των αποδείξεων και τις ανακριτικές πράξεις από τη Δικαστική Αστυνομία. Στην Ιταλία η λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας προβλέπεται στο Σύνταγμα «Οι δικαστικές αρχές έχουν ευθύς στη διάθεσή τους τη δικαστική αστυνομία» [αρθ. 109 ΙτΣ], *G. D'Elia*, 2002). Πρόκειται για μοναδική διάταξη που συνδέεται με την πολιτική ιστορία της Ιταλίας

8.2. Γαλλία

Στη Γαλλία επίσης το ποινικο-δικονομικό της σύστημα είναι μικτό και όπως και στην Ελλάδα- (Terrill, 2013: 162, 165, 168. Gilliéron, 2014: 293, 294. Βλ. και προηγ.). **Στη Γαλλία τα κύρια εμπλεκόμενα μέρη στάδιο της προκαταρκτικής έρευνας** είναι η δικαστική αστυνομία, ο εισαγγελέας ή ο ανακριτής σε περιπτώσεις σοβαρών αδικημάτων. Οι εισαγγελικές αρχές της Γαλλίας, (Ministère Public ή Parquet όπως είναι κοινώς ονομαζόμενες), οργανώνονται σε αντιστοιχία με τη λειτουργία των γαλλικών δικαστηρίων (Gilliéron, 2014: 287. Smedovska & Falletti, 2008: 177-179. Άρθρα 34-44, Γ-ΚΠΔ).

Ο εισαγγελέας έχει δικαίωμα να κινήσει τις ποινικές διαδικασίες (Άρθρο 1, § 1 Γ-ΚΠΔ) και άσκηση ποινικής δίωξης επαφίεται στη διακριτική του ευχέρεια, γεγονός που έχει αποτελέσει σημείο έντονης αντιπαράθεσης (Gilliéron, 2014: 295. Terrill, 2013: 157). Αντί της ποινικής δίωξης μπορεί να προσφύγει σε εναλλακτικές της ποινικής δίωξης λύσεις (άρθρο 40-1, 40- 2, Γ-ΚΠΔ).

Στα σοβαρά αδικήματα οι εισαγγελείς είναι υποχρεωμένοι να αναθέσουν την υπόθεση σε έναν ανακριτή (*juge d'instruction*), ενώ στα λιγότερο σοβαρά αδικήματα επεμβαίνει μόνο κατόπιν αιτήματος του εισαγγελέα (άρθρα 49-52, Γ-ΚΠΔ. Smedovska & Falletti, 2008: 191). Όταν ανακριτής επιβλέπει την έρευνα, ο

εισαγγελέας έχει δικαίωμα να εκφέρει μόνον τη γνώμη του σχετικά με την άσκηση ή μη δίωξης, η απόφαση, ωστόσο, λαμβάνεται από τον ανακριτή (Smedovska & Falletti, 2008, σελ. 191). Ειδικότερα, ο **ανακριτής** (*juge d' instruction*), ύστερα από παραγγελία του εισαγγελέα ή έγκληση του θύματος προβαίνει, υπό την εποπτεία του ανακριτικού συμβουλίου του αρμόδιου εφετείου (*chambre del' instruction de la cour d'appel*), σε όλες τις αναγκαίες πράξεις για την αποκάλυψη της αλήθειας, συγκεντρώνει όλα τα στοιχεία της υπόθεσης, ενοχοποιητικά ή απαλλακτικά και μετά την ολοκλήρωση της συλλογής αποδείξεων, μπορεί να εκδώσει διάταξη περί μη άσκησης δίωξης (*ordonnance de non-lieu*) ή να παραπέμψει τον κατηγορούμενο στο ακροατήριο (Βλ. Γαλλία: e-justice). Ο Εισαγγελέας μπορεί να απευθύνει γενικές ή ειδικές οδηγίες στους ανακριτές, ελέγχει τη νομιμότητα των μέτρων που εφαρμόζουν, την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας στις ενέργειές τους, την ποιότητα των οδηγιών που δίνονται κατά την έρευνα, διασφαλίζει ότι οι έρευνες αποβλέπουν στην ανακάλυψη της αλήθειας και διεξάγονται διασφαλίζοντας το σεβασμό των δικαιωμάτων του θύματος, του καταγγέλλοντα και του υπόπτου (άρθ. 39-1 Γ-ΚΠΔ).

Τέλος, μια ενδιαφέρουσα δυνατότητα είναι οι ανακριτικές ομάδες (*rôle de l' instruction*). Πρόκειται για ομάδες ανακριτών που συγκροτούνται σε ορισμένα ανώτερα δικαστήρια και διεξάγουν τις έρευνες, ως μόνοι αρμόδιοι να συλλέγουν πληροφορίες για το έγκλημα. Έχουν επίσης αποκλειστική αρμοδιότητα να λαμβάνουν πληροφορίες που μπορεί να οδηγήσουν σε μια συμφωνία. Ο κατάλογος των δικαστηρίων στα οποία συγκροτούνται ανακριτικές ομάδες και η κατά τόπον αρμοδιότητα τους ορίζονται με διάταγμα. Κάθε ομάδα μπορεί να έχει δικαιοδοσία σε περισσότερα του ενός πρωτοδικεία. Ένας ή περισσότεροι ανακριτές μπορεί να είναι υπεύθυνοι αυτών των ομάδων και λαμβανομένων υπόψη των κατάλληλων ειδικοτήτων (σύμφωνα με τα άρθρα 704, 706-2, 706-17, 706-107 και 706-75-1), συντονίζει τη δραστηριότητα της ανακριτικής ομάδας, υπό τους όρους που καθορίζονται από το διάταγμα (άρθρο 52-1 Γ ΚΠΔ).

8.3. Βέλγιο

Η ποινική διαδικασία στο Βέλγιο χωρίζεται σε δύο στάδια (IBJa): (i) το στάδιο της προδικαστικής διαδικασίας και (ii) το στάδιο της δίκης. Η πλειονότητα των ποινικών ερευνών διεξάγεται υπό την εποπτεία του εισαγγελέα ως προκαταρκτική έρευνα. Όταν υπάρχει ανάγκη για μεγαλύτερη και σε παρεμβατικές έρευνες διεξάγεται δικαστική έρευνα (*judicial inquiry*) από ανακριτή.

Στο Βέλγιο ισχύει το μικτό δικονομικό σύστημα: στην προδικασία υπερέχουν στοιχεία του εξεταστικού συστήματος και στην κύρια διαδικασία στοιχεία του κατηγορητικού, ενώ η προστασία και ο ρόλος του θύματος είναι πολύ σημαντικά. Η ποινική δίκη έχει ως στόχο την αναζήτηση της αλήθειας, διασφαλίζοντας τα θεμελιώδη δικαιώματα του ατόμου, δηλαδή η βελγική ποινική διαδικασία προσπαθεί να επιτύχει ισορροπία μεταξύ της αποτελεσματικότητας και της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Στο Βέλγιο δεν υπάρχει γενικός εξαντλητικός κατάλογος των ανακριτικών ερευνών που επιτρέπονται κατά συνέπεια, επιτρέπεται καταρχήν κάθε αποδεικτικό μέσο έρευνας που δεν απαγορεύεται. Όμως, το γεγονός ότι ο εισαγγελέας ενεργεί προς το δημόσιο συμφέρον, υποβάλλει και την υποχρέωση οι ανακριτικές αρχές να φροντίζουν όχι μόνον να αποδεικνύουν την ενοχή αλλά και την αθωότητα του κατηγορούμενου (Court of Cassation 19 December 2012 και 27 April 2012).

Διαφορετικοί τύποι προδικαστικών ερευνών

Η έρευνα κατά τη διάρκεια της προδικασίας μπορεί να διεξαχθεί: (i) ως *προκαταρκτική έρευνα* υπό τον εισαγγελέα (*enquête*), με πρωτοβουλία του αφού ενημερωθεί από την αστυνομία. Η προκαταρκτική έρευνα ολοκληρώνεται με την

παραπομπή στο δικαστήριο ή την απόφαση να μην προχωρήσει η υπόθεση ή την εξωδικαστική επίλυση της διαφοράς με πρωτοβουλία του εισαγγελέα·

(ii) ως *δικαστική έρευνα* – *judicial inquiry*- υπό την καθοδήγηση του ανακριτή (δικαστή). Στη δικαστική έρευνα ο ανακριτής μπορεί να προχωρήσει σε πιο παρεμβατικά αποδεικτικά μέσα (Art. 56, §1, εδ1 ΒΚΠΔ), ενώ στην προκαταρκτική έρευνα ο εισαγγελέας υποχρεώνεται μόνο να εξασφαλίζει ότι τα αποδεικτικά στοιχεία συλλέγονται νόμιμα (Art. 28bis, §3, εδ 2 ΒΚΠΔ). Δικαστική έρευνα μπορεί να εκκινήσει α) με αίτημα εισαγγελέα ή β) κατόπιν επίσημης καταγγελίας του παθόντος ή γ) με πρωτοβουλία του ίδιου του ανακριτή δικαστή, π.χ. επι αυτοφώρου.

Η δικαστική έρευνα ολοκληρώνεται πάντοτε με ακρόαση ενώπιον Δικαστικού Συμβουλίου (το *chambre du conseil* ή, κατόπιν αιτήσεως, το *chambre des mises en accusation*), το οποίο εξετάζει νομιμότητα της προδικασίας και εάν δικαιολογείται η παραπομπή σε δίκη. Εάν υπάρχει έλλειμμα νομιμότητας το Συμβούλιο μπορεί να «καθαρίσει» το φάκελο από τα παρανόμως ληφθέντα αποδεικτικά στοιχεία ή να αποφασίσει για συμπληρωματική έρευνα ή να παραπέμψει την υπόθεση σε δικαστήριο. Στην αντίθετη περίπτωση, θα εκδώσει απορριπτική απόφαση που κλείνει την ανάκριση. Κατ'εξαιρεση μπορεί να λειτουργήσει ως δικαστήριο ουσίας.

Στο Βέλγιο ισχύει ο θεσμός της *συνοπτικής (ή μικρής) ανάκρισης* η Art. 28septies Β-ΚΠΔ³, μιας ενδιάμεσης διαδικασίας ανάμεσα στην προκαταρκτική και την δικαστική έρευνα, κατά την οποία ο εισαγγελέας ζητά από τον ανακριτή να προβεί σε συγκεκριμένες ανακριτικές παρεμβατικές πράξεις, χωρίς να του εκχωρήσει την υπόθεση. Ο ανακριτής μετά τις πράξεις αυτές, μπορεί να μην επιστρέψει στον Εισαγγελέα την πληροφορία, αλλά να συνεχίσει ο ίδιος την έρευνα

8.4. Πορτογαλία

Το δικονομικό σύστημα της Πορτογαλίας από την άποψη της διάρθρωσής του είναι ανάλογα με τα περισσότερα συστήματα της Ηπειρωτικής Ευρώπης και έχει μεικτό χαρακτήρα. Οι εισαγγελείς είναι υπεύθυνοι για την ποινική έρευνα και δίωξη όλων των εγκλημάτων. Ωστόσο, η έρευνα παραγγέλλεται στη Δικαστική Αστυνομία και σε άλλες αστυνομικές δυνάμεις (για αδικήματα μικρής κλίμακας) που εκτελούν τα καθήκοντά τους υπό την καθοδήγηση και επίβλεψη του αρμόδιου Εισαγγελέα. Σύμφωνα με το καταστατικό της εισαγγελικής αρχής, είναι καθήκον της Κεντρικής Διεύθυνσης Εγκληματολογικών Ερευνών και Ποινικής Δίωξης (DCIAP) να διευθύνει την έρευνα και να ασκεί διώξεις όταν η εγκληματική δραστηριότητα συμβαίνει σε περιοχές που ανήκουν σε διαφορετικούς Δικαστικές περιφέρειες ή κατόπιν εντολής του Γενικού Εισαγγελέα εάν, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα σοβαρά εγκλήματα, την ιδιαίτερη πολυπλοκότητα ή την έκταση της εγκληματικής δραστηριότητας σε όλη την επικράτεια ή εξωχώρια δικαιολογείται η κεντρική διεύθυνση της ανάκρισης (Ministerio Publico, PPS. Judiciary of Portugal. Lei n.º 62/2013. DI n.º 49/2014). Στη Δικαστική Αστυνομία υπάγεται μια ειδική υπηρεσία αφιερωμένη στη διαφθορά και άλλα οικονομικά και οικονομικά εγκλήματα - την Εθνική Μονάδα κατά της Διαφθοράς (UNCC) - που είναι το αρμόδιο όργανο για τη διερεύνηση των παραβάσεων της δωροδοκίας στην Πορτογαλία.

8.5. Ισπανία

Στην Ισπανία το δικονομικό σύστημα είναι μικτό αλλά υπερέχουν στοιχεία του κατηγορητικού συστήματος. Ο Εισαγγελέας είναι ανεξάρτητη δικαστική αρχή απολαμβάνει λειτουργική αυτονομία και ανήκει στη δικαιοσύνη.

Η λειτουργία του είναι να προάγει και να προάγει τη δικαιοσύνη, να διασφαλίζει τη νομιμότητα και την αμεροληψία του τρόπου λειτουργίας της δικαιοσύνης και να προστατεύει τα δικαιώματα συγκεκριμένων ομάδων, όπως οι ανήλικοι, τα άτομα με

αναπηρίες κ.λπ. Υπάρχει μόνο ένα Γραφείο Γενικού Εισαγγελέα για ολόκληρη τη χώρα. Λειτουργεί σύμφωνα με τις αρχές της ενιαίας δράσης, της ιεραρχίας και της αμεροληψίας.

Διοικείται από τον Γενικό Εισαγγελέα –που επικουρείται στα καθήκοντα του από ένα γενικό συμβούλιο. Το Γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα απαρτίζεται από εισαγγελείς που ειδικεύονται σε συγκεκριμένα θέματα, για παράδειγμα τη Μονάδα Διαφθοράς και Οργανωμένου Εγκλήματος. Υπάρχουν επίσης περιφερειακοί εισαγγελείς στα διάφορα δικαστήρια του δικαστικού κλάδου (Gobierno de Espana).

8.6. Αρμοδιότητες Τι περιλαμβάνει η λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας

Η λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας στην Ιταλία περιλαμβάνει την υποχρέωση γνώσης για τη διάπραξη του εγκλήματος, ακόμα και με δική της πρωτοβουλία, την αποτροπή των περαιτέρω συνεπειών του εγκλήματος, την αναζήτηση των δραστών, τη λήψη αναγκαίων μέτρων για να εξασφαλίζονται οι πηγές των αποδεικτικών στοιχείων και η συλλογή όποιου άλλου στοιχείου μπορεί να χρησιμεύει για την εφαρμογή του ποινικού νόμου (άρθ 55 § 1, Ιτ.ΚΠΔ). Επίσης «διεξάγει οποιαδήποτε έρευνα και δραστηριότητες που διατάσσεται ή εξουσιοδοτείται από το δικαστήριο» (άρθ 55 § 2, Ιτ.ΚΠΔ).

Στη Γαλλία είναι αρμόδια για την βεβαίωση εγκλημάτων, τη συγκέντρωση των αποδείξεων και τον εντοπισμό των δραστών την εκτέλεση των παραγγελιών και αναφορών των αρμόδιων ανακριτικών δικαστικών αρχών (άρθ. 14 – ΓΚΠΔ), ενώ σε περίπτωση αυτόφωρου εγκλήματος, ασκεί τις εξουσίες που της ανατίθενται από τα άρθρα 53 έως 67. Επίσης δέχεται παράπονα και καταγγελίες και διεξάγει προκαταρκτικές έρευνες, αυτεπάγγελτα ή υπό την καθοδήγηση του Εισαγγελέα όπως προβλέπεται από τα άρθρα 75 έως 78 (για όλα αρθ. 17 Γ-ΚΠΔ). Επίσης οι αξιωματικοί της δικαστικής αστυνομίας μπορεί να διατεθούν προσωρινά σε υπηρεσία άλλη από εκείνη στην οποία έχουν τοποθετηθεί κι τότε έχουν την ίδια αρμοδιότητα με αυτή των αστυνομικών στην υπηρεσία υποδοχής (άρθ. 18 Γ-ΚΠΔ).

Στο Βέλγιο, οι αστυνομικοί της δικαστικής αστυνομίας οφείλουν να: ερευνούν κακουργήματα, πλημμελήματα και παραβάσεις, συλλέγουν στοιχεία, ενημερώνουν τις αρμόδιες αρχές αναφορικά με αυτά, αναζητούν πρόσωπα των οποίων η σύλληψη απαιτείται από το νόμο, προβαίνουν σε κατασχέσεις, συλλήψεις και θέτουν στη διάθεση της αρμόδιας αρχής τους παραβάτες, σύμφωνα με το νόμο, διαβιβάζουν στις αρμόδιες αρχές τα πρακτικά των αποστολών τους και τις πληροφορίες που συλλέγονται σε αυτή την περίπτωση. (αρθ.15, Loi sur la fonction de police -M.B. du 22/12/1992, p. 27124)

Στην Πορτογαλία η λειτουργία Δικαστικής Αστυνομίας (ν. 37/2008 της 6^{ης} Αυγούστου 2008) έχει ως αποστολή τη συνδρομή των δικαστικών και εισαγγελικών αρχών **στη διεξαγωγή ερευνών, μέσω της ανάπτυξης και προώθησης προληπτικών, ανιχνευτικών και ερευνητικών δράσεων** που υπάγονται στην δικαιοδοσία της ή που αναθέτονται σε αυτή από τις αρμόδιες δικαστικές και εισαγγελικές αρχές (Άρθρο 2) στο στάδιο της προδικασίας και ασκεί τα καθήκοντά της υπό τη διεύθυνση των αυτών των αρχών, στις οποίες υπάγεται και λειτουργικά (Άρθρο 3). Η λειτουργία δικαστικής αστυνομίας περιλαμβάνει δράσεις και γενικής πρόληψης (που αφορούν τη μείωση του αριθμού των θυμάτων και τη συμμετοχή των πολιτών στην πρόληψη) και καταστολής (που αφορούν την λήψη κατάλληλων μέτρων για την διαλεύκανση υποθέσεων και τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων (Άρθρο 4, παράγραφος 1, Νόμος ν. 37/2008). Η Δικαστική Αστυνομία έχει πρόσβαση σε κάθε αναγκαία για τις αρμοδιότητές της πληροφορία, μπορεί να επιτηρεί και να ταυτοποιεί πρόσωπα (Άρθρο 4, § 3), να χρησιμοποιήσει όλες τις τεχνικές ή εξοπλισμούς ηχογράφησης εικόνας και ήχου και να διεξάγει έρευνες (Άρθρο 4, § 3).

8.7. Οργάνωση και Υπηρεσίες που έχουν αρμοδιότητες δικαστικής αστυνομίας

8.7.1. Ιταλία

Στην Ιταλία η λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας δεν διενεργείται από ειδική αστυνομική δύναμη, αλλά από στελέχη υπηρεσιών που έχουν αρμοδιότητες δικαστικής αστυνομίας και υπηρετούν είτε στις διάφορες αστυνομικές δυνάμεις της Ιταλίας, είτε στη δημόσια διοίκηση ή αυτοδιοίκηση και προβλέπονται από το νόμο.

Στην Ιταλία τα σώματα αστυνομίας με πολιτικό χαρακτήρα είναι ιδίως τρία: Η Αστυνομία του Κράτους (Polizia dello Stato), η Αστυνομία των Καταστημάτων Κράτησης (Polizia Penitenziaaria) και το Σώμα Δασικής Προστασίας (Corpo Forestale dello Stato) που από το 2016 εντάχθηκε στη Χωροφυλακή (Arma de Carabinieri).

Τα σώματα αστυνομίας με στρατιωτικό χαρακτήρα που ανήκουν στις στρατιωτικές δυνάμεις της χώρας είναι Το Όπλο των Καραμπινιέρι (Arma dei Carabinieri) που αντιστοιχεί σε σώμα Χωροφυλακής και υπάγεται στην Υπουργείο Άμυνας, η Οικονομική Αστυνομία που υπάγεται στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών και το Λιμενικό Σώμα που υπάγεται στο Υπουργείο υποδομών και Μεταφορών. Όλες οι παραπάνω δυνάμεις έχουν αρμοδιότητες δικαστικής αστυνομίας.

Συγκεκριμένα, οι λειτουργίες δικαστικής αστυνομίας επιτελούνται α) από τις υπηρεσίες δικαστικής αστυνομίας που προβλέπονται από το νόμο, β) από τμήματα δικαστικής αστυνομίας που έχουν συσταθεί σε κάθε Εισαγγελία και αποτελούνται από προσωπικό των υπηρεσιών της δικαστικής αστυνομίας, γ) από τους υπαλλήλους και αξιωματικούς δικαστικής αστυνομίας που ανήκουν σε άλλους φορείς, τους οποίους ο νόμος υποχρεώνει να διεξάγουν έρευνες, όταν ένα έγκλημα έχει περιέλθει σε γνώση τους (άρθ. 56, ΙτΚΠΔ. Οι υπηρεσίες αυτές εξαρτώνται και διευθύνονται από αρχή περιβεβλημένη με δικαστική εξουσία (άρθ. 56, 1).

Τμήμα δικαστικής Αστυνομίας (sezione di polizia giudiziaria) λειτουργεί σε κάθε Εισαγγελία (άρθ. 58, ΙτΚΠΔ) και εξυπηρετεί τους δικαστές της περιφέρειάς της. Η Γενική Εισαγγελία Εφετών έχει υπό την αρμοδιότητά της/ διάθεσή της όλα τα τμήματα που λειτουργούν στην περιφέρειά της. Οι δικαστικές αρχές εκτός από το προσωπικό της περιοχής αρμοδιότητάς τους, έχουν στη διάθεσή τους και οποιαδήποτε άλλη υπηρεσία ή όργανο της δικαστικής αστυνομίας.

8.7.2. Γαλλία

Η Γαλλική αστυνομία αποτελείται από τρία σώματα σε κεντρικό επίπεδο, την Εθνική Αστυνομία (Police Nationale) η οποία είναι πρωτίστως υπεύθυνη για τις αστικές περιοχές, την Εθνική Χωροφυλακή (Gendarmerie Nationale) για τη γαλλική ύπαιθρο και τις μικρότερες πόλεις και τη Δημοτική Αστυνομία (Police Municipale) που δρα σε τοπικό μόνο επίπεδο (OSCE-POLIS, 2010).

Τα καθήκοντα της Δικαστικής Αστυνομίας εκτελούνται κατά κύριο λόγο από τρεις υπηρεσίες: α) την Κεντρική Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας (Direction Centrale de la Sécurité Publique), β) την Κεντρική Διεύθυνση Δικαστικής Αστυνομίας (Direction Centrale de la Police Judiciaire) που υπάγονται στην Εθνική Αστυνομία (Υπουργείο Εσωτερικών) και γ) την Υποδιεύθυνση Δικαστικής Αστυνομίας (Sous-direction de la police judiciaire) που υπάγεται στην Εθνική Χωροφυλακή και λειτουργικά στο υπουργείο εσωτερικών - (Miguad, 2015: 2, Police Nationale, 2011).

Στη Γαλλία η Δικαστική Αστυνομία λειτουργεί σε κάθε Εφετείο υπό τη διεύθυνση του οικείου Εισαγγελέα (που την εποπτεύει και διοικητικά (άρθ. 41 Γ-ΚΠΔ) υπό την εποπτεία του Γενικού Εισαγγελέα και τον έλεγχο του Ανακριτικού Συμβουλίου (la chambre d' instruction), (Άρθρο 13 Γ-ΚΠΔ. Smedovska & Falletti,

2008, σελ. 191)· στελεγχώνεται από αξιωματικούς και πράκτορες, εγκαθίσταται,) και μπορεί – εφόσον δεν έχει ασκηθεί ποινική δίωξη και ύστερα από άδεια του Εισαγγελέα- για συγκεκριμένα εγκλήματα να προτείνει στο δράστη τη μετατροπή της ποινής σε χρηματική: Η άδεια του εισαγγελέα, πρόταση της αστυνομίας και η θέση του δράστη, εξετάζονται από αρμόδιο γι αυτό δικαστήριο.

Ο Εισαγγελέας και ο Ανακριτής έχουν το δικαίωμα να δίνουν εντολές στη δικαστική αστυνομία κατά τη διάρκεια της ανακριτικής διαδικασίας. Στην πράξη, το μεγαλύτερο μέρος της έρευνας ανατίθεται στη δικαστική αστυνομία υπό τη διεύθυνση του εισαγγελέα (Άρθρο 12 Γ-ΚΠΔ).

Η **Κεντρική Διεύθυνση Δικαστικής Αστυνομίας (ΚΔΔΑ)** απαρτίζεται από επτά Τμήματα αρμόδια για την καταπολέμηση ειδικών μορφών εγκληματικότητας και συγκεκριμένα, του οργανωμένου εγκλήματος, της χρηματοοικονομικής εγκληματικότητας (*délinquance financière*), της τρομοκρατίας, του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο, των τυχερών παιχνιδιών και ιπποδρομιών κλπ, έχει ως κύρια αποστολή αρμοδιότητες δικαστικής αστυνομίας σε όλη την επικράτεια, την πρόληψη και καταστολή ειδικών, διασυνοριακών και οργανωμένων μορφών παραβατικότητας και εγκληματικότητας (Police Nationale, 2011b).

Οι αρμοδιότητες δικαστικής αστυνομίας της **Κεντρικής Διεύθυνσης Δημόσιας Ασφάλειας** τελούνται από τις Ταξιαρχίες Αστικής Ασφάλειας (*brigades de sûreté urbaine*, BSU). Στις ποιο πυκνοκατοικημένες περιοχές λειτουργούν και Τμήματα Ασφάλειας στα οποία έχουν ανατεθεί και αρμοδιότητες δικαστικής αστυνομίας για τη μικρή και μεσαία παραβατικότητα (Cour Des Comptes, 2011: 85).

Η **Υποδιεύθυνση Δικαστικής Αστυνομίας της Εθνικής Χωροφυλακής** λειτουργεί υπό τη διεύθυνση και τον έλεγχο της δικαστικής εξουσίας (Gendarmerie Nationale, 2016b). Αποτελείται από μονάδες εδάφους, ειδικές μονάδες έρευνας, πληροφοριών το δικαστικό τμήμα της εθνικής Χωροφυλακής περιφερειακές ομάδες επέμβασης και τέσσερα κεντρικά γραφεία καταπολέμησης ειδικών εγκλημάτων (Gendarmerie Nationale, 2016b).

Τα Κεντρικά Γραφεία διακρίνονται σε : α) Κεντρικό Γραφείο κατά του **πλανώδιου εγκλήματος (*itinérant crime*)** (Office central lutte contre la délinquance itinérante -OCLDI), β) Κεντρικό γραφείο κατά παραβιάσεων κατά του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας (Office central lutte contre les atteintes à l'environnement et à la santé publique -OCLAESP), γ) Κεντρικό Γραφείο αντιμετώπισης της παράνομης εργασίας (Office central lutte contre le travail illégal -OCLTI), δ) Κεντρικό Γραφείο εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, γενοκτονίας και εγκλημάτων πολέμου (Office central lutte contre les crimes contre l'humanité, les génocides et les crimes de guerre -OCLCHGCG) (Gendarmerie Nationale, 2016b).

8.7.3. Βέλγιο

Η βελγική αστυνομία είναι οργανωμένη σε δύο αυτόνομα επίπεδα, τοπικό (*police locale*) και ομοσπονδιακό (*police fédérale*), τα οποία ωστόσο, παρά την διάκριση των εξουσιών τους, λειτουργούν συμπληρωματικά και σε συνεργασία (OSCE, 2006). Η τοπική αστυνομία και είναι αρμόδια για τη διασφάλιση της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, όπως και η Ομοσπονδιακή. Όμως η ομοσπονδιακή αστυνομία είναι αρμόδια για εξειδικευμένους τομείς ή φαινόμενα που ξεπερνούν το τοπικό επίπεδο. Υπόκειται σε κοινή δικαιοδοσία των υπουργείων Εσωτερικών και Δικαιοσύνης και είναι επίσης υπεύθυνη για την παροχή υποστήριξης στις τοπικές αστυνομικές δυνάμεις, σε επιχειρησιακό και μη επίπεδο (Policefédérale, 2017). Στην Ομοσπονδιακή Αστυνομία εντάσσεται και η Δικαστική Αστυνομία. Ειδικότερα, μετά την πρόσφατη αναδιάρθρωση για την ενοποίηση της των υπηρεσιών της το 2014, η **ομοσπονδιακή αστυνομία** συνίσταται από τρεις Γενικές Διευθύνσεις, α) **Διοικητικής Αστυνομίας** (Direction générale de la police administrative), β)

Δικαστικής Αστυνομίας (Direction générale de la police judiciaire), γ) *Διαχείρισης Πόρων και Πληροφοριών* (Direction générale de la gestion des ressources et dell'information), καθώς και από Κεντρικές Υπηρεσίες στις Βρυξέλλες και αποκεντρωμένες υπηρεσίες στους δήμους (Ministre del' Intérieur et del' *Égalité des Chances*, 2014: 4).

Σε ότι αφορά τη *Γενική Διεύθυνση της Δικαστικής Αστυνομίας*, αποτελείται από τέσσερεις Κεντρικές Διευθύνσεις μία εκ των οποίων αφορά το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα: α) Επιχειρήσεων Δικαστικής Αστυνομίας (Direction centrale des opérations de police judiciaire), β) Τεχνικής και Επιστημονικής Αστυνομίας (Direction centrale de la police technique et scientifique), γ) Ειδικών Μονάδων (Direction des unités spéciales), και δ) Καταπολέμησης του Σοβαρού και Οργανωμένου Εγκλήματος (Direction centrale de la lutte contre la criminalité grave et organisée) (Ministre del' Intérieur et del' *Égalité des Chances*, 2014: 8-9).

Η Δικαστική Αστυνομία στο Βέλγιο από την άποψη της βαρύτητας των εγκλημάτων ερευνά όλες τις κατηγορίες (κακουργήματα, πλημμελήματα και πταίσματα), συλλέγει στοιχεία, και παραδίδει τους δράστες στα δικαστήρια που είναι αρμόδια για την τιμωρία τους (Άρθρο 8 Β-ΚΠΔ), και οι έρευνες διεξάγονται υπό την διεύθυνση και την εξουσία του αρμόδιου εισαγγελέα (Άρθρο 22 Β-ΚΠΔ) ενώ η προανάκριση διεξάγεται υπό την διεύθυνση και την εξουσία ανακριτή (juge d'instruction) (Άρθρο 55 Β-ΚΠΔ). Ο εισαγγελέας ή ο ανακριτής έχουν τη δυνατότητα να ορίσουν την αστυνομική υπηρεσία ή υπηρεσίες στις οποίες, κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης έρευνας, θα ανατεθούν τα καθήκοντα της δικαστικής αστυνομίας (Άρθρα 28-3 και 56, Β-ΚΠΔ).

Μετά την γραπτή έγκριση του εισαγγελέα, η Δικαστική Αστυνομία έχει το δικαίωμα να διεξάγει προληπτικές έρευνες, με σκοπό την αναζήτηση, συλλογή, καταγραφή και επεξεργασία δεδομένων και πληροφοριών στη βάση εύλογης υποψίας ότι αξιόποινες πράξεις έχουν ή πρόκειται να διαπραχθούν αλλά δεν είναι ακόμη γνωστές (Άρθρο 28-2 παράγραφος 2 Β-ΚΠΔ). Στις αρμοδιότητές της εμπίπτει η λήψη καταθέσεων από μάρτυρες και υπόπτους (Άρθρο 47-2 Β-ΚΠΔ), η δυνατότητα χρήσης ειδικών ανακριτικών τεχνικών όπως παρακολούθηση, μυστικές επιχειρήσεις, χρήση πληροφοριοδοτών (Άρθρο 47 Β-ΚΠΔ), υποκλοπή επικοινωνιών και τηλεπικοινωνιών (Άρθρο 80-2 Β-ΚΠΔ), υπό την επίβλεψη του εισαγγελέα και στα πλαίσια έρευνας ή προανάκρισης,

8.7.4. Πορτογαλία

Η Πορτογαλική Εθνική Αστυνομία αποτελείται α) από την Αστυνομία Δημόσιας Ασφάλειας (Policia de Segurança Pública, PSP) και β) την Εθνική Δημοκρατική Φρουρά (Guarda Nacional Republicana, GNR), οι οποίες διασφαλίζουν τη δημόσια τάξη και ασφάλεια σε αστικές και μη αστικές περιοχές **αντίστοιχα**, καθώς και γ) τη Δικαστική Αστυνομία (Policia Judiciária, PJ) αντικείμενο της οποίας είναι η διερεύνηση του οργανωμένου, βίαιου και οικονομικού εγκλήματος. Ο επικεφαλής της Δικαστικής Αστυνομίας διορίζεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, ενώ το Υπουργείο Εσωτερικών καθορίζει τους επικεφαλής της Φρουράς και της Αστυνομίας Δημόσιας Ασφάλειας (OSCE-POLIS, 2015).

Καθήκοντα δικαστικής αστυνομίας εκτελούνται και από τρία παραπάνω σώματα (Άρθρο 3, Νόμος ν. 49/2008 της 27^{ης} Αυγούστου 2008), ωστόσο η Δικαστική Αστυνομία αποτελεί ένα εξειδικευμένο τεχνικά και επιστημονικά σώμα με αντικείμενο την πρόληψη και διερεύνηση του εγκλήματος. Είναι στρατηγικά και ερευνητικά αυτόνομη, υπάγεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης και είναι αρμόδια για την συλλογή αποδεικτικών στοιχείων και την παρακολούθηση δημόσιων χώρων (OSCE-POLIS, 2015), συνεργάζεται με τα δικαστήρια και τους εισαγγελείς και διενεργεί έρευνες για λογαριασμό τους (EUROJUST, 2014).

Δραστηριοποιείται τόσο σε εθνικό επίπεδο, με τέσσερις εθνικές μονάδες, όσο και σε περιφερειακό -αποκεντρωμένο επίπεδο, όπου οργανώνεται σε τοπικά και περιφερειακά τμήματα εγκληματολογικών ερευνών⁴ (OSCE-POLIS, 2015). Είναι επίσης υπεύθυνη για τη λειτουργία εθνικού γραφείου της Interpol και της εθνική μονάδας της Europol, τόσο για τους σκοπούς των δικών της αποστολών, όσο και για την ανταλλαγή πληροφοριών (EUROJUST, 2014).

8.7.5. Ισπανία

Στην Ισπανία η δικαστική αστυνομία έχει ανατεθεί σε υπηρεσίες της Εθνικής Αστυνομίας (αρμόδιας για τα μεγάλα αστικά κέντρα) και της Εθνικής Πολιτοφυλακής (στρατιωτικό σώμα αντίστοιχο της χωροφυλακής αρμόδιας για την ύπαιθρο). Η διεύθυνση των περιοχών με τοπική αυτονομία τα τελευταία χρόνια έχει συμβάλει ώστε να εκτελούν λειτουργίες δικαστικής αστυνομίας και άλλα σώματα και υπηρεσίες που ανήκουν σε αυτόνομες περιοχές (π.χ. στην περιοχή των Βάσκων κλπ).

Στην Εθνική Αστυνομία λειτουργεί η Επιτροπεία Δικαστικής Αστυνομίας (Comisaría General de Policía Judicial) που διαρθρώνεται σε κεντρικές μονάδες ναρκωτικών και οργανωμένου εγκλήματος ειδικών εγκλημάτων και βίας, κατά του εγκλήματος μέσω τεχνολογίας, του οικονομικού και φορολογικού εγκλήματος, επεξεργασίας πληροφορίας για το έγκλημα (unidad central de inteligencia criminal) . https://www.policia.es/org_central/judicial/estructura/funciones.html. Στην Εθνική Πολιτοφυλακή λειτουργεί επιχειρησιακή μονάδα Δικαστικής Αστυνομίας. http://www.guardiacivil.es/es/institucional/Conocenos/estructuraorganizacion/org_central/index.html

8.8. Προσωπικό της Δικαστικής Αστυνομίας

Στην Ιταλία το προσωπικό της δικαστικής αστυνομίας υπάγεται διοικητικά στους δικαστικούς λειτουργούς που διεύθυνουν τις υπηρεσίες της Εισαγγελίας και είναι υπεύθυνο έναντι του Εισαγγελέα του δικαστηρίου στο οποίο εδρεύει η συγκεκριμένη δικαστική αστυνομία που υπηρετούν (αρθ. 59, παρ 2 Ιτ.ΚΠΔ). Το προσωπικό διακρίνεται σε αξιωματικούς (ufficali) και πράκτορες (agenti), που προέρχονται από διάφορα σώματα και υπηρεσίες του κράτους και (όπου δεν υπάρχει Γραφείο δικαστικής αστυνομίας ή μονάδα του Όπλου των Καραμπινιέρων ή της οικονομικής φρουράς αστυνομίας) και από την τοπική αυτοδιοίκηση αλλά και από πρόσωπα που ο νόμος αναθέτει αυτήν την ιδιότητα (άρθρο 57 και άρθρο 55 ΙτΚΠΔ). Το προσωπικό αυτό έχει αποκλειστική αρμοδιότητα την εν λόγω λειτουργία, (άρθρο 55§3. Ιτ. ΚΠΔ) και δεν μπορεί να αποσπώνται από τη δραστηριότητα της δικαστικής αστυνομίας, παρά μόνον με διάταξη του δικαστή από τον οποίο εξαρτώνται, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθ. 59ΙτΚΠΔ».

Στη Γαλλία το προσωπικό της δικαστικής αστυνομίας διακρίνεται σε : Αξιωματικοί (officier) της δικαστικής αστυνομίας είναι αξιωματούχοι της τοπικής αυτοδιοίκησης και των σωμάτων ασφαλείας (Άρθρο 16 Γ-ΚΠΔ), πράκτορες (agents) είναι είναι δόκιμοι χωροφύλακες και προσωπικό της Εθνικής Αστυνομίας που δεν είναι αξιωματικοί της δικαστικής αστυνομίας (Άρθρο 20 Γ-ΚΠΔ) και βοηθοί πράκτορες (agents adjoints) είναι εθελοντές και έφεδροι της Χωροφυλακής, άλλες κατηγορίες αστυνομικού προσωπικού(Άρθρο 21 Γ-ΚΠΔ)

⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <http://www.policiajudiciaria.pt/PortalWeb/content?id={55CDEB96-CC84-4C5C-8770-CBF3F6B297E2}> (τελευταία πρόσβαση 1 Μαρτίου 2017).

Το προσωπικό της δικαστικής αστυνομίας υπάγεται στις οδηγίες και παραγγελίες του Εισαγγελέα που καθορίζει και το χρονοδιάγραμμα των ερευνών ή λειτουργεί με δική του πρωτοβουλία και τον ενημερώνει άμεσα (Άρθρο 17 Γ-ΚΠΔ, και Άρθρα 75 έως 78 του Γ-ΚΠΔ. Εάν λειτουργούν με δική τους πρωτοβουλία ενημερώνουν τον εισαγγελέα για την πρόοδο της έρευνας, όταν αυτή διαρκεί για διάστημα μεγαλύτερο των έξι μηνών (Άρθρο 75-1 Γ-ΚΠΔ). Σε αντίθεση με την Ιταλία, στη Γαλλία οι εισαγγελείς διαθέτουν την ιδιότητα του αξιωματικού της δικαστικής αστυνομίας (Άρθρο 41 Γ-ΚΠΔ), αλλά σπάνια εξασκούν αυτή τους την δικαιοδοσία, καθώς συνήθως ζητούν τη συμβολή της δικαστικής αστυνομίας για την εκπόνηση ερευνών (Gilliéron, 2014: 293. Smedovska & Falletti, 2008: 202). Αυτό παρέχει τη δυνατότητα να διεξάγονται έρευνες χωρίς καθυστέρηση (Smedovska & Falletti, 2008: 202), αλλά ταυτόχρονα αυξάνει σημαντικά την εξουσία της δικαστικής αστυνομίας (Gilliéron, 2014: 293, Smedovska & Falletti, 2008: 202).

8.9. Προϋποθέσεις ανάθεσης της υπόθεσης στη δικαστική αστυνομία

Στην **Ιταλία** η δικαστική αστυνομία αναλαμβάνει με δική της πρωτοβουλία (αρθ. 347-357 ΙτΚΠΔ) να αναφέρει το έγκλημα (υποχρεωτικά), να διασφαλίσει αποδείξεις, στοιχεία, να αναζητήσει πρόσωπα κλπ ιδίως επι αυτοφώρου (347, ΙτΚΠΔ) και συνεχίζει την έρευνα, ακόμα και μετά την ανακοίνωση του εγκλήματος (348,1 ΙτΚΠΔ). Με παραγγελία του Εισαγγελέα διενεργεί όσες πράξεις της αναθέτει (αρθ. 370, ΙτΚΠΔ) περιλαμβανομένων των συνεντεύξεων της κατ' αντιπαράσταση εξέτασης κλπ.

Στην **Γαλλία** α) η Δικαστική Αστυνομία εκτελεί τα καθήκοντά της υπό τη διεύθυνση και καθοδήγηση του Εισαγγελέα σε περιπτώσεις αυτόφωρων αδικημάτων και προκαταρκτικών ερευνών (Άρθρο 12 Γ-ΚΠΔ). Αναλαμβάνει μια υπόθεση *αυτεπάγγελα* όταν πρόκειται για *αυτόφωρο* οπότε διενεργεί αμέσως έρευνα (*enquête de flagrance*, άρθρο 53 επ. Γ-ΚΠΔ), αφού ειδοποιήσει τον Εισαγγελέα, για να διασφαλίσει την συλλογή και διατήρηση των αποδεικτικών στοιχείων. Σε αυτήν την περίπτωση έχει αυξημένες αρμοδιότητες (άρθρα 41, 53-74 Γ-ΚΠΔ) μέχρι να επιληφθεί ο Εισαγγελέας και μετά τίθεται υπό τις διαταγές του (Άρθρο 14 Γ-ΚΠΔ). Σε *μη αυτόφωρα εγκλήματα* και στο πλαίσιο προκαταρκτικής έρευνας (*instruction préparatoire*), έχει περιορισμένες αρμοδιότητες και τίθεται άμεσα υπό την εποπτεία και την καθοδήγηση του Εισαγγελέα (Άρθρο 77, 78 Γ-ΚΠΔ. Terrill, 2013:169 - 171. Gilliéron, 2014: 292. Elliott, 2001: 18- 19. Smedovska & Falletti, 2008: 202).

β) Η Δικαστική Αστυνομία όμως μπορεί να διενεργεί έρευνα με πρωτοβουλία της και χωρίς να έχει ενημερώσει τον Εισαγγελέα: Συγκεκριμένα, όταν διεξάγεται έρευνα με πρωτοβουλία της δικαστικής αστυνομίας αυτή ενημερώνει τον εισαγγελέα για την πρόοδο της έρευνας, όταν η έρευνα διαρκεί για διάστημα περισσότερο των έξι μηνών και μόλις εντοπιστεί το άτομο για το οποίο υπάρχουν **αποδείξεις**, ότι έχει διαπράξει ή αποπειραθεί να διαπράξει αδίκημα (Άρθρο 75-2 Γ-ΚΠΔ) ή όταν το άτομο αυτό τεθεί υπό κράτηση (Άρθρο 63 Γ-ΚΠΔ). Στην πράξη, αυτό συνεπάγεται ότι μπορεί να υπάρξουν περιπτώσεις, όπου ο εισαγγελέας δεν γνωρίζει για την έρευνα έως ότου μια πράξη χρειαστεί την έγκρισή του ή η υπόθεση αναφερθεί σε εκείνον (Gilliéron, 2014: 293).

γ) Επίσης, ελέγχεται από το Γενικό Εισαγγελέα και το *Ανακριτικό Συμβούλιο* (*la chambre dell'instruction*). Ειδικότερα, το Ανακριτικό Συμβούλιο επιβλέπει την δικαστική αστυνομία (Άρθρο 13 Γ-ΚΠΔ) σε περιπτώσεις σοβαρών αδικημάτων (*délits graves*). Τέλος, ο εισαγγελέας και το Ανακριτικό Συμβούλιο έχουν την ευχέρεια να επιλέξουν τη μονάδα της δικαστικής αστυνομίας που θα εκτελέσει την έρευνα (Άρθρο D2 (3) Γ-ΚΠΔ) (Smedovska & Falletti, 2008: 202).

Επομένως α) ενώ η γενική τάση είναι να εξασφαλίζεται η επίβλεψη και ο έλεγχος της δικαστικής αστυνομίας από τον εισαγγελέα σε όλες τις σημαντικές φάσεις της έρευνας (Smedovska & Falletti, 2008: 202), *πρακτικά, όμως, επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια της αστυνομίας να καθορίσει τη διευθέτηση των λιγότερο*

σοβαρών αδικημάτων (Smedovska & Falletti, 2008: 202). β) Η δικαστική αστυνομία και εισαγγελέας – ή σε περιπτώσεις σοβαρότερων αδικημάτων το ανακριτικό συμβούλιο– αποτελούν τους κύριους παράγοντες στη διεξαγωγή προκαταρκτικών ερευνών (Terrill, 2013: 169). γ) Βασικό πλεονέκτημα αυτής της λειτουργίας είναι ότι διεξάγεται μία και κοινή έρευνα, χωρίς να χρειάζεται η αστυνομία, ο εισαγγελέας και ο συνήγορος να εκτελούν ξεχωριστές έρευνες, καθώς τα ευρήματα της επίσημης έρευνας καθίστανται διαθέσιμα σε όλα τα εμπλεκόμενα μέλη (Terrill, 2013: 170)

Στο **Βέλγιο** που είναι Συνταγματική Ομοσπονδιακή Μοναρχία οι αρμοδιότητες της Δικαστικής Αστυνομίας κατανέμονται από τις δικαστικές αρχές σε Ομοσπονδιακό ή τοπικό επίπεδο, με βάση ένα συγκεκριμένο κριτήριο, το κριτήριο **‘πολυπλοκότητας της έρευνας’**. Σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση αρ. 2002-02-20/31, *Παράγραφος 4.1* η πολυπλοκότητα καθορίζεται από: α) τη φύση του γεγονότος ή γεγονότων τα οποία θα πρέπει να διερευνηθούν, β) τη φύση των ερευνών που θα πρέπει να διεξαχθούν, και γ) τη γεωγραφική διασπορά των εξειδικευμένων καθηκόντων διεξαγωγής ερευνών. Όταν κριθεί ότι τηρείται το **κριτήριο της πολυπλοκότητας** την έρευνα αναλαμβάνει κατ’ αρχήν η **Ομοσπονδιακή Δικαστική Αστυνομία**, στις εναπομείναντες περιπτώσεις οι έρευνες διεξάγονται από την Τοπική Αστυνομία.

Αναλυτικότερα, στις έρευνες που κατηγοριοποιούνται ως πολύπλοκες και κατ’ επέκταση άπτονται των αρμοδιοτήτων της Ομοσπονδιακής Δικαστικής Αστυνομίας, συγκαταλέγονται (Υπουργική Απόφαση αρ.2002-02-20/31, *Παράγραφος 4.2.1*): (1) έγκλημα ή εγκλήματα που έχουν ή πρόκειται να διαπραχθούν στα πλαίσια εγκληματικής οργάνωσης, (2) περιπτώσεις σοβαρών εγκλημάτων, συμπεριλαμβανομένων ενδεικτικά της απαγωγής, ομηρίας, εμπορίας ανθρώπων, διαφθοράς, οικονομικού εγκλήματος, ξεπλύματος προϊόντων σοβαρού ή οργανωμένου εγκλήματος, τρομοκρατίας, (3) η έρευνα αποδράσεων, εάν οι δραπετές έχουν διαπράξει ενέργειες που άπτονται των αρμοδιοτήτων της, (4) η ποινική έρευνα σχετικά με θέματα που εμπίπτουν εντός των προβλεπόμενων καθηκόντων της Κρατικής Ασφάλειας.

Στην Πορτογαλία οι ειδικότερες αρμοδιότητες της Δικαστικής Αστυνομίας για την ανάκριση καθορίζονται με το νόμο 49/2008 *Lei de Organização da Investigação Criminal*. Καθήκοντα δικαστικής αστυνομίας εκτελούνται και από τα τρία σώματα ασφαλείας (Άρθρο 3), αλλά είναι αποκλειστική **αρμοδιότητα** συγκεκριμένης υπηρεσίας Δικαστικής Αστυνομίας. α) τα σοβαρά αδικήματα (Άρθρο 7) δηλαδή ένα μεγάλο εύρος εγκληματικών πράξεων οι οποίες περιλαμβάνουν εγκλήματα κατά της δημόσιας τάξης, της ασφάλειας του κράτους, οικονομικά εγκλήματα και εγκληματικές οργανώσεις κλπ. (βλ. αναλυτικά στο Παράρτημα)· β) έρευνες για αδικήματα που δεν συγκαταλέγονται στο παραπάνω άρθρο, όταν, σύμφωνα με την κρίση του Γενικού Εισαγγελέα: α) η έρευνα είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη λόγω της πολύπλευρης φύσης της πράξης ή της πληθώρας των δραστών ή των θυμάτων, β) τα γεγονότα έχουν διαπραχθεί σε εξαιρετικά οργανωμένη ή διακρατική ή διεθνή διάσταση, και γ) η έρευνα απαιτεί, σε συνεχή βάση, γνώση ή μέσα υψηλής τεχνογνωσίας (Άρθρο 8).

9. Έννομες τάξεις χωρίς δικαστική αστυνομία

9.1 Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (Η.Π.Α).

Η ποινική διαδικασία στις Η.Π.Α. ακολουθεί το αγγλικό πρότυπο του **κατηγορητικού συστήματος** και η ποινική δίωξη επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του εισαγγελέα (Gillieron, 2014: 16). **Έτσι, ο Αμερικανός εισαγγελέας έχει δυνατότητα να παύσει τη δίωξη, όπως και ο Άγγλος ομόλογός του** (Gillieron, 2014: 39). Η Ομοσπονδιακή δομή της χώρας έχει ως αποτέλεσμα αφενός να υπάρχει διαφορετικό ποινικό πλαίσιο και εύρος δικαιοδοσίας, τόσο μεταξύ Πολιτειών, όσο και μεταξύ Ομοσπονδιακής Δικαιοσύνης και Πολιτειών και

αφετέρου να διαρθρώνεται ανάλογα και οι εισαγγελικές υπηρεσίες (Gillieron, 2014: 65). Συνοπτικά, οι Πολιτείες αναλαμβάνουν αδικήματα που έχουν διαπραχθεί εντός των συνόρων τους, έχουν χαμηλό επίπεδο οργάνωσης και επιφέρουν βλάβες που οι συνέπειές τους δεν αφορούν το σύνολο των Η.Π.Α. (π.χ. ανθρωποκτονίες, ληστείες κ.λπ.). Η Ομοσπονδιακή Δικαιοσύνη είναι αρμόδια για τα πιο σοβαρά εγκλήματα όπως (βλ. G.C.P.U.S.) το εμπόριο ναρκωτικών, απάτες μεγάλης κλίμακας ή σε βάρος της χώρας, οργανωμένο έγκλημα, οικονομικό έγκλημα, τελωνειακά αδικήματα, κατασκοπεία και εσχάτη προδοσία.

Η διάρθρωση των εισαγγελικών αρχών

Οι Εισαγγελείς διακρίνονται σε Ομοσπονδιακούς (*U.S. Attorneys*) και Πολιτειακούς (*District Attorney*). Οι Ομοσπονδιακοί Εισαγγελείς έχουν επικεφαλής τον Γενικό εισαγγελέα των ΗΠΑ (*Attorney General*), ο οποίος τοποθετείται από τον Πρόεδρο των ΗΠΑ με τη συναίνεση της Γερουσίας (28 USC Section 503) ενώ οι Πολιτειακοί Εισαγγελείς (*District Attorney*) κυρίως εκλέγονται και σπανιότερα τοποθετούνται (Gillieron, 2014: 70).

Ο Ομοσπονδιακός Εισαγγελέας, είναι αρμόδιος για ομοσπονδιακά ποινικά θέματα και ευρεία διακριτική ευχέρεια, κατ' εξουσιοδότηση του Γενικού Εισαγγελέα των Η.Π.Α., υπό την επίβλεψη και τη διεύθυνση του οποίου λειτουργεί (βλ. *United States Department of Justice /α*). Ειδικότερα, είναι αρμόδιος να διερευνήσει ύποπτους ή αδικήματα που διαπράχθηκαν κατά των Ηνωμένων Πολιτειών, να παραγγείλει έρευνα στις ομοσπονδιακές υπηρεσίες αστυνομίας, να απορρίψει ή μη τη δίωξη, να προσδιορίσει τον τρόπο δίωξης και να αποφασίσει για το κατηγορητήριο (τα ζητήματα που θα τεθούν στη δίκη), την άσκηση έφεσης, να παύσει τη δίωξη, να διαχειριστεί σχετικές αστικές υποθέσεις που τελούν υπό την εποπτεία του ποινικού τμήματος.

Στις ΗΠΑ οι εισαγγελικές αρχές είναι (μαζί με την αστυνομία) μέρος της εκτελεστικής εξουσίας (*United States Department of Justice/α*) και επομένως, δεν ανήκουν στη δικαστική εξουσία. Έτσι, όταν πρέπει π.χ. να εκδοθεί ένα ένταλμα έρευνας, ο εισαγγελέας αιτείται στον δικαστή παρουσιάζοντας τις σχετικές αποδείξεις. Το δικαστήριο στη συνέχεια τις αξιολογεί και εκδίδει ή όχι το ένταλμα.

Η διάρθρωση της αστυνομίας στις Η.Π.Α.?

Κατ' αναλογία και η αστυνομία στις ΗΠΑ διαρθρώνεται σε (α). ομοσπονδιακή και σε (β). Πολιτειακή αστυνομία. **Οι Η.Π.Α. δεν διαθέτουν σώμα δικαστικής αστυνομίας.** Η αστυνομική λειτουργία σε ομοσπονδιακό ιδίως επίπεδο, ως δικαστική αστυνομία με την ουσιαστική της λειτουργία, υπάγεται στο υπουργείο δικαιοσύνης (*Department of Justice*), τελεί υπό την ανώτατη εποπτεία του Γενικού Εισαγγελέα των Ηνωμένων Πολιτειών και διαρθρώνεται ιδίως στο Ομοσπονδιακό Γραφείο Έρευνας (*F.B.I. - Federal Bureau of Investigation*) και στην *D.E.A. (Drug Enforcement Agency)* που υπάγονται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης. Το *F.B.I.* έχει αρμοδιότητα να διερευνήσει τα ομοσπονδιακά αδικήματα, τα οποία δεν εμπίπτουν στη δικαιοδοσία κάποιου άλλου τμήματος. Από μία άποψη το *FBI* λειτουργεί ως δικαστική αστυνομία: *ασχολείται και με ένα εύρος προγραμμάτων αντιμετώπισης σοβαρών εγκλημάτων* (*USDJ, FBI*). που υπάγονται εκ του νόμου στην ευθύνη του και ακολουθούνται οι κατευθυντήριες γραμμές του Γενικού Εισαγγελέα. Ο Διευθυντής του τοποθετείται από τον Πρόεδρο των Η.Π.Α. με τη συναίνεση της Γερουσίας για δεκαετή θητεία και εποπτεύεται από τον Γενικό Εισαγγελέα των Η.Π.Α. (ό.π.).

Σε επίπεδο Πολιτείας οι προϊστάμενοι της αστυνομίας τοποθετούνται από τον δήμαρχο και το δημοτικό συμβούλιο και η δικαιοδοσία τους εκτείνεται στα γεωγραφικά όρια της κοινότητάς τους. Η διερεύνηση και οι αποφάσεις για σύλληψη ή μη των δραστών αποφασίζεται από την αστυνομία (Gillieron, 2014: 74).

Μετά την 9/11, συστάθηκε το Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας (Department of Homeland Security) αρμόδιο για την εσωτερική ασφάλεια και συγκεκριμένα τη δημόσια ασφάλεια και συντονίζεται από τον Λευκό Οίκο μέσω του Συμβουλίου Εσωτερικής Ασφάλειας (Homeland Security Council).

9.2. Γερμανία

9.2.1. Αρχές διέπουν τις εισαγγελικές αρχές

Η Γερμανία δεν έχει δικαστική αστυνομία και ακολουθεί το εξεταστικό σύστημα. Ο δικαστής διερευνά τα δεδομένα της υπόθεσης και διαδραματίζει ενεργό ρόλο στην ποινική διαδικασία. Οι εισαγγελικές αρχές είναι εντελώς ανεξάρτητες, τόσο από την αστυνομία, όσο και από τον δικαστικό κλάδο (Βλ. σε Gillieron, 2014: 282) και το σύστημα αποδείξεων ακολουθεί την αρχή της **νομιμότητας** (βλ. σε Gillieron, 2014: 267). Ο εισαγγελέας προΐσταται των ανακριτικών ερευνών είτε αυτοπροσώπως είτε διατάσσοντας την αστυνομία (ό.π.: 266). Οι εισαγγελικές υπηρεσίες λειτουργούν οργανωμένες σε επίπεδο ομοσπονδιακό και κρατιδίων και **οι εισαγγελείς είναι ισόβιοι δημόσιοι λειτουργοί**. Τα κρατίδια διαθέτουν μία υπηρεσία εισαγγελέα έκαστο και οι εισαγγελείς διορίζονται από τον Υπουργό Δικαιοσύνης του κρατιδίου. Για τα ιδιαίτερος σοβαρά εγκλήματα, όπως η τρομοκρατία, υπάρχει μόνο ένα γραφείο εισαγγελέως με επικεφαλής τον Γενικό Ομοσπονδιακό Εισαγγελέα (Generalbundesanwalt) (ό.π.: 263- 264). Οι εισαγγελικές αρχές οργανώνονται ιεραρχικά και περαιτέρω, οι ανώτεροι εισαγγελείς μπορούν να παύσουν μια υπόθεση ή να την αναλάβουν οι ίδιοι, σε οποιαδήποτε στιγμή της διαδικασίας, με επικεφαλής τον υπουργό δικαιοσύνης του κρατιδίου ή της Ομοσπονδίας.

9.2.2. Σχέση μεταξύ αστυνομίας και εισαγγελικών αρχών?

Η σχέση μεταξύ αστυνομίας και εισαγγελίας είναι μάλλον τυπική των ανάλογων υπηρεσιών στην Ηπειρωτική Ευρώπη: ο εισαγγελέας έχει καθήκον να διερευνήσει οποιαδήποτε υπόθεση έρθει σε γνώση του, έχει δικαίωμα να δώσει δεσμευτικές οδηγίες στην αστυνομία για τη διερεύνηση μιας υπόθεσης και μπορεί να διερευνήσει όποια υπόθεση επιθυμεί είτε αυτοπροσώπως είτε μέσω αιτήματος στην αστυνομία (Gillieron, 2014: 266- 267).

Η αστυνομία της Γερμανίας διαρθρώνεται σε ομοσπονδιακές υπηρεσίες και υπηρεσίες των κρατιδίων που υπάγονται στο Υπουργείο Εσωτερικών. Η Ομοσπονδιακή Εγκληματολογική Αστυνομία (Bundeskriminalamt), χαρακτηρίζεται ως *Εθνική Ερευνητική Αστυνομία* και αναλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την έρευνα για εγκλήματα που αφορούν την επικράτεια και ιδίως σοβαρά εγκλήματα, όπως το οργανωμένο έγκλημα, την τρομοκρατία, την παιδική πορνογραφία, τη διαφθορά, κλπ (βλ. αναλυτικά ιστότοπος 1 -9. Gillieron, 2014: 266). Οι αστυνομίες των κρατιδίων υπάγονται επίσης στα Υπουργεία Εσωτερικών και διαθέτουν υπο-τμήματα Ποινικής Αστυνομίας (Kriminalpolizei) η οποία αναλαμβάνει τη διερεύνηση των αδικημάτων.

Η αστυνομία διερευνά μία υπόθεση με δική της πρωτοβουλία, μόνον *στα αρχικά στάδια μιας διερεύνησης* εάν χρειάζονται μέτρα τα οποία δεν μπορούν να καθυστερήσουν (βλ. και ελληνικό ιταλικό και γαλλικό σύστημα). Στην πράξη, ωστόσο, η αστυνομία διερευνά το μεγαλύτερο μέρος μιας υπόθεσης μόνη της και υποβάλλει το φάκελο στον εισαγγελέα, για να απαγγείλει κατηγορίες. **Έτσι, ο εισαγγελέας, παρόλο τον κεντρικό του ρόλο, έχει εξαρχής ενημέρωση, μόνο για τα πολύ σοβαρά θέματα** (Gillieron, 2014: 267).

9.3. Ηνωμένο Βασίλειο

9.3.1. Λειτουργία των εισαγγελικών αρχών και σχέση με την αστυνομία

Η ποινική δίκη στο αγγλικό σύστημα διεξάγεται κατά το κατηγορητικό πρότυπο «κατ' αντιδικία διαδικασία των διαδίκων» (Τζαννετής, 2007: 413) στην οποία ο δικαστής λειτουργεί ως επιδιαιτητής της υπόθεσης, οριοθετώντας και την κατηγορούσα αρχή και την υπεράσπιση.

Το Ηνωμένο Βασίλειο δεν διαθέτει δικαστική αστυνομία, οι αστυνομικές δυνάμεις υπάγονται στο Υπουργείο Εσωτερικών (Home Office) και διαρθρώνονται σε περιφερειακές υπηρεσίες (HMIC/α), π.χ. Regional Organised Crime Units) και σε υπηρεσίες αρμόδιες για όλη την επικράτεια (HMIC/β. Europol- UK). Χαρακτηριστικό του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί το δικονομικό σύστημα είναι **ο κομβικός ρόλος του εισαγγελέα ως κατηγορούσας αρχής και η υποχρέωση συνεργασίας μεταξύ αστυνομίας και εισαγγελέα**. Ειδικότερα οι εισαγγελικές έχουν ενεργό ρόλο στη διερεύνηση μιας υπόθεσης, προτού η τελευταία φτάσει στο δικαστήριο, καθώς αξιολογούν την επάρκεια ή μη των στοιχείων και το δημόσιο συμφέρον, ύστερα και από συνεργασία με την αστυνομία, προκειμένου να παρουσιασθούν στο δικαστήριο. Κύριος ρόλος του εισαγγελέα είναι να ενισχύσει τη διαδικασία της δίωξης και να φέρει τους δράστες ενώπιον της δικαιοσύνης (CPS (χ.χ.). CPS, 2013). Έτσι, αν και το αρχικό στάδιο των αποφάσεων για τη διατύπωση κατηγορίας παραμένει στην αστυνομία, η αξιολόγηση των αποδείξεων και το είδος της κατηγορίας που θα αποδοθεί, ανήκει στον εισαγγελέα (Hodgson, 2016: 13. Huxley-Binns and Martin, 2014: 158- 159).

Συγκεκριμένα, προβλέπεται μια συνεργασία για την πληροφόρηση και την παροχή συμβουλών (επίσημα και ανεπίσημα) προς την αστυνομία (βλ. Prosecution of Offences Act, 1985:section 3(2). C.P.S., 2013:§2.2. C.P.S., 2013/α/), είτε μετά από αίτημά της είτε με πρωτοβουλία του Εισαγγελέα, πριν από την απαγγελία της κατηγορίας (C.P.S., (χ.χ.)/α). Οι συμβουλές αφορούν σε μια σειρά προκαθορισμένων θέματα όπως:

- α. η φύση των απαιτούμενων αποδεικτικών στοιχείων,
- β. ο σχολιασμός της πιθανής επίδρασης που θα έχει στη δίωξη μία πραγματική ή προτεινόμενη δραστηριότητα,
- γ. ο εντοπισμός νομικών ή αποδεικτικών στοιχείων που πρέπει να περιληφθούν στην διερεύνηση,
- δ. παροχή συμβουλών αν τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζονται ή πρόκειται να ληφθούν μπορούν να γίνουν δεκτά στο δικαστήριο,
- ε. τα ζητήματα δημόσιου συμφέροντος που ενδέχεται να επηρεάσουν την ενδεχόμενη δίωξη.

Ο τρόπος με τον οποίο θα εφαρμοστούν οι συμβουλές των εισαγγελέων, εφόσον γίνουν δεκτές από την αστυνομία, αφορά αποκλειστικά την τελευταία (C.P.S.,(χ.χ.)/β). Η υποχρέωση της εισαγγελικής αρχής να συμβουλευεί την αστυνομία προβλέπεται από τις διατάξεις της.

9.3.2. Διάρθρωση των Εισαγγελικών αρχών

Της Εισαγγελίας (Crown Prosecution Service) προϊστάται ο Γενικός Εισαγγελέας (Attorney General) που αναφέρει απευθείας στο Κοινοβούλιο, θεωρείται υπουργός εκτός κυβέρνησης, διατηρεί ανεξαρτησία από την εκτελεστική εξουσία και διορίζει και τον Διευθυντή της Εισαγγελίας. Η Εισαγγελία διοικείται, κατά τα πρότυπα της εταιρικής διακυβέρνησης (corporate governance), από το Συμβούλιο των Εισαγγελέων, το οποίο υποστηρίζεται από επιτροπές που ασχολούνται με την εσωτερική οργάνωση, διοίκηση και απόδοση της Εισαγγελίας (βλ. ισότοποι 26,27,

29, 30- 33). Η Εισαγγελία διαρθρώνεται σε Περιφερειακές Υπηρεσίες γεωγραφικά κατανεμημένες και σε Τμήματα (Divisions) που ασχολούνται με συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων όπως Απάτες, Αντιτρομοκρατία, Διεθνή Δικαιοσύνη, Οργανωμένο Έγκλημα κλπ. Στην Εισαγγελία υπάγονται και τοπικά Τμήματα (Complex Casework Units), αρμόδια για πολύπλοκα εγκλήματα, δύσκολα και που απαιτούν εμπειρία (βλ. Παράρτημα), η σοβαρότητων οποίων προκύπτει βάσει κριτηρίων. (βλ. π.χ ιστότοπος 37, 38).

10. Ειδικές υπηρεσίες δίωξης της διαφθοράς του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος

Για τις υποθέσεις διαφθοράς, εγκλήματος του λευκού κολάρου/ βαριάς οικονομικής εγκληματικότητας, οργανωμένου εγκλήματος και τρομοκρατίας, στο πλαίσιο της λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας έχουν συσταθεί εξειδικευμένες καθ' ύλην υπηρεσίες οι οποίες εντάσσονται στη δικαστική αστυνομία όπως η Υποδιεύθυνση Καταπολέμησης Οργανωμένου Εγκλήματος και Οικονομικής Παραβατικότητας, (Sous-direction de la lutte contre la criminalité organisée et la délinquance financière, SDLCOF), στη Γαλλία (Police Nationale, 2011b), το Κεντρικό Γραφείο για την Καταστολή του Μεγάλου Οικονομικού Εγκλήματος (Office central pour la répression de la grande délinquance financière, OCRGDF) *European Commission*, 2014: 8. *UNCAC*, 2012: 7. *European Commission*, 2014: 8) οι ειδικές μονάδες, όπως οι Ταξιαρχίες έρευνας (brigades de recherches, BR) και τα Τμήματα έρευνας (section de recherches, SR) της δικαστικής αστυνομίας της Εθνικής Χωροφυλακής (Miguad, 2015. Gendarmerie Nationale, 2016), η Κεντρική Διεύθυνση Καταπολέμησης του Σοβαρού και Οργανωμένου Εγκλήματος (Direction centrale de la lutte contre la criminalité grave et organisée) στο Βέλγιο που λειτουργεί στο πλαίσιο της Δικαστικής Αστυνομίας *Ministre de l'Intérieur et de l'Égalité des Chances*, 2014: 8. *UNAC*, 2016, σελ 8), η Εθνική Μονάδα κατά της Διαφθοράς (Unidade Nacional de Combate à Corrupção), η Εθνική Αντιτρομοκρατική Μονάδα (Unidade Nacional Contra Terrorismo) κλπ στην Πορτογαλία (Polícia Judiciária, 2017).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Κατηγορίες εγκλημάτων αρμοδιότητας της δικαστικής αστυνομίας

UK NATIONAL CRIME AGENCY

Κατηγοριοποίηση εγκλημάτων αρμοδιότητάς της NCA

Η NCA δεν υπάγεται σε κάποιο υπουργείο και επιλαμβάνεται υποθέσεων οργανωμένου, ηλεκτρονικού και οικονομικού εγκλήματος καθώς και υποθέσεις που αφορούν την προστασία ανηλίκων και νέων από σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση

Σεξουαλική εκμετάλλευση και σεξουαλική κακοποίηση παιδιών
Τελευταίες τάσεις στην παραχάραξη νομίσματος
Εγκλήματα που διαπράττονται μέσω της χρήσης της τεχνολογίας των πληροφοριών και των επικοινωνιών
Το εμπόριο ναρκωτικών κλάσης Α και η αγορά παράνομων ναρκωτικών στο Ηνωμένο Βασίλειο
Η χρήση των όπλων από το οργανωμένο έγκλημα
Ο τρόπος με τον οποίο κυβέρνηση, επιχειρήσεις και ιδιώτες υφίστανται τις συνέπειες
Η διακίνηση των ανθρώπων με σκοπό την εκμετάλλευση
Ο τρόπος με τον οποίο οι εγκληματίες χρησιμοποιούν πλαστές ταυτότητες και έγγραφα
Η απομίμηση και πειρατεία προϊόντων
Απαγωγή και εκβίαση προκαλούν ανησυχία τόσο στο Ηνωμένο Βασίλειο όσο και παγκοσμίως
Ο τρόπος με τον οποίο οι εγκληματίες «καθαρίζουν» το βρώμικο χρήμα
Οργανωμένη κλοπή σχετική με το παραεμπόριο, τις ένοπλες ληστείες και τα μεταφορικά μέσα
Ομάδες οργανωμένου εγκλήματος: τί είναι και πώς διαμορφώνονται
Μεταφορά παράνομων μεταναστών στο Ηνωμένο Βασίλειο

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ: ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ

Πορτογαλία: Άρθρο 7, Νόμος ν. 49/2008

Κατηγοριοποίηση εγκλημάτων αρμοδιότητας της δικαστικής αστυνομίας

α) Εγκλήματα εκ προθέσεως ή διακεκριμένα εκ του αποτελέσματος, όταν ο θάνατος του ατόμου είναι ένα στοιχείο του τύπου
β) δουλεία, απαγωγή, αρπαγή και ομηρία
γ) Κατά της πολιτιστικής ταυτότητας και της προσωπικής ακεραιότητας και εκείνων που προβλέπονται στο Ποινικό Δίκαιο για παραβιάσεις του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου
δ) Παραχάραξη νομίσματος, χρεωστικών τίτλων, σφραγισμένων τίτλων, σφραγίδων και άλλων παρόμοιων τίτλων ή της διέλευσής τους.
ε) Κατάληψη ή επίθεση κατά της ασφάλειας των αεροπορικών, θαλάσσιων, σιδηροδρομικών ή οδικών μεταφορών, στην οποία αντιστοιχεί, γενικά, ποινή ίση ή μεγαλύτερη των 8 ετών φυλάκισης.
ς) Συμμετοχή σε ένοπλη ταραχή (εξέγερση)
ζ) Εγκληματική οργάνωση
η) Κατά της ασφάλειας του Κράτους, εκτός από εκείνα που αφορούν (σέβονται) την εκλογική διαδικασία
ι) Ξέπλυμα χρημάτων / Νομιμοποίηση εσόδων
ι) Εμπορία επιρροής, διαφθορά, υπεξαίρεση και παράνομη οικονομική συμμετοχή σε επιχείρηση
λ) Τρομοκρατικές οργανώσεις, τρομοκρατία, διεθνής τρομοκρατία και χρηματοδότηση της τρομοκρατίας
μ) Εγκλήματα κατά του Προέδρου της Δημοκρατίας, του Προέδρου της Συνέλευσης της Δημοκρατίας, του Πρωθυπουργού, των Προέδρων των ανώτερων δικαστηρίων και του Γενικού Εισαγγελέα κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους ή λόγω αυτών.
ν) Παράλειψη καθήκοντος και κατάχρηση εξουσίας που διαπράττονται από κατόχους δημοσίων αξιωμάτων
ο) Απάτη κατά την απόκτηση ή την εκτροπή επιχορήγησης ή επιδότησης και απάτη κατά την απόκτηση επιδοτούμενων πιστώσεων.
ρ) Κλοπή σε πιστωτικά ιδρύματα, γραφεία δημόσιων οικονομικών και ταχυδρομεία
ρ) Παραβιάσεις που σχετίζονται με τα αδικήματα που αναφέρονται στα άρθρα (δ), (ι) και (ο)

Είναι επίσης η αποκλειστική αρμοδιότητα της Δικαστικής Αστυνομίας να διερευνήσει τα ακόλουθα εγκλήματα, με την επιφύλαξη των διατάξεων του ακόλουθου άρθρου (Άρθρο 7, Παράγραφος 3, Νόμος ν. 49/2008):

α) Κατά της ελευθερίας και του σεξουαλικού αυτοπροσδιορισμού ανηλίκων ή ανίκανων ή που αντιστοιχούν, αφηρημένα, σε ποινή φυλάκισης μεγαλύτερης των 5 ετών.
β) Κλοπή, ζημία, ληστεία ή αποδοχή αντικειμένου που: i) Έχει σημαντική επιστημονική, καλλιτεχνική ή ιστορική αξία και βρίσκεται σε δημόσιες ή ιδιωτικές συλλογές ή σε χώρο προσβάσιμο στο κοινό. (ii) Είναι ιδιαίτερης σημασίας για την τεχνολογική και την οικονομική ανάπτυξη

(iii) Ανήκει στην πολιτιστική κληρονομιά όπως έχει πιστοποιηθεί ή βρίσκεται στο στάδιο της πιστοποίησης
iv) έχει σημαντική σημασία για την τεχνολογική ή οικονομική ανάπτυξη
v) ανήκει στην πολιτιστική κληρονομιά, νομίμως ταξινομημένο ή υπό ταξινόμηση, ή
vi) από τη φύση του, είναι μια πολύ επικίνδυνη ουσία.
c) Απάτη που τιμωρείται με ποινή φυλάκισης άνω των 5 ετών
d) Εκ προθέσεως χρεοκοπία και επιζήμια διοίκηση
e) Παραποίηση ή πλαστογράφηση αδειών οδήγησης, πιστοποιητικών και πιστοποιητικών ιδιοκτησίας μηχανοκίνητων οχημάτων και πιστοποιητικών καταχώρησης, πιστοποιητικών εκπαίδευσης και ταξιδιωτικών εγγράφων ή εγγράφων ταυτοποίησης
f) Πυρκαγιά, έκρηξη, απελευθέρωση τοξικών ή ασφυξιογόνων αερίων ή οι ραδιενεργών ουσιών, υπό τον όρο ότι, σε κάθε περίπτωση, οφείλεται σε δόλο / εκ προθέσεως.
g) Μόλυνση με κοινό κίνδυνο
h) Που εκτελούνται με βόμβες, χειροβομβίδες, εκρηκτικές ύλες ή συσκευές, πυροβόλα όπλα και παγίδες, πυρηνικά, χημικά ή ραδιενεργά όπλα
i) Σχετικά με την εμπορία ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών, όπως ορίζονται στα άρθρα 21, 22, 23, 27 και 28 του διατάγματος Αρ. 15/93 22 Ιανουαρίου, και πέραν αυτών που προβλέπονται στο διάταγμα αυτό, εκείνα που χρησιμοποιούνται ή πρόκειται να καλλιεργηθούν.
l) Έγκλήματα μέσω υπολογιστή και εκείνα που διαπράττονται με τη χρήση τεχνολογίας των υπολογιστών
m) Παράνομη διακίνηση και μετατροπή οχημάτων και εμπορία/ διακίνηση όπλων
n) Σχετικά με παράνομη άσκηση δραστηριοτήτων ιδιωτικής ασφάλειας
o) Σχετικά με τα εγκλήματα που αναφέρονται στις παραγράφους d), j) και l).

Εναπόκειται επίσης στην Δικαστική Αστυνομία, με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων της Δημοσιονομικής Μονάδα Δράσης της Εθνικής Φρουράς (Unidade de Acção Fiscal da Guarda Nacional Republicana), της Υπηρεσίας Αλλοδαπών και Συνόρων (Serviço de Estrangeiros e Fronteiras) και της Επιτροπής Εμπορίου και Κινητών Αξιών (Comissão do Mercado dos Valores Mobiliários), να διερευνήσει τα ακόλουθα εγκλήματα (Άρθρο 7, Παράγραφος 4, Νόμος ν. 49/2008):

α) Φοροδιαφυγή άνω των (ευρώ) 500.000.
β) ενίσχυση της παράνομης μετανάστευσης και συνέργεια (associação) για την ενίσχυση της παράνομης μετανάστευσης
γ) Εμπορία προσώπων
δ) πλαστογράφηση ή παραχάραξη εγγράφου ταυτότητας ή ταξιδιωτικού εγγράφου, ψευδής μαρτυρία, εμπειρογνωμοσύνη, διερμηνεία ή μετάφραση, σχετικά με τα αδικήματα που αναφέρονται στα στοιχεία β) και γ)
ε) Εγκλήματα Σχετικά με την αγορά κινητών αξιών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

Οδηγοί Συζήτησης

Θεματικές / λέξεις και φράσεις – κλειδιά

1. Αρμοδιότητα και ενεργοποίηση της δικαστικής αστυνομίας
2. Έρευνες – ανάκριση: ζητήματα του ελληνικού θεσμικού πλαισίου
3. Οργάνωση και στελέχωση της δικαστικής αστυνομίας:
4. Τρόπος λειτουργίας της δικαστικής αστυνομίας και της Εισαγγελίας/ τρόπος διαλεύκανσης των υποθέσεων.
5. Αποδεικτικά μέσα
6. Αόριστες νομικές έννοιες και δικαιώματα των εμπλεκομένων
7. Ειδικές ανακριτικές πράξεις
8. Επαγγελματική διαμόρφωση δικαστικών λειτουργών και ανακριτικών υπαλλήλων
9. Ποινική δίωξη / εκδίκαση υποθέσεων
10. Σύστημα διαβούλευσης αρμοδίων
11. Παραπομπή στο ακροατήριο –ρόλος δικαστικής αστυνομίας.
12. Άλλο θέμα

Οδηγός συνέντευξης και περαιτέρω ζητήματα προς συζήτηση: Focus Group 1

1. Αρμοδιότητα και ενεργοποίηση της δικαστικής αστυνομίας (*)
 - (α) Η καθ' ύλη αρμοδιότητα της δικαστικής αστυνομίας
 - (β) Στάδιο, κριτήρια και προϋποθέσεις ενεργοποίησης της δικαστικής αστυνομίας
 - (γ) Σχέση της δικαστικής αστυνομίας με την αστυνομία ασφάλειας.
2. Έρευνες – ανάκριση και επί διαφθοράς, οικονομικών εγκλημάτων και Οργ.Εγκλ.: ζητήματα του ελληνικού θεσμικού πλαισίου, θετικά και αρνητικά στοιχεία που αφορούν ιδίως την προκαταρκτική εξέταση αλλά και άλλες έρευνες πριν από την άσκηση της ποινικής δίωξης.
 - α) Αστυνομική προανάκριση ή αυτεπάγγελτη προανάκριση (άρθ. 243 ΚΠΔ, 95§2 Π.Δ. 141/1991): εγγυήσεις, εύρος - προβλήματα εφαρμογής, ειδικά για ζητήματα διαφθοράς οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος (;
 - β) Συνέχιση της αστυνομικής έρευνας και μετά την υποβολή της δικογραφίας (αρθ. 95§2) από την Ελληνική Αστυνομία ή και άλλες υπηρεσίες π.χ. Αρχή για το Ξέπλυμα, ΣΔΟΕ κλπ Στην περίπτωση αυτή οι εν λόγω υπηρεσίες συνεργάζονται με τις Εισαγγελικές Αρχές ή ενεργούν αυτόνομα και αυτοτελώς; η Ελληνική Αστυνομία και οι άλλες υπηρεσίες όπως π.χ το ΣΔΟΕ
 - γ) Προληπτικές έρευνες (άρθρο 96§3 Π.Δ. 141/1991): όροι προϋποθέσεις διεξαγωγής, συσχέτιση με προληπτικούς ελέγχους- Προληπτικές έρευνες : επέκταση στη δικαστική αστυνομία (;
 - δ) Προκαταρκτική εξέταση: πως ακριβώς γίνεται τι ακριβώς κάνουν τι προβλήματα έχουν
 - ε) Προσόντα και αρμοδιότητες ανακριτή και σχέσεις εισαγγελέα ανακριτή.

3. Πως θα μπορούσε να είναι η Οργάνωση και στελέχωση της δικαστικής αστυνομίας (*):

- α) Οργάνωση υπηρεσίας δικαστικής αστυνομίας στην Εισαγγελία και σε άλλες υπηρεσίες,
- β) Γενικός και ειδικός προανακριτικός υπάλληλος (εύρος αρμοδιοτήτων),
- γ) Στελέχωση με ειδικούς επιστήμονες (τι ειδικότητες), επαγγελματική διαμόρφωση,
- δ) Πρωτοβουλία και αυτονομία ανακριτικών υπαλλήλων κατά τη διενέργεια ανακριτικών πράξεων, λογοδοσία.

4. Λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας και της Εισαγγελίας (*):

- α) Κατάρτιση ανακριτικού φακέλου, κανόνες κλπ,
- β) Αξιοποίηση της τεχνολογίας, τεχνολογία vs φυσικά μέσα έρευνας (λογική συσχέτιση στοιχείων, φυσική παρακολούθηση, ποιοτική ανάλυση εγγράφων διαφορετική από την γραφολογική εξέταση κλπ, λήψη καταθέσεων και συνέντευξης)
- γ) Ανακριτικές ομάδες (prosecution and investigative pools) συνεργασία στο εσωτερικό της δικαστικής αστυνομίας, όπως ομάδες ανακρίσεων και ειδικών,
- δ) Τρόπος σύστασης και επιλογή των μελών των ομάδων,
- ε) Πρόληψη διαφθοράς και κατάχρησης εξουσίας/ κίνδυνοι που διατρέχει η έρευνα,
- στ) Αντιμετώπιση του φόρτου εργασίας.

5. Επιτρεπόμενα και μη επιτρεπόμενα αποδεικτικά μέσα: οριοθέτηση επιτρεπόμενων ανακριτικών μέσων (:).

6. Αόριστες νομικές έννοιες.

Αόριστες νομικές έννοιες που δημιουργούν προβληματισμό, ιδίως σε σχέση με τα δικαιώματα των εμπλεκόμενων (Ενδείξεις /Υποπτος): συζήτηση επί της αναγκαιότητας προσδιορισμού του περιεχομένου τους

7. Ειδικές ανακριτικές πράξεις και ειδικές ανακριτικές πράξεις επί εγκλημάτων διαφθοράς: πως διενεργούνται στην πράξη;

- α) Προστασία ανακριτικών υπαλλήλων εσωτερικά και εξωτερικά.
- β) Προβλήματα κατά τη διεξαγωγή.
- γ) Συνεργασία υπηρεσιών.

8. Επαγγελματική διαμόρφωση δικαστικών λειτουργών και ανακριτικών υπαλλήλων (*)

- α) Θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση δικαστικών λειτουργών και ανακριτικών υπαλλήλων, λογοδοσία και αξιολόγηση (:).
- β) Συνθήκες εργασίας Εισαγγελέων, δικαστικών λειτουργών, αστυνομικών
- γ) Επαγγελματικές νοοτροπίες

9. Ποινική Δίωξη

Ζητήματα σχετικά με την ποινική δίωξη και ενοποίηση υποθέσεων: Δυνατότητα ανάκλησης της ποινικής δίωξης υπό όρους / προσφυγή σε εναλλακτικές κυρώσεις λύσεις κλπ-/ σύστημα συνένωσης δικαστικών υποθέσεων

10. Διαβούλευση μεταξύ των αρμοδίων (*).

Διερεύνηση για τη δημιουργία συστήματος διαβούλευσης και επικοινωνίας μεταξύ εισαγγελέα, αστυνομίας και δικαστικής αστυνομίας πριν από την άσκηση ποινικής δίωξης ή και για την άρση της ποινικής δίωξης (διερεύνηση εισαγωγή; στοιχείων εξεταστικού συστήματος).

11. Παραπομπή στο ακροατήριο

Συζήτηση σχετικά με το ποιος είναι ο εισαγγελέας στη δίκη; και το ενδεχόμενο επέκτασης των αρμοδιοτήτων της δικαστικής αστυνομίας και κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο υπό τις εντολές του προέδρου της δίκης.

12. Άλλο θέμα (*):

Διατύπωση απόψεων σχετικά

α) με την έννοια του οργανωμένου εγκλήματος, της διαφθοράς, του οικονομικού εγκλήματος, τη μεταξύ τους σχέση τόσο νομοτυπικά, όσο και με βάση την ελληνική εμπειρία και πραγματικότητα,

β) με την αναγκαιότητα ή όχι οι υποθέσεις αυτές να έχουν ένα κοινό εξειδικευμένο θεσμικό πλαίσιο ποινικής αντιμετώπισης και ανακριτικής έρευνας, δικονομικών εγγυήσεων

γ) τις δυνατότητες που έχει η συνεργασία μεταξύ διαφορετικών υπηρεσιών, τα προβλήματα και τα αίτιά τους, τα όρια συντονισμού και συνεργασίας διαφορετικών υπηρεσιών,

δ) το πρότυπο συνεργασίας, δηλαδή ποια θα ήταν η ιδανική μορφή και το είδος συνεργασίας,

ε) άλλο

Οδηγός Συνέντευξης και περαιτέρω ζητήματα προς συζήτηση: Focus Group 2

1. Αρμοδιότητα και ενεργοποίηση της δικαστικής αστυνομίας (*)

α) Η καθ' ύλην αρμοδιότητα της δικαστικής αστυνομίας

β) Στάδιο, κριτήρια και προϋποθέσεις ενεργοποίησης της δικαστικής αστυνομίας

γ) Σχέση της δικαστικής αστυνομίας με την αστυνομία ασφάλειας.

2. Οργάνωση και στελέχωση της δικαστικής αστυνομίας (*):

α) Οργάνωση υπηρεσίας δικαστικής αστυνομίας στην Εισαγγελία και σε άλλες υπηρεσίες,

β) Γενικός και ειδικός προανακριτικός υπάλληλος (εύρος αρμοδιοτήτων),

γ) Στελέχωση με ειδικούς επιστήμονες (τι ειδικότητες), επαγγελματική διαμόρφωση,

δ) Πρωτοβουλία και αυτονομία ανακριτικών υπαλλήλων κατά τη διενέργεια ανακριτικών πράξεων, λογοδοσία.

3. Λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας και της Εισαγγελίας (*):

α) Κατάρτιση ανακριτικού φακέλου, κανόνες κλπ,

β) Αξιοποίηση της τεχνολογίας, τεχνολογία vs φυσικά μέσα έρευνας (λογική συσχέτιση στοιχείων, φυσική παρακολούθηση, ποιοτική ανάλυση εγγράφων διαφορετική από την γραφολογική εξέταση κλπ, λήψη καταθέσεων και συνέντευξης)

γ) Ανακριτικές ομάδες (prosecution and investigative pools) συνεργασία στο εσωτερικό της δικαστικής αστυνομίας, όπως ομάδες ανακρίσεων και ειδικών,

δ) Τρόπος σύστασης και επιλογή των μελών των ομάδων,

ε) Πρόληψη διαφθοράς και κατάχρησης εξουσίας/ κίνδυνοι που διατρέχει η έρευνα,

στ) Αντιμετώπιση του φόρτου εργασίας.

4. Επαγγελματική διαμόρφωση δικαστικών λειτουργών και ανακριτικών υπαλλήλων (*)

α) Θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση δικαστικών λειτουργών και ανακριτικών υπαλλήλων, λογοδοσία και αξιολόγηση (;

β) Συνθήκες εργασίας Εισαγγελέων, δικαστικών λειτουργών, αστυνομικών

γ) Επαγγελματικές νοοτροπίες

5. Διαβούλευση μεταξύ των αρμοδίων (*).

Σύστημα διαβούλευσης και επικοινωνίας μεταξύ εισαγγελέα, αστυνομίας και δικαστικής αστυνομίας και αναγκαιότητα θεσμοποίησής του (διερεύνηση εισαγωγή; στοιχείων εξεταστικού συστήματος).

6. Άλλο θέμα (*):

Διατύπωση απόψεων σχετικά

α) με την έννοια του οργανωμένου εγκλήματος, της διαφθοράς, του οικονομικού εγκλήματος, τη μεταξύ τους σχέση τόσο νομοτυπικά, όσο και με βάση την ελληνική εμπειρία και πραγματικότητα,

β) με την αναγκαιότητα ή όχι οι υποθέσεις αυτές να έχουν ένα κοινό εξειδικευμένο θεσμικό πλαίσιο ποινικής αντιμετώπισης και ανακριτικής έρευνας, δικονομικών εγγυήσεων

γ) τις δυνατότητες που έχει η συνεργασία μεταξύ διαφορετικών υπηρεσιών, τα προβλήματα και τα αίτιά τους, τα όρια συντονισμού και συνεργασίας διαφορετικών υπηρεσιών,

δ) το πρότυπο συνεργασίας, δηλαδή ποια θα ήταν η ιδανική μορφή και το είδος συνεργασίας,

ε) άλλο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

Εξωτερική Αξιολόγηση της έρευνας ⁵

⁵ Τα σχόλια και οι παρατηρήσεις των εκθέσεων που ακολουθούν έχουν ληφθεί υπόψη στο κείμενο της έκθεσης ιδίως στο Μέρος Β στην ενότητα που αφορά τη μεθοδολογία

SRSS/C2017/009

1 & 2 EXTERNAL EVALUATION REPORTS

1 & 2 ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου

Καθηγήτρια Ποινικού Δικαίου, Νομική Σχολή ΑΠΘ

E. Simeonidou Kastanidou

Professor in Penal Law. Law School AUTH.

1^Η ΈΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ / 15 ΙΟΥΛΙΟΥ 2017

Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου
Καθηγήτρια ποινικού δικαίου στο ΑΠΘ

1. Εισαγωγή

Σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του ερευνητικού έργου, η πρώτη Έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης έπρεπε να καταρτιστεί κατά τη 12 εβδομάδα, μετά την παράδοση της πρώτης έκθεσης πεπραγμένων της ερευνητικής ομάδας (8^η εβδομάδα), καθώς και της StateoftheArtReport (10^η εβδομάδα). Η πρώτη έκθεση πεπραγμένων κατατέθηκε πράγματι στο τέλος της 8^{ης} εβδομάδας, ενώ η υποβολή της StateoftheArtReport έγινε στις 15 Ιουνίου. Η πρώτη αυτή Έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης στηρίζεται ακριβώς στα κείμενα των δύο εκθέσεων που έχει καταθέσει η ερευνητική ομάδα.

2. Δομή ερευνητικού προγράμματος

Στόχος του προγράμματος είναι να εξετάσει τη σκοπιμότητα ίδρυσης δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα, αλλά και να περιγράψει τις προϋποθέσεις και το πλαίσιο ίδρυσής της, σε περίπτωση που η ίδρυση της αστυνομίας αυτής κριθεί πράγματι αναγκαία και σκόπιμη.

Για την επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου, η ερευνητική ομάδα έχει επιλέξει μια σύνθετη έρευνα, που στηρίζεται σε **τρεις άξονες**: (α) μελέτη της υπάρχουσας σχετικής βιβλιογραφίας, (β) μελέτη των κειμένων διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών σχετικά με τη σκοπιμότητα ίδρυσης και το ρόλο της δικαστικής αστυνομίας και (γ) συνεντεύξεις με πρόσωπα αναφοράς που μπορούν να διατυπώσουν έγκυρη άποψη σχετικά με την αναγκαιότητα δημιουργίας της συγκεκριμένης υπηρεσίας στην Ελλάδα, αλλά και σχετικά με την ειδικότερη δομή και τον τρόπο της λειτουργίας της. Με βάση το σύνολο των στοιχείων αυτών θα συνταχθεί τελικά η πρόταση της ερευνητικής ομάδας, αφού προηγηθεί η ανάλυση των δεδομένων.

Με το περιεχόμενο που περιγράφηκε παραπάνω, η ερευνητική πρόταση εμφανίζεται **εξαιρετικά συνεκτική και από επιστημονική άποψη άρτια**, καθώς επιτρέπει αφενός την εξέταση του υπό έρευνα αντικειμένου σε γενικό και αφηρημένο επίπεδο, ως αυτοτελή αξία, αλλά και την ειδικότερη ένταξή του στην ελληνική πραγματικότητα και την αναζήτηση των όρων που πρέπει να συντρέχουν ώστε η ενσωμάτωσή του στην Ελλάδα να είναι επιτυχής.

3. Αξιολόγηση του πρώτου μέρους της έρευνας: Συλλογή δεδομένων

3.1. Περιγραφή

Το πρώτο μέρος της έρευνας συνίσταται στη συλλογή και μελέτη δεδομένων σχετικά με την δικαστική αστυνομία και ειδικότερα: βιβλίων, δημοσιευμένων σε περιοδικά μελετών και άρθρων, επίσημων εκθέσεων που βρίσκονται στις ιστοσελίδες διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών και άλλων αντίστοιχης σημασίας εγγράφων. Στο πρώτο μέρος εντάσσεται επίσης η μελέτη ξένης ειδικής νομοθεσίας που ερευνάται και αξιολογείται στο ευρύτερο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης το οποίο υπηρχει.

Σκοπός της συλλογής των δεδομένων σε αυτό το στάδιο ήταν κυρίως να εξεταστούν τα ακόλουθα ζητήματα:

- αν ο ρόλος της δικαστικής αστυνομίας αποτιμάται ως θετικός στις χώρες όπου αυτή έχει ιδρυθεί και
- αν θεωρείται αναγκαία η ίδρυσή της σε χώρες όπου δε λειτουργεί δικαστική αστυνομία.

Επιπλέον, μια σειρά από επιμέρους ερωτήματα που σχετίζονται με τη φύση και τη λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας επιχειρήθηκε να απαντηθούν, και ειδικότερα:

- με ποια διαδικασία ιδρύθηκε η δικαστική αστυνομία στις χώρες όπου η λειτουργία της θεωρείται ιδιαίτερος επιτυχής,
- ποιο είναι το θεσμικό πλαίσιο της σύστασής της,
- ποια η δομή της και ο τρόπος στελέχωσής της,
- ποια τα ακριβή της καθήκοντα,
- ποια η σχέση της με τον ευρύτερο μηχανισμό καταστολής,
- ποια η σχέση της με το μηχανισμό απονομής της δικαιοσύνης και ειδικότερα με τον εισαγγελέα και τις ανακριτικές αρχές,
- ποια τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα που πρέπει να έχουν οι υπάλληλοι της δικαστικής αστυνομίας ως προανακριτικοί και ανακριτικοί υπάλληλοι.

Τέλος, με δεδομένο ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) η δικαστική αστυνομία είναι θεσμός που η λειτουργία του συνδέεται με τα δικονομικά συστήματα τα οποία εφαρμόζονται στην Ευρώπη, στόχος της ερευνητικής ομάδας ήταν να υπάρξει ένα περισσότερο εστιασμένο ενδιαφέρον για τη μελέτη και έρευνα του τρόπου λειτουργίας της δικαστικής αστυνομίας στο πλαίσιο της ΕΕ, ώστε να διαμορφωθεί ενδεχομένως ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς, που θα συμβάλλει και στην αποτελεσματική αστυνομική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών για τη διερεύνηση διασυνοριακών εγκλημάτων, και κυρίως εγκλημάτων οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος.

3.2.Αξιολόγηση ποσοτικών δεδομένων

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα ειδικά θεωρητικά κείμενα για το συγκεκριμένο θέμα είναι αριθμητικά περιορισμένα, ενώ είναι εξαιρετικά σπάνια η ανάλυση ή ακόμα και η αναφορά στα επιμέρους ζητήματα που απασχολούν την ερευνητική ομάδα. Επομένως ήδη η ανεύρεση και ανάλυση των σχετικών στοιχείων αποτελεί μια ουσιαστική επιστημονική συμβολή.

Συγκεκριμένα, η ερευνητική ομάδα αξιοποίησε 28 ελληνόγλωσσα συγγράμματα και 28 ξενόγλωσσα κείμενα, στην αγγλική, γαλλική και ιταλική γλώσσα. Η βιβλιογραφία καλύπτει ένα ευρύ φάσμα της επιστήμης του ποινικού δικαίου και της εγκληματολογίας: δίκαιο ποινικών κυρώσεων, ποινική δικονομία, ανακριτική, οικονομικό έγκλημα, αστυνομικό δίκαιο, αντεγκληματική πολιτική, οργανωμένο έγκλημα, διαφθορά και δήμευση, καθώς και ειδικές μελέτες για τις σχέσεις της αστυνομίας με τις εισαγγελικές αρχές και τη δικαστική αστυνομία.

Έχουν επίσης αξιοποιηθεί όλα τα νομοθετικά κείμενα των χωρών όπου επικεντρώθηκε η έρευνα για τη λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας, και ειδικότερα Ποινικός Κώδικας, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας και Ειδικοί Νόμοι σχετικά με την ίδρυση και τη λειτουργία της.

Τέλος, αξιοποιήθηκε πλούσιο πληροφοριακό υλικό από επίσημους ιστοτόπους οργανισμών που ασχολούνται με τη χάραξη αντεγκληματικής πολιτικής και τη δίωξη του εγκλήματος και πιο συγκεκριμένα με τη δίωξη του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς. Συνολικά ελέγχθηκαν και καταγράφηκαν 38 ιστότοποι, από τους οποίους μάλιστα έχουν αξιοποιηθεί περισσότερα κάθε φορά κείμενα.

3.3.Αξιολόγηση ποιοτικών δεδομένων

Από τη βιβλιογραφική έρευνα που πραγματοποίησε η ερευνητική ομάδα προέκυψε ότι η βιβλιογραφία ειδικά για τη δικαστική αστυνομία είναι σπάνια και όταν υπάρχει, αναφέρεται είτε στον Εισαγγελέα που εποπτεύει στους ερευνητές ανακριτικούς υπαλλήλους, με έμφαση στους κανόνες και τα πρότυπα διεξαγωγής ανακριτικής έρευνας καθώς και τις λειτουργίες της δικαστικής αστυνομίας. Δεν εντοπίστηκε ωστόσο ειδική έρευνα για τις πραγματικές συνθήκες της λειτουργίας της, όπως αντίθετα υπάρχει για τη αστυνομία τάξης.

Με το δεδομένο αυτό, η ερευνητική ομάδα ξεκίνησε την ανάλυσή της αναφερόμενη στο ελληνικό ποινικό σύστημα και ειδικότερα στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο σχετικά με την ποινική δίκη. **Στο πρώτο αυτό μέρος της έρευνας** γίνεται μια σύντομη αναφορά στα δικονομικά συστήματα, που διακρίνονται (α) στο εξεταστικό, (β) στο κατηγορητικό και (γ) στο μικτό, προσδιορίζοντας τα βασικά τους χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Η ερευνητική ομάδα έχει αναλύσει κυρίως το μικτό σύστημα (που ισχύει και στην Ελλάδα), βάσει του οποίου η ποινική διαδικασία χωρίζεται σε δύο μεγάλα στάδια: (α) το στάδιο της προδικασίας, στην οποία εφαρμόζονται οι αρχές του εξεταστικού συστήματος, σε συνδυασμό με διασφάλιση βασικών δικαιωμάτων των κατηγορουμένων και (β) Το στάδιο της

κύριας διαδικασίας, στο οποίο εφαρμόζονται οι αρχές του κατηγορητικού συστήματος.

Στη συνέχεια, η ερευνητική ομάδα επιχείρησε να προσδιορίσει το ρόλο της δικαστικής αστυνομίας σε κάθε στάδιο. Επεσήμανε ειδικότερα ότι κατά την προδικασία η δικαστική αστυνομία ενεργοποιείται μετά την πληροφόρηση του εισαγγελέα για την τέλεση ενός εγκλήματος, όταν η υπόθεση τίθεται υπό την εποπτεία ή τη διεύθυνσή του, ακόμα και πριν από την άσκηση ποινικής δίωξης, κατά το στάδιο, δηλαδή, της προκαταρκτικής εξέτασης. Στο στάδιο αυτό η βασική λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας είναι η συλλογή των αναγκαίων αποδεικτικών στοιχείων προκειμένου να βεβαιωθεί η τέλεση μιας εγκληματικής πράξης και να προσδιοριστούν οι πιθανοί δράστες και οι συμμετοχοί τους στο έγκλημα. Η ερευνητική ομάδα εντοπίζει στο σημείο αυτό μια σύγχυση μεταξύ των καθηκόντων της δικαστικής αστυνομίας και της αστυνομίας ασφαλείας, χωρίς ωστόσο να προχωρεί σε ενδελεχή προσδιορισμό των υφιστάμενων προβλημάτων.

Κρίνεται επομένως εδώ αναγκαία περαιτέρω ανάλυση.

Στη συνέχεια εξετάζεται η λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας στη διάρκεια της προκαταρκτικής εξέτασης και επισημαίνεται ότι αν και βάσει του νόμου η προκαταρκτική εξέταση είναι συνοπτική (άρθ. 31§3 ΚΠΔ) και ολοκληρώνεται μέσα σε τρεις μήνες, παρέχεται εντούτοις η δυνατότητα παράτασής της έως τρεις μήνες ή και για εύλογο χρονικό διάστημα, ανάλογα με τη φύση της υπόθεσης, ρύθμιση που θεωρείται ότι δε συμβαδίζει απόλυτα με τις προβλέψεις του άρθρου 6 § 1 της ΕΣΔΑ για τη δίκαιη δίκη. Κατά συνέπεια προτείνεται ορθά η σαφέστερη οριοθέτηση της διάρκειας της προκαταρκτικής εξέτασης.

Η έρευνα επεκτείνεται αμέσως μετά στο χώρο της προανάκρισης, όπου επίσης η συμβολή της δικαστικής αστυνομίας θεωρείται καθοριστική. Στο στάδιο αυτό, η λειτουργία δικαστικής αστυνομίας προβλέπεται στο άρθρο 243§1 ΚΠΔ, εφόσον χρέη προανακριτικού υπαλλήλου εκτελούν τα στελέχη της, μετά από γραπτή παραγγελία του εισαγγελέα.

Η ερευνητική ομάδα επισημαίνει σωστά ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει κατηγορία υπαλλήλων και αξιωματούχων με ιδιότητα «αστυνομικού ερευνητή» ή «αναλυτή» που να μπορεί να συσχετίζει και επεξεργάζεται ποιοτικά πληροφορίες σχετικά με την τέλεση εγκληματικών πράξεων σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, μια έλλειψη που μειώνει τη σημασία της προκαταρκτικής εξέτασης και της προανάκρισης. Επισημαίνει επιπλέον ορθά ότι ούτε για τους ειδικούς ανακριτικούς υπαλλήλους που είναι υπάλληλοι του δημοσίου από διάφορες υπηρεσίες προβλέπονται κάποια κριτήρια που να συνδέονται με ειδικές γνώσεις ή εκπαίδευση για να προβαίνουν σε ανακριτικές πράξεις, με εξαίρεση συγκεκριμένες υπηρεσίες όπως οι Εισαγγελίες κατά της Διαφθοράς και Οικονομικού Εγκλήματος. Το συμπέρασμα είναι ότι η έλλειψη της δικαστικής αστυνομίας θέτει ουσιώδη εμπόδια στην πληρότητα και αποτελεσματικότητα της προκαταρκτικής εξέτασης και της προανάκρισης ενώ η σύστασή της θα βοηθούσε ουσιωδώς στην ταχύτερη και ουσιαστικότερη απονομή της δικαιοσύνης.

Η επόμενη ενότητα της έρευνας επικεντρώνεται στις υπηρεσίες που είναι αρμόδιες για τη διαλεύκανση του οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, όπου, με βάση τα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς, εμπλέκονται πέντε (5) κατηγορίες φορέων: (α) 3 Εισαγγελικές Αρχές, (β) 19 Σώματα, υπηρεσίες επιθεώρησης και δίωξης, (γ) 16 εποπτικοί, διοικητικοί-ελεγκτικοί φορείς και υπηρεσίες, (δ) 9 ανεξάρτητες αρχές και (ε) 4 ειδικοί εποπτικοί φορείς. Συνολικά αυτοί οι φορείς, αρχές, σώματα και υπηρεσίες, διαρθρώνονται σε 74 επιμέρους μονάδες και υπηρεσίες. Αυτός ο πληθωρισμός υπηρεσιών θεωρείται μέτρο αντι-διαφθοράς που αντιστοιχεί στο μοντέλο περιστασιακής πρόληψης, αλλά προκαλεί υπερσυνωστισμό πληροφοριών και υποθέσεων στο επίπεδο των αρμόδιων εισαγγελικών και ανακριτικών αρχών, γεγονός που υπονομεύει τη δυνατότητά τους να ανταποκριθούν εν τοις πράγμασι στο φόρτο εργασίας.

Τέλος, το πρώτο μέρος της έρευνας ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των Συστάσεων διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών προς την Ελλάδα για τη δημιουργία Σώματος Δικαστικής Αστυνομίας, στελεχωμένου με προσωπικό εξειδικευμένο σε οικονομικές και χρηματοοικονομικές έρευνες, με στόχο τη συγκροτημένη πραγματοποίηση της προκαταρκτικής εξέτασης και της προανάκρισης. Με τον τρόπο αυτό στο πρώτο μέρος της έρευνας αναδεικνύεται με ενάργεια η ανάγκη σύστασης δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα και επισημαίνονται τα σημεία της ποινικής διαδικασίας όπου η συμβολή της μπορεί να είναι καθοριστική. Ωστόσο δεν προσδιορίζονται ειδικότερα: (α) ο αριθμός των ατόμων που θα πρέπει να στελεχώσουν τη συγκεκριμένη υπηρεσία, (β) ο τρόπος επιλογής των ατόμων αυτών, (γ) η διάρθρωση της υπηρεσίας, (δ) ο τρόπος της εκπαίδευσης των στελεχών της, (ε) ο τρόπος ένταξης της δικαστικής αστυνομίας στο μηχανισμό απονομής ποινικής δικαιοσύνης και (στ) το κόστος ίδρυσης και λειτουργίας της συγκεκριμένης δομής. Σε ό,τι αφορά, άλλωστε, το χώρο αντιμετώπισης του οικονομικού εγκλήματος και της διαφθοράς, θα χρειαζόταν μεγαλύτερη ανάλυση ως προς τον τρόπο ένταξης της δικαστικής αστυνομίας στην πληθώρα των ήδη εμπλεκόμενων υπηρεσιών. Τα σημεία αυτά αναμένεται βέβαια να συμπληρωθούν κατά την ολοκλήρωση της ερευνητικής εργασίας.

Το δεύτερο μέρος της έρευνας είναι αφιερωμένο στη διερεύνηση ξένων εννόμων τάξεων. Το μέρος αυτό διακρίνεται σε τρεις ενότητες.

Στην πρώτη ενότητα εξετάζονται έννομες τάξεις όπου λειτουργεί δικαστική αστυνομία. Στο σημείο αυτό αναλύονται οι νομοθεσίες της **Ιταλίας**, όπου μάλιστα η λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας προβλέπεται στο Σύνταγμα, και αντιμετωπίζεται ως μηχανισμός ο οποίος βρίσκεται στη διάθεση των δικαστικών αρχών, της **Γαλλίας**, του **Βελγίου**, της **Πορτογαλίας** και της **Ισπανίας**.

Ιδιαίτερα σημαντική και αποτελεσματική είναι η επιλογή της ερευνητικής ομάδας να πραγματοποιήσει οριζόντια έρευνα σχετικά με τη λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας στις πέντε αυτές έννομες τάξεις, ξεκινώντας με αναφορά στις **αρμοδιότητες** που της έχουν ανατεθεί σε κάθε κράτος. Πιο συγκεκριμένα στις

αρμοδιότητές της εντάσσονται με επιμέρους παραλλαγές: (α) η διερεύνηση των όρων τέλεσης του εγκλήματος, (β) η αποτροπή των περαιτέρω συνεπειών του, (γ) η αναζήτηση των δραστών, (δ) η αναζήτηση αποδεικτικών στοιχείων, (ε) η λήψη αναγκαίων μέτρων για να εξασφαλίζονται οι πηγές των αποδεικτικών στοιχείων, (στ) η ενημέρωση των εισαγγελικών και δικαστικών αρχών σχετικά με τα υπάρχοντα στοιχεία, (ζ) η πραγματοποίηση συλλήψεων, ερευνών, κατασχέσεων ή άλλων ανακριτικών πράξεων, (η) η αποδοχή παραπόνων και καταγγελιών και (θ) η ανάπτυξη δράσεων γενικής πρόληψης (που αφορούν τη μείωση του αριθμού των θυμάτων και τη συμμετοχή των πολιτών στην πρόληψη).

Με τον ίδιο οριζόντιο τρόπο εξετάζεται ο **τρόπος οργάνωσης** της δικαστικής αστυνομίας στις πέντε υπό έρευνα χώρες, ο οποίος εμφανίζει σημαντικές διαφορές σε κάθε χώρα. Η ερευνητική ομάδα περιγράφει με σαφή τρόπο τις διαφορές που υπάρχουν σε κάθε χώρα σχετικά με τις υπηρεσίες που ασκούν καθήκοντα δικαστικής αστυνομίας και τις σχέσεις τους με τις εισαγγελικές και δικαστικές αρχές. Ωστόσο, δεν γίνεται καμία αναφορά στον αριθμό των ατόμων που στελεχώνουν αυτές τις υπηρεσίες – κυρίως ως ποσοστό επί του πληθυσμού – κάτι που θα βοηθούσε σε μια περιγραφή των αναγκών στελέχωσης μιας αντίστοιχης υπηρεσίας στην Ελλάδα, ούτε παρουσιάζονται τα πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα κάθε συστήματος ώστε να μπορέσουν να αξιοποιηθούν τα σχετικά πορίσματα για τη διαμόρφωση της δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα.

Η επόμενη υποενότητα της έρευνας αφιερώνεται στην υπηρεσιακή κατάσταση του **προσωπικού της δικαστικής αστυνομίας**, η οποία επίσης διαφοροποιείται σημαντικά στα επιμέρους κράτη. Περιγράφονται οι διαφορετικές ιδιότητες του προσωπικού σε κάθε κράτος και οι ειδικότερες σχέσεις του με τις εισαγγελικές, δικαστικές ή άλλες αρχές. Ωστόσο και εδώ λείπει η συγκριτική ανάλυση των επιμέρους έννομων τάξεων, ώστε να προσδιοριστούν τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα κάθε τάξης και να αξιοποιηθούν τα αποτελέσματα για τον προσδιορισμό του βέλτιστου για την Ελλάδα συστήματος. Δεν προσφέρονται επίσης επαρκή στοιχεία σχετικά με τα προσόντα και τον τρόπο εκπαίδευσης των στελεχών της υπηρεσίας. Τα στοιχεία αυτά θα ήταν χρήσιμο να προστεθούν κατά την πρόοδο της έρευνας.

Το ίδιο ισχύει, άλλωστε, και σχετικά με το περιεχόμενο της επόμενης υποενότητας της πρώτης ενότητας της έρευνας, που αναφέρεται στις **προϋποθέσεις ανάθεσης μιας υπόθεσης στη δικαστική αστυνομία**. Ενώ η ερευνητική ομάδα προσδιορίζει με ακρίβεια τους διαφορετικούς τρόπους ανάληψης της ευθύνης για συγκεκριμένες υποθέσεις από τη δικαστική αστυνομία, δεν προσδιορίζει εκείνον που φαίνεται να πλεονεκτεί από την άποψη της αποτελεσματικότητας έναντι των υπολοίπων.

Στη δεύτερη ενότητα του μέρους αυτού, η έρευνα επεκτείνεται στην παρουσίαση εννόμων τάξεων που δε διαθέτουν δικαστική αστυνομία – Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο - χωρίς ωστόσο να είναι σαφές για ποιο λόγο είναι αναγκαία η συγκεκριμένη αναφορά, κυρίως μάλιστα καθώς οι

χώρες αυτές, παρά την έλλειψη δικαστικής αστυνομίας, δε φαίνεται να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα της Ελλάδας. Θα περίμενε κανείς ότι θα επιχειρούνταν να αναδειχθούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι συγκεκριμένες χώρες λόγω ακριβώς της έλλειψης της δικαστικής αστυνομίας, αλλά τελικά αυτό δεν προκύπτει αναγκαία από την έρευνα. Ίσως και εδώ θα χρειαζόταν μια προσθήκη ως προς την αναγκαιότητα της σχετικής διερεύνησης και ως προς τα συμπεράσματα που μπορούν να αντληθούν από αυτήν.

Ανάλογες προσθήκες θα ήταν αναγκαίες και στην επόμενη **τρίτη ενότητα**, όπου πραγματοποιείται η συγκριτική ανάλυση ανάμεσα στις διαφορετικές έννοιες τάξεις. Στην ενότητα αυτή, η ερευνητική ομάδα ορθά επιχειρεί να κατηγοριοποιήσει τα βασικά στοιχεία των επιμέρους συστημάτων οργάνωσης της δικαστικής αστυνομίας στις χώρες όπου αυτή λειτουργεί. Στο πλαίσιο αυτό διακρίνει δύο πρότυπα: (α) την οργάνωση της δικαστικής αστυνομίας ως διακριτής υπηρεσίας της Αστυνομίας, με παράλληλη λειτουργία και άλλης υπηρεσίας δικαστικής αστυνομίας, που είναι διακλαδική και λειτουργεί στις Εισαγγελίες και (β) την οργάνωση της δικαστικής αστυνομίας ως διακριτής υπο-μονάδας συγκεκριμένων αστυνομικών υπηρεσιών, αλλά όχι ως ιδιαίτερου κλάδου μέσα στην αστυνομία, με παράλληλη λειτουργία υπηρεσιών δικαστικής αστυνομίας στις Εισαγγελίες, που στελεχώνονται διακλαδικά και λειτουργούν σε όλη τη χώρα. Ωστόσο, δεν εμβαθύνει στον προσδιορισμό των πλεονεκτημάτων ή μειονεκτημάτων κάθε συστήματος ώστε τα αποτελέσματα να μπορούν να αξιοποιηθούν για την ένταξη του θεσμού στο ελληνικό σύστημα.

Στην ίδια ενότητα, η ερευνητική ομάδα κατηγοριοποιεί τους τρόπους ενεργοποίησης της δικαστικής αστυνομίας: (α) με ίδια πρωτοβουλία ή (β) ύστερα από παραγγελία του Εισαγγελέα, στον οποίο έχει περιέλθει η είδηση για το έγκλημα. Κατηγοριοποιεί επίσης τα στάδια ενεργοποίησης της δικαστικής αστυνομίας: (α) στο στάδιο της προδικασίας (αφού έχει επιληφθεί ο Εισαγγελέας) ή (β) και σε προγενέστερο στάδιο, αλλά και το είδος των εγκλημάτων με τα οποία ασχολείται: (α) μόνο με σοβαρά εγκλήματα ή και (β) μόνο με ειδικές κατηγορίες σοβαρών εγκλημάτων και κυρίως με υποθέσεις διαφθοράς, εγκλήματα λευκού κολάρου/βαριάς οικονομικής εγκληματικότητας, οργανωμένου εγκλήματος και τρομοκρατίας.

Ωστόσο, και στην ενότητα αυτή δεν επιχειρείται τελικά ποιοτική σύγκριση μεταξύ των επιμέρους συστημάτων, ώστε να αναδειχθούν τα πλεονεκτήματα ή τα μειονεκτήματα κάθε συστήματος. Δεν προσδιορίζονται επίσης ποσοτικά στοιχεία, όπως ο αριθμός των μελών της δικαστικής αστυνομίας, ως ποσοστό επί του πληθυσμού, ούτε ο τρόπος επιλογής και εκπαίδευσής τους ούτε τέλος η οργανωτική διάρθρωση της δικαστικής αστυνομίας στις επιμέρους χώρες. Σημαντικά θα ήταν επίσης στοιχεία σχετικά με την υλική υποδομή που τίθεται στη διάθεση της δικαστικής αστυνομίας στις επιμέρους χώρες και τις εξουσίες που της παραχωρούνται (λ.χ. ως προς την άρση του τραπεζικού απορρήτου, την πραγματοποίηση παρακολούθησεων, την υιοθέτηση ειδικών ανακριτικών πράξεων κλπ).

Όλα αυτά τα στοιχεία θα πρέπει βέβαια να προκύψουν σε μεταγενέστερα στάδια της έρευνας, αφού η ίδια η ερευνητική ομάδα αναφερόμενη στο ελληνικό δικαιοσύστημα, προσδιορίζει ακριβώς τα σημεία όπου κρίνει αναγκαία την εξειδικευμένη προσέγγιση. Πιο συγκεκριμένα, αναγκαία θεωρείται η σαφής διάκριση - θεσμικά και οργανωτικά - μεταξύ της αστυνομίας ασφάλειας και της δικαστικής αστυνομίας, μεταξύ πρόληψης και καταστολής, οι προϋποθέσεις και ανάγκες ειδικής εκπαίδευσης του προσωπικού και των δικαστικών λειτουργών που διευθύνουν/ επιβλέπουν αυτές τις υπηρεσίες. Θεωρείται επίσης αναγκαίο να οριστεί με σαφήνεια το στάδιο κατά το οποίο ενεργοποιείται ο ρόλος της δικαστικής αστυνομίας, αν ενεργοποιείται, δηλαδή, ήδη από την προκαταρκτική εξέταση, καθώς και η χρονική διάρκεια της τελευταίας. Κρίσιμος θεωρείται ακόμα ο προσδιορισμός των οργανωτικών αναγκών της δικαστικής αστυνομίας, του τρόπου στελέχωσης των ειδικών Εισαγγελιών, τα κριτήρια επιλογής των επίκουρων εισαγγελέων και η υπηρεσιακή κατάστασή τους, ενώ αναγκαία κρίνεται και η διερεύνηση της πιθανότητας σύστασης ενοποιημένων υπηρεσιών ως προς το αντικείμενό τους (π.χ. Εισαγγελία Μεγάλης Διαφοράς, Οικονομικού και Οργανωμένου Εγκλήματος) που θα αντιστοιχεί σε ανάλογες υπηρεσίες της αστυνομίας ώστε να διευκολύνεται η συνεργασία και να αποφεύγονται οι επικαλύψεις.

3. Γενικό συμπέρασμα

Συνοψίζοντας. Η ερευνητική ομάδα έκανε πολλή δουλειά σε σύντομο χρονικό διάστημα. Αξιοποίησε το σύνολο της υπάρχουσας σχετικής με το αντικείμενο ελληνικής βιβλιογραφίας και ένα σημαντικό μέρος της διεθνούς βιβλιογραφίας. Κατέγραψε επίσης και αξιοποίησε έναν πολύ σημαντικό αριθμό βάσεων δεδομένων. Από άποψη επομένως ποσοτική η εργασία που έγινε είναι απολύτως ικανοποιητική. Η έρευνα εμφανίζεται και ποιοτικά επαρκής σε ό,τι αφορά την ανάλυση του ελληνικού ποινικού συστήματος, όπου με ενάργεια παρουσιάζει τα προβλήματα που υπάρχουν και τις δυσκολίες που προκαλεί η έλλειψη της δικαστικής αστυνομίας. Το ίδιο ισχύει και για την παρουσίαση των ξένων δικαιοσύνη συστημάτων, καθώς η ερευνητική ομάδα δεν περιορίστηκε σε μια κάθετη ανάλυση κάθε συστήματος, αλλά επέλεξε να ασχοληθεί με αυτά με οριζόντιο τρόπο, αναδεικνύοντας τόσο τις διαφορές όσο και τις ομοιότητές τους.

Ωστόσο, στο επίπεδο αυτό θα χρειαστεί επιπλέον εμβάθυνση, ώστε να αποσαφηνιστούν τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα κάθε συστήματος, να προσδιοριστούν ποσοτικά στοιχεία, όπως ο αριθμός των μελών της δικαστικής αστυνομίας, ως ποσοστό επί του πληθυσμού, να αναδειχθεί ο βέλτιστος τρόπος επιλογής του προσωπικού, οι αναγκαίες για τη στελέχωση της δικαστικής αστυνομίας ειδικότητες, ο τρόπος εκπαίδευσης των στελεχών της, η οργανωτική διάρθρωση που θα πρέπει να έχει η δικαστική αστυνομία στην Ελλάδα (ενιαία υπηρεσία σε όλη τη χώρα ή αυτοτελείς μονάδες σε κάθε εφετείο), η υλική υποδομή που θα πρέπει να τεθεί στη διάθεσή της και τέλος οι εξουσίες που θα της παραχωρηθούν (λ.χ. ως προς την άρση του τραπεζικού απορρήτου, την πραγματοποίηση παρακολούθησεων, την υιοθέτηση ειδικών ανακριτικών πράξεων κλπ).

SRSS/C2017/009

Research on Judicial Police and the efficiency
of Criminal Justice System in Greece

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ
ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2^Η ΈΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ / 14 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2017

Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου
Καθηγήτρια ποινικού δικαίου στο ΑΠΘ

1. Εισαγωγή

Η δεύτερη έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης αναφέρεται στο δεύτερο μέρος της έρευνας, δηλαδή την προετοιμασία και πραγματοποίηση των συνεντεύξεων με πρόσωπα αναφοράς.

Με βάση το αρχικό χρονοδιάγραμμα, η διαδικασία αυτή έπρεπε να ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος της 12^{ης} εβδομάδας (30 Μαΐου) και η δεύτερη έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης θα έπρεπε να έχει κατατεθεί ως το τέλος της 17^{ης} εβδομάδας (4 Ιουλίου). Ωστόσο, μολονότι η προετοιμασία του ερωτηματολογίου και ο προσδιορισμός της ομάδας έγινε εγκαίρως και σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα, η ανεύρεση των προσώπων αναφοράς και η πραγματοποίηση των συναντήσεων δεν ήταν πάντα ευχερής, κάτι το οποίο είναι σύνηθες σε τέτοιου είδους έρευνες. Τα προβλήματα είναι άλλωστε εντονότερα κατά τους θερινούς μήνες, κατά τους οποίους και έπρεπε να πραγματοποιηθούν οι συνεντεύξεις.

Λαμβάνοντας επομένως κανείς υπόψη του τα εγγενή προβλήματα της διαδικασίας των συνεντεύξεων αφενός, αλλά και την ποιότητα της δουλειάς της ερευνητικής ομάδας, όπως αυτή θα παρουσιαστεί παρακάτω, θα πρέπει να αναγνωρίσει ότι η μικρή καθυστέρηση στην ολοκλήρωση της δεύτερης φάσης της έρευνας ήταν απολύτως δικαιολογημένη.

2. Αξιολόγηση του Δεύτερου μέρους της έρευνας: προετοιμασία και πραγματοποίηση των συνεντεύξεων με πρόσωπα αναφοράς (Ποιοτική έρευνα)

2.1.Περιγραφή

Το δεύτερο μέρος της έρευνας αποτελείται από τρεις φάσεις. Στην πρώτη περιλαμβάνεται η προετοιμασία των συνεντεύξεων, στη δεύτερη η πραγματοποίησή τους και στην τρίτη η εκτίμηση των αποτελεσμάτων τους. Στη συνέχεια θα γίνει η αξιολόγηση:(α) της επιλογής της συγκεκριμένης μεθόδου από την ερευνητική ομάδα (παρ. 2.2.), και (β) της υλοποίησης της κάθε φάσης της έρευνας από ποσοτική και ποιοτική άποψη (παρ. 2.3. – 2.5).

2.2.Η επιλογή της μεθόδου των συζητήσεων με ομάδες προσώπων αναφοράς

Η μέθοδος της αναζήτησης ποιοτικών δεδομένων στο πλαίσιο συζητήσεων με βάση ερωτηματολόγια σε ομάδες προσώπων αναφοράς είναι η πλέον αποτελεσματική όταν μια ερευνητική ομάδα επιδιώκει να καταθέσει συγκεκριμένες προτάσεις που θα πρέπει να εφαρμοστούν σε έναν χώρο όπου υπάρχουν ήδη και λειτουργούν πολλές δημόσιες υπηρεσίες αλλά και ανεξάρτητες αρχές. Και αυτό γιατί, όπως ορθά παρατηρείται στη 2^η έκθεση πεπραγμένων, οι νομικοί κανόνες μπορεί να ορίζουν το πλαίσιο εντός του οποίου λειτουργεί ένας θεσμός, ωστόσο μόνο τα πρόσωπα που εφαρμόζουν αυτό το νομοθετικό πλαίσιο είναι σε θέση να επισημάνουν την πραγματική έκταση και το βάθος των προβλημάτων και να προτείνουν τις καλύτερες και αποτελεσματικότερες λύσεις για την αντιμετώπισή τους.

Η μέθοδος εξάλλου των ομαδικών συνεντεύξεων, που πρωτοεμφανίστηκε στη δεκαετία του 1940, θεωρείται προτιμητέα έναντι των ατομικών, καθώς διευκολύνει τη συλλογή δεδομένων από πολλά υποκείμενα ταυτόχρονα και επιτρέπει, τόσο την καταγραφή των βασικών παραμέτρων ενός θέματος, όσο και την παρατήρηση της δυναμικής των σχέσεων μεταξύ των υποκειμένων.

Με τα δεδομένα αυτά, η επιλογή της συγκεκριμένης μεθόδου θα πρέπει να θεωρηθεί ως ιδιαίτερως επιτυχής.

2.3.Προετοιμασία των συζητήσεων με τις ομάδες των προσώπων αναφοράς

Η προετοιμασία των συνεντεύξεων στηρίχθηκε στην επεξεργασία των ευρημάτων της έκθεσης επισκόπησης της βιβλιογραφίας που ήταν χρήσιμα για προετοιμασία του οδηγού συνέντευξης με τα πρόσωπα αναφοράς.

Εν προκειμένω, ο βασικός στόχος της ομάδας ήταν να αντλήσει ποιοτικά δεδομένα σε σχέση με την ανάκριση (προανάκριση και κύρια ανάκριση) και τους παράγοντες που, εκτός από τη νομοθεσία, επιδρούν στη διεξαγωγή της σε υποθέσεις βαριάς οικονομικής εγκληματικότητας, διαφθοράς και οργανωμένου εγκλήματος,

έτσι ώστε να μπορέσει να καταθέσει συγκεκριμένες προτάσεις ώστε η προδικασία να γίνει αποτελεσματικότερη, κυρίως μάλιστα σε υποθέσεις σοβαρού εγκλήματος.

Μεταξύ άλλων η ερευνητική ομάδα αποφάσισε ότι έπρεπε να εξετάσει:

- Αν πέραν της διαμόρφωσης ενός νομοθετικού πλαισίου, είναι πράγματι δυνατή η σύσταση δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα.
- Ποιοι είναι οι παράγοντες που έχουν επηρεάσει αρνητικά μέχρι σήμερα τη διαδικασία της σύστασής της.
- Με ποιο τρόπο θα μπορούσε να συμβάλει η σύσταση της δικαστικής αστυνομίας στην αντιμετώπιση της εγκληματικότητας και πιο συγκεκριμένα στην αντιμετώπιση υποθέσεων διαφθοράς και οικονομικού εγκλήματος όπως αυτές διαπιστώνονται σήμερα στην Ελλάδα.

Μετά τον προσδιορισμό των στόχων, η ερευνητική ομάδα προσδιόρισε τα χαρακτηριστικά των ομάδων προσώπων αναφοράς στα οποία θα απευθυνόταν (focusgroups). Στην πρώτη ομάδα αποφασίστηκε να συμμετάσχουν πρόσωπα που ανήκουν σε υπηρεσίες αντιμετώπισης της οικονομικής και οργανωμένης εγκληματικότητας, ενώ στη δεύτερη ομάδα, άτομα που δε συμμετέχουν κατ' ανάγκη σε επιχειρησιακές υπηρεσίες, αλλά σε υπηρεσίες που έχουν ιδίως συντονιστικό ρόλο, επεξεργάζονται και παράγουν πολιτική ή έχουν επαφές με διεθνείς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς, άτομα δηλαδή που έχουν μια ευρύτερη εποπτεία και θεώρηση των ζητημάτων εφαρμογής της νομοθεσίας και των πολιτικών κατά της διαφθοράς, του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος. Η επιλογή αυτή εμφανίζεται άκρως επιτυχής, ώστε να συλλεχθούν όσο το δυνατό περισσότερες πληροφορίες και απόψεις.

Στη συνέχεια, η ερευνητική ομάδα προσδιόρισε 12 ευρείες θεματικές ενότητες που θα περιλαμβάνονταν στον οδηγό της συνέντευξης, ενώ αμέσως μετά κατάρτισε τον οδηγό της συνέντευξης. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η ομάδα κατάρτισε διαφορετικούς οδηγούς για καθεμιά από τις δύο ομάδες προσώπων αναφοράς, ανάλογα με τους τομείς ενασχόλησης των προσώπων που θα τις απάρτιζαν. Ωστόσο, υπήρχαν κοινές ερωτήσεις και θεματικές στους δύο οδηγούς, ώστε τα αποτελέσματα της ερευνητικής εργασίας να είναι συγκρίσιμα. Η συγκεκριμένη επιλογή ήταν επίσης επιτυχής, ενώ οι δύο οδηγοί καλύπτουν επί της ουσίας το σύνολο των θεμάτων που θα μπορούσαν να συζητηθούν στο πλαίσιο των συνεντεύξεων και είναι κρίσιμα για την οργάνωση της δικαστικής αστυνομίας.

Αφού ολοκληρώθηκαν οι δύο οδηγοί, η ερευνητική ομάδα προχώρησε στην επιλογή του δείγματος των προσώπων αναφοράς. Παρά τις δυσκολίες που επικαλείται (βλ. 2^η έκθεση πεπραγμένων σελ. 6 – 7), η ερευνητική ομάδα χρησιμοποίησε πολύ αυστηρά κριτήρια για τον προσδιορισμό των μελών της κάθε ομάδας, ώστε να εξασφαλίσει ότι θα συμμετέχουν σε αυτή άτομα προερχόμενα από διαφορετικούς φορείς, με εμπειρία στην άσκηση ουσιαστικών αρμοδιοτήτων στο πλαίσιο των φορέων από τους οποίους προέρχονταν και επιπλέον άτομα που δεν θα είχαν μεταξύ τους πολύ στενές σχέσεις, ώστε να διαφυλαχθεί η αξιοπιστία της έρευνας. Η προσέγγιση του δείγματος έγινε επίσης με επιμέλεια, με τη διεθνώς αναγνωρισμένη μέθοδο της χιονοστιβάδας (σκόπιμο δείγμα).

Τελικώς, στην πρώτη ομάδα συμμετείχαν επτά άτομα (δύο επίκουροι εισαγγελείς για τη διαφθορά και το οικονομικό έγκλημα, δύο ανακριτές για το ίδιο αντικείμενο, ένας εκπρόσωπος της οικονομικής αστυνομίας και δύο εκπρόσωποι από την αρχή για το ξέπλυμα χρήματος), ενώ στη δεύτερη ομάδα συμμετείχαν έξι άτομα (τρία στελέχη της ΓΕΓΚΑΔ, δύο στελέχη του ΣΔΟΕ και ένα στέλεχος της οικονομικής αστυνομίας). Για λόγους οικονομίας της έρευνας επιλέχθηκε η συζήτηση με τα focus groups να γίνει στην Αθήνα.

Με βάση τα στοιχεία αυτά, η πρώτη φάση του δεύτερου μέρους της έρευνας φαίνεται πράγματι επιτυχής, μολονότι θα ήταν πληρέστερη σε ό,τι αφορά τόσο τα ποσοτικά όσο και τα ποιοτικά της χαρακτηριστικά αν υπήρχαν ορισμένα πρόσθετα στοιχεία. Πιο συγκεκριμένα:

- Τα πρόσωπα αναφοράς που επιλέχθηκε να αξιοποιηθούν προέρχονταν συνολικά από 6 υπηρεσίες και αρχές, ενώ, με βάση τα στοιχεία που προέκυψαν στο πρώτο μέρος της έρευνας, οι υπηρεσίες που είναι αρμόδιες για τη διαλεύκανση και αντιμετώπιση του οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος είναι συνολικά 74. Εκπρόσωποι, λοιπόν, των υπηρεσιών αυτών – ή έστω κάποιων επιπλέον από αυτές - θα μπορούσαν να προσθέσουν ενδιαφέροντα στοιχεία σχετικά με τη λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας και κυρίως σχετικά με την ανάγκη «αποσυμφόρησης» στο χώρο αυτό.
- Ιδιαίτερα σημαντική θα ήταν η αξιοποίηση πληροφοριών από την υπηρεσία δίωξης ηλεκτρονικού εγκλήματος, καθώς πολλές μορφές οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος πραγματοποιούνται μέσω του διαδικτύου και θα είχε ενδιαφέρον να προσδιοριστούν οι όροι σύνδεσης της δικαστικής αστυνομίας με την υπηρεσία αυτή.
- Τα πρόσωπα αναφοράς προέρχονταν όλα από τις υπηρεσίες της Αθήνας, ενώ θα έπρεπε να υπάρχει εισροή πληροφοριών και από την επαρχία – κυρίως για να εντοπιστούν πιθανά προβλήματα ως προς τη διάρθρωση της δικαστικής αστυνομίας σε όλη τη χώρα.
- Δεν αξιοποιήθηκαν ως πρόσωπα αναφοράς στελέχη φορέων όπως η GRECO, που πολλές φορές έχει υποδείξει την ανάγκη ίδρυσης δικαστικής αστυνομίας, τα οποία θα μπορούσαν να δώσουν εξηγήσεις και λεπτομερείς υποδείξεις σχετικά με τη λειτουργία της.
- Τα πρόσωπα αναφοράς προέρχονταν όλα από την Ελλάδα, ενώ για να αξιοποιηθεί η δουλειά που έγινε με τα ξένα δίκαια και τα μοντέλα ανάπτυξης της δικαστικής αστυνομίας στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες θα ήταν χρήσιμη η συμπλήρωση της εικόνας που διαμορφώθηκε μέσω της βιβλιογραφίας με συνεντεύξεις με ομάδες ειδικών από τις χώρες εκείνες.

Για να γίνουν βέβαια όλα αυτά θα χρειαζόταν σημαντικά περισσότερος χρόνος και ασφαλώς αυξημένη οικονομική ενίσχυση στο πλαίσιο μιας μεγάλης κλίμακας έρευνας. Ωστόσο και στο πλαίσιο της συγκεκριμένης μικρής κλίμακας έρευνας, θα μπορούσαν να γίνουν ορισμένα επιπλέον βήματα, κυρίως σε ό,τι αφορά (α) την αναζήτηση στοιχείων από την υπηρεσία δίωξης ηλεκτρονικού εγκλήματος, (β) την αναζήτηση στοιχείων για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η επαρχία και (γ) την πραγματοποίηση συζητήσεων με στελέχη περισσότερων υπηρεσιών και αρχών από τις εμπλεκόμενες στη διαλεύκανση και αντιμετώπιση του οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος.

2.4.Πραγματοποίηση των συζητήσεων με τις ομάδες των προσώπων αναφοράς

Η δεύτερη φάση του δεύτερου μέρους της έρευνας περιλάμβανε την πραγματοποίηση των συζητήσεων με τις ομάδες των προσώπων αναφοράς, στη βάση των δομημένων συνεντεύξεων.

Η συζήτηση με τα μέλη της πρώτης ομάδας πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τον οδηγό συνέντευξης που είχε καταρτιστεί για αυτή. Η συζήτηση επιβεβαίωσε την εκτίμηση της ερευνητικής ομάδας ότι ο οδηγός που είχε καταρτιστεί ήταν ορθά δομημένος και οι θεματικές ενότητες κάλυπταν όλες τις πτυχές του ερευνητικού αντικειμένου. Ιδιαίτερα χρήσιμη αποδείχθηκε η 12^η (ανοικτή) θεματική ενότητα, όπου εντάχθηκαν μια σειρά από πολύ ενδιαφέροντα ζητήματα σχετικά με την οργάνωση και τη λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας, τα οποία αναδείχθηκαν κατά τη συζήτηση με τα πρόσωπα αναφοράς.

Με το δεδομένο αυτό, η ερευνητική ομάδα επεξεργάστηκε εκ νέου τον οδηγό συνέντευξης που είχε καταρτίσει για τη δεύτερη ομάδα ειδικών, ώστε να καλύψει ήδη εξ' αρχής και τα συγκεκριμένα ζητήματα. Κρίσιμη θεωρήθηκε επίσης η μερική αλλαγή της σύνθεσης της δεύτερης αυτής ομάδας, ώστε να περιληφθούν άτομα που συμμετέχουν στη διαμόρφωση πολιτικής και στο συντονισμό των υπηρεσιών, καθώς και άτομα που συμμετέχουν σε ελεγκτικές αρχές.

Τελικώς οι συμμετέχοντες στην δεύτερη ομάδα παρέμειναν συνολικά έξι, όπως ήταν και η αρχική πρόβλεψη, αλλά πλέον συμμετείχαν σε αυτή ειδικοί προερχόμενοι από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, το Υπουργείο Οικονομικών και Ανεξάρτητες Αρχές, με εμπειρία σε θέματα διαφθοράς, και οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος. Η σύνθεση της ομάδας καθορίστηκε εν πολλοίς από τη διαθεσιμότητα των προσώπων να συμμετάσχουν στην έρευνα, κάτι που χαρακτηρίζει όλες τις αντίστοιχης μορφής έρευνες, κυρίως μάλιστα όταν πραγματοποιούνται σε στενά χρονικά πλαίσια.

Η συζήτηση με κάθε ομάδα ειδικών διήρκεσε δύο ώρες. Οι συμμετέχοντες υπέγραψαν μια δήλωση συναίνεσης για συμμετοχή στη συζήτηση, ενώ η υπεύθυνη της ερευνητικής ομάδας τους έδωσε μια βεβαίωση εχεμύθειας ως προς τα προσωπικά τους δεδομένα και το περιεχόμενο των συζητήσεων. Οι συζητήσεις μαγνητοσκοπήθηκαν με ευθύνη της ερευνητικής ομάδας, ώστε να μπορούν να μελετηθούν και αναλυθούν τα στοιχεία που προσφέρουν.

Με τα δεδομένα αυτά, η δεύτερη αυτή φάση μπορεί να θεωρηθεί απολύτως επιτυχής.

2.5.Αξιολόγηση των ποιοτικών δεδομένων που προέκυψαν από τις συζητήσεις με τις δύο ομάδες προσώπων αναφοράς.

Μετά την ολοκλήρωση της συζήτησης με τις δύο ομάδες προσώπων αναφοράς, έγινε η απομαγνητοφώνηση των διαλόγων, και στη συνέχεια η ερευνητική ομάδα προχώρησε στην ένταξη κάθε ενότητας στα βασικά σημεία-κλειδιά για τη σύσταση,

οργάνωση και λειτουργία της δικαστικής αστυνομίας. Η ερευνητική ομάδα έχει κατατάξει τα θέματα αυτά σε δέκα κατηγορίες.

Τα πρώτα συμπεράσματα της ερευνητικής ομάδας φαίνονται ιδιαίτερα σημαντικά, καθώς διαπιστώθηκε ότι ακόμα και για τους κατ' εξοχήν ειδικούς, όπως είναι οι εισαγγελικοί και δικαστικοί λειτουργοί, μια σειρά από ζητήματα που σχετίζονται με τη δικαστική αστυνομία δεν είναι απολύτως σαφή. Ιδιαίτερη σύγχυση λ.χ. επικρατεί για θέματα όπως το αντικείμενο, η λειτουργία, το στάδιο ενεργοποίησης ή η στελέχωση της δικαστικής αστυνομίας, αλλά και οι σχέσεις της με την αστυνομία ασφαλείας. Διάφορες απόψεις έχουν επίσης καταγραφεί σχετικά με τις δυσκολίες και τα προβλήματα κατά το αρχικό στάδιο των αστυνομικών ερευνών, όπως είναι ο μεγάλος αριθμός των εμπλεκόμενων αρχών και υπηρεσιών, η μικρή αποτελεσματικότητα των μηχανισμών εξιχνίασης του εγκλήματος και της λειτουργίας τους στην Ελλάδα, η σχέση μεταξύ των παραδοσιακών μέσων συλλογής πληροφοριών και της νέας τεχνολογίας, η σημασία της συλλογής πληροφοριών μέσω των παραδοσιακών συστημάτων κοινωνικού ελέγχου, η αλλαγή των αρμοδιοτήτων του ΣΔΟΕ κλπ.

Όλα αυτά τα ευρήματα εμφανίζονται εξαιρετικά σημαντικά και αναμένεται να εισφέρουν σοβαρές πληροφορίες σχετικά με τις παθογένειες του συστήματος πρόληψης και διερεύνησης του εγκλήματος στη χώρα μας όταν ταξινομηθούν και αξιολογηθούν πλήρως από την ερευνητική ομάδα. Η εργασία αυτή δεν έχει πάντως ολοκληρωθεί και επομένως δεν μπορεί πλήρως να αξιολογηθεί η τρίτη φάση του δεύτερου μέρους της έρευνας.

3. Γενικό Συμπέρασμα

Συνοψίζοντας. Η ερευνητική ομάδα έκανε πολλή δουλειά σε σύντομο χρονικό διάστημα για την ολοκλήρωση του δεύτερου μέρους της έρευνας. Επέλεξε ένα επιστημονικά σωστό ερευνητικό εργαλείο, διαμόρφωσε πλήρη και λειτουργικά ερωτηματολόγια διαφορετικά για κάθε ομάδα ειδικών, προσδιόρισε τα μέλη των ομάδων αυτών με επιστημονικά κριτήρια και πραγματοποίησε τις συζητήσεις με γόνιμο και δημιουργικό τρόπο, με αποτέλεσμα να συλλέξει πολλά και ενδιαφέροντα στοιχεία τόσο σχετικά με τις δυσκολίες που θα έχει μια νομοθετική ρύθμιση για τη σύσταση της δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα, όσο και σχετικά με τη δομή, τον τρόπο στελέχωσης και τη λειτουργία της υπηρεσίας αυτής. Επίσης σημαντική θα πρέπει να θεωρηθεί η διαπίστωση / επιβεβαίωση ότι για οποιαδήποτε αλλαγή σχετική με την ίδρυση της δικαστικής αστυνομίας θα πρέπει να ληφθούν υπόψη πολλοί παράγοντες που αναφέρονται στη λειτουργία άλλων αρχών και υπηρεσιών. Για το λόγο αυτό η ίδρυση της δικαστικής αστυνομίας θα πρέπει να συνδυαστεί με μια σειρά αλλαγών στη λειτουργία των συγκεκριμένων φορέων – οι οποίοι, όπως προέκυψε από το πρώτο μέρος της έρευνας, ανέρχονται σε 74.

Βεβαίως, τα στοιχεία θα ήταν ασφαλώς περισσότερα και ίσως ακόμα πιο ενδιαφέροντα, αν η ερευνητική ομάδα είχε επιλέξει μια πλέον αντιπροσωπευτική σύνθεση των ομάδων ειδικών τις οποίες διαμόρφωσε, ώστε να αξιολογηθούν οι

θέσεις εκπροσώπων από περισσότερες υπηρεσίες και αρχές – κυρίως μάλιστα από την υπηρεσία δίωξης ηλεκτρονικού εγκλήματος – αλλά και από υπηρεσίες που εδρεύουν στην επαρχία. Ωστόσο, το μειονέκτημα αυτό φαίνεται να συναρτάται αφενός με τον πολύ σύντομο χρόνο μέσα στον οποίο έπρεπε να ολοκληρωθεί η έρευνα και αφετέρου με την δυσκολία ανεύρεσης ενός κοινά αποδεκτού χρονικού σημείου για την πραγματοποίηση των συζητήσεων.

Σε κάθε περίπτωση, οι πληροφορίες που έχουν συλλεχθεί φαίνεται να είναι επαρκείς για τη διαμόρφωση μιας αρχικής έστω πρότασης σχετικά με την ίδρυση της δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα, και επομένως αυτό που κυρίως θα κρίνει την επιτυχή κατάληξη της ερευνητικής προσπάθειας θα είναι η σε βάθος ανάλυση και επεξεργασία του υλικού που έχει προκύψει.

Βιβλιογραφία αρθρογραφία (επιλογή)

- Αλεξιάδης, Σ., 2006, *Ανακριτική*. [6^η Έκδοση]. Σάκκουλα: Αθήνα – Θεσσαλονίκη.
- Ανδρουλάκης, Ν., 2012, *Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης*. [4η έκδοση] Δίκαιο & Οικονομία. Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας.
- Αντωνόπουλος, Γ., Παπανικολάου, Γ., 2016, « "Καπιταλισμός χωρίς άδεια": η ελληνική περίπτωση »». Τιμητικός τόμος για τον Καθηγητή Ν. Κουράκη, *Crime in Crisis*. <http://crime-in-crisis.com/>
- Βασιλαντωνοπούλου, Β., 2014, «Λευκά Κολάρα» και οικονομικό έγκλημα. Δίκαιο και Οικονομία, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα,
- Βιδάλη, Σ., 2000, «Αστυνομία και κατασταλτική αντεγκληματική λειτουργία» σε Ν. Κουράκης (εκδ. επιμ.) *Αντεγκληματική Πολιτική II*. Αθήνα – Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Βιδάλη, Σ., 2013, *Εισαγωγή στην Εγκληματολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Βιδάλη, Σ., 2017, Πέρα από τα όρια. Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη
- Βιδάλη. Σ., 2007, *Έλεγχος του εγκλήματος και δημόσια αστυνομία. Τομές και συνέχειες στην Αντεγκληματική Πολιτική*. Τόμοι 1 & 2 . Αθήνα – Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Βουγιούκας, Κ., 1988. *Ποινικόν Δικονομικόν Δίκαιον. I. Εισαγωγή – Γενικόν Μέρος*. Σάκκουλα: Θεσσαλονίκη.
- Γαρδίκας, Κ., 1964. *Εγκληματολογία. Τόμος Β' Αστυνομική*. Έκδοση Ε'. Αθήνα: Αφοί Τζάκα.
- Δαλακούρας, 2003, *Ποινική Δικονομία. Βασικές έννοιες και θεσμοί της Ποινικής Δίκης*. Τόμος Β'. Αθήνα – Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Δημακόπουλος, Β., 2010, «Δικαστική Αστυνομία», σε Δ.Σ.Α., Εταιρεία Δικαστικών Μελετών, Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, *Δικαστική Αστυνομία*. Πρακτικά εκδήλωσης. 27.1.2010.
<http://www.dsa.gr/%CE%88%CE%B7%CF%86%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%B5%CE%BA%CE%B4%CF%8C%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%B4%CF%83%CE%B1%CF%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%83%CF%84%CF%85%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1>
- Δημόπουλος, Χ., 2011, *Ανακριτική* [2^η έκδοση]. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Καϊάφα-Γκμπάντι, Μ. (2014). *Οικονομικό Έγκλημα και Διαφθορά στο Δημόσιο Τομέα*. 2^{ος} τόμος, Η οπτική λειτουργιών της Δικαιοσύνης, της Διοίκησης και της Κοινωνίας των Πολιτών – Δικαιοσυγκριτικά δεδομένα. Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας, σελ. 10-82.
- Καλλίρης, Κ.Ι., 2016, «Οργανωμένο έγκλημα και διαφθορά: φαινότυπος, αλληλεπίδραση και ποινικό δίκαιο», Ζιούβας, Δ. (επιμ.) *Δίκαιο και Πολιτική κατά της Διαφθοράς*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 253-295.
- Καλφέλης, Γ., 2006, *Ποινική Δικονομία. Μελέτες εμβάθυνσης*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Καρράς, Α., 2011, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*. [4η έκδοση]. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Καρράς, Α., 2010, «Δικαστική Αστυνομία», σε Δ.Σ.Α., Εταιρεία Δικαστικών Μελετών, Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, *Δικαστική Αστυνομία*. Πρακτικά εκδήλωσης. 27.1.2010.

<http://www.dsa.gr/%CF%88%CE%B7%CF%86%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%B5%CE%BA%CE%B4%CF%8C%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%B4%CF%83%CE%B1/%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%83%CF%84%CF%85%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1>

Κοτσαλής, Λ., 2010, «Σχέδιο Νόμου για τη ίδρυση Δικαστικής Αστυνομίας», σε Δ.Σ.Α., Εταιρεία Δικαστικών Μελετών, Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, *Δικαστική Αστυνομία*. Πρακτικά εκδήλωσης. 27.1.2010.

<http://www.dsa.gr/%CF%88%CE%B7%CF%86%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%B5%CE%BA%CE%B4%CF%8C%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%B4%CF%83%CE%B1/%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%83%CF%84%CF%85%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1>

Κωνσταντινίδης, Α., 2013, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*. Τόμος Ι. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Μανωλεδάκης, Ι., 1977, «Σχετικά με τη φύση της ποινικής δίκης», περιοδικό *Αρμενόπουλος*, έκδοση του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης.

Μαργαρίτης, Λ., 2005, σε Μαργαρίτης, Λ., Παρασκευόπουλος, Ν. (επιμ.) *Ποινολογία* - (άρθρα 50-133 ΠΚ) [ζ' έκδοση]. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Μπρακουμάτσος, Π., 2014, «Σχέση Εισαγγελίας – Αστυνομίας», περιοδικό *Ποινική Δικαιοσύνη*, τ. 1.

Μπρακουμάτσος, Π., 2010, «Δικαστική Αστυνομία», σε Δ.Σ.Α., Εταιρεία Δικαστικών Μελετών, Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, *Δικαστική Αστυνομία*. Πρακτικά εκδήλωσης. 27.1.2010.

<http://www.dsa.gr/%CF%88%CE%B7%CF%86%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%B5%CE%BA%CE%B4%CF%8C%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%B4%CF%83%CE%B1/%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%83%CF%84%CF%85%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1>

Παπαϊωάννου Ζ., 2006, *Αστυνομικό Δίκαιο*. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

Παπαδαμάκης, Α., 2012, *Ποινική Δικονομία - Η δομή της ποινικής δίκης* [Στ' έκδοση αναθεωρημένη και επαυξημένη]. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

Παπανδρέου, Π.Η., 2016, «Πρακτικά ζητήματα σε υποθέσεις εγκλημάτων διαφθοράς». Ζιούβας, Δ. (επιμ.) *Δίκαιο και Πολιτική κατά της Διαφθοράς*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη σσ. 211-230).

Σεβαστίδης, Χ., *Κώδικας Ποινικής δικονομίας*. Κατ'άρθρο ερμηνεία, Τόμος Ι, άρθρα 1-95. Αθήνα- Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

Σταμούλη, Ειρ., 2016, «Οργανωμένο έγκλημα: τάσεις και μεταβολές», Τιμητικός τόμος για τον Καθηγητή Ν. Κουράκη, *Crime in Crisis*. <http://crime-in-crisis.com/>

Συμεωνίδου - Καστανίδου, Ε., 2007, *Οργανωμένο έγκλημα και τρομοκρατία. Σύγχρονες εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή και ελληνική έννομη τάξη*. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.

Συμεωνίδου - Καστανίδου, Ε., 2008, σε Καϊάφα - Γκιμπάντι, Μ., Μπιτζιλέκης, Ν., Συμεωνίδου Καστανίδου, Ε. (επιμ.) *Το δίκαιο των ποινικών κυρώσεων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Τέντες, Ι, 2010, «Δικαστική Αστυνομία», σε Δ.Σ.Α., Εταιρεία Δικαστικών Μελετών, Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, *Δικαστική Αστυνομία*. Πρακτικά εκδήλωσης. 27.1.2010.

<http://www.dsa.gr/%CF%88%CE%B7%CF%86%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%B5%CE%BA%CE%B4%CF%8C%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%B4%CF%83%CE%B1/%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%83%CF%84%CF%85%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1>

Τζαννετής, Α., 2010, *Η ταυτότητα της δικονομικής πράξης*. Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλα.

Τζαννέτης, Α., 2007, «Από το εξεταστικό σύστημα στο κατηγορητικό σύστημα. Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη των αρχών και στη διαμόρφωση των σταδίων της ποινικής δίκης» στο Κότσαλης, Λ. και Κιούπης, Δ. (επ) *Ιστορία του Ποινικού Δικαίου και των Ποινικών Θεσμών*, Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, Αντ. Ν., σελ. 403-421.

Χαμηλοθώρης, Ι, 2010, «Δικαστική Αστυνομία», σε Δ.Σ.Α., Εταιρεία Δικαστικών Μελετών, Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, *Δικαστική Αστυνομία*. Πρακτικά εκδήλωσης. 27.1.2010.

<http://www.dsa.gr/%CF%88%CE%B7%CF%86%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%B5%CE%BA%CE%B4%CF%8C%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%B4%CF%83%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%83%CF%84%CF%85%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1>

Χωραφάς, Ν., 1978, *Ποινικόν Δίκαιον*. Τόμος Πρώτος [Εκδοσις Ένατη], Επιμέλεια Εκδόσεως: Σταμάτης, Κωνσταντίνος. Αθήναι: Εκδοτικός Οίκος Αφοί Π. Σάκκουλα.

Bąkowski P., 2013, *US law enforcement in the fight against organised crime*, *Library of the European Parliament*, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2013/130506/LDM_BRI\(2013\)130506_REV2_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2013/130506/LDM_BRI(2013)130506_REV2_EN.pdf).

Brun, J.R., Gray, L., Scott, C., Stephenson, K.M. 2011, *Asset recovery Handbook. A Guide for Practicioners*. STAR. The World Bank- UNODC.

Elliott, C., 2001, *French criminal law*. Cullompton, Devon: Willan.

Friedrichs, D., 2010, *Trusted Criminals*. Belmont: Wadsworth Publishing.

G. D'Elia, 2002, *Magistratura, polizia giudiziaria e Costituzione*, Giuffrè, Milano, 2002.

Gilliéron, G., 2014, *Public Prosecutors in the United States and Europe: A Comparative Analysis with Special Focus on Switzerland, France, and Germany*. Switzerland: Springer International Publishing.

Hodgson, J., 2016, «The democratic accountability of prosecutors in England and Wales and France : independence, discretion and managerialism», In: Langer, M. and Sklansky, D. A., (eds.) *Prosecutors and Democracy: A Cross-National Study* Cambridge University Press (τελευταία πρόσβαση 21.04.2017) [http://wrap.warwick.ac.uk/81421/7/WRAP_8871543-la-050916-ucla_paper_aug_2016_final%20\(1\).pdf](http://wrap.warwick.ac.uk/81421/7/WRAP_8871543-la-050916-ucla_paper_aug_2016_final%20(1).pdf).

Huxley-Binns, R. and Martin, J., 2014, *Unlocking the English Legal System*, Abingdon: Routledge (4th ed.).

Michalowski, R., J., Kramer, R.C., 2007, “State Corporate Crime and Criminological Inquiry”. Pontell, H., Geis, G., *International Handbook of White- Collar and Corporate Crime*. New York: Spinger, σσ. 200-222.

Miguad, D., 2015, «La fonction de police judiciaire dans la police et la gendarmerie nationales». Paris: Cour des comptes: <https://www.ccomptes.fr/Publications/Publications/La-fonction-de-police-judiciaire-dans-la-police-et-la-gendarmerie-nationales> (τ.π. 9 Φεβρουαρίου 2017).

Monahan S., C., Quinn, B., A., 2006, “Beyond ‘bad apples’ and ‘weak leaders’. Toward a neo-institutional explanation of organizational deviance”, *Theoretical Criminology*, Vol. 10(3), σσ. 361–38.

Paoli L., 2008, *Mafia Brotherhoods: Organised Crime, Italian Style*. Oxford, New York: Oxford University Press.

Paoli, L., 2000, *Fratelli di Mafia: Cosa Nostra e 'Ndraghetta*. Bologna: il Mulino.

Paoli, L., 2002, “The paradoxes of organised crime”. *Crime Law and Social Change*, Vol. 37, σσ. 51-97.

Parker, H., 1968, «Two models of Criminal Process», *The limits of the Criminal Justice Sanction*, Stanford, Ca.: Stanford University Press.

Pesquite, B., 2002, “The Belgian System”. Delmas Marty, M., Spencer J.R., (eds) *European Criminal Procedures*. Cambridge Studies in International and Comparative Law, 81- 140, σ. 84.

Simonato, M., Lassale, M., 2015, «A fragmented approach to asset recovery and financial investigations: a threat to effective international judicial cooperation?» http://www.pravo.unizg.hr/download/repository/10_-_A_fragmented_approach_to_asset_recovery_and_financial_investigations--a_threat_to_effective_international_judicial_cooperation.pdf.

- Smedovska R. & Falletti, F., 2008, «Report on the prosecution service in France». Open Society Institute Sofia (ed) *Promoting prosecutorial accountability, independence and effectiveness: Comparative research*. Sofia: Open Society Institute Sofia, σ. 175–210.
- Standing, A., 2010. *Transnational Organised Crime and the Palermo Convention: A Reality Check*, New York, International Peace Institute.
- Strange, S., 1998, *What Theory? The Theory of Mad Money*. CSGR, Working Paper, 18/1998, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.146958>.
- Sutherland E.H., 1937, *A professional thief by a professional thief*. Chicago- London:
- Sutherland E.H., Cressey D.R., 1978, *Criminology*. Philadelphia, NY, San Jose, Toronto: J.B. Lippicott Company.
- Terrill, R. J., 2013, *World Criminal Justice Systems: A Comparative Survey* (8th ed.). Waltham, MA: Anderson Publishing Co.
- Tonini, P., 2012, *Manuale di Procedura Penale*, Milano: Giuffrè.
- UN 2004, *Practical Anti-corruption measures for prosecutor and investigators*. Vienna
- C.I.I., 2009, Conference of International Investigators, 2009, *Uniform Principles and Guidelines for Investigations*, 2nd edition http://www.conf-int-investigators.org/?page_id=415
- C.I.I., 2014, *General Principles for Reviews of CII Investigation Offices conducted by external experts* http://www.undp.org/content/dam/undp/library/corporate/Transparency/General_Principles_for_External_Review_-_adopted_by_15_CII_09Oct14.pdf

Άλλες πηγές τεκμηρίωσης

Κώδικες, νομοθεσία, νομολογία

- B-ΚΠΔ– Κώδικας Ποινικής Δικονομίας Βελγίου, Code d' instruction criminelle. -: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&table_name=loi&cn=1808111730 (τ.π. 12 Απριλίου 2017)
- Γ-ΚΠΔ – Κώδικας Ποινικής Δικονομίας Γαλλίας, Code de procédure pénale, version consolidée au 29 janvier 2017: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006071154&dateTexte=20170207> (τ.π. 24 Απριλίου 2017).
- ΓνωμΕισΑΠ 16/2007 εποπτεία και έλεγχος ΕΛΑΣ από Εισαγγελικές Αρχές, Ποινική Δικαιοσύνη, 4/2008.
- D.M. n. 2002-02-20/31, Directive organisant la répartition des tâches, la collaboration, la coordination et l' intégration entre la police locale et la police fédérale en ce qui concerne les missions de police judiciaire. - :http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=1992080552&table_name=loi (τ.π. 12 Απριλίου 2017)
- DI n.º 49/2014, de 27 de Março, Regime aplicavel a organizacao e funcionamento dos tribunais judiciais, http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?tabela=leis&artigo_id=&nid=2075&ficha=1&pagina=%20&nversao=&so_miolo=/
- L. 1992-08-05/52, Loi sur la fonction de police: [http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?sql=\(text%20contains%20\(%20](http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?sql=(text%20contains%20(%20)

7%27))&language=fr&rech=1&tri=dd%20AS%20RANK&value=&table_name=loi&F=&cn=2002022031&caller=image_a1&fromtab=loi&la=F (τ.π. 11 Απριλίου 2017).

- L. 37/2008 της 6^{ης} Αυγούστου 2008, *Orgânica da Polícia Judiciária*: http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1004&tabela=leis (τ.π. 11 Απριλίου 2017).
- L. 49/2008 Lei de Organização da Investigação Criminal http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1021&tabela=leis.
- L. 49/2008/27 Αυγούστου 2008, *Lei de Organização da Investigação Criminal* http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1021&tabela=leis (τ.π. 11 Απριλίου 2017).
- Lei n.º 62/2013, de 26 de agosto Lei da Organização do Sistema Judiciário http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1974&tabela=leis&ficha=1&pagina=1&so_miolo=S. (τ.π. 11 Απριλίου 2017)

Εκθέσεις, Πληροφοριακό υλικό από επίσημους ιστότοπους φορέων

- Γαλλία: e-justice* https://e-justice.europa.eu/content_ordinary_courts-18-fr-el.do?member=1).
- ΓΕ.Γ.ΚΑ.Δ. – Γενική Γραμματεία για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς, 2016, *Ετήσια Έκθεση (Μάρτιος 2015 – Ιούνιος 2016)*: http://www.gsac.gov.gr/attachments/article/142/GEGKAD_Etisia_ekthesi_2015_16.pdf (τ.π. 12 Απριλίου 2017).
- ΓΕ.Γ.ΚΑ.Δ. – Γενική Γραμματεία για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς, 2016β, *Χαρτογράφηση Δικαστικών, Ελεγκτικών, Διοικητικών, Διοικητικών, Ανεξάρτητων και Εποπτικών Αρχών και Υπηρεσιών, και Οργάνων/Σωμάτων/Υπηρεσιών Επιθεώρησης, που Συμμετέχουν στο Δίκτυο των Φορέων Καταπολέμησης της Διαφθοράς*: http://www.gsac.gov.gr/attachments/article/121/2016_11_10_xartografisi.pdf (τ.π. 12 Απριλίου 2017).
- Γερμανική Αστυνομία, https://www.bka.de/EN/OurTasks/ourtasks_node.html.
- CDS (Center for the study of democracy), 2010, *Examining the links between organised crime and corruption*. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/doc_centre/crime/docs/study_on_links_between_organised_crime_and_corruption_en.pdf
- CEPOL – European Union Agency for Law Enforcement Training, 2015, «Annual European Police Research and Science Conference»: <https://www.cepola.europa.eu/sites/default/files/2015-research-science-conference-brochure.pdf> (τ.π. 24 Απριλίου 2017).
- Council of Europe, 2009, *Judges and Prosecutors in a Democratic Society*. The Bordeaux Declaration of the Consultative Council of European Judges (CCJE) and the Consultative Council of European Prosecutors (CCPE). http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/meetings/Plenary/CCJE_2009_1prov2_projet_Avis_12_en.asp.
- Council of Europe - CEPEJ (European Commission for the Efficiency of Justice), 2016 (data 2014). *European Judicial Systems. Efficiency and quality of Justice*. CEPEJ Studies, n. 23.
- Council of Europe, European Commission For Democracy Through Law – Venice Commission (2011). *Report on European Standards as regards the*

Independence of the Judicial System: Part II – The Prosecution Service. CDL-AD(2010)040/ 3 January 2011 Study N° 494 / 2008.

Council of Europe, Recommendation Rec (2000) 19 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the Role of Public Prosecution in the Criminal Justice System.

[https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdpc/Bureau%20documents/CM%20Rec\(2000\)19.pdf](https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdpc/Bureau%20documents/CM%20Rec(2000)19.pdf).

Council of Europe, *The European Guidelines on Ethics and Conduct for Public Prosecutors* - “Budapest Guidelines.” :

http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/conferences/CPGE/2005/CPGE_2005_05LignesDirectrices_en.pdf.

Council of European Union, 2014, *Evaluation report on the sixth round of mutual evaluations: "The practical implementation and operation of the Council Decision 2002/187/JHA of 28 February 2002 setting up Eurojust with a view to reinforcing the fight against serious crime and of the Council Decision 2008/976/JHA on the European Judicial Network in criminal matters". Report on Greece.* 12857/14 DCL 1 GENVAL 50 EUROJUST 149 Brussels:

[http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojust-framework/6thRME/6th%20RME%20Report%20on%20GREECE%20-%20Declassified%20\(11%20November%202014\)/6RME-Greece-2014-11-11-Declassified_EN.pdf](http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojust-framework/6thRME/6th%20RME%20Report%20on%20GREECE%20-%20Declassified%20(11%20November%202014)/6RME-Greece-2014-11-11-Declassified_EN.pdf) (τ.π. 12 Απριλίου 2017).

Council of the European Union, 2014, *Evaluation report on the sixth round of mutual evaluations: "The practical implementation and operation of the Council Decision 2002/187/JHA of 28 February 2002 setting up Eurojust with a view to reinforcing the fight against serious crime and of the Council Decision 2008/976/JHA on the European Judicial Network in criminal matters". Report on Portugal.* Brussels: 14330/1/14 REV 1 DCL 1 GENVAL 62 EUROJUST 180:

[http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojust-framework/6thRME/6th%20RME%20Report%20on%20PORTUGAL%20-%20Declassified%20\(27%20November%202014\)/6RME-Portugal-2014-11-27-Declassified_EN.pdf](http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojust-framework/6thRME/6th%20RME%20Report%20on%20PORTUGAL%20-%20Declassified%20(27%20November%202014)/6RME-Portugal-2014-11-27-Declassified_EN.pdf) (τ.π. 12 Απριλίου 2017)

Cour Des Comptes, 2011, « L’organisation et la gestion des forces de Sécurité Publique». Paris: Cour Des Comptes:

<https://www.ccomptes.fr/Publications/Publications/Organisation-et-gestion-des-forces-de-securite-publique> (τ.π. 24 Απριλίου 2017).

CPS- Crown Prosecution Service, (χ.χ.)/α. *Relations with the Police.*

http://www.cps.gov.uk/legal/a_to_c/cps_relations_with_the_police.

CPS- Crown Prosecution Service, (χ.χ.)/β. *Relations with the Police.*

http://www.cps.gov.uk/legal/a_to_c/cps_relations_with_the_police/#a07.

CPS, - Crown Prosecution Service, (χ.χ.) *Prosecution Policy and Guidance:*

http://www.cps.gov.uk/prosecution_policy_and_guidance.html.

CPS, - Crown Prosecution Service, (χ.χ.)/γ, *The CPs Board:*

http://www.cps.gov.uk/your_cps/our_organisation/index.html,

http://www.cps.gov.uk/your_cps/our_organisation/the_cps_board.html#a003,

http://www.cps.gov.uk/your_cps/our_organisation/the_cps_board.html#a004,

http://www.cps.gov.uk/your_cps/our_organisation/the_cps_board.html#a001,

<http://www.cps.gov.uk/about/ccp.html>.

- CPS, - Crown Prosecution Service, (χ.χ.)/δ *International Justice and Organised Crime Division*: http://www.cps.gov.uk/your_cps/our_organisation/ijocd.html.
- CPS, - Crown Prosecution Service, (χ.χ.)/δ, *Facts about the CPS*: <http://www.cps.gov.uk/about/facts.html>.
- CPS, - Crown Prosecution Service, 2013, *The Code of Crown Prosecutors*: http://www.cps.gov.uk/publications/docs/code_2013_accessible_english.pdf.
- CPS, - Crown Prosecution Service, 2013^a, *The Director's Guidance On Charging 2013* (5th ed), May (revised arrangements), https://www.cps.gov.uk/publications/directors_guidance/dpp_guidance_5.html.
- CPS, - Crown Prosecution Service, *Referral of Cases to CPS Headquarters* (Private Office, Operations Directorate and Press Office), Central Casework Divisions, the Chief Crown Prosecutors/Deputy Chief Crown Prosecutors, or Area Complex Casework Units: http://www.cps.gov.uk/legal/p_to_r/referral_of_cases_to_cps_headquarters/#ane01.
- Criminal Defence Wiki, Belgium http://defensewiki.ibj.org/index.php/Belgium#Quick_summary_of_the_context_including_the_country's_recent_history.
- E.C. 2013, Guidelines on Investigation Procedures for OLAF Staff, https://ec.europa.eu/anti-fraud/sites/antifraud/files/gip_en.pdf.
- EPRS | European Parliamentary Research Service, 2016, *The Cost of Non-Europe in the area of Organised Crime and Corruption - Annex I - Organised Crime*. European Added Value Unit PE 579.318 –
- EPRS | European Parliamentary Research Service, 2016/α *The Cost of Non-Europe in the area of Organised Crime and Corruption Annex III - Overall assessment of organised crime and corruption*. European Added Value Unit PE 579.320
- European Commission, 2014, *Annex Greece to the EU Anti-Corruption Report*. Brussels, 3.2.2014, COM(2014) 38 final, ANNEX 8: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/anti-corruption-report/docs/2014_acr_greece_chapter_en.pdf (τ.π. 12 Απριλίου 2017).
- European Commission, 2014, *Annex France to the EU Anti-Corruption Report*. Brussels, 3.2.2014, COM (2014) 38 final, ANNEX 10: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/anti-corruption-report/docs/2014_acr_france_chapter_en.pdf (τ.π. 12 Απριλίου 2017).
- European Commission/ TNS Opinion & Social, 2014, *Corruption: Special Eurobarometer 397*. Brussels: European Commission: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_397_en.pdf (τ.π. 12 Απριλίου 2017).
- Europol- UK, <https://www.europol.europa.eu/partners-agreements/member-states/united-kingdom>.
- Europol, 2017, *Serious Organised Crime Threat Assessment (SOCTA). Crime in the Age of Technology*. European Police Office. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment-2017>.
- FATF, 2015, «Anti-money laundering and counterterrorist financing measures – Belgium», *Fourth Round Mutual Evaluation Report*. Paris: www.fatf-gafi.org/topics/mutualevaluations/documents/mer-belgium-2015.html (τ.π. 12 Απριλίου 2017)

- FATF, 2012, Operational Issues. Financial Investigations Guidance- Report
http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Operational%20Issues_Financial%20investigations%20Guidance.pdf.
- G.C.P.US. *Guide to Criminal Prosecutions in the United States*. OAS, Information Exchange Network for Mutual Assistance in Criminal Matters and Extradition,
https://www.oas.org/juridico/mla/en/usa/en_usa-int-desc-guide.html.
- Gendarmerie Nationale – Ministère de l'Intérieur, 2016b, «Police Judiciaire»:
<http://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/Notre-institution/Generalites/Nos-missions/Police-judiciaire/Police-Judiciaire> (τ.π. 24 Απριλίου 2017).
- Gendarmerie Nationale, – Ministère de l'Intérieur, 2016, «Les unités de recherches de la gendarmerie nationale»: <http://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/Notre-institution/Nos-composantes/Sur-le-terrain/La-Gendarmerie-Departementale/Les-unites-de-recherches-de-la-gendarmerie-nationale> (τ.π. 24 Απριλίου 2017).
- Gendarmerie Nationale, – Ministère de l'Intérieur, 2016, «Les unités de recherches de la gendarmerie nationale»: <http://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/Notre-institution/Nos-composantes/Sur-le-terrain/La-Gendarmerie-Departementale/Les-unites-de-recherches-de-la-gendarmerie-nationale> (τ.π. 24 Απριλίου 2017).
- Gobierno de Espana, *Public Prosecutor*
http://en.administracion.gob.es/pag_Home/espanaAdmon/comoSeOrganizaEstado/Instituciones/Estado/MinisterioFiscal.html
- GRECO 2010α, *Second Evaluation Round: Addendum to the Compliance Report on Greece*. March 26⁶.
- Greco RC3, (2016) 14 Τρίτος Γύρος Αξιολόγησης Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης για την Ελλάδα «Ποινικοποιήσεις (ETS 173 και 191, GPC 2) «Διαφάνεια στη Χρηματοδότηση των Κομμάτων» <https://rm.coe.int/16806ef6af>.
- GRECO, 2002, *First Evaluation Round: Evaluation Report on Greece*. - May 17.
- GRECO, 2004, *First Evaluation Round: Compliance Report on Greece*. - December 2.
- GRECO, 2005, *Second Evaluation Round: Evaluation Report on Greece*. - December 9.
- GRECO, 2007, *First Evaluation Round: Addendum to the Compliance Report on Greece*: December 7.
- GRECO, 2008, *Second Evaluation Round: Compliance Report on Greece*. - February 15.

⁶ Για τις εκθέσεις της GRECO τελευταία πρόσβαση 10 Απριλίου 2017, βλ στην ιστοσελίδα <http://www.coe.int/en/web/GRECO/evaluations/greece> και για την ελληνική μετάφραση Υπουργείο Δικαιοσύνης Διαφάνειας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων: Επίσημη Μετάφραση της Έκθεσης από τη Μεταφραστική Υπηρεσία του Υπουργείου Εξωτερικών: <http://www.ministryofjustice.gr/site/el/%CE%95%CE%A5%CE%A1%CE%A9%CE%A0%CE%91%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%94%CE%99%CE%95%CE%98%CE%9D%CE%97%CE%A3%CE%A3%CE%A5%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CE%82%CE%9F%CE%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%83%CE%BC%CE%BF%CE%AF%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CE%A5%CE%CF%80%CE%BF%CE%85%CE%81%CE%B3%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CE%83%CE%8D%CE%BD%CE%B7%CE%82%CE%94%CE%B9%CE%B1.aspx>.

- GRECO, 2010β, *Third Evaluation Round: Evaluation Report on Greece on Incriminations*. June 11.
- GRECO, 2010γ, *Third Evaluation Round: Evaluation Report on Greece on Transparency of Party Funding*. June 11.
- GRECO, 2012, *Third Evaluation Round: Compliance Report on Greece*. Strasbourg June 22.
- GRECO, 2013, *Third Evaluation Round: Interim Compliance Report on Greece. GRECO RC-III (2013), 13E June 21:*
http://www.ministryofjustice.gr/site/Portals/0/uploaded_files/uploaded_22/Greco_RC3%282013%2913_Interim_Greece_GR.pdf.
- GRECO, 2014, *Third Evaluation Round: Second Interim Compliance Report on Greece*. Greco RC-III (2014) 8E June 20: <https://rm.coe.int/16806c6487>.
- GRECO, 2015, *Fourth Evaluation Round: Evaluation Report on Greece*. Greco Eval IV Rep (2014) 9E, June 19: <https://rm.coe.int/16806c648d>.
- GRECO, 2015β, *Third Evaluation Round: Third Interim Compliance Report on Greece*. June 19.
- GRECO, 2016, *Third Evaluation Round: Second Compliance Report on Greece*. December 2.
- HMIC, (Her Majesty Inspectorate of Constabulary) 2015, *Regional Organised crime Units*, <https://www.justiceinspectors.gov.uk/hmic/wp-content/uploads/regional-organised-crime-units.pdf>
- HMIC/α (Her Majesty Inspectorate of Constabulary), *Regional organised Crime Units*, <http://www.justiceinspectors.gov.uk/hmic/publications/regional-organised-crime-units>.
- HMIC/β (Her Majesty Inspectorate of Constabulary), *National Crime Agency*, <http://www.justiceinspectors.gov.uk/hmic/publications/an-inspection-of-the-national-crime-agency/>.
- IAP– International Association of Prosecutors, 1999, *Standards of Professional Responsibility and Statement of the Essential Duties Rights of Prosecutors*.
http://www.iap-association.org/getattachment/34e49dfe-d5db-4598-91da-16183bb12418/Standards_English.aspx.
- IBJ/a, (International Bridges of Justice)/ Criminal Defence Wiki, *Criminal Justice systems around the world, Belgium*
http://defensewiki.ibj.org/index.php/Belgium#Quick_summary_of_the_context_28including_the_country.27s_recent_history.29.
- Judiciary of Portugal https://en.wikipedia.org/wiki/Judiciary_of_Portugal
- Ministerio Publico, PPS (Public Prosecution Service)
<http://en.ministeriopublico.pt/en/pagina/public-prosecution-service>. (τ.π. 11 Απριλίου 2017)
- Ministre de l'Intérieur et de l'Égalité des Chances, 2014, « Présentation des nombreuses mesures toutes récentes pour une nouvelle police fédérale réformée en ordre de marche pour le 1er juin 2014» [Communiqué de presse]:
<http://www.joellemilquet.be/wp-content/uploads/2014/04/140411-CP-police-fe%CC%81de%CC%81rale.pdf>(τ.π. 12 Απριλίου 2017)
- Ministre de l'Intérieur et de l'Égalité des Chances, 2014, « Présentation des nombreuses mesures toutes récentes pour une nouvelle police fédérale réformée en ordre de marche pour le 1er juin 2014» [Communiqué de

- presse]: <http://www.joellemilquet.be/wp-content/uploads/2014/04/140411-CP-police-fe%CC%81de%CC%81rale.pdf> (τ.π. 12 Απριλίου 2017)
- OSCE-POLIS, Organization for Security and Co-operation in Europe – Policing OnLine Information System, 2015, «Country Profiles of Participating and Partner States: Portugal». -: http://polis.osce.org/countries/details?item_id=39 (τ.π. 12 Απριλίου 2017)
- OSCE-POLIS, Organization for Security and Co-operation in Europe – Policing OnLine Information System, 2010, «Country Profiles of Participating and Partner States: France»: http://polis.osce.org/countries/details?item_id=24 (τ.π. 12 Απριλίου 2017).
- OSCE-POLIS, Organization for Security and Co-operation in Europe – Policing OnLine Information System, 2006, «Country Profiles of Participating and Partner States Belgium»: http://polis.osce.org/countries/details?item_id=8 (τ.π. 12 Απριλίου 2017)
- Police fédérale, 2017, «La Police intégrée»: <http://www.police.be/fed/fr/a-propos/police-integree> (τ.π. 12 Απριλίου 2017)
- Police Nationale – Ministère de l'Intérieur, 2011, «Les services compétents». - : <http://www.police-nationale.interieur.gouv.fr/Organisation/Direction-Centrale-de-la-Police-Judiciaire/Les-services-competents> (τ.π. 12 Απριλίου 2017).
- Police Nationale – Ministère de l'Intérieur, 2011b, «L'organisation et les structures». -: <http://www.police-nationale.interieur.gouv.fr/Organisation/Direction-Centrale-de-la-Police-Judiciaire/L-organisation-et-les-structures> (τ.π. 6 Απριλίου 2017).
- Police Nationale – Ministère de l'Intérieur, 2011b, «L'organisation et les structures». -: <http://www.police-nationale.interieur.gouv.fr/Organisation/Direction-Centrale-de-la-Police-Judiciaire/L-organisation-et-les-structures> (τ.π. 6 Απριλίου 2017).
- Polícia Judiciária, 2017, *Unidades Orgânicas*: <http://www.policiajudiciaria.pt/PortalWeb/page/%7B850702EA-5F3A-4F7F-A449-B806AD44F4BE%7D> (τ.π. 12 Απριλίου 2017)
- Prosecution of Offences Act, 1985. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1985/23/enacted>.
- Transparency International, 2016, «Corruption perceptions index 2016»: file:///C:/Users/anta/Downloads/CPI2016_MapAndCountryResults_web.pdf (τ.π. 12 Απριλίου 2017).
- UN OHCHR, 1990. *The United Nations Guidelines on the Role of Prosecutors*. Cuba, 7.9.1990: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/RoleOfProsecutors.aspx>.
- UNCAC – United Nations Convention against Corruption, 2012, *Mechanism for the Review of Implementation of the United Nations Convention against Corruption: Country review report of France*: http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/CountryVisitFinalReports/France_Report_EN.pdf (τ.π. Απριλίου 2017).
- UNCAC – United Nations Convention against Corruption, 2016, «Review of Implementation of the United Nations Convention against Corruption, Executive Summary: Belgium»: <http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/WorkingGroups/ImplementationReviewGroup/ExecutiveSummaries/V1605773e.pdf> (τ.π. 6 Απριλίου 2017).
- UNDP, 2012, *Investigations Guidelines* http://www.undp.org/content/dam/undp/documents/about/transparencydocs/OAI_Investigations_Guidelines.pdf.

United States Department of Justice /α, *US Attorneys' Manual*:

www.justice.gov/usam/usam-9-27000-principles-federal-prosecution,
www.justice.gov/usam/usam-3-2000-united-states-attorneys-ausas-special-assistants-and-agac.

UN-O.I.O.S. 2009, *Uniform Guidelines for investigators*

<https://oios.un.org/resources/2015/01/ugi.pdf>.

UNODC, UNCAC, 2015, *Country Review Report of Greece- review cycle 2010 – 2015*:

http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/CountryVisitFinalReports/2015_12_04_Greece_Final_Country_Report.pdf (τ. π. ^ Απριλίου 2017).

USDJ, FBI, <https://www.justice.gov/jmd/organization-mission-and-functions-manual-federal-bureau-investigation>.